

SATAKUNTA

KOTISEUTUTUTKIMUKSIA

XVI



JULKAISSUT
SATAKUNTALAINEN OSAKUNTA

SATAKUNTALAINEN OSAKUNTA

1929 — 1954

25-VUOTISKATSAUS

KIRJOITTANUT

TAPIO HORILA

VAMMALA 1954
VAMMALAN KIRJAPAINO OY

Alkusanat

Saadessani tänään päätökseen tämän 25-vuotiskatsauksen kirjoitustyön haluan esittää kunnioittavat kiitokseni Satakuntalaisen Osakunnan inspektorille professori Edwin Linkomiehelle, joka työni aikana on osoittanut minua kohtaan ystävällistä suopeutta. Hän on lukenut koko käsikirjoituksen ja antanut neuvoja sekä tehnyt joukon huomautuksia, jotka olen ottanut varteen. Samalla pyydän kiittää myös osakunnan inspitärtä rouva Vera Linkomiestä, jolta olen saanut tietoja erityisesti Luku-piiriä, Sunnuntai piiriä ja naisten harrastuksia koskevissa asioissa.

Osan käsikirjoituksesta ovat lukeneet vielä osakunnan entinen inspektori professori Pekka Katara, entiset kuraattorit tohtori Aarno Niini ja tohtori Sakari Mattila sekä osakunnan kotiseutuyön tuntija tohtori Niilo Valonen, jotka kaikki ovat lukemansa johdosta tehneet arvokkaita huomautuksia. Heiltä olen lisäksi moneen otteeseen joutunut pyytämään sellaisia tietoja, joita kirjallisista lähteistä en ole löytänyt. Esitän heille parhaimmat kiitokseni.

Satalinnan Säätiön taloudenhoitaja varatuomari Heikki Jokela ja osakunnan taloudenhoitaja diplomi-insinööri Pentti Mattila ovat helpottaneet työtäni siten, että edellinen on kirjoittanut tähän kirjaan Satakuntataloa käsittelevän luvun, jälkimmäisen katsauksen osakunnan talouden kehitykseen. Olen heille saamastani avusta kiitollinen.

Ehkä enemmän kuin ketään muuta olen työni vuoksi joutunut vaivaamaan osakunnan kuraattoria maisteri Unto Partasta.

Paitsi että olen joutunut lukuisia kertoja kysymään häneltä tietoja viime vuosien osakuntaelämästä, on minun ollut usein pyydettyä hänen välitystään halutessani saada käyttööni osakunnan hallussa olleita asiakirjoja ym. lähdeaineistoa. Kuraattori Partaselle ovat aiheuttaneet huolta etenkin valmistumatta jääneet vuosihistoriat, joita olen hänen kauttaan tiukannut, jotta ne hyvissä ajoin olisivat ehtineet käyttööni. Puristan kuraattori Partasen kättä ja uskon, että hän iloitsee kanssani työni valmistumisesta, koska se tulee vähentämään meidän kummankin vaivoja.

Korjausluvussa olen saanut asiantuntevaa apua kollegaltani lehtori Inkeri Hollolta.

Tässä yhteydessä lienee paikallaan lausua muutama sana myös osakunnan historioitsijoista, joiden työstä oma työni on ollut suuresti riippuvainen.

Osakunnan nykyisin voimassa olevien sääntöjen 18, pykälän mukaan historioitsijan tulee jättää toimikaudeltaan laatimansa kertomus osakunnalle ennen seuraavan syksyn marraskuun loppua. Kolmekymmentäluvulla tämän määräyksen noudattamista pidettiin itsestään selvänä. Siitä oli muodostunut traditio, josta ei yleensä tingitty. Sota-aikana tämä traditio kuitenkin unohtui ja vuosihistorian viivästyminen alettiin pitää yhtä luonnollisena, kuin ennen oli pidetty sen määräämisen valmistumista, kuten tohtori Erik Erämetsä on minulle maininnut. (Ks. myös siv. 201.) Niinpä kun pari vuotta sitten ryhdyin keräämään aineistoa tätä 25-vuotiskatsausta varten, oli lukuvuoden 1946—47 historia viimeinen siihen mennessä valmistuneista. Silloin puuttuneista historioista ovat tällä hetkellä kuitenkin jo useimmat hallussani. Tosin neljän lukuvuoden kertomukset olen saanut vasta syksyllä 1953, mikä on jossakin määrin haitannut työni edistymistä.

Niinkuin kirjan lopussa olevasta Liite I:stä näkyy, historioitsijat ovat viime aikoina naisistuneet, kun taas ennen vuotta 1942

kaikki poikkeuksetta olivat olleet miehiä. Ajan merkkejä on tämäkin muutos, joka johtuu osaksi siitä, että miehet ovat kaikonneet humanistisilta opintosuunnilta, joilta historioitsijat tavallisesti valitaan, osaksi ehkä siitä, että naisilla on kokouksissa virkailijoita valittaessa ollut heikompi vastustuskyky.

Koska osakunnan vuosikertomusten yhtenä tarkoituksena on kerätä aineistoa joka 25. vuosi toimitettavaa historiaa varten, on ehkä seuraavalle 25-vuotiskatsaukselle hyötyä siitä, että tulevia historioitsijoita silmällä pitäen mainitsen seuraavassa muutamia tavallisimpia puutteellisuuksia, joita tähänastisissa vuosikertomuksissa olen havainnut.

1. Tarkat tiedot osakunnan jäsenmäärästä puuttuvat. On esitettävä luvut erikseen syys- ja kevätlukukaudelta, erikseen kirjoissa olevat, läsnäolevat ja naiset.

2. Tarkat päivämäärät on jätetty mainitsematta. Vuosihistoriassa on tuskin koskaan liikaa päivämääriä.

3. Jos osakuntaan on vuoden mittaan kotiutunut jokin uusi toimintamuoto, ei ole mainittu aloitteentekijää.

4. Osakunnan tilaisuuksista ei ole merkitty muistiin osanottajalukuja, ei edes suunnilleen. Ainakin tärkeimmistä tilaisuuksista, kuten kokouksista, illanvietoista ja lukupiiri-illoista, on laskettava lukukausittain keskimääräinen osanottoluku.

5. Tilaisuuden ohjelmaa ei ole selostettu riittävän yksityiskohtaisesti. Ei riitä pelkkä ohjelmanumeroiden luetteleminen. Niinpä puheista on mainittava niiden pääsisältö, huomattavimmat puheet on liitettävä vuosihistoriaan sellaisinaan.

6. Osakunnan kesätoiminta on selostettu vaillinaisesti. Ellei historioitsijalla ole tilaisuutta olla henkilökohtaisesti mukana kesätoiminnassa, hänen on huolehdittava siitä, että hän saa tapauksista pätevän selostuksen.

7. Osakunnan virkailijoiden luonnehdinta on usein epäluotettavaa, etupäässä perusteettoman kiittävää. Useissa tapauksissa

pääsee lähelle totuutta siten, että ensin haastattelee asianomaista jäsenjälkeen yrittää muita teitä kontrolloida saamansa tiedot. Pitää etupäässä kertoa siitä, mitä asianomainen on tehnyt, eikä siitä, millainen hän on. Tehtävä on kiusallinen etenkin silloin, jos henkilö on esimiesasemassa eikä ole mitään tehnyt.

8. Asia on ilmaistu liian ylimalkaisesti, esim. näin: »Kuraattorille annettiin arvokas lahja». Selvempää olisi ollut sanoa esim. näin: »Eroava kuraattori sai osakunnalta muistolahjaksi Eero Järnefeltin maalaaman Punkaharjua esittävän taulun».

Vaikka tämän kirjoittaja on saanut jokapäiväisessä leipätyössään kokemusta siitä, että kylvetyistä opinsiemenistä useat putoavat kalliolle, olen ylläolevat ohjeet esittämällä halunnut suorittaa ainakin ystävällisen kädenojennuksen sille satakuntalaissyntyiselle akateemiselle kansalaiselle, joka taas neljännesvuosisadan kuluttua kirjoittaa osakuntamme 25-vuotiskatsausta.

Somerolla loppiaisena v. 1954.

Tapio Horila.

Toiminnan vuosikymmen 1929—1939

I. VIRALLINEN JA JUHLIVA OSAKUNTA.

1. INSPEHTORIT VAIHTUVAT.

Inspehtoripari Mikkola. Kun siirryttiin Satakuntalaisen Osakunnan vaiheiden ensimmäisestä neljännesvuosisadasta toiseen, oli näkyvimpänä merkinä näiden kahden ajanjakson saumattomasta niveltymisestä toisiinsa se, että Jooseppi ja Maila Mikkolan inspehtorikausi vielä vähän aikaa jatkui toisenkin neljännesvuosisadan puolelle. Vanheneva professori alkoi kuitenkin tuntea yhä selvemmin, että aika ei odota, että on kiirehdittävä, jos aikoo saada eräät aloitetut tieteelliset työt päätökseen. Jo pariin otteeseen, viimeksi syksyllä 1929 oltuaan 25 vuotta osakunnan inspehtorina, professori Mikkola oli aikonut pyytää eroa inspehtorin tehtävästä saadakseen enemmän aikaa tieteellisille töilleen, mutta suostunut osakuntalaisten hartaista pyynnöistä jäämään edelleen toimeensa. Vihdoin syksyllä 1930 professori Mikkola ilmoitti järkkymättömän päätöksensä erota. Lisäsyynä hän vielä mainitsi huonokuuloisuuden, joka teki mm. kokousten seuraamisen vaikeaksi. Inspehtori vakuutti, ettei päätöksen teko ollut hänelle helppo, koska hän oli kiinteästi kasvanut yhteen Satakuntalaisen Osakunnan kanssa, ja pyysi, ettei osakunta houkutteluillaan tekisi itsessään raskasta eroa vieläkin raskaammaksi. Osakunnan oli taivuttava, vaikka olikin vaikea tottua ajatukseen, että inspehtorin tehtäviä hoitaisi joku toinen.

Helmikuun 16. päivänä 1931 professori Mikkola jätti paikkansa. Hänen inspehtorikautensa oli alkanut vuonna 1904 eli samanaikaisesti, kun Satakuntalainen Osakunta perustettiin, ja se oli näin ollen keskeytymättä jatkunut 27 vuotta. Inspehtorinvaihdos tapahtui juhla kokouksessa, jossa osakunta ilmaistakseen kiitollisuuttaan kutsui professori Mikkolan kunniajäsenekseen nimittämällä hänet kunniainspehtorikseen. Tällä teollaan osakunta samalla toi julki sen toivomuksen, että professori Mikkola edelleen muistaisi Satakuntalaista Osakuntaa. Samassa kokouksessa ilmoitettiin myös päätöksestä lyöttää muistoraha, jossa olisi inspehtoriparin korkokuva, omistuskirjoitus ja Satakunnan vaakuna.

Erojaispuheessaan professori Mikkola lausui mm. seuraavat sanat, jotka selvästi ilmaisevat eräitä hänen toimintansa johtoihihi: »Kasvanut se (Sat. O.) onkin — se on nyt kolme kertaa suurempi kuin alkutaipaleelle lähtiessään. Sen kehitys on myöskin ollut sellainen, että sen kannattaa se tyydytyksellä ja ilolla mainita. Sillä on tosin ollut nousunsa ja laskunsa, mutta minä ainakin olen sangen monasti tuntenut kuin elämäni ja yhteistyö Osakunnan kanssa olisi ollut juhlaa, korkeata juhlaa. Osakunta on herättänyt innokkaalla työskentelyllään kotimaakuntansa hyväksi Satakunnan maakunnalliseen itsetuntoon, jota sillä ei ennen ollut. Tämä epäitsekäs työ on lujittanut myöskin itse Osakunnan yhteistunnetta ja nostanut sen huomattavaan asemaan korkeakoulussamme. Omasta puolestani olen katsonut tehtäväkseni olla humaniteetin asianajajana ja yhdistävänä voimana eri sukupolvien välillä, jonkinlaisena jatkuvaisuuden symbolina. Olen koettanut teroittaa, että elämä on kallis lahja, jota on hoidettava, teroittaa että on pysyttävä todellisuuden pohjalla sellaisena kuin minä ymmärrän todellisuuden ja rakentaa historialliselle pohjalle. On kuin olisin tahtonut sulkea tähän piiriin koko entisen Satakuntalaisen Osakunnan Turun akatemian ensi ajoilta asti.



Kuraattori Aarno Niini puhuu kunniainspektorille juhlaillanvietossa 16.2.31.

Minulla on ollut täällä edessäni elämän viljaa, joka lainehtii nuoruuden auringon kultaisessa hohteessa.»

Juhlakokousta seurasi välittömästi juhlaillanvietto, jossa myös entisiä osakuntalaisia oli runsaasti saapuvilla. Kun oli yhteisesti laulettu Satakunnan laulu, piti kuraattori maisteri Aarno Niini puheen, jossa hän luonnehti professori Mikkolan inspehtorikautta. Samalla hän puhui myöskin kunniainspittärelle Maila Mikkolalle, joka runsain määrin oli täyttänyt ne toiveet, jotka häneen alunperin oli kiinnitetty. Lisäksi puhuja totesi, että Mikkolain kodista, Laaksolasta, joka oli vallannut paikan sivistyshistoriassamme, oli tullut osakuntalaisille kuin oma koti. — Cives O. Bergrothin ja B. Lundinin sekä herra L. Lautsian muodostama trio soitti sitten Haydnin sävellyksen »Menuet» ja Rubinsteinin sävellyksen »Melo-die», civis R. Nylund lausui neljännen laulun Koskenniemen »Tu-

run liljasta» sekä herra Lautsia esitti sellosoolona Beethovenin sävellykset »Die Sehnsucht» ja »Quinquantaine». Tämän jälkeen sai puheenvuoron tohtori Mikko Saarenheimo, joka esitteli Sakari Topeliuksen ja J. J. Mikkolan inspehtorikausista löytämiään vertauskohtia.

Kuoron laulettua »Sirkan» ja »Ylioppilaslaulun» kunniainspitär piti erään niistä haltioituneista, herkistä puheistaan, jotka Mikkolain inspehtorikaudella olivat muodostuneet parhaiden juhlien unohtumattomiksi kohokohdiksi. Tällä kertaa hän puhui rakkautestaan Satakuntaan ja osakuntaan, töistä, jotka häneltä olivat jääneet tekemättä, ja satakuntalaisesta äidistä, jonka lasten huoltajana hän oli syvästi tuntenut vastuunsa. Ja ennen kaikkea hän halusi kiittää kaikesta siitä, mitä osakunta hänelle 27 vuoden aikana oli antanut. Puhetta seurasivat myrskyiset suosionsoitukset, joiden jälkeen kuoro lopetti harrastunnelmaisen illan ohjelman laulamalla »Suomen laulun». Osakuntalaiset vetivät kunnia-inspehtoriparin reellä Laaksolaan.

Ne huomionsoitukset, joiden kohteeksi inspehtoripari Mikkola erotessaan joutui, eivät suinkaan rajoittuneet edellä kerrottuihin. Sekä pääkaupungin että maakunnan sanomalehdet kirjoittivat asiasta, puhumattakaan tietysti osakunnan omasta lehdestä »Satakuntalaisesta». Osakunnan 27. vuosijuhlan teki tavallista juhlallisemmaksi se, että sitä sillä kertaa vietettiin eroavan inspehtoriparin kunniaksi. Päiväjuhlassa uusi inspehtori professori Tallgren omisti tervehdyssanansa erikoisesti edeltäjälleen. Iltajuhlassa, joka vietettiin Vanhassa Ylioppilastalossa, piti kunniainspehtoriparille puheen tohtori Pekka Katara. Hän ilmoitti mm. akateemisesta maakuntalahjasta, jota professori ja rouva Mikkolalle kerättiin. (Pääasiassa entisiltä ja senaikaisilta osakuntalaisilta kerättiin 112 000 mk:n suuruinen lahja, josta yhdessä Laaksolan Satakuntasalin irtaimiston kanssa Jooseppi ja Maila Mikkola muodostivat 8. 3. 34 Satakuntasäätiön.)

Mieluisimpia huomionosoituksia eroavalle inspektorille oli varmaan hänen kunniaakseen ilmestynyt »Satakunta IX», koska tämä sarjajulkaisu oli hänelle ehkä kaikkein läheisin osakunnan työmuoto. Siitä enemmän toisessa yhteydessä.

Inspektori Mikkolan erotessa tunnettiin tiettyä haikeutta siitä, että eräs merkittävä vaihe Satakuntalaisen Osakunnan historiassa näin oli peruuttamattomasti päättynyt. Muutos ei kuitenkaan tullut niin jyrkäksi kuin arveltiin. Uudet inspektorit kunnioittivat 27 vuoden aikana muovautuneita vankkoja perinteitä. Sitä paitsi Mikkoloiden henkilökohtaisenkaan yhteys osakuntaan ei katkennut. Yhä uudet ylioppilaspolvet saivat oppia tuntemaan kunniainspektoriparin osakunnan huomattavimmissa juhlissa ja kokouksissa. Edelleen saatiin silloin tällöin kuulla prof. Mikkolan esittävän avaria, selvänäköisiä ajatuksiaan ajankohtaisista kysymyksistä. Samoin Maila Mikkolan innostus oli yhä sytyttämässä mieliä jonkin aloitteen tai aatteen hyväksi. Laaksola oli edelleen osakuntalaisille avoinna. Mihin harmaantunut kunniainspektori puolisoineen saapuikin, kaikkialla heitä kohdeltiin kuin rakkaita ja kunnioitettuja isovanhempia, joiden läsnäolo juhlisti osakuntaperheen kokoontumishetkiä.

I n s p e k t o r i p a r i T a l l g r e n (T u u l i o) . Samassa helmikuun 16. päivän juhlakokouksessa, jossa inspektoripari Mikkola erosi toimestaan, astui virkaansa uusi inspektori, joksi oli valittu Helsingin Yliopiston eteläromaanisten kielten ylimääräinen professori Oiva Johannes Tallgren (Tuulio). Mainitussa kokouksessa luettiin kirje, jolla yliopiston rehtori vahvisti vaalin.

Professori Tallgren oli syntynyt Pyhäjärvellä U.l. v. 1878. Ylioppilaaksi hän oli tullut Turun Klassillisesta Lyseosta ja liittynyt sen jälkeen Länsisuomalaiseen Osakuntaan. Opintoja hän harjoitti mm. Pariisissa, Espanjassa ja Italiassa. Prof. Tallgrenin



Inspehtori professori O. J, Tuulio ja inspütär Tyyni Tuulio. Seinässä valokuvia jotka kertovat professorin tähtitieteellisistä harrastuksista,

tiedemiehenä nauttimaa arvonantoa osoittaa se, että häntä pyydettiin sekä Tarton että Riian yliopistoon roomalaisen filologian professoriksi. Paitsi etevänä romanistina hänet tunnettiin myös seemiläisten kielten tutkijana. Arabian kielen taitonsa avulla hän kehittyi Espanjan maurilaisen kulttuurin erikoistuntijaksi. Ehkä juuri hänen kiinnostuksensa arabialaista kulttuuria kohtaan oli johtanut hänet myös varsin merkittävään tähtitieteen harrasteluun.

Professori Tallgrenin tullessa inspehtoriksi hänet tunnettiin siis etupäässä tiedemiehenä. Itse hän rehdisti myönsi olevansa tutkijana paremmin omalla alallaan kuin nuorison johtajana. Silti hänessä oli ominaisuuksia, jotka tekivät hänet soveliaaksi myös akateemisen nuorison johtoon. Hänen persoonallisuutensa kultivoitunut hienous, hänen runollinen herkkyytensä ja valoisa elämännäkemyksensä tarjosivat kehityksikäselle nuorisolle arvokkaan esikuvan. Häneltä ei myöskään puuttunut halua päästä lähelle osakuntansa ylioppilaita. Tätä varten hän järjesti kodissaan kahdesti kuussa sunnuntaisin ns. inspehtorin vastaanottoja. Näissä tilaisuuksissa saatiin kuulla näköaloja avartavia esityksiä varsinkin kirjallisuuden ja taiteen alalta.

Professori Tuulion aikainen kuraattori Aarno Niini kirjoitti myöhemmin inspehtoristaan muistokirjoituksen (Kotiseudullemme II, 1945, s. 9), jossa hän mainitsi mm.: »Milloinkaan hän ei tahtonut meidän tinkivän yksilöllisyydestämme ja tärkeimmät eväät, jotka hän uusille osakuntalaisille antoi heidän osakuntaaikaansa ja siihen perustuvaa myöhempää toimintaansa varten, olivat juuri yksilöllisyyden kehittäminen, suomalaisen kansallisuutensa muistaminen ja pyrkimys totuudellisuuteen.»

Inspehtorin valintaan vaikutti ehkä paljonkin se, että hänen puolisonaan oli osakunnassa usein nähty henkilö, kirjailijatar,

maisteri Tyyni Haapanen-Tallgren, josta tiedettiin saatavan inspehtorin rinnalle aktiivinen voima osakuntatyön johtoon. Hän on itse Satakunnan tyttäriä, syntyisin Karviasta. Ylioppilaaksi tultuaan hän liittyi Satakuntalaiseen Osakuntaan ja oli aikoinaan sen innokkaimpia jäseniä, vaikuttaen mm. »Lallin» pirteänä toimittajana. Myöhemmin professorinrouva Tuulio on tullut tunnetuksi luovana kirjailijana ja taitavana kääntäjänä. Näin ollen on ymmärrettävää, että hänestä tuli osakunnan kirjallisten ja taiteellisten harrastusten keskus. Hän teki lukupiiri-illoista antoisia tilaisuuksia ja toimi itse usein niiden henkevä ja miellyttävänä selostajana. Hän oli innostava ja sytyttävä inspitär, jonka sydäntä lähellä olivat varsinkin osakunnan naisten harrastukset.

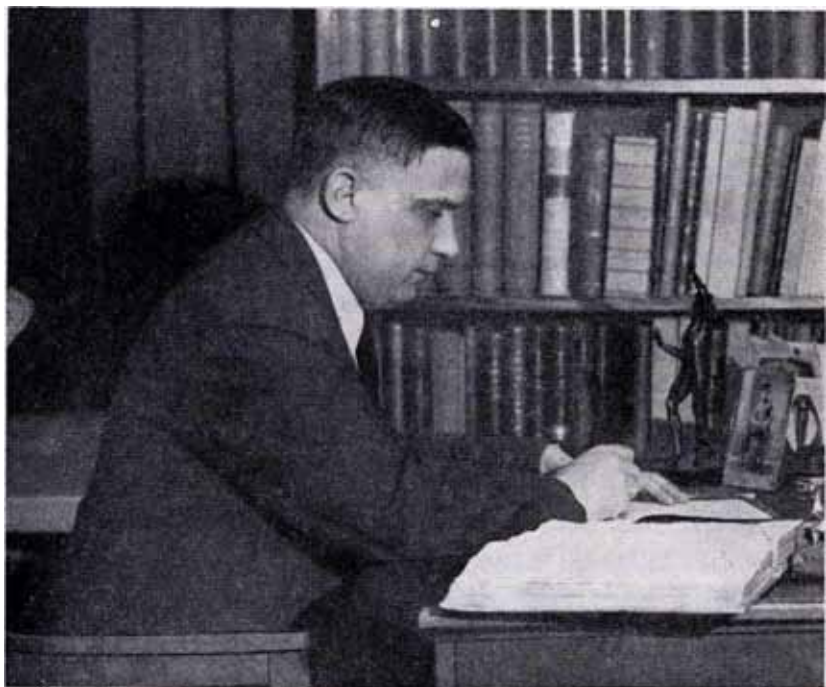
Professori Tuulion inspehtorikausi ei tullut pitkäaikaiseksi. Hän oli alunperinkin lupautunut ottamaan toimen vain väliaikaisesti vastaan. Jo syksyllä 1934 hän erosi tieteellisten töiden vuoksi. Kiitollisuutensa osoituksena osakunta lahjoitti eroavalle inspehtoriparille satakuntalaisen ryijyn.

I n s p e h t o r i p a r i L i n k o m i e s . Professori Tuulion jälkeen valittiin osakunnan inspehtoriksi yksimielisesti Helsingin Yliopiston vararehtori professori Edwin Johan Hildegard Linkomies. Juhlakokouksessa 8. 10. 34 luettiin yliopiston rehtorin kirjelmä, jossa ilmoitettiin konsistorin vahvistaneen vaalin. Samassa kokouksessa siirtyi osakunnan johto professori Linkomiehen haltuun.

Uusi inspehtori syntyi Viipurissa vuonna 1894. Ylioppilaaksi hän tuli 16-vuotiaana ja ryhtyi opiskelemaan tämän jälkeen yliopistossa latinan kieltä ja liittyi samalla Satakuntalaiseen Osakuntaan. Filosofian kandidaatin tutkinnon hän suoritti kahta vuotta myöhemmin, v. 1913, ja filosofian lisensiaatin tutkinnon v. 1919. Vuonna 1921 nimitettiin hänet dosentiksi ja v. 1923, 28-vuotiaana, Rooman kirjallisuuden professoriksi.

Jo ennen inspehtoriksi tuloaan professori Linkomies oli innokkaasti osallistunut julkiseen toimintaan, varsinkin kirjalliseen ja valtiolliseen. Hän oli ollut mm. Valvoja-Ajan päätoimittajana sekä eduskunnan ja Helsingin kaupunginhallituksen jäsenenä. Myös hän oli osallistunut Satakuntalaisen Osakunnan ja Killan toimintaan mm. vuosijuhlaesitelmän pitäjänä ja kirjoittamalla Satakuntasarjaan. Paitsi akateemisia ja muita sivistyksellisiä ansioita, professori Linkomiehellä oli siis myös poliittisessa elämässä koeteltuja käytännöllisiä ja hallinnollisia kykyjä, jotka tästä lähtien tulivat koitumaan osakunnan hyväksi. Hänen voimakas persoonallisuutensa, vankka todellisuudentajunsa ja maskuliininen suuripiirteisyytensä herättivät luottamusta niissäkin etupäässä miespuolisissa osakuntalaisissa, jotka olivat olleet näkevinään osakunnan toiminnassa aikaisemmin liiallista pateettisuutta tai todellisuudelle vierasta idealismia,. — E erityisen mainittava avu professori Linkomiehellä oli myös se, että hän oli hyvä puhuja. Sattuvan lähtökohdan puheilleen hän löysi usein antiikin maailmasta, jopa niin usein, että siitä toisinaan laskettiin hyväntahtoista leikkiä. Hänen puheissaan yhtyivät asiallisuus ja selkeys sytyttävään, vakuuttavan painokkaaseen esitystapaan. Niiden isänmaallis-satakuntalainen henki tapasi nuorissa kuulihoissa voimakkaasti soivan kaihupohjan, ja niiden avara kulttuuritausta sisälsi runsaasti henkiseen kasvuun kiihottavia virikkeitä.

Kun muistetaan, että professori Linkomiestä läpi 30-luvun rasittivat monet vastuunalaiset julkisen elämän tehtävät, on ihmeteltävää, että häneltä riitti vielä runsaasti aikaa ja energiaa osakunnallekin. Sen ajan osakuntalaisten muistiin on jäänyt kuva inspehtorista, joka saapui Lukupiiriin tai johonkin muuhun tilaisuuteen suoraan eduskunnan istunnosta joskus ehkä rasittuneen näköisenä, mutta reippaana ja hyväntuulisena.



Inspehtori professori Edwin Linkomies.



Inspitär rouva Vera Linkomies.

Osakunnan uusi inspitär Vera Karolina Linkomies, o.s. Schultz, oli kuten inspehtorikin satakuntalainen ja Satakuntalaisen Osakunnan entinen jäsen. Ylioppilaaksi hän tuli Porin Tyttökoulun jatkuoluokilta ja ryhtyi harjoittamaan opintoja lainopillisessa tiedekunnassa. Osakunta-aikanaan inspitär osallistui innokkaasti muun muassa Lukupiirin toimintaan. Avioliittoon hänet vihittiin v. 1918.

Myös rouva Linkomies on ollut mukana julkisessa elämässä, joka on kypsyttänyt häntä Satakuntalaisen Osakunnan inspittären vaativia tehtäviä hoitamaan. Lukupiiriä ajatellen on pantava merkille erikoisesti hänen kirjalliset ja journalistiset harrastuksensa. Ennen inspittäreksi tuloaan rouva Linkomies oli toimittanut »Aamu»-nimistä kulttuurilehteä. Läpi 30-luvun hän oli Lotta Svärd-lehden toimittajana ja myöhemmin kymmenkunta vuotta »Suomen Naisen» päätoimittajana. Lisäksi Lukupiirin emäntä on kirjoittanut lastennäytelmiä ja harrastanut teatteria, ollen mukana muun muassa Kansallisteatterin pienoishäytännöpuuhassa. Inspittären sosiaalisissa harrastuksissa viittaa aikoinaan osakunnasta saatuihin virikkeisiin se, että hän on työskennellyt Suomen Kukkasrahaston hallituksessa.

Julkisen elämän tehtävissä rouva Linkomies on saanut paitsi kirjoitetun myös puhutun sanan käyttövalmiutta. Tämä on käynyt ilmi hänen inspitärkautensa alusta lähtien, milloin hän on Lukupiirissä tai jossakin muussa osakunnan tilaisuudessa joutunut pitämään puheen tai esittämään keskustelun yhteydessä mielipiteensä. Osakunnan maakuntakiertueen mukana rouva Linkomies on kulkenut juhlapuhujana kaksi kertaa, nimittäin talvi-kiertueella v. 1938 ja kesäkiertueella v. 1939.

Esitellessämme jäljempänä osakunnan toimintaa 30-luvulla tulemme näkemään useassa muussakin yhteydessä, miten rouva Linkomies inspittärenä on aktiivisesti mukana tekemällä muun

muassa aloitteita uusien harrastusalojen juurruttamiseksi osakunnan piiriin tai jo sammuneiden henkiin herättämiseksi. Inspitär Linkomiehen aikaan sama arvokas osakuntatyön laajentuma on ollut hengellinen kerho Sunnuntaipiiri, joka yhä edelleen virkeästi toimii. Muista osakuntatyön aloista, joilla hänen vaikutuksensa on ollut tuntuva, mainittakoon vielä erilaiset esteettiset harrastukset ja naisten kerhotoiminta, minkä yhtenä päämääränä on ollut inspittären sydäntä lähellä olevien Satalinnan lasten auttaminen ja ilahduttaminen, niinkuin jäljempänä esitetään.

Kuvaavana esimerkkinä siitä kiinnostuksesta, jota inspehtori ja rouva Linkomies alusta pitäen osakuntaa kohtaan osoittivat, kerrottakoon, että he läpi 30-luvun olivat henkilökohtaisesti mukana talvi- ja kesäkiertueilla. Inspehtorin juhlapuheet tulivat maakunnassa tunnetuiksi kiertueohjelmien arvokkaina kohokohina.

Toinen toimenpide, joka myös vaati inspehtoripari Linkomieheltä tavallista suurempia uhrauksia, oli se, että inspehtoripari avasi kotinsa ovet Lukupiirille, joka täten 'vaellusvuosiensa' jälkeen sai taas pysyvän tyyssijan, kuten tuonnempana kerrotaan. Professorikodin kulttuuriympäristöllä ja sen isäntäväen ja osakuntalaisten välisellä kanssakäymisellä on jo sinänsä täytynyt olla kasvattava vaikutus osakuntalaisiin, puhumattakaan sitten siitä vaikutuksesta, jonka tässä kodissa järjestetyt tilaisuudet ovat nuoriin läsnäolijoihin tehneet.

Kun osakunta v. 1939 vietti 35-vuotisjuhlaansa, se kutsui professori ja ruova Linkomiehen »kunnianauhajäsentensä ritarikuntaan», käyttääksemme professori Mikkolan sanoja. Tällä tavoin haluttiin osoittaa kiitollisuutta inspehtoriparille silloin viisi vuotta kestäneestä työstä osakunnan hyväksi.

2. PITKÄAIKAISIA KURAATTOREITA.

Kuraattori Hanne Potila. Osakunnan 25-vuotishistoriassa on jo luonnehdittu maisteri Hanne Potilaa kuraattorina. Hänen toimintakautensa päättyi joulukuussa 1929, ja hän kieltäytyi tällöin ottamasta enää tointa vastaan. Eronnut kuraattori tuli toimineeksi osakunnan johdossa täsmälleen kolme vuotta eli kauemmin kuin kukaan aikaisempi Satakuntalaisen Osakunnan kuraattori. Tunnustukseksi maisteri Potilan suorittamasta arvokkaasta työstä osakunnan ja kotimaakunnan hyväksi osakunta antoi hänelle muistolahjan, jonka laatua vuosihistoria ei tarkemmin mainitse.

Kuraattori Aarno Niini. Maisteri Potilan jälkeen valittiin yksimielisesti uudeksi kuraattoriksi joulukuun 2. päivänä v. 1929 fil.kand. Aarno Niini. Hänen aikaisemmat akateemiset luottamustoimensa rajoittuivat pääasiassa ylioppilasurheilun piiriin. Hän oli hoitanut puheenjohtajan tointa sekä Helsingin Yliopiston Urheiluseurassa että oman osakunnan urheilutoimikunnassa.

Uusi kuraattori ei ollut sen ajan ylioppilaiden tavanmukaista johtajatyyppejä. Hän ei ollut asettunut minkään suuren aatteen lipunkantajaksi, eikä hänellä ollut erityistä kannattajajoukkoa. Mutta jo ennen maisteri Niinen kuraattoriksi tuloa tunnettiin hänen korkeatasoiset urheilusaavutuksensa, jotka eivät kuitenkaan estäneet häntä samanaikaisesti säännöllisesti osallistumasta osakunnan kokouksiin ja muihin rientoihin eivätkä vastuuntuntoisesti hoitamasta hänelle uskottuja luottamustehtäviä.

Aika, jolloin maisteri Niini joutui kuraattorin tointa hoitamaan, oli poliittisesti levotonta myös ylioppilasmaailmassa. Oli epäilemättä onneksi Satakuntalaiselle Osakunnalle, että se tällöin sai niin pitkän ajan pitää kuraattorinaan maisteri Niinen kaltaista miestä, jonka tasapuolisuus ja levollinen harkinta pystyi tasoitta-



Kuraattori Aarno Niini.

maan ristiriitoja. Kiihkeimpienkin puoluemiesten täytyi osakunnan kokouksissa kunnioittaa sitä asiallisuutta, jolla kuraattori keskustelun kulkua ohjasi. Kun hän lisäksi oli kaikkia kohtaan ystävällinen, avulias ja toverillinen, hänestä tuli pian osakuntalaisten keskuudessa poikkeuksellisen suosittu. Maisteri Niinen nauttimaa kannatusta osoitti se, että hänet toistamiseen valittiin kuraattoriksi ensimmäisen kolmivuotiskauden päätyttyä joulukuun 5, päivänä v. 1932, jälleen yksimielisesti.

Kuraattori Niini piti erityisen tärkeänä osakunnan toiminnan kehittämistä sellaiseen suuntaan, että osakuntalaisilla itsellään

olisi siitä välitöntä tai välillistä hyötyä. Niinpä v. 1930 perustetun painetun lehden »Satakuntalaisen» tuli kehittää osakuntalaisten julkista kirjallista esitystaitoa. Stipendirahastoja kartuttamalla haluttiin tukea osakuntalaisten opintoja ja tieteellistä työtä. Opintokirjaston perustaminen, joka tapahtui huoneiston laajentamisen yhteydessä v. 1934, tähtäsi samoin opiskelun helpottamiseen ja osakunnassa vietetyn ajan hyödyllisen käytön tehostamiseen.

Muista Aarno Niinen ansioista mainittakoon vielä, että osakunnan talouden saattaminen vakavalle pohjalle oli hänen pääpyrkimyksiään. Aktiiviurheilijana kuraattori edelleen oli osakuntansa parhaita ja puolusti akateemisissa kisoissa menestyen Satakunnan värejä, kuten urheilutoimintaa selostettaessa tullaan näkemään.

Vuosijuhlissa v. 1934 kuraattori Niini sai osakunnan kunnianauhan tunnustukseksi monista ansioistaan osakunnan työssä.

Väitöskirjatöiden vuoksi maisteri Niinellä oli kuraattorin toimestaan virkavapautta kaikkiaan neljä kertaa. Hänen sijaisinaan toimivat maisterit Aarne Eskola, Toivo Valtonen (kaksi kertaa) ja Auvo Sääntti.

Kokouksessa syyskuun 23. päivänä 1935 Aarno Niini pyysi osakuntaa vapauttamaan hänet kuraattorin tehtävistä, koska hän ei enää valtion virkaan tultuaan voinut kuulua osakuntaan. Osakunta myönsi eron valittaen sitä, että menetti vanhan kokeneen kuraattorin, joka oli työskennellyt osakunnan hyväksi kolmen inspehtorin aikana.

Maisteri Niinen kuraattorikautena oli osakuntalaisille tullut tutuksi myös kuraattorin rouva Sylvi Niini. Hän ei kuulunut osakuntaan, mutta kuitenkin osallistui sen rientoihin muun muassa sekakuoron jäsenenä ja ollen mukana eräillä maakuntakiertueilla.

Kuraattoripari Niinen kunniaksi järjestetyssä erojaisillanvietossa kiitti inspehtori professori Linkomies vanhaa kuraattoria leikkillisesti tämän hymystä, jolla inspehtori sanoi olleen suuren vai-



Kuraattori Jorma Huhtala.

kutuksen sekä hänen omaan että varmaan myös edellistenkin inspehtorien toimintaan. Samassa tilaisuudessa osakunta lahjoitti maisteri Niinelle Eero Järnefeltin Punkaharjua esittävän maalauksen.

Kuraattori Jorma Huhtala. Samassa kokouksessa (23. 9. 35), jossa maisteri Niinelle myönnettiin ero, toimitettiin uuden kuraattorin vaali. Valituksi tuli civis Jorma Huhtala melkein yksimielisesti (72 ääntä 83:sta).

Jorma Huhtala oli jo ennen kuraattoriksi tuloaan saanut koke-musta erinäisten muiden akateemisten luottamustointen hoitami-

sessä. Hän oli ollut mm. Ylioppilaskunnan hallituksen ja edustajiston jäsen ja maatalousylioppilaiden yhdistyksen Sampsan puheenjohtaja.

1930-luku oli Satakuntalaisen Osakunnan historiassa erityisen onnekasta siinä suhteessa, että osakunta saattoi silloin kiinnittää palvelukseensa pystyviä, velvollisuudentuntoisia ja suhteellisen pitkäaikaisia kuraattoreita. Jorma Huhtalankin kohdalla voidaan kiistattomasti jatkaa sitä kiittävien attribuuttien sarjaa, joka aloitettiin puhuttaessa Aarno Niinestä. Syksyllä 1937 luonnehti silloinen historioitsija Huhtalaa seuraavasti: »Hänen ohjaava kädensä on yltynyt miltei jokaiseen osakuntatyön toimialaan. Erittäin hän on kiinnittänyt huomiota osakunnan talouden ja omaisuuden huolelliseen ja järkevään hoitoon, vaatinut täsmällisyyttä juoksevain asiain suorituksessa ja yleensäkin osoittanut suosivansa toimintaa ja tekoja. Sen ohessa osakunnan piirissä versoneet aatteelliset harrastukset ovat saaneet häneltä ohjausta ja rohkaisua. Kuraattorin ansiota on suurelta osalta sekakuoron toiminnan jatkuminen ja maakuntavalokuvaustyön uudelleen virittäminen.»

Edellä lainattu luonnehdinta sopii Jorma Huhtalan koko kuraattorikauteen. Menestyvissä maakuntaharrastuksissa, joihin jo viitattiin, hänen henkilökohtainen ohjauksensa tuntuu selvästi kymmenluvun loppuun saakka. Hänen ansiotaan oli opintokirjaston täydentäminen ja arpajaisten toimeenpano osakunnan rahasioiden parantamiseksi. Kuraattorin kehittynyt organisaatio-kyky koitui monella tavalla osakunnan hyödyksi.

Suhteessaan osakunnan virkailijoihin Huhtala oli upseerimaisen suorasukainen ja täsmällinen, mutta hän osasi käskä ja olla tiukka olematta silti tönkyä ja loukkaava. Hänen varmuutensa ja rehti toveruutensa oli luottamusta herättävää ja kokoavaa. Osakuntalaisten kuraattoriaan kohtaan tuntema luottamus tuli näkyviin mm. siinä itsepäisessä yksimielisyydessä, jolla osakunta valitsi Huhtalan uudelleen kuraattoriksi syksyllä 1938 (tällöin

hän oli jo maat.-ja metsät, kandidaatti). Asianomainen näet vastusti sitkeästi tätä aietta, koska hänellä oli suuritöinen ja liikkuva ammatti, jonka hän arveli tekevän kuraattorin viran hoidon vaikeaksi. Kun osakunta ei suostunut nimeämään toista ehdokasta ja kun äänestyksen tulos oli yksimielinen, maisteri Huhtala lopulta taipui ottamaan toimen vastaan, vaikka tiesi, että hän saisi heti kantaakseen osakunnan 35-vuotisjuhlien tavallista suuremman työtaakan.

Kevätlukukaudella 1937 Huhtalalla oli opiskelun vuoksi kolmisen kuukautta virkavapautta, jolloin kuraattorin tehtäviä hoiti civis Olli Lauri.

Jorma Huhtalassa yhtyivät harvinaisella tavalla määrätietoinen tahtoihminen, todellisuudentajuinen käytännönmies ja eleetön, mutta harras idealisti. Kaikki nämä ominaisuudet kohottivat omalla voimallaan hänet toveripiirin johtajaksi, hänen tarvitsematta käyttää pienintäkään keinotekoista itsetehostusta.

Huhtalan idealismi näkyi muun ohessa siinä miehekkäässä tavassa, jolla hän sekä puhein että teoin puolusti kansallisen kunniamme vaatimuksia — vakuuttavimmin silloin, kun hän isänmaan vaaran hetkellä ei epäillyt antaa henkeään omaksumiensa aatteiden puolesta.

3. KUNNIAJÄSENET.

Kunniajäsenet Jooseppi ja Maila Mikkola. Ennestään oli osakunnalla vain yksi kunniajäsen, professorinrouva Maila Mikkola, joka vuonna 1920 oli kutsuttu kunniajäseneksi. Edellä kerrottiin jo siitä, että osakunta kutsui Jooseppi ja Maila Mikkolan kunniainspektoriparikseen, kun professori Mikkola v. 1931 lopullisesti ilmoitti eroavansa inspektorin toimesta.



Valtioneuvos E. N. Setälä.

Kunniajäsen E. N. Setälä. Kolmikymmenvuotisjuhlaansa v. 1934 osakunta juhlisti siten, että se kutsui kaksi uutta kunniajäsentä, nimittäin valtioneuvos E. N. Setälän ja taiteilija, vapaa-herra Emil Cedercreutzin.

Valtioneuvos Setälä kuoli jo seuraavana vuonna helmikuun 8. päivänä. Professori Linkomies lausui hänestä muistosoittoa osakunnan kokouksessa mm. seuraavaa: »Suomen kansaa on kohdannut raskas suru sen nykyhetken suurimman tiedemiehen poistumisen johdosta. Valtioneuvos Setälällä oli loistavat luonnonlahjat ja ilmiömäinen tarmo. Hän on tiedemiehenä suomenkielen tut-

kimuksen hyväksi tehnyt enemmän kuin kukaan muu jatkaen siten kunniakkaasti Matias Aleksanteri Castrenin ja Elias Lönnrotin aloittamaa uraa.

Myöskin muuna julkisuuden miehenä on Setälä jättänyt syvempiä jälkiä sivistys- ja valtiolliseen elämäämme kuin muut. Hänen nimensä on tunnettu kaikkialla maassamme. Erikoisesti se on tunnettu hänen syntymämaakunnassaan Satakunnassa, missä hänet tunnetaan m.m. nuorisoseuraliikkeen alkuunpanijana.

Myöskin toimi valtioneuvos Setälä Länsisuomalaisen Osakunnan kuraattorina sekä inspektorina, sekä oli hän Satakuntalaisen Osakunnan kunniajäsen.———Valtioneuvos Setälä jää satakuntalaiseksi suurmieheksi, joka osoittaa, mitä rikkauksia Satakunnan rodussa ja luonnossa piilee.»

Kunniajäsen Emil Cedercreutz. Toinen uusi kunniajäsen, kuvanveistäjä, vapaaherra Emil Cedercreutz, oli syntynyt Köyliön kartanossa, joka oli ollut hänen sukunsa hallussa yli 200 vuotta. Kuvanveistäjänä hän oli tullut tunnetuksi eläinten, ennen muuta hevosten kuvaajana. Hänen kuuluisimpia töitään ovat »Äestäjä»-patsas Porissa, »Kyntäjä» Harjavallassa ja »Äidinrakkaus» Helsingissä. Lisäksi hän harrasti silhuettitaidetta, jolla hän somisti mm. kirjallista tuotantoaan. Hänen kirjoistaan on ilmestynyt suomeksi »Maata ja ilmaa» ja »Yksinäisyyttä ja ihmisvilinää». Näiden teosten lehdtä huokuu se suuri kotiseudun rakkaus, joka sai Emil Cedercreutzin pystyttämään »Maahengen tempelin», Harjavallassa sijaitsevan kansatieteellisen museon, joka oli yksityisenä kokoelmana maamme suurin.

Vapaaherra Cedercreutz oli harras Satakunnan ystävä, joka suuriarvoisen keräilytyönsä ohella oli usein kuultu puhuja maakunnallisissa juhlissa. Sytyttävän kipinän maakunnalliseen toimintaansa hän kertoi saaneensa Satakuntalaisen Osakunnan järjestämässä tilaisuudessa Kokemäellä 1910-luvun alussa. Silloin hän tutustui Maila ja Juuse Mikkolaan, silloiseen inspektoripariin.



Taiteilija, vapaaherra Emil Cedercreutz.

Heidän välityksellään vapaaherra Cedercreutz joutui Satakunnan ylioppilasnuorison piiriin. Osakunta sai hänestä uskollisen ystävän, joka usein vieraili sen tilaisuuksissa ja tuli siten tutuksi kaikille osakuntalaisille.

Kiintymyksensä Satakuntaa ja sen ylioppilaita kohtaan vapaaherra Cedercreutz toi esiin osakunnan juhlissa henkeissä, kultivoiduissa puheissaan. Samassa vuosijuhlassa, jossa hänet kutsuttiin kunniajäseneksi, hän ilmoitti testamenttaavansa Harjavallassa sijaitsevan kesäkotinsa ja sen yhteydessä olevan museonsa »Maahengen temppelin» Satakuntalaiselle Osakunnalle.

Kunniajäseneksi kutsumisen jälkeen kävivät osakunnan ja vanhenevan, yksinäisen taiteilijan suhteet entistäkin läheisemmiksi. Hänen pyynnöstään pidettiin osakunnan kesäjuhlat v. 1936 Harjavallassa. Saman vuoden syksyllä vapaaherra Cedercreutz ilmoitti testamentanneensa myös Helsingissä olevan kaupunkiasuntonsa Satakuntalaiselle Osakunnalle. Milloin vieraili Lukupiiri, milloin kotiseutukerho vapaaherran kodissa Entistä useammin kuultiin hänen myös puhuvan osakunnan tilaisuuksissa.

Kun vapaaherra Cedercreutz toukokuussa 1939 täytti 60 vuotta, kävi hänen luonaan osakunnan puolesta lähetystö, johon kuului inspektori, inspitär, kuraattori ja 25 osakuntalaista. He ojensivat juhlijalle onnitteluaadressin ja hopeatankoon ja marmoriseen jalustaan kiinnitetyn osakunnan pienoislipun. Osakunnan naisten lahjana annettiin vielä maakunnan värein somistettuja kotikutoisia pöytäliinoja. Näin osoitettiin kiitollisuutta kunniajäsenelle, joka oli kerran puheessaan osakuntalaisiin viitaten sanonut: Perheelisillä miehillä on perillisensä, mutta minulla ei ole muita perillisiä kuin ne, jotka näen edessäni».

Kunniajäsen Jalmari Jaakkola. Seuraavan kunniajäsenensä osakunta kutsui viettäessään 35-vuotisjuhiaansa v. 1939. Tämänkertainen kunniajäsen oli Helsingin Yliopiston Suomen historian professori Jalmari Jaakkola.

Professori Jaakkola on syntynyt Satakunnasta Eurajoen pitäjässä. Kiintymys kotimaakuntaan, sen menneisyyteen ja nykyisyyteen, on painanut lähtemättömän leimansa professori Jaakkolan toimintaan julkisuuden henkilönä ja ennen kaikkea tutkijana. Kutsuessaan hänet kunniajäsenekseen osakunta halusi antaa hänelle tunnustusta kotimaakunnan historiantutkimuksen hyväksi tehdystä työstä. Kutsua suorittaessaan lausui inspektori professori Linkomies perusteluina mm, seuraavaa:

»Satakunnan menneisyys on parhaiten historiallisesti tunnettu. Tämä on ennen kaikkea professori Jalmari Jaakkolan uupumatto-



Professori Jalmar Jaakkola.

man, terävänäköisen ja laajakantoisen tutkimustyön tulos. Hän on osoittanut Satakunnan merkityksen koko maamme muinaisuudelle, todistanut sen siksi kehdoksi, josta voimakas pirkkalaisliike alkaa. Hänen tutkimuksillaan on koko maan historiantutemuksen kannalta huomattava merkitys. Huomattava on myöskin hänen esittämänsä teoria Kalevalan runojen synnystä Satakunnan alueella. Lisäksi hän on julkaissut tutkimuksiaan maakuntamme muinaisuuden erikoiskysymyksistä. Hänen teoksensa ovat kohottaneet professori Jaakkolan maamme ensimmäisten historian-tutkijani riviin. Me satakuntalaiset näemme hänen toiminnassaan

myös sen syvän maakunnallisen hengen, joka hänellä on ollut kannustimena näihin saavutuksiin».

Professori Jaakkola on osoittanut poikkeuksellista kiinnostusta myös kotimaakuntansa ylioppilaita ja heidän harrastuksiaan kohtaan. Hän on utterammin ja tehokkaammin kuin kukaan muu osakunnan jäsen tai ystävä ollut mukana Satakunta-sarjan julkaisutyössä luovuttamalla teoksiin jatkuvasti omia arvokkaita kirjoituksiaan ja antamalla herätteitä ja apua nuoremmille kirjoittajille. Tämän julkaisusarjan saavuttama arvonanto perustuukin varmaan suurelta osalta siihen, että professori Jaakkola on kuulunut sen vakinaisiin avustajiin. Toinen kaunis näyte professori Jaakkolan osakuntaa kohtaan osoittamasta harrastuksesta on ollut se, että hän on ollut henkilökohtaisesti mukana kolmella kotiseuduntutkimusretkellä ohjaamassa ja innostamassa Satakunnan ylioppilaita näiden yrittäessä perehtyä kotimaakuntansa menneisyyteen.

4. JÄSENET.

Osakunnan jäsenmäärän kehitys puheena olevana ajanjaksona näkyy seuraavasta taulukosta:

SI. 1929	kirjoissa	303	läsnä	279;	naisia	109	läsnä	106
» 1930	»	358	»	330;	»	146	»	136
» 1931	»	373	»	339;	»	147	»	139
» 1932	»	379	»	355;	»	140	»	133
» 1933	»	423	»	398;	»	160	»	146
» 1934	»	421	»	381;	»	148	»	130
» 1935	»	402	»	373;	»	135	»	126
» 1936	»	377	»	342;	»	123	»	114
» 1937	»	339	»	309;	»	113	»	104
» 1938	»	333	»	295;	»	114	»	103

Koko itsenäisyyden ajan oli Ylioppilaskunnan ja myös Satakuntalaisen Osakunnan jäsenmäärä osoittanut voimakasta noususuuntaa. Tämä suuntaus jatkui vielä 30-luvun puolelle. Huippu saavutettiin osakunnan kohdalla vuonna 1933, jonka jälkeen jäsenmäärä rupesi vuosi vuodelta vähenemään. Ilmiö oli yleisakateminen, sillä sekä nousu- että laskusuunnassa säilyi osakunnan jäsenmäärän prosentillinen osuus koko Ylioppilaskunnan jäsenmäärästä suurin piirtein samana.

5. YHTEISIÄ TILAISUUKSIA.

Kokoukset. Osanotto varsinaisiin kokouksiin prosentteina läsnäolevien määrästä näkyy seuraavista numeroista:

	sl.	kl.
1928—29	15,6	9,7
1929—30	8,9	9,0
1930—31	9,0	10,0
1931—32	6,8	3,9
1932—33	4,3	4,0
1933—34	7,8	4,5
1934—35	8,7	5,4
1935—36	8,0	4,1
1936—37	7,1	5,7
1937—38	7,7	5,6
1938—39	11,5	7,1

Osanotto kokouksiin oli jo ennen 30-lukua ollut pitkäkhkön ajan laskemaan päin. Vuoden 1915 vaiheilla se oli prosentteina 20:n ja kymmenen vuotta myöhemmin vielä 17 tienoilla. Aallon pohja saavutettiin lukuvuonna 1932—33. Kokouksissa käynnin laimeus oli tällöin vain osailmiö siitä yleisestä laimeudesta, joka osakuntaelämässä vallitsi ja jota mm. kuraattori Aarno Niini valitti tar-

kastellessaan keväällä 1933 »Satakuntalaisessa» kuluneen toimintakauden harrastuksia. Samassa kirjoituksessa hän arvelee, että harrastuksettomuus ei koske vain omaa osakuntaa, vaan että se on laajemmallekin levinnyt. Nousu 30-luvun loppua kohden oli suhteellisen hidasta verrattuna siihen romahdusmaiseen laskuun, joka oli tapahtunut 1928 syyslukukauden jälkeen, kuten ylläolevista numeroista näkyy.

Kokousten alkamisaika muutettiin tammikuussa 1935 kello 18.30:stä kello 19:ään. Syyskuussa 1936 lykättiin alkamisaikaa vielä tätäkin myöhäisemmäksi, kello 19.30:een.

Illanvietot. Tavallisen ylioppilaan harrastus osakuntaa kohtaan huomataan helpoimmin siitä, kuinka usein hänet nähdään kokouksissa ja illanvietoissa. Seuraavaan taulukkoon olen poiminut toimintakertomuksista numeroita, joista nähdään, paljonko osakuntalaisia keskimäärin on käynyt illanvietoissa lukukausittain. Täsmällistä kuvaa ne eivät anna asiasta, koska osanottajamäärä on kunakin vuonna riippuvainen myös läsnäolevien opiskelijoiden määrästä ja illaviettojen tiheydestä. Kunkin osanottajaluvun jälkeen on suluissa mainittuna, montako illanviettoa lukukauden aikana on järjestetty.

Vuosi	sl.	kl.
1928—29	76 (13)	73 (16)
1929—30	80 (17)	80 (15)
1930—31	95 (13)	95 (14)
1931—32	110 (9)	95 (10)
1932—33	95 (9)	70 (10)
1933—34	133 (7)	95 (6)
1934—35	122 (8)	84 (9)
1935—36	105 (10)	65 (5)
1936—37	110 (7)	70 (7)
1937—38	117 (6)	74 (9)
1838—39	95 (9)	80 (10)

Jos tarkataan illanviettojen kertalukuja, todetaan, että ne kevään 1931 jälkeen huomattavasti pienenevät. Osanottoluvut taas ovat kevätlukukaudella syksyisiä jonkin verran pienemmät kuten tavallisesti. Niiden pikainen vertailu ylempänä esitettyihin läsnäoleiden jäsenten lukuihin osoittaa, että illanvietoissa on keskimäärin käynyt ihmehen tasaisesti noin 30 prosenttia läsnäolevista osakuntalaisista. Tältä kannalta olen silmäillyt vain syysluku-kausien numeroita. Pienin prosentti, noin 27, on sattunut syksyyn 1932, jolloin osanotto kokouksiinkin oli laimeinta. Korkein prosentti taas saavutettiin syksyllä 1937, jolloin luku hyppäsi yllättäen 35:een.

Vanhaan tapaan illanvietot järjestettiin maanantai-illoiksi, jolloin ne alkoivat välittömästi kokouksen jälkeen. Se, että kokous ja illanvietto olivat samana iltana, ei ollut joka suhteessa eduksi. Varsinkin sen jälkeen, kun päätettiin, että kokoukset aloitetaan 19,30, pääsi illanvietto alkamaan toisinaan vasta kello 21 tienoissa. Tästä oli seurauksena, että ohjelman jälkeinen tanssi siirtyi vastaavasti myöhemmäksi pikkutunneille. Vastaisen päivän töitä ajatellen näin pitkään valvominen ei tietenkään ollut hyväksi. Tämän kirjoittajan on kuitenkin tunnustettava, että edellä esitetty arvostelu on vasta pari vuosikymmentä myöhemmin herännyttä jälkiviisautta. Kolmekymmentäluvulla ei huoli huomisen päivän opiskelusta myöhäänkään jatkuneissa illanvietoissa osakuntalaisia isosti painanut.

Kun lukee toimintakertomuksista illanviettojen otsikkoja eri vuosina, saa samalla melko monipuolisen yleiskuvan koko osakuntaelämästä. Opiskelijapolvien jatkuva vaihtuminen kuvastuu jokasyksyisistä »fuksiaisista» ja uusien osakuntalaisten järjestämistä illanvietoista. Yleisakateemiset aatteelliset virtaukset näkyvät AKS:n illanvietoista samoin kuin myös yliopiston suomalaisuuskysymyksen ja maanpuolustuksen nimissä pidetyistä juhlista. Mutta suuressa osassa ohjelmia on sentään selvästi maakunnalli-

nen leima. Näin on asianlaita muun muassa silloin, kun kotiseutu-toimikunta tai Osmo-toimikunta ovat olleet ohjelmaa järjestämässä tai kun Satakunnan parantola on täyttänyt kymmenen vuotta tai kun maakunnan kansanopistolaiset ovat olleet osakunnan vieraina. Illanviettojen otsikoista näkyvät myös inspehtorien ja kuraattorien vaihdokset ja heidän merkkipäivänsä samoin kuin jonkun huomattavan satakuntalaisen, kuten Hj. Nortamon, vierailu tai jo manalle menneen suuruuden, kuten Akseli Gallen-Kallelan, muistopäivä.

Vuodesta 1930 lähtien on toimintakertomuksissa marraskuun 2. päivän kohdalla kuvaus Killan ja osakunnan yhteisestä juhlasta, P. Tobiaan päivästä, jota ruvettiin viettämään kiltalaisten ja osakuntalaisten lähentämiseksi toisiinsa. Tobiaan nimi tässä yhteydessä ei johdu muusta kuin siitä sattumasta, että ensimmäinen yhteinen illanvietto pidettiin marraskuun 2. päivänä. Kun tilaisuus oli onnistunut, päätettiin jatkaa joka vuosi samana päivänä.

Ompeluillat. Jotta saataisiin joululahjoja Satalinnan lapsipotilaille, oli tullut tavaksi, että osakunnan naiset niinä tors- tai-iltoina, jolloin ei ollut Lukupiiriä, kerääntyivät seurusteluhuoneeseen tekemään käsitöitä. Ompeluilloissa valmistuneet työt kaupattiin joulun alla järjestetyissä myyjäisissä, ja näin saaduilla varoilla hankittiin lahjat. Iltojen viettoon kuului kahvitarjoilu, ja tämä toi niihin myös sellaisia miesciviksiä, jotka ehkä muuten olisivat jääneet saapumatta. Mutta ompeluilloille pyrittiin saamaan henkisempaa sisällystä. Alkuaikoina niiden ohjelmaan kuuluivat kirjaselostukset, mutta kevään 1930 jälkeen nämä näyttävät jääneet Lukupiirin yksinoikeudeksi. Silloin tällöin saatiin ohjelmaksi muun muassa selostuksia kesällä tehdyistä ulkomaanmatkoista, esitelmiä tai musiikkiesityksiä. Usein tyydyttiin kuitenkin vain hiljaiseen seurusteluun työn ohessa.

Harrastus ompeluiltoja kohtaan vaihteli suuresti eri vuosina. Parhaimmilleen se kohosi 30-luvun kahtena viime vuotena, jolloin

keräännyttiin 15—20 kertaa vuodessa ja osanottajien luku saattoi tasaisesti pysytellä 25—30 vaiheilla.

Keskustelutilaisuudet. Joskus ompeluilloissa saatettiin alustaa jokin keskustelukysymys, mutta tavallisesti alustusta ja keskustelua varten varattiin aivan oma iltansa. Nämä tilaisuudet pysyivät kuitenkin melko sattumanvaraisina. Jonaakin vuonna voi olla viisikin keskustelutilaisuutta, mutta oli sellaisiakin vuosia, ettei saatu aikaan kuin yksi tai ei aina yhtäkään tilaisuutta. Keskustelun aiheiksi pyrittiin saamaan ajankohtaisia kysymyksiä. Niinpä kieltolain kaatumisen aikoihin oli raittiuskysymys erikoisen päivänpolttava, eräässä myöhemmässä vaiheessa taas keskusteltiin osakuntapakosta.

Sunnuntaipiiri. Uskonnollisista kysymyksistä kiinnostuneilla osakuntalaisilla ei ennen vuotta 1938 ollut osakunnan piirissä mitään yhteistä kerhotoimintaa. Kristillisen harrastuksen lujittamiseksi ja elvyttämiseksi osakunnassa kokoonnuttiin mainitun vuoden alussa inspektorin kotiin keskustelemaan hengellisen kerhon perustamisesta. Asialla havaittiin olevan runsaasti positiivisia puolia, ja seurauksena tästä keskustelusta oli, että osakunnan kristillinen kerho kokoontui ensimmäisen kerran 13. 3. 38 Sunnuntaipiirin nimellä. Toiminta jatkui säännöllisenä kymmenluvun loppuun saakka. Osanottajia Sunnuntaipiirin kokouksissa oli keskimäärin 15.

Sunnuntapiiri kokoontui tavallisesti osakunnan seurusteluhuoneessa. Ohjelmaan kuului hengellisiä lauluja, alustus jostakin keskeisestä uskonnollisesta kysymyksestä ja sen pohjalla keskustelu, sekä alku- ja loppurukoukset.

Vuosijuhlat. Arvokkain osakunnan perinteellisistä juhlista on ollut vuosijuhla maaliskuun 24. päivänä. Erikoisen merkittäväksi muodostui tietenkin 25-vuotisjuhla vuonna 1929. Sen selostus ei ymmärrettävistä syistä ehtinyt osakunnan historian edelliseen osaan.

25-vuotisjuhlallisuudet alkoivat Vanhan Ylioppilastalon juhlasalissa kello 14. Tällöin olivat läsnä mm. yliopiston rehtori professori A. Tulenheimo, lääkintähallituksen ylitirehtööri H. Ryömä, Satakunnan keuhkotautiparantolan ylilääkäri tohtori V. Horelli ja vapaaherra E. Cedercreutz. Vieraita oli kaikkiaan n. 150 henkeä.

Orkesteriesitysten jälkeen lausui osakunnan inspehtori professori J. J. Mikkola juhlaan saapuneet tervetulleiksi. Hän toivoi juhlan antavan virikettä isänmaan, oikeuden ja totuuden palvelemiseen. Sitten lauloi civis Grundström civis O. Bergrothin säestämänä. Valaisevassa juhlaesitelmässä selosti tohtori M. Saarenheimo osakuntaelämää ja osakunnan toimintaa kuluneitten vuosien aikana. Vainajille puhui professorinrouva Maila Mikkola, isänmaalle civis R. Nylund. Lausuntaa esitti maisteri Lehmuskoski ja sellosooloja civis Auer civis O. Bergrothin säestämänä. Juhla päättyi osakunnan laulajien kvartettiesityksiin.

Kello 19 alkoi juhla kokous osakunnan huoneistossa, joka oli kynttilöin valaistu ja satakuntalaisin ryijyin koristettu. Inspehtorin puheen jälkeen toimitettiin vuosijuhlapalkintojen ja kunnianauhojen jako. Kokouksen huippukohta oli sen muotokuvan paljastus, jonka professori Eero Järnefelt oli maalannut inspehtoriparista professori ja rouva Mikkolasta. Tällöin lausui kuraattori H. Potila inspehtoriparille sydämellisiä sanoja.

Kello 20 kokoonnuttiin Vanhaan Ylioppilastaloon juhlaillallisille. Vieraana oli mm. yliopiston kansleri professori H. Suolahti.

Kvartettiesitysten jälkeen puhui sairaanhoitaja Kyllikki Pohjala inspehtoriparille ja kohotti tälle eläköönhuudon, johon voimakkaasti yhdyttiin. Civis T. Valtonen puhui latinaksi yliopistolle. Civis A. Eskola toivotti kutsuvieraat tervetulleiksi kohdistuen sanansa erikoisesti yliopiston kansleriin ja professori Eero Järnefeltiin. Rouva Esteri Haapanen-Paalanen puhui osakunnan 25 vuoden aikaisille kuraattoreille. Civis Olavi Kajala kiitti pu-

heessaan entisiä osakuntalaisia siitä työstä, jonka he olivat jättäneet perintönä nykyiselle ylioppilaspolvelle. Puheiden lomassa esiintyi kvartetti pariin otteeseen. Paistiin päästyä alkoivat kutsuvieraat puhua isäntäväelle.

Puheena olevaan kymmenvuotiskauteen osui vielä pari muutaakin huomattavaa vuosijuhlaa, joita vietettiin Vanhassa Ylioppilastalossa, nimittäin 30- ja 35-vuotisjuhlat. Niihin liittyvät erikoiset tapaukset tulevat muissa yhteyksissä puheeksi.

Pikkujoulu ja laskiainen. Toistuvista, yleisakatemiseen tapaan pohjautuvista juhlista mainittakoon erikseen pikkujoulu, laskiainen ja vappu. Perinteen mukaisesti pikkujoulujuhla aloitettiin vakavalla musiikilla ja hengellisellä puheella ja siirryttiin vähitellen kevyempään ohjelmaan. Ohjelman loppupuolen kohokohdiksi tulivat puuropuhe ja osakunnan toimihenkilöistä laulettu kronikka, johon liittyvät karrikatyyrit esitettiin varjo-kuvakoneella. Pikkujoulu oli smokkijuhla. Ne, jotka jaksoivat olla siellä aamuun asti, ottivat tavakseen ajaa ensimmäisellä raitiovaunulla kello 6 niinsanotun kahdeksikon ja mennä sen jälkeen rautatieasemalle kahville. Laskiaisena taas osakunnassa oli pul-lansyöntiä, yhteislaulua ja muuta hilpeätä menoa. Tanssit kuuluivat myös vakiintuneesti laskiaisohjelmaan.

Vappu. Kuten osakunnan historian edellisessä osassa kerrotaan, oli inspektoripari Mikkola vuodesta 1921 lähtien kutsunut osakunnan joka vuosi huhtikuun viimeisen päivän illaksi kotiinsa Laaksolaan viettämään vapun vastaanottajaisia. Näin tapahtui säännöllisesti kymmenen vuoden aikana. Nämä henkevät, kauniit tilaisuudet jättivät varmaan unohtumattomia muistoja. Ne olivat loppuun saakka myös suosittuja läsnäolleiden suuresta määrästä päätellen. Viimeisestä Laaksolan vapusta vuonna 1930 kertoo silloinen historioitsija:

»Huhtikuun viimeisen päivän iltana oli n. 120 osakuntalaista kokoontunut Laaksolaan, inspektoriväen kotiin, vappua vastaan-



Osakunta sai syksyllä 1931 kunniainspittären toimesta uuden lipun vanhan, jo haalistuneen tilalle. Kuva naulaustilaisuudesta Laaksolassa 4.10.31. Lippu vihittiin juhallisesti 10.10.31 Seurasaaren Antintalossa.

ottamaan. Ilta oli samalla tavallinen lukupiiri-ilta; inspitär selosti Ibsenin näytelmän »Merenneito». Tämän jälkeen siirryttiin ulos karkeloimaan ja juomaan suklaata Kellon lähetessä 24:ää oltiin jälleen Satakunta-salissa odottamassa kellon lyöntiä. Kun kello oli lyönyt 24, pani inspehtori ensimmäisenä valkean lakin päähänsä puhuen samalla keväälle — nuoruudelle. Kun vielä hetkinen oli laulettu, lähtivät osakuntalaiset iloisin mielin kohti pääkaupunkia marssijärjestyksessä ja reippaita lauluja kajahutellen.»

Seuraava vappu otettiin vastaan arkkitehti E. Paalasen kodissa, jossa myös samalla vietettiin Lukupiiri-ilta. Täältä käytiin aamuyöstä tervehdyskäynnillä Laaksolassa. Tämänkin hetken kunniaisnpitär osasi juhlistaa ja tehdä mieleenpainuvaksi siten, että hän pyysi osakunnalta lupaa uuden lipun ompelemiseen, kos-

ka osakunnan entinen lippu oli pitkäaikaisessa käytössä jo pahoin kulunut. Lukupiiri-vappua yritettiin vielä v. 1932 Kalastajatorpalla. Sinne oli saapunut vain noin 30 osakuntalaista, mikä aiheutti myöhemmin »Lallissa» ajatustenvaihtoa. Vuodesta 1933 lähtien otettiin vappu sitten joka vuosi vastaan osakunnan huoneistossa, missä tämä tilaisuus oli yhteinen Varsinaissuomalaisen Osakunnan kanssa. Milloin inspektori oli mukana, hän piti kellon lähetessä kahtatoista puheen, jonka jälkeen ylioppilaslakit painettiin päähän ja laulettiin yhteisesti »Gaudeamus». Vuosina 1938 ja 1939 piti puheen osakunnan kunniajäsen vapaaherra Cedercreutz. Tanssi alkoi jo kello 21 ja jatkui seremonioiden jälkeen kello 3:een. Nyt lähdettiin muiden ylioppilaiden mukana ulos 'kunnianosoituksille', jotka kohdistuivat etupäässä Havis-Amandan ja Kolmen sepän patsaisiin.

O s a k u n t a ja »Baari». Osakunnan klubi- eli tupakka-huoneeseen tulivat pääkaupungin ja maakunnan sanomalehdet. Miesciviksillä oli tapana keskipäivän aikaan ja iltaisin kerääntyä niitä lukemaan sekä samalla tapaamaan tovereita, juttelemaan ja pelaamaan sakkia. Ajoittain olivat muodissa eteisen ja klubi-huoneen permannolla pelatut pelit. Puheena olevan kymmen-luvun puolimaissa oli suosiossa »hulauttaminen», jolla omatekoisella nimellä tarkoitettiin markan rahan heittoa samaan tapaan, kuin pikkupojat heittävät nappikuoppaa. Toisella kertaa taas oli muodissa jääpallolla ja -mailalla pelattu »golf», joka kiihkeimmillään teki muiden ihmisten liikkumisen osakunnan eteisessä sangen epämukavaksi.

Naiscivikset eivät päiväsaikaan juuri osakuntaan uskaltaneet, vaikka siellä oli sellainen rauhallinen ja tunnelmallinen paikka kuin seurusteluhuone, jossa eivät miescivikset viihtyneet, koska siellä ei saanut tupakoida.

Oleskeltuaan tarpeekseen osakunnassa civikset siirtyivät tavallisesti Yliopilaskahvilaan eli »Baariin», joka sijaitsi Vanhassa



Kello Kolmen Kerho.

Ylioppilastalossa. Baarin kahvilan puolella, joka on ulkoa tulta-
essa vasemmalla, oli 30-luvulla vahvasti satakuntalainen leima.
Puolen päivän jälkeen ja iltaisin siellä tapasi tuttaviaan melkein
yhtä varmasti kuin osakunnassakin. Joskus saattoi satakuntalai-
sia kerääntyä Baariin kymmeniä samalla kertaa. Silloin työnnet-
tiin pöydät yhteen ja 'määrättiin sävyä', jolla tarkoitettiin esimer-
kiksi sitä, että laulettiin — mihin ei satakuntalainen hevin yleises-
sä paikassa uskaltaudu — tai osoitettiin käytöksessä jollakin muul-
la tapaa kanta-asiakkaan varmuutta. Vuosien 1936—37 vaiheilla
kokoontui Baarissa päivittäin säännöllisesti osakuntalaisjoukko,
jota nimitettiin »Kello kolmen kerhoksi».

»Hyypiöt». Hyypiöillä tarkoitettiin niitä 'ikivanhoja' civiksiä, jotka kuuluivat osakuntahuoneiston kanta-asukkaisiin ja joiden suhtautumistapa elämään ja erikoisesti vapaa-aikojen viettoon oli niinsanoakseni myönteinen. Hyypiö-nimitys lienee saatu

Aleksis Kiveltä (esim. »— ja hyypiö huuteli vuoren kuusilta», Seits. veljestä, V luku). Sanan latinankielisen vastineen tiedettiin olevan Bubo bubo, josta eläinopissa sanotaan, että se on mieltynyt öisin liikkumiseen.

Hyypiöiden kunnioitusta herättävä akateeminen ikä — osa heistä oli loppututkinnon suorittaneita — antoi tietynlaista arvokkuutta heidän esiintymiselleen. Hyypiö-käsitteeseen sisältyi lisäksi tietoinen gentlemanni-ihanne, jonka huomasi helposti muun muassa siitä, että tovereista ja itsestään puhuttaessa käytettiin mielellään herrasmies-nimitystä. Kunnon hyypiön oli täytettävä tiettyjä ritarillisuuden ja luotettavuuden vaatimuksia. Niinpä hän ei saanut jättää toveriaan pulaan. Hän maksoi myös määräaikana vippinsä. Tähän gentlemanni-ihanteeseen sisältyi vielä satakuntalaisena erikoisuutena leveätä elämäntyyliä suosiva piirre, jossa tuntui heijastusta Kokemäenjoki-laakson rusthollarien tunnetusta komeuden hengestä. Tämä tuli esiin monella tavalla. Niinpä istuttiin Kansallisteatterissa pitkänä rivinä ja arvonsa tuntevan näköisinä ensimmäisillä tuoliriveillä. Ravintoloista olivat kantapaikkoja Mikado ja Kotka (sittemmin Hungaria), mutta ei ollut harvinaista, että vietettiin iltaa myös Pörssi-ravintolassa, Grandissa tai hotelli Helsingissä (eli Hot. Hoossa). Ruokaa ja juomaa tilattaessa pyrittiin siinäkin esiintymään 'herrasmiehinä', joka ilmeni esimerkiksi siten, että tilattiin samppanja-pullo pöydän koristeeksi. Eräänä vuonna hyypiöt komeilivat sillä, että kävivät pelaamassa ravintoloissa biljardia, joka sana heidän tyyllittelemänään muovautui 'pilhaartiksi'.

Yhtenä hyypiöiden gentlemanni-piirteenä ja samalla osakunnan henkeä kuvaavana seikkana mainittakoon vielä, että kukaan arvonsa tunteva hyypiö ei näyttäytynyt osakunnan illanvietossa, jos hän oli silminnähtävästi 'nauttinut'. Eräiden juhlien pikkutunneilla, kuten pikkujoulun, vuosijuhlan ja vapun, saatettiin tässä suhteessa tehdä poikkeus.

6. HUONEISTO.

Osakunnan huoneisto oli vuodesta 1911 sijainnut Uuden Ylioppilastalon kolmannessa kerroksessa. Se käsitti alunperin vain eteisen, seurusteluhuoneen, kansliahuoneen sekä Varsinaissuomalaisen Osakunnan kanssa yhteisen juhlasalin. Kun lähestyttiin 30-luvun puoliväliä, oli osakunnan jäsenmäärä kasvanut yli kolminkertaiseksi vuoden 1911 määrästä. Näin syntynyt tilanahtaus haittasi varsinkin virkailijoita, joiden piti suorittaa tehtäviään joskus täpötäynnä väkeä olevassa kansliahuoneessa, joka oli samalla tupakkahuoneena. Myös osakunnan kirjasto, joka oli sullotuna seurusteluhuoneen kaappeihin, kaipasi kipeästi lisätiloja. Ei siis ihme, että osakunnan johto ponnisteli keksiäkseen keinon tilanteen helpottamiseksi.

Vuonna 1934 vuokrattiin vihdoinkin Ylioppilaskunnalta viereisestä hotelli Hansan huoneistosta kaksi huonetta ja emännöitsijän asunto, jotka voitiin liittää osakunnan entiseen huoneistoon puhkaisemalla ovi entisen kansliahuoneen seinään. Tämä lisätila oli pinta-alaltaan 75 m². Korjauskustannusten urakkasummasta, joka oli 25.600 mk, maksettiin 75 %. Uuden huoneiston korjaukseen ja sisustukseen tarvittavat varat osakunta päätti ottaa huoneistorahastosta.

Uuden laajennetun huoneiston vuosivuokra oli 15.000 markkaa, josta summasta Varsinaissuomalainen Osakunta maksoi kohutuullisen erän korvauksena emännöitsijän asunnosta, joka näin ollen tuli sijaitsemaan Satakuntalaisen Osakunnan puolella. Kaikkiaan nousivat vuokramenot tämän jälkeen 28.000 markkaan. Vuonna 1938 anottiin Ylioppilaskunnan hallituksen talousvaliokunnalta, että osakunnan 'uuden puolen' huoneista saataisiin maksaa vuokra saman vuokraperusteen mukaan kuin muustakin osasta huoneistoa eikä niinkuin tähän asti samoin perustein kuin liikehuoneista. Anomusta perusteltiin sillä, että osakunnan jäsenmäärä oli huomattavasti pienentynyt ja talousarvio samassa suhteessa



*Osakunnan topakka »Mammat
Liisi Mikkonen, joka toimi
emännöitsijänä 1924—1939.*

kiristynyt siitä ajasta, jolloin mainitut huoneet otettiin osakunnan käyttöön. Samalla huomautettiin, että osakunnan toiminta vaikeutuisi suuresti, jos sen pitäisi k.o. huoneista luopua. Vuoden 1939 alusta alennettiin huoneiston ns. uuden puolen vuotuista vuokraa 6.100 markalla.

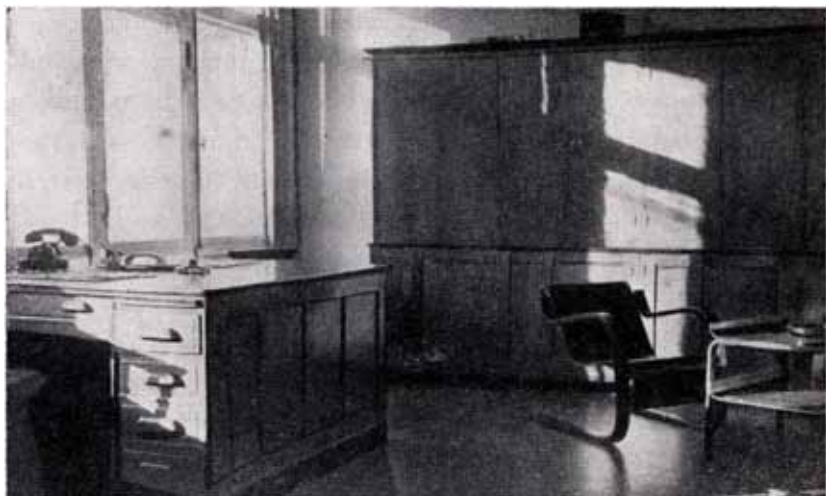
Mutta palatkaamme vuoden 1934 syyslukukauden alkuun, jolloin huoneiston laajennus saatiin aikaan. Hansan luovuttamiin huoneisiin sijoitettiin toimisto, lukusali ja valokuvaushuone. Toimistoon hankittiin konttorikaluste ja kaappeja, joihin sijoitettiin osakunnan julkaisuvarasto ja arkisto sekä arvokas levy- ja filmivarasto. Lukusaliin tuli koko seinän peittävä kirjahylly, johon sijoitettiin osakunnan käsikirjasto. Ikkunoiden ääreen sijoitettiin luku- ja kirjoituspöytiä, joiden ääressä osakuntalaiset saattoivat työskennellä.

Sitä mielenkiintoa, jota osakunnassa tunnettiin maakunnan valokuvausta kohtaan, osoittaa sekin, että lisätiloihin sijoitettiin pieni valokuvauslaboratorio altaineen, kaasuhelloineen ja suurenushuoneineen.

Koska monen civiksen, etenkin naisciviksen, viihtyminen osakunnassa näytti riippuvan suuressa määrin osakunnan puhelimesta, lienee syytä mainita muutama sana tämän tärkeän laitteen vaiheista. Satakuntalaisten puhelin oli ollut yhteiskäytössä Varsinaissuomalaisen Osakunnan kanssa huoneiston eteisessä olevassa kopissa. Uuden toimistohuoneen tultua käyttöön hankittiin tähän vielä eri puhelin. Kahden puhelimen ylläpitämisen katsottiin tulevan kuitenkin ajanmittaan liian kalliiksi. Vuonna 1937 luovutettiin toimiston puhelimesta ja siirrettiin yhteiskäytössä ollut puhelin toimiston pikkueteiseen. Muutto tuotti osakuntien kesken hieman hankausta, kunnes varsinaissuomalaiset saivat oman puhelimen.

Teknillisistä välineistä puheen ollen tulkoon vielä mainituksi, että syksyllä 1937 hankittiin osakuntahuoneistoon radio ja gramofoni, jälkimmäinen siksi, että tanssiorkesterin palkkaaminen illanviettoihin tuli kohtuuttoman kalliiksi.

Vuosien mittaan sai huoneiston sisustus jatkuvaa täydennystä myös arvokkaista taideteoksista. 25-vuotisjuhlissa paljastettu professori ja rouva Mikkolan muotokuva, jonka Eero Järnefelt oli maalannut, sijoitettiin seurusteluhuoneeseen. Samoja juhlia varten hankittu taiteilija Vikstedtin maalaama Satakunnan vaakuna ripustettiin juhlasaliin. Seuraava vuosijuhla taas toi tullessaan vapaaherra Emil Cedercreutzin lahjana Harjavalta-aiheisen maalauksen, joka asetettiin seurusteluhuoneen somisteeksi. Samana vuonna hankittiin juhla- ja kokoussaliin taiteilija Gunnar Finnen valmistama Satakunnan vaakunakilpi. Vielä seuraavakin vuosi (1931) toi lisänsä osakunnan taideteosten sarjaan, sillä silloin toimini Uuno Toivonen Tampereelta lahjoitti taiteilija U. Lehtisen tekemän professori Nortamon pronssisen muotokuvan, joka sijoitettiin klubihuoneeseen. Osakunnan saatua erikoisen kirjastohuoneen somistettiin tämän seinät vapaaherra E. Cedercreutzin tekemillä E. N. Setälän, A. Gallen-Kallelan ja F. E. Sillanpään prons-



Uusi toimisto, takana arkistoa.

sisillä korkokuvilla. Keväällä 1935 hankittiin seurusteluhuoneeseen 15.000 markan kauppahinnasta A. Gallen-Kallelan maalaus »Tulen synty».

7. KÄSIKIRJASTON LAAJENTAMINEN.

Kuten edellä on kerrottu, osakunnan käsikirjasto oli huoneiston laajentamiseen asti ehdettuna seurusteluhuoneen kaappeihin. Suuri osa osakuntalaisista tuskin tiesi sen olemassaolostakaan. Kun syksyllä 1934 oli huoneisto saatu laajennetuksi, voitiin kirjastokin muuttaa sille varattuun huoneeseen. Samalla saatettiin ruveta suunnittelemaan kirjaston lisäämistä. Tätä tehtävää varten asetettiin erikoinen toimikunta.

Kirjastotoimikunnan ehdotuksen mukaisesti käännyttiin eräitten tieteellisten seurojen, kirjastojen, kirjakauppojen ja entisten osakuntalaisten puoleen pyytäen näiltä lahjoituksina sellaisia teok-

*Käsi­kirjas­to.*

sia, jotka olisivat sopivia opintokirjastoon. Huoneiston hankkimiseen varatuista rahoista oli jäljellä n. 10.000 markkaa, ja tämä käytettiin kirjojen ostoon, pitäen pääasiana tärkeimpien kurssikirjojen hankkimista. Tämän jälkeen varattiin menoarvioon vuosittain määräraha kirjaston täydentämistä varten, ja näin saatiin 30-luvun kuluessa hankituksi eräitten tiedekuntien osalta melkein kaikki kurssikirjat. Vuosina 1938—39 pidettyjen arpajaisten voittovaroja oli myös tarkoitus käyttää käsi­kirjas­ton laajentamiseen. Lisäksi yritettiin hankkia mahdollisimman täydellinen kokoelma entisten osakuntalaisten julkaisemia väitöskirjoja.

Maaliskuun 4. päivänä 1935 osakunta hyväksyi opintokirjastoaan varten ohjesäännön, jonka mukaan kirjastosta huolehtivat 10-henkinen kirjastotoimikunta ja kirjastonhoitaja.

II. YLIOPPILASPOLITIikka.

1. YLEISIÄ PIIRTEITÄ.

1930-luvun ylioppilaspolitiikalla on vahvat juurensa itsenäisyytemme ensimmäisen vuosikymmenen, 1920-luvun, ylioppilaspolitiikassa. Akateeminen Karjala-Seura, jonka vaikutus ylioppilasmaailmassa jatkuvasti voimistui pitkin 30-lukua, oli perustettu jo vuonna 1922. Sen ajamat aatteet: aitosuomalaisuus, heimotyö ja maanpuolustus, olivat 1920-luvun lopulla tuttuja jo ei ainoastaan akateemisessa maailmassa, vaan myös oppikoulujen toverikunnissa. Näihin perustettiin Karjala-Seuroja, joten niiden piiristä valmistuneiden ylioppilaiden mieleen oli aks:läinen ideologia valmiiksi kylvettynä jo heidän saapuessaan osakuntaan. Tämä ideologia oli ehtinyt merkitä tililleen jo myös eräitä käytännön saavutuksia, kuten sen, ettei sivistyneistö enää niinkuin aikaisemmin pakoillut asevelvollisuuden suorittamista, tai sen, että yliopistoa koskeva kielitaistelu oli saanut yhä täsmällisempiä muotoja.

Siirtyminen 30-lukuun ei merkitse niinkään uusien aatteiden esiintuloa kuin entisten voimistumista ja aktivoitumista. Vuosikymmenen alussa tämä voimistuminen oli pääasiassa levottoman sisäpoliittisen tilanteen heijasteina. Pulavuodet ja niiden vuoksi helpottunut kommunistinen kiihotus ja oikeistopiirien tämän vastapainoksi herättämä Lapuan liike talonpoikaismarsseineen, kyydityksineen ja lopulta Mäntsälän-viikkoineen vaikuttivat ennen muuta nuorisoon, sen seikkailunhaluiseen ja jyrkkiä ratkaisuja suosivaan mieleen. Ne isänmaallis-kristilliset iskulauseet, joita Lapuan liike kantoi kilpenään, viihtyivät myös AKS:n mustan lipun varjossa. Oli siis varsin ymmärrettävää, että senaikainen opiskeleva nuoriso tunsii Lapuan-liikkeen ja vielä sitä jatkaneen Isänmaallisen Kansanliikkeenkin itselleen läheiseksi.

Koska koko 30-luvun ylioppilaspolitiikka oli etupäässä AKS:n sanelemaa, voimme tarkastella sen myöhempääkin kehitystä AKS:ssä tapahtuneen kehityksen valossa.

Uutta pontta seuran toiminnalle antoi sen ryhtyminen yhteistoimintaan IKL:n kanssa. IKL vei seuran aatteet akateemisten piirien ulkopuolelle, joten yhteistyö tiesi siis huomattavaa alue-laajennusta. Lisäksi monen usko AKS:n mahdollisuuksiin lujitui sen vuoksi, että seura saattoi lähettää omia miehiään eduskuntaan IKL:n kansanedustajina. Näiden toivottiin pian antavan konkreettisia näytteitä siitä, etteivät AKS:n aatteet olleet suinkaan pelkkiä utopioita, kuten vastustajat väittivät, vaan myös käytännössä mahdollisia. Näiden ensimmäisten kansanedustajien katsottiin muodostavan eduskunnassa sen sillanpääaseman, jota laajentamalla IKL sulattaisi kaikki varsinaiset puolueet itseensä — IKL ei nimittänyt itseään puolueeksi vaan »kansanliikkeeksi». Oli niitä, jotka kuvittelivat, että tähän IKL:n yksinvaltiuteen päästäisiin vähitellen täysin parlamentaarisin keinoin, kunhan kansan silmät ensin avattaisiin näkemään puoluejärjestelmän turmiollisuus. Toiset taas kyselivät »Kuka on se mies?» halutessaan sanoa, ettei epäkohdista päästä parlamentaarista tietä, vaan täytyy ilmesyä vahva mies, joka radikaalisin ottein hävittää vanhan järjestelmän ja luo tilalle kansallisvaltion, jota hallitsee yksi ainoa periaate, AKS:n ja IKL:n omaksuma kansankokonaisuuden periaate.

Ylioppilaatkin puhuivat näihin aikoin halukkaasti »parlamentarismin mädännäisyydestä». Julistettiin, ettei heikoilla, säälittävillä demokratioilla, joissa asioista päätetään neuvottelemalla ja tekemällä kompromisseja, ole pienintäkään mahdollisuutta kansalliseen eheyteen ja suuruuteen. Tällaiset mahdollisuudet on vain totaalisilla valtioilla, joissa johtaja käskee ja kansa tottelee. Sillä johtaja käskee aina oikein, koska hänen ajatuksiaan eivät määrää parlamentaariseen tapaan itsekkäät pyyteet ja puolueieli, vaan kansankokonaisuuden hyöty ja kunnia.

Kun IKL:n avulla lopulta olisi päästy kehityksessä tälle valtiollisen totaalisuuden asteelle, voitaisiin vihdoinkin ruveta toteuttamaan ajatusta, joka oli AKS:n kaiken toiminnan päämäärä, voitaisiin ryhtyä luomaan Suur-Suomea, pohjoisen ugrilaisen rodun lujaa ja ylpeätä imperiumia, jonka piirissä Suomen suvun hajaantuneet pirstaleet olisivat jälleen yhtyneinä. Ennen kuin tätä tehtävää pystyttäisiin suorittamaan, täytyisi olla käytettävissä hyvin harjoitettu ja aseistettu armeija. AKS:n päämäärät olivat siis voimakkaasti imperialistiset, militaristiset ja sanoisimmeko fascistiset, kun se ryhtyi tukemaan IKL:n kaltaista poliittista puoluetta.

Ei voida sanoa, että yhteistyö IKL:n kanssa olisi millään tavoin muuttanut AKS:n alkuperäistä ohjelmaa. Kun edellä kerrottuun tapaan haaveiltiin yhdestä valtiollisesta puolueesta ja yhdestä johtajasta, oli kysymys pikemminkin vain menettelytavoista vanhan ohjelman toteuttamiseksi kuin alkuperäisen ideologian laajentamisesta. Jälleen on tähdennettävä sitä, että osa aks:läisistäkin uskoi päästävän rauhallisin parlamentaarisin keinoin tavoiteltuun päämäärään, joskin on samalla myönnettävä, ettei tämä usko ollut vähemmän naiivi kuin sekään, joka luotti radikaalisiin menetelmiin.

On itsestään selvää, että haaveille yhdestä puolueesta ja johtajasta oli saatu esikuva Euroopan 30-luvun totaalisista valtioista, ennen muuta Saksasta. Ajatus kansallisesta Suur-Suomesta sitä vastoin oli kytenyt jo Vienen retkeltä palanneiden AKS:n kolmen perustajajäsenen mielessä, mutta täyteen roihuun leimahti sekin vasta 30-luvulla saadessaan uutta henkistä polttoainetta diktatuurimaista. Suursaksalainen henki johti Kolmannen valtakunnan ulkopoliittikkaa. On hyvä muistaa, että oli toistaiseksi nähty vain sen loistavat voitot, ei vielä sen tappioita. Ei siis ole kovinkaan kummallista, vaikka suomalainen ylioppilas ajatteli, että jos kerran suursaksalaisuudella oli menestystä, niin miksei sitä voisi olla myös suursuomalaisuudella, jos vain käytettäisiin

totaalisen järjestelmän menetelmiä. Sanomalehdistö, elokuvat ja radio pitivät näet huolen siitä, että Suomessakin kaikki Hitlerin saavuttamat voitot tarkoin tunnettiin. Elokuvien viikkokatsauksissa, jotka näihin aikoihin tulivat suosituiksi, näytettiin kerta toisensa jälkeen preussilaista paraatimarssia milloin missäkin juhlassa, jonka tarkoituksena oli esitellä Kolmannen valtakunnan mahtia. Se marssi näytti uljaalta ja sankarilliselta ainakin niiden mielestä, jotka eivät tienneet, että sen säestyksessä pauhasi kuuluvimmin totaalisen järjestelmän propagandarumpu. Näihin tietämättömiin kuului epäilemättä myös Suomen akateeminen nuoriso, jonka sydämiin kansallissosialististen aatteiden voidaan sanoa marssineen karun ja rytmikkään sotilassaaton tahdissa kiiltävin teräskypärein, paukkuvin saappain ja raudankovin kasvoin. Tässä marssissa ja koko kansallissosialismin rynnistyksessä oli voiman ja suuruuden romantiikkaa, joka kelpasi esikuvaksi Suur-Suomi-romantiikalle ja lumosi valtavuudellaan nuoret miehet.

Kaikkina aikoina on nuorta sielua värähdyttänyt myös itsensä alttiiksi antamisen ja uhraamisen mystillinen hurma. Kansallissosialismi osasi käyttää sitä hyväkseen kasvattaessaan Hitler-Jugendista tulevan Suur-Saksan rakentajaa. Saksan nuorison palava alttius valoi epäilemättä uutta hehkua myös seuraaviin kansallissosialismia vanhempiin AKS:n valankaavan sanoihin: »— minä vannon kaiken sen nimessä, mikä minulle on pyhää ja kallista, uhraavani työni ja elämäni isänmaalleni, sen kansallisen herättämisen, Karjalan ja Inkerin, Suuren Suomen puolesta». Sanat olivat jo itsessään sytyttävät, mutta vieras esikuva vielä lujitti niiden sävyttämää mielialaa.

Korvaamattomana voimanlähteenä sekä kansallissosialismilla että AKS:llä oli se, että molemmat juurruttivat jäseniinsä vahvasti tunnepitoisen, uskonnon omaisen vakaumuksen siitä, että mahdollottomiltakin tuntuvat ideologiat ovat mahdollisia toteuttaa. AKS:ssä tähän uskoon liittyi vahva kristillinen paatos, mikä näkyi

ulkonaisesti jo siitä, että seuraan liittyi runsaasti teologijäseniä. Uskon ja uskonnon keskeinen tehtävä seuran kasvatusohjelmassa on ilmaistu painokkaasti äsken mainitun valankaavan julistuksen omaisessa, haltiokkaassa loppunousussa: »Sillä niin totta kuin minä uskon yhteen suureen Jumalaan, niin minä uskon yhteen suureen Suomeen ja sen suureen tulevaisuuteen».

Voimakkaan uskon seuralaiseksi liittyy usein sokea kiihko, jonka vaajassa eivät realiteetit paljoa merkitse. Tämän sokean seuralaisen saivat myös kansallissosialismi ja AKS matkatoverikseen, ja kävi toisinaan niin, että sokea ryhtyi taluttajaksi.

Ne, jotka pyrkivät tuomitsemaan 30-luvun ylioppilasnuorisoa sen Suur-Suomi-haaveiden vuoksi, unohtavat mielellään, että silloinen yleinen mielipide oli erittäin suotuista tällaisille haaveille. Edellä jo kerrottiin, miten natsismi lietsoi niihin uutta henkeä. Mutta ehkä vielä tärkeämpi Suur-Suomi-ajatuksen hengissä pysymiselle oli se ainakin oikeistopiireissä vallinnut käsitys, että Neuvostoliitto on 'savijaloilla seisova jättiläinen', jonka kukistuminen on vain ajan kysymys. Uskottiin, että Neuvostoliitossa tunnettiin suurta tyytymättömyyttä kommunistivaltaa kohtaan ja että siellä saattoi koska tahansa syttyä sisällissota, jonka jälkeen monet liittovaltioon kuuluneet kansat julistautuisivat itsenäisiksi. Poikkeuksena olisivat Suomen rajan takaiset heimokansat, joiden kuviteltiin kiihkeästi odottavan sitä hetkeä, jolloin saisivat liittyä 'emämaahansa' Suomeen.

Ilmestyi myös kirjallisuutta, jossa pöyristyttävien väreillä kuvattiin neuvostojohtajien turmeltuneisuutta, maassa vallitsevaa hirvittävästä poliittisesta mädännäisyyttä.

Se luulo, että Neuvostoliitto on savijaloilla seisova jättiläinen, oli tuskin pesiytynyt yksinomaan Suomeen, vaan sillä lienee ollut jalansijaa muuallakin Euroopassa. Se ei ollut vieras ainakaan Hitlerin Saksassa, kuten sotatapahtumat myöhemmin osoittivat.

On sitten toinen asia, kuinka yllä kuvatunlaisia usein perusteettomia ja mielikuvituksellisia käsityksiä pääsi syntymään. Yhtenä syynä oli varmaan se, että Neuvostoliitto vielä nykyistä tiukemmin eristäytyi muusta maailmasta. Sieltä oli vaikea saada luotettavia ensikäden tietoja. Koko maa verhoutui salaperäiseen 'punaiseen hämärään', joka kiihotti muissa maissa ihmisten mielikuvitusta ja aiheutti runsaasti perättömiä arveluja ja huhuja.

Näin laajan yleisluonnehdinnan »poliittisesta vuosikymmenestä» olen arvellut olevan hyödyllisen niille lukijoille, jotka eivät itse joutuneet seuraamaan 30-luvun ylioppilaselämää. Olen pyrkinyt osoittamaan, ettei ylioppilaspolitiikan äkillinen vilkastuminen vuosikymmenen alussa ollut irrallinen ilmiö, vaan luonnollinen seuraus sotaa edeltäneen ajan poliittisen toimeliaisuuden yleisestä vilkastumisesta sekä kotimaassa että muualla. Vaikka 30-luvulle leimaa antavat poliittiset ilmiöt: Saksan natsismi ja kotoinen IKL, vaativat kannanottoa ja vaikuttivat menettelytapoihin, suuntautui ylioppilaiden käytännön politiikka pääasiassa samoihin kohteisiin kuin 20-luvulla, kuten jo tuli mainituksi. Suomalaisuusliike, maanpuolustus- ja heimotyö olivat edelleenkin ylioppilaspolitiikan tärkeimmät ilmentymät.

2. TAISTELU YLIOPISTON SUOMALAISTAMISESTA.

Selvimpiä niistä linjoista, jotka johtavat 20-luvun ylioppilaspolitiikasta 30-luvun ylioppilaspolitiikkaan, on suomalaisuusliike, ja siinä keskeisimpänä taistelu täysin suomenkielisestä valtionyliopistosta. Tästä taistelusta tuli sitkeimpiä ja aktiivisimpia, mitä ylioppilaselämämme poliittinen historia tuntee. Seuraavassa voidaan sitä tarkastella vain päällimmiten asian laajuuden vuoksi.

Joulukuussa vuonna 1929 esitti Ylioppilaskunta yleisessä ko-

kouksessaan jälleen julkilausuman, jossa vaadittiin, että yliopistopetus on järjestettävä väestönsuhdeperiaatteen pohjalle. Seuraavana vuonna konsistorin asettama komitea antoi yliopistolakiehdotuksensa kanslerille, joka lähetti sen valtioneuvostolle. Ylioppilaskunta vastusti ehdotusta jyrkästi, koska se ei ollut yllä mainitun periaatteen mukainen.

Syksyllä 1931 edustaja J. Annala jätti valtiopäiville toivomusaloitteen yliopiston täydellisestä suomalaistamisesta. Kevätistuntokaudella sitä kannatti vain neljännes edustajista. Tämän vuoksi ylioppilaat ryhtyivät viikon kestävään luentolakkoon.

Vuoden 1933 alussa ylioppilaat järjestivät kansalaiskokouksen, jonka valitsema toimikunta laati puolestaan Ylioppilaskunnan kantaa vastaavan lakiehdotuksen. Tämän monisteita käytettiin ennen vuoden 1933 edustajanvaaleja vaalipropagandaan, johon kuului myös toiminta suomalaismielisten ehdokkaiden hyväksi. Lakiehdotuksen mukaan ruotsinkielinen opetus piti kerta kaikkiaan lakkauttaa. Satakuntalainen Osakunta esitti tässä kohden kuraattorinsa Aarno Niinen johdolla eriävän kantansa, joka oli se, ettei suomalaisten tule puuttua ruotsinkielisen opetuksen järjestelyyn, vaan ainoastaan vaatia, että itse saavat opetuksen omalla kielellään.

Syksyllä 1933 opetusministeriö laati ehdotuksen yliopiston kieliolojen järjestämiseksi. Tämä ei taaskaan täyttänyt toiveita, ja ylioppilaat olivat pettyneitä kansanedustajiin nähden, jotka ennen vaaleja olivat luvanneet puoltaa yliopiston suomalaistamista. Kun ylioppilaat osoittivat mieltään käymällä kulkueena Snellmanin patsaalla, oli satakuntalaisia mukana 120 henkeä, mikä silloisen historioitsijan mielestä osoitti satakuntalaisista puheen ollen poikkeuksellisen suurta asianharrastusta.

Myrskyisin vaihe suomalaisuustaistelussa alkoi syksyllä 1934. Silloin valmistui hallituksen uusi yliopistolakiehdotus, jonka mukaan Helsingin Yliopistoon tulisi täysin suomenkielinen opetus

kaikissa aineissa. Ruotsinkielistä opetusta varten tarvittaisiin 23 professoria. Ehdotus herätti voimakkaan reaktion useallakin taholla. Skandinaviasta lähetti 700—800 yliopistomiestä valtioneuvostolle vastalauseadressin, samoin 15.000 Suomen ruotsalaista. Marraskuussa 4.622 suomalaista ylioppilasta lähetti eduskunnalle adressin, jossa vaadittiin täysin suomalaista yliopistoa. (Muistettaneen, että samanlainen oli jätetty jo vuonna 1928.) Pitkin Suomea, muun muassa Satakunnassa, pidettiin asian johdosta kansalaiskokouksia.

Tammikuun puolivälissä vuonna 1935 kutsuttiin eduskunta ylimääräisille valtiopäiville, joille jätettiin hallituksen uusi yliopistolakiesitys. Tämän mukaan ruotsalaisia professoreja olisi jäänyt vielä 21. Sosialisteille myönnytyksenä kytkeytyi esitykseen ehdotus osakuntapakon lakkauttamisesta. Ylioppilaat osoittivat mieltään ryhtymällä luentolakkoon, joka myöhemmin laajeni täydelliseksi opintolakkoksi. Tammisunnuntaiksi 27. 1. ylioppilaat matkustivat suurin joukoin maakuntiinsa järjestämään kansalaiskokouksia yliopistoasian hyväksi.

Satakuntalaiset menivät suurimmaksi osaksi jo torstaina 24. 1. kello 21 Pohjanmaalle lähteneessä ylimääräisessä junassa, junanpäällikkönä civis A. Loimaranta. Matka sujui innostuneen mielialan vallitessa. Keskiyön tunnit vietettiin Tampereella hotelli Emmauksessa. Sunnuntaina oli sitten kautta Satakunnan kokouksia, kaikkiaan 42 paikassa. Yhteensä 180 osakuntalaista oli tavalla tai toisella kansalaiskokouksia järjestämässä.

Samanaikaisesti kun ylioppilaat järjestivät mielenosoituksia ja kokouksia, kävi eduskunnassa päivästä toiseen jarrutuskeskustelu yliopistolaista. Kun se oli kymmenen vuorokautta kestänyt, lopetettiin ylimääräiset valtiopäivät. Samalla päättyi myös opintolakko.

Lauantaina 2. 2. saapui pääkaupunkiin suuri kansalaislähetystö, jonka jäsenet oli valittu tammisunnuntain kokouksissa. Lähetys-

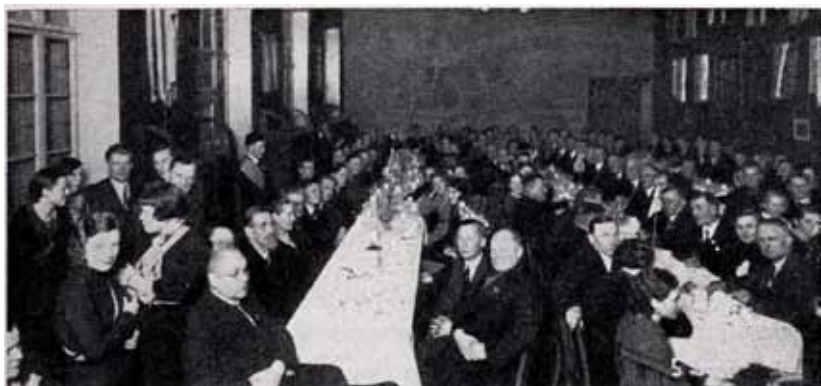


30-luku marssii. Osakunta Snellmanin patsaalla 12.5.32.

tön jäsenillä oli Heimolassa yhteinen kokous. Illalla kokoontuivat Satakunnan edustajat ja osakuntalaiset illanviettoon Vanhan Ylioppilastalon musiikkisaliin. Tunnelma oli korkealla ennen kaikkea niiden innostavien puheiden vuoksi, joita inspektori professori Linkomies ja maakunnan miehet pitivät. Näistä käyttivät puheenvuoroja muun muassa maanviljelijä Kalle Joukanen Kankaanpäästä, kirkkoherra Antti Perheentupa Nakkilasta, paikallis-päällikkö Tapani Halminen Kiikoisista, kunnallisneuvos Taave Junnila Tyrväästä ja agronomi Kalle Soini Tampereelta. Mieleeni jäi varsinkin viimeksi mainitun voimakashenkinen, huumorin höystämä puhe.

Seuraavana päivänä, sunnuntaina, kansalaislähetystöllä oli vielä kokous, jonka julkilausumassa ylioppilasnuorisoa kehoitettiin jatkamaan taistelua Helsingin Yliopiston ja Teknillisen Korkeakoulun suomalaistamiseksi.

Talven 1935 tapauksien jälkeen oli suomalaisuusrintamalla rauhallisempaa. Kesän 1936 vaalitaistelussa oli yliopiston suomalais-



Suuren Kansalaislähetystön satakuntaiset edustajat osakunnan vieraina Vanhan Ylioppilastalon musiikkisalissa.

taminen kuitenkin taas eräänä teemana. Saman vuoden syksyllä ylioppilaat antoivat julkilausuman, jossa paheksuttiin skandinaavista asioihin sekaantumista. Seuraavana vuonna Cajanderin maalaisliittolais-sosiaalidemokraattinen hallitus teki eduskunnalle esityksen uudesta yliopistolaista. Se laillisti 15 vakinaista ruotsinkielistä professuuria, mutta yliopiston virkakieleksi tuli suomi. Sosialistien vaatimuksesta lakiin otettiin taas määräys osakuntapakon poistamisesta, kysymys, joka useita vuosia oli ollut esillä eduskunnassa. Ylioppilaat reagoivat jälleen järjestämällä mielenosoituksen, tällä kertaa yliopiston uudessa aulassa. Toisena vastatoimenpiteenä syntyi nimien keruu suureen kansalaisadressiin suomalaisuuskysymyksen puolesta. Tähän presidentille jätettyyn adressiin kerättiin kaikkiaan 279.299 nimeä, joista 16.244 oli Satakunnasta.

Vuoden 1936 jälkeen akateemisen nuorison mielenkiinto ei enää sanottavasti suuntautunut suomalaisuusasiaan. Ajassa näkyi uhkaavia merkkejä, jotka pakottivat huomion keskittymään toisaalle, ennen kaikkea maanpuolustukseen.

3. MAANPUOLUSTUSTYÖ.

AKS:n harjoittama maanpuolustuspropaganda ei ollut vain aatteellista, se pakotti jäsenensä myös käytännölliseen maanpuolustustyöhön ainakin siten, että jokaisen aks:läisen oli kuuluttava suojeluskuntaan. Suojeluskuntaupseerin puvussa liikkuva ylioppilas olikin sangen yleinen näky 1930-luvun Helsingissä. Milloin mentiin maastoharjoitukseen, milloin Upseerisuojeluskunnan luennoille, milloin paraatiin. Osakunnissa järjestettiin maanpuolustusillanviettoja ja sotakoulujen oppilaisiin ja armeijaan pyrittiin pitämään yhteyttä, vaikkakin upseerien kuuluminen AKS:ään vuonna 1934 kiellettiin. Naisylioppilaiden Karjala-Seura (NYKS, sittemmin ANKS = Akateemisten Naisten Karjala-Seura) piti huolta siitä, että naisylioppilaat kuuluivat Lotta Svärd-järjestöön.

»Lentokoneita armeijale»-keräys. Lokakuun alussa vuonna 1934 luettiin Satakuntalaisenkin Osakunnan kokouksessa kirjelmä, jolla AKS kääntyi kaikkien osakuntien puoleen esittäen, että ylioppilaat ryhtyisivät järjestämään suurisuuntaista ilmapuolustuspropagandaa kautta maan ja siihen liittyvää yleistä keräystä yhden tai useamman lentokoneen hankkimiseksi ilmapuimille. Ajatus sanottiin saadun eräästä kenraali Mannerheimin vetoomuksesta, jossa hän oli tähdentänyt lentoaseen merkitystä Suomen kaltaiselle pienelle, uhanalaiselle maalle.

Maaseudulla keräys aloitettiin joululoman aikana. Kevätlukukauden lopulla oli koossa jo kaikkiaan noin 700.000 markkaa. Helsingissä keräys suoritettiin määräpäivänä, jolloin ylioppilaat kulkivat ovelta ovelle kehoittamassa ihmisiä merkitsemään keräyslistoihin avustuksia. Yleisö suhtautui asiaan yleensä suojeasti. Joillekin kerääjille jäi tästä päivästä hauskakin muisto, kuten satakuntalaiselle civikselle Sakari Mattilalle, joka eräälle ruotsinkieliselle ovenavaajalle häkeltyi tokaisemaan: »Symaskiner för armen!»

*Olavi Isokallio*

Seuraavana vuonna keräys vielä jatkui, ja sen tuloksena huh-tikuussa 1936 luovutettiin Suurtorilla ilmavoimille juhlallisesti »Pilven Veikoksi» ristitty lentokone ja ilmoitettiin, että toinenkin kone oli tilattu tehtaalta. Keräys päättyi ilmasuojeluviikkoon, mutta vielä sen jälkeenkin jatkettiin propagandaa. Perustettiin Akateeminen Ilmasuojeluyhdistys, joka otti ohjelmaansa muun muassa purjelennon. Osakuntamme asiamieheksi tähän yhdis-tykseen valittiin civis Olavi Isokallio.

Kannaksen linnoitustyöt. Suurisuuntaisin akatee-misen nuorison voimannäyte puheena olevana ajanjaksona oli epäilemättä työ Karjalan Kannaksen linnoittamiseksi kesällä 1939.

Mannerheim sanoo »Muistelmissaan» puhuessaan mainitun ke-sän tapahtumista, että maan hallitus ja eduskunta vaistosivat huo-nommin lähestyvän sodan kuin kansa. Määrärahojen saanti Kan-naksen linnoittamista varten oli auttamattomasti myöhässä. Kii-rehtiäkseen linnoitustöitä teki AKS keväällä aloitteen, jossa se tarjosi 12 viikon ajaksi jatkuvaa 1000 miehen opiskelijatyövoimaa



Tyrvääläiset rakentamassa Karjalan Kannaksella hyökkäysvaunuesteitä. Kuvassa näkyvään Suomen kartan muotoiseen järkäleeseen hakattiin sanat: »Suojelukseks maamme armaan pystytimme kiven harmaan».

Karjalan Kannakselle puolustusministeriön käyttöön. Aloitteesta paisui todellinen kansanliike. Vapaaehtoisia kaikista yhteiskuntaluokista kautta maan solui pitkin kesää linnoitustöihin. Puolustuksen kannalta tärkeimpiin kohtiin rakennettiin panssarivaunuesteitä: kiviesteitä, kaivantoja ja maanleikkauksia. Ylioppilaiden lyhimmäksi työajaksi oli määrätty kaksi viikkoa. Satakuntalaisesta Osakunnasta ilmoittautui lähtemään 113 civistä eli 54,1 % miespuolisten jäsenten koko määrästä. Monet naisciviksistämme olivat mukana lottina.

»Rajan Turva»-keräys. Samanaikaisesti kun AKS teki aloitteen linnoitustöistä, se teki toisenkin aloitteen, joka tähtäsi samaan päämäärään. Se ilmoitti, että ylioppilaat suorittavat kautta maan Rajan Turva-nimisen kansalaiskeräyksen, jonka tarkoi-

tuksena on suoda kaikille kansalaisille tilaisuus ottaa osaa vapaaehtoiseen työhön rajojemme turvaamiseksi. Keräykseen kehoitettiin luovuttamaan toukokuun 16. päivän palkka. Vanhan Ylioppilastalon Tiedekuntahuone muutettiin Rajan Turvan toimistoksi, josta käsin palkattoman ylioppilastyövoiman avulla keräys järjestettiin ja jonne linnoitustöihin haluavat saivat ilmoittautua. Siellä oli joka päivä satakuntalaisiakin civiksiä auttamassa. Myös osakunnan kesäkiertueen päätarkoituksena oli tehdä propagandaa keräyksen ja linnoitustöiden hyväksi.

Rajan Turva-keräyksen tuloksena saattoi AKS luovuttaa elokuussa puolustuslaitokselle 11.210.329 markan sekin, joka oli 260.000 kansalaisen puolustustahdon ilmaus.

4. HEIMOTYÖ.

Suhteet Eestiin. 20- ja 30-lukujen vaihteessa osoitti myös heimotyö huomattavia vilkastumisen merkkejä ylioppilaskunnassa. Harrastus suuntautui pääasiassa Eestiin. Näkyvimpiä todisteita tästä harrastuksesta olivat vuosittain pidetyt Eestin-Suomen ylioppilaspäivät ja ne useat ystävyys sopimukset, joita suomalaiset ylioppilasosakunnat solmivat eestiläisten korpORAatioiden ja seltsien kanssa. Kesäisin tapahtui ylioppilasvaihtoa: suomalaiset kävivät viettämässä kesäänsä Eestissä ja eestiläiset Suomessa. Stipendiaatteja opiskeli vuosittain kummankin maan yliopistossa.

Satakuntalaisessa Osakunnassa otettiin vuoden 1929 lopussa civis Heikki Hosian aloitteesta puheeksi, että solmittaisiin ystävyysliitto eestiläisen ylioppilas yhdistyksen »Veljeston» kanssa, josta paraikaa oli osakunnassa stipendiaattina civis Linda Leeman. Päätökseksi tuli, että näiden kahden ylioppilasjärjestön annettaisiin lähentyä ilman virallista sopimusta, koska arveltiin sellaisen tekevän suhteet pakonluontoisiksi.



Eestitär Linda Leeman (istumassa oikealla) autoa osakuntalaisille eestin kieleen, opetusta v. 1930. Seisomassa Kerttu Salokangas, K. Alho, H. Teräs, T. Valtonen, E. Nikkilä, R. Niini ja K. R. Salminen.

Ystävälliset suhteet »Veljestöön» säilyivät läpi 30-luvun. Kummallakin ystävyysjärjestöllä oli tapana kutsua toistensa edustajat tärkeimpiin juhliinsa, kuten vuosijuhlaan ja kesäjuhliin, joiden aikana solmittiin monia pitkäaikaisiakin ystävyys-suhteita. Myös julkaisujen vaihtoa tapahtui. Ne satakuntalaiset, joilla ei ollut tilaisuutta käydä Eestissä, tutustuivat veljesmaahan myös stipendiaattien välityksellä, joita osakunnassamme ehti olla useita. Parhaiten näistä ehkä muistetaan jo mainittu Linda Leeman, joka aktiivisesti perehdytti osakuntalaisia maahansa, varsinkin sen kirjallisuuteen ja kieleen, ja Heljo Viljak, joka räiskyvän temperamenttinsa ja innokkaan toimintansa vuoksi kuoron johtajana ja liikunnallisten ohjelmanumeroiden esittäjänä tuli osakunnassa sangen keskeiseksi henkilöksi.



Eestitar Heljo Viljak civisten ympäröimänä kesäjuhlilla 1937.

Aivan soraäänittä eivät nämä suhteet sujuneet. Niinpä vuonna 1933 toteaa osakunnan aks:läinen vuosihistorioitsija, että »Veljestön äärimmäisen vasemmistolaiset mielipiteet ovat useissa osakuntalaisissa herättäneet mielihapaa». Vuonna 1937 taas valitetaan heimoharrastuksen laimeutta muihin harrastuksiin verraten. Eräässä kokouksessa todetaan, että osakunnan ja Veljestön suhteet kärsivät epämääräisyydestä, koska ei ole olemassa mitään elintä, joka suhteita hoitelsi.

Muu heimotyö. Muiden osakuntien tapaan kohdisti Satakuntalainenkin Osakunta aikoinaan huomiotaan Inkerin kysymykseen. Myös Länsi-Pohjan suomalaisten hyväksi yritettiin toimia siten, että yhdessä Satakunnan Nuorisoseurain Liiton ja Länsi-Suomen kansanopiston kanssa varattiin stipendejä Länsi-Pohjan suomalaisten kouluttamiseksi Länsi-Suomen kansanopistossa.

30-luvun alussa tuli Suomeen Suomalaisuuden Liiton kutsu-
mana stipendiaattina liiviläinen ylioppilas Edgar Volganski (Vaal-
gamaa), joka liittyi Satakuntalaiseen Osakuntaan ja valmistui Suo-
messä papiksi.

5. YLIOPPILASPOLITIIKAN LIEVEILMIÖITÄ.

Kokoussalin luovutus ASS: 11 e. Osakunta päätti
kokouksessaan helmikuun 25. päivänä v. 1932 luovuttaa kokous-
salinsa Akateemisen Sosialistiseuran käyttöön maaliskuun 16.
päivän illaksi. Tällöin seura halusi järjestää yleisen keskustelu-
tilaisuuden, jossa alustajina esiintyisivät pääjohtaja Hannes Ryö-
mä ja puoluesihteerä K. H. Viik. Koska oli kysymyksessä keski-
viikkoilta, oli salin käytöstä sovittava Varsinaissuomalaisen Osa-
kunnan kanssa. Kuultuaan asiasta Varsinaissuomalainen Osa-
kunta päätti kokouksessaan 15. 3., ettei se pidä tilaisuuden järjes-
tämistä suotavana, koska ei »tämänluontoinen keskustelutilaisuus
nykyisenä rauhattomana ajankohtana voi saada ainakaan mitään
rakentavaa aikaan».

Samana iltana sai Satakuntalaisen Osakunnan v.a. kuraattori
Toivo Valtonen naapuriosakunnan päätöksestä tiedon ja ilmoitti
siitä seuraavana, siis kokouspäivän aamuna, civis Mauri Ryömälle,
joka oli huoneistoa tiedustellut.

Koska keskustelutilaisuudesta oli ollut ilmoitus maaliskuun 15.
päivän lehdissä, saapui osakunnan huoneistoon ilmoitettuun aikaan
n. 20 Sosialistiseuran jäsentä sekä eri osakunnista viitisenkym-
mentä ylioppilasta, joilla useimmilla lieene ollut AKS:n merkki.
Kuraattori Valtonen ilmoitti kokouksen toimeenpanijoille, ettei
hän katso voivansa panna osakunnan luovutus päätöstä täytäntöön,
koska oli odotettavissa järjestyshäiriöitä, vaan jättää vastuun
ASS:lle, jos se kaikesta huolimatta haluaa alkaa keskustelu-
kokouksen.

Mikäli ristiriitaisista ja ilmeisen väritetyistä sanomalehtiutisista voi saada selvää, sujuivat tapahtumat tämän jälkeen seuraavanlaisesti: Ei-socialistiset ylioppilaat lauloivat muutamia lauluja, mm. laulun »Kytösavun aukeilla mailla». Sen jälkeen kantoi pari ylioppilasta salista pois osakuntien vaakunat ja poisti verhon seinällä olevan sankarivainajien muistotaulun edestä. Välihuutojen kaikuessa ilmoitettiin nyt järjestäjien taholta, että tilaisuus peruutetaan ja pidetään myöhemmin toisessa paikassa. Lähdön yhteydessä metelöitiin osakunnan eteisessä, jossa »Suomen Sosialidemokraatin» uutisen mukaan kuultiin mm. tällaisia huutoja: »Jalanderin iso musta ei tule tänne», »punasotilaat ovat jo kerran seisseet tämän talon edessä, eikä taloa toista kertaa häväistä», »on häpeä, että moskovalaiset tunkeutuvat tänne isänmaallisten ylioppilaiden osakuntaan», »hissiiä ei talossa ole, mutta ulosmenoa varten kyllä hissiaukko».

Sen huomion lisäksi, jota sanomalehdet selkkausta kohtaan osoittivat, herätti asia jälkiselvittelyjä myös oman osakunnan keskuudessa. Kokouksessa 21. 3. v.a. kuraattori selosti osakunnalle ASS:n järjestämän kokouksen kulkua. Selostusta seurasi vilkas keskustelu, jossa paheksuttiin sekä häiritsevästi esiintyneiden että luvan myöntäneiden osakuntalaisten menettelyä.

Selkkaus aiheutti muutoksen osakunnan järjestyssääntöihin. Kokouksessa 4. 4. päätettiin liittää huoneiston järjestyssääntöjen 3. §:ään seuraava lisäys: »Sellaisten seurojen tai yhdistysten tilaisuuksia varten, jotka kuuluvat maan poliittisiin puolueisiin tai jotka toimivat yksistään jonkun määrätyn puolueen ohjelman edistämiseksi, ei ole lupa huoneistoa luovuttaa».

Ilmoituslehtiriita. 30-luvun poliittinen suhtautumistapa vähäpätöisiinkin asioihin tuli tyypillisenä näkyviin siinä riidassa, joka syntyi Satakuntalaisessa Osakunnassa ilmoituslehistä. Osakunnan viikko-ohjelmailmoitukset oli pitkät ajat julkaistu Uudessa Suomessa ja Helsingin Sanomissa. Syksyllä 1933 ehdotti

kuitenkin eräs aks:läissuunnan kannattaja, että lopetettaisiin ilmoittelu Helsingin Sanomissa ja otettaisiin tämän tilalle IKL:n pää-äänenkannattaja Ajan Suunta. Ehdotus herätti ankaraa vastustusta osakunnan maltillisten keskustalaisten piirissä, jotka poliittisilta mielipiteiltään olivat lähinnä Helsingin Sanomain linjalla, mutta koska he olivat vähemmistönä, he joutuivat häviölle niissä useissa äänestyksissä, joita asian johdosta pantiin toimeen. Riidan sitkeyttä osoittaa se, että asiasta käytiin kiihkeitä keskusteluita kaikkiaan neljässä kokouksessa.

Suhteet Suomalaisuuden Liittoon. Samantapaisia osakunnan keskeisiä poliittisia pikkujupakoita sattui muitakin. Niinpä talvella 1935 Suomalaisuuden Liitto kieltäytyi hyväksymästä jäsenikseen eräitä osakuntalaisia näiden aks:läisten mielipiteiden vuoksi. AKS:llä näet oli aikomus saada vaikutusvaltaa Liitossa 'soluttamalla' jäseniään sen jäseniksi. Kieltäytymisestä oli seurauksena, että osakunta ei seuraavana syksynä lähettänyt edustajaansa Liiton järjestämään heimopäiväjuhlaan, palauttipa kutsutkin. Eräs osakunnan tunnettu keskustaryhmään lukeutuva jäsen paheksui päätöstä ja aiheutti kokouksessa melko kärkevän väittelyn, joka ei kylläkään päätöstä muuttanut.

Osakuntapakon lakkauttaminen. Vuoden 1933 valtiopäivillä teki sosiaalidemokraattinen kansanedustaja Hannes Ryömä lakialoitteen osakuntapakon lakkauttamisesta. Tapaus herätti Satakuntalaisessa Osakunnassa ehkä tavallistakin suurempaa huomiota sen vuoksi, että aloitteen tekijä oli osakunnan entinen kuraattori. Lisäksi Hannes Ryömän poika kuului parhaillaan osakuntaan ja oli tullut tunnetuksi Ylioppilaskunnan sosialistijäsenten johtomiehenä. Hän oli myös joutunut osakunnan kurinpidollisten toimenpiteiden kohteeksi, koska oli jättänyt osakuntamaksunsa maksamatta — ei suinkaan varattomuuttaan, vaan näyttääkseen osakunnan vastaista mieltään. Arveltiin, että pojan informoinnit olivat vaikuttaneet isän kannanottoihin osakunta-asiassa.

Kansanedustaja Ryömän lakialoitteen tarkoituksena oli saada yliopiston järjestysmuodon perusteista annetun lain 30. § siten muutetuksi, että ylioppilaita ei voitaisi velvoittaa kuulumaan Ylioppilaskuntaan, osakuntaan eikä muuhunkaan järjestöön. Aloitetta tukivat paitsi sosialistit myös ruotsalaiset ja edistyspuolue. Se oli syntynyt selvästi poliittisista syistä, ja sen päätarkoitus oli epäilemättä AKS:n vaikutusvallan pienentäminen Ylioppilaskunnassa. Tämä tarkoitus näkyi aloitteen perusteluistakin, joissa sanottiin muun muassa: »Tietojeni mukaan hallitsee Ylioppilaskuntaa kansanvallalle ja nykyiselle parlamentaariselle valtiojärjestykselle vihamielinen yhdistys, joka paitsi, että se harjoittaa aitosuomalaista kiihoitusta Yliopiston kielioalojen muuttamiseksi, harastaa sisä- ja ulkopoliittisia kysymyksiä Yliopiston ulkopuolella».

Aloite tuli perustuslakivaliokuntaan syksyllä 1934. Ylioppilaat ryhtyivät pian vastatoimenpiteisiin osakuntalaitoksen puolesta. Tähänkin suuntaan lähti aloite satakuntalaiselta taholta, kuten oli lähtenyt osakuntalaitosta vastaankin. Civis Risto Niinen ehdotuksesta kutsuttiin näet edustajia eri osakunnista neuvottelemaan. Näin syntynyt toimikunta julkaisi sitten propagandavihkosen, jossa arvovaltaiset henkilöt, muun muassa professori J. J. Mikola, monipuolisesti valaisivat osakuntien toimintaa ja merkitystä. Saman toimikunnan valtuuttamana kävi myös kolmimiehinen lähetystö eduskuntaryhmien puheilla.

Eduskunnan istuntoon ehti osakuntapakkoasia yhdessä yliopistolakiesityksen kanssa vasta tammikuun 1935 ylimääräisille valtiopäiville. Mitään päätöstä ei vielä tullut, koska nämä valtiopäivät lopetettiin kesken, kuten edellä on kerrottu.

Yliopistolakiesitykseen kytkettynä tuli osakuntapakkoa koskeva kysymys esille myös kevään 1937 valtiopäivillä. Tällöinkin ylioppilaat tekivät kaikkensa turvataksaan osakuntalaitoksen tulevaisuuden. Niinpä Satakuntalaisessa Osakunnassa järjestettiin huhtikuun alussa yliopistokysymyksen vuoksi illanvietto, johon



Osakunnat presidentin linnan pihalla 29. 4. 37.

kutsuttiin satakuntalaiset kansanedustajat vieraiksi. Illan ku-
luessa selvitettiin osakuntalaitoksen merkitystä yleensä ja erityi-
sesti Satakuntalaisen Osakunnan kotiseutunsa hyväksi tekemää
työtä. Kutsua oli noudattanut yhdeksän kansanedustajaa, ja
heistä käytti puheenvuoroja maisteri A. Inkilä, sairaanhoitaja Kyl-
likki Pohjala, agronomi K. Soini, rovasti K. Kylänpää, edustaja
V. Komu, maanviljelijä K. Kirra ja maanviljelijä K. Joukanen.

Ylioppilaiden yhteisistä mielenilmaisuista mainittakoon Van-
hassa Ylioppilastalossa pidetty yleinen kokous, joka lähetti lähe-
tystön eduskuntaryhmien luokse ja suunnitteli kansanäänestyksen
toimittamista. Viimeisenä keinona ylioppilaat turvautuivat tasa-
vallan presidenttiin, jonka linnan luokse ylioppilaat lippuineen
marssivat esittämään vetoomustaan. Kaikista näistä toimenpi-
teistä huolimatta uusi yliopistolaki hyväksyttiin, ja tämän mukana
vanha määräys pakollisesta osakuntaan kuulumisesta tuli kumo-
tuksi.

Kesälomansa ajaksi ylioppilaat jäivät jännittyneinä odotta-
maan, millaisen vyörymän uusi laki saisi syksyllä aikaan osakun-

tien jäsenmäärissä. He saivat kuitenkin nähdä, että heidän huolestumisensa oli ollut turha. Ne taas, jotka olivat lakia puuhanneet, saivat kokea pettymyksen. Mitään vyörymää ei näet syntynyt, vaan osakunnista eroaminen jäi mitättömän vähäiseksi. Niinpä Satakuntalaiseen Osakuntaan kuuluneista erosi syksyllä 10 ja keväällä 4, siis yhteensä vain noin 4 prosenttia.

6. SATAKUNTALAISET YLIOPPILAAT JA POLITIikka.

Tämän historian edellisessä osassa mainitsee tohtori Mikko Saarenheimo, luonnehtiessaan 1920-luvun satakuntalaisten opiskelijoiden suhdetta ylioppilaspolitiikkaan, että he olivat yleensä sangen maltillisia, jopa niin, että eräät ulkopuoliset pääsivät syyttämään heitä uneliaisuudesta. Hän mainitsee, että syksyllä 1926 kuului AKS:ään vain kuusi osakuntalaista.

Vielä 1930-luvun alkupuolellakin saatettiin Satakuntalaista Osakuntaa pitää suhteellisesti maltillisena osakuntana. Satakuntalaiset tunsivat eräänlaista rodullista vastenmielisyyttä sellaista hysteerisesti karjuvaa tai nyyhkyttävää demagogiaa kohtaan, joka ei varsinkaan eräitten pohjoisempien osakuntien keskuudessa ollut harvinaista silloin, kun puhuttiin »parlamentarismin mädännäisyydestä» tai »Tarton häpeärauhasta». Vaikkei meillä siis soruttukaan tällaiseen epäterveeseen fanaattisuuteen, jota vastustajat pilkkasivat 'hurahtamisen' nimellä, ei suinkaan jääty kylmiksi niille ideoille, jotka tällä vuosikymmenellä hallitsivat akateemisten nuorten mieliä. Päinvastoin useat edellä puheena olleet esimerkit kertovat voimakkaasta eläytymisestä ajankohtaisiin poliittisiin kysymyksiin, eläytymistä, joka saattoi johtaa aloitteisiin ja ripeään toimintaan.

Jonkinlaisen kuvan Satakuntalaisen Osakunnan poliittisten harrastusten vilkkaudesta ja poliittisista voimasuhteista antavat eräät numerot. Mainittakoon esimerkkinä, että lukuvuonna 1936—37 osakunnassa toimivaan AKS:n osastoon kuului noin 40 jäsentä. Osasto piti vuoden mittaan 13 kokousta ja yhdessä osakunnan NYKS:n kanssa 3 ohjelmallista toveri-iltaa. Toiseenkin poliittiseen ylioppilasyhdistykseen, mielipiteiltään lähinnä valtiollisia keskustapuolueita edustavaan Kärki-seuraan, oli osakunnasta liittynyt muutama jäsen samoin kuin myös Akateemiseen Sosialistiseuraan.

AKS:ään liittyminen ei Satakuntalaisessa Osakunnassa saanut koskaan massaliikkeen luonnetta. Se, että seuran aatteilla oli osakuntalaisten keskuudessa vahva kannatus, näkyy kuitenkin selvästi vaalinumeroista. Niinpä Ylioppilaskunnan edustajiston vaaleissa syksyllä 1936 sai AKS:n vaaliliitto 182, kärkeläisten 32 ja sosialistien 4 ääntä. Syksyllä 1938 esiintyi vaaleissa ensimmäistä kertaa lähinnä kokoomuspuolueen kantaa edustava uusi ylioppilasyhdistys Oikeistoylioppilaat, joka sekkin yritti murtaa AKS:n rintamaa. Se vei jossakin määrin ääniä sekä oppositiotoveriltaan suomalaiskansanvaltaiselta eli kärkeläiseltä vaaliliitolta että AKS:ltä. Satakuntalaisen Osakunnan kohdalla äänet jakautuivat tähän tapaan (suluissa edellisen vuoden numerot): Kansallinen vaaliliitto (AKS) 143 (172), Suomalaiskansanvaltainen vaaliliitto 17 (23), ja Oikeistoylioppilaiden vaaliliitto 36 (0). Sosialistit ja ruotsalaiset eivät saaneet yhtään ääntä. Nämä kolmen vuoden vaalinumerot puhuvat selvää kieltä aks:läisen ideologian vallitsevasta asemasta. Lisäksi voidaan niiden avulla todeta, että poliittinen harrastus osakunnassa oli vuosikymmenen loppupuolella melko laajaa. Niinpä vuonna 1936 kävi äänestämässä 68,9 % läsnäolevista osakuntalaisista, mutta vuonna 1938 kokonaista 86 %.

7. JÄLKIMIETTEITÄ 30-LUVUN YLIOPPILAS- POLITIIKASTA.

Ylioppilas oli 30-luvulla poliittisempi henkilö kuin minään varhaisempana kautena. Hänen elämänmenoonsa kuuluivat olennaisena osana joukkomielenosoitukset vihellyskonsertteineen tai »Nouse riennä suomen kieli»-lauluineen, vastalausekokoukset, kulkeet, kunniakäynnit ja veljesillat. Jos tuli puhe yksityisestä ylioppilaasta, vaikkapa uuden tuttavän hyväksymisestä tai hylkäämisestä, ei suinkaan ollut ratkaisevaa se, mitä hän opiskeli ja kuinka tehokkaasti, vaan se, minkä poliittisen ylioppilasyhdistyksen merkkiä hän käytti takkinsa käänteessä tai minkä kokoista lyyraa hän piti ylioppilaslakissaan. Lyyran koon perusteella civikset näet lajiteltiin »raivosuomalaisiin», »aitosuomalaisiin», »patkuleihin» ja »hurreihin», joista vallitsevan mielipiteen mukaan vain kahdelle ensimmäiselle ryhmälle myönnettiin varauksetta ihmisarvo

Akateemisia toveruussuhteita ei solmittu enää vain luentosaleissa, kirjastoissa, laboratorioissa, osakunnissa ja yleisissä ylioppilasjuhlissa, vaan myös poliittisten ylioppilasyhdistysten tilaisuuksissa, ennen muita AKS:n kokouksissa, koulutustilaisuuksissa ja veljesilloissa tai oman osakunnan aks:läisten ja nyksiläisten yhteisissä toveri-illoissa, ns. sitseissä. Voimakkaat taistelulaulut, joita laulunjohtajan miekanlähdykset säestivät, ja kursailematomat puheet, joissa joskus annettiin ymmärtää käsiteltävän tulenarvoja asioita, loivat milloin korkean isänmaallisen, milloin sala-seuramaisen tunnelman, joka sai jäsenet tuntemaan itsensä saman veljesseuran jäseniksi. Kaikkina aikoina ovat sanat aseveljeys, uskonveljeys ja valaliittolaisuus olleet hyvin johdettujen armeijojen iskusanoja. Niiden merkityksen moraalisenä propagandatekijänä otti huomioon myös AKS:n johto järjestäessään veljes- ja sitsi-iltoja, ja tämä oli eräs tärkeä syy, miksi AKS:stä tuli niin yhtenäinen ja luja taistelujärjestö.

Ylioppilaselämän politisoituminen näytti jonkun mielestä negatiivisimman puolensa siinä, ettei osakuntien ja Ylioppilaskunnan luottamustoimiin valittu henkilöitä vain heidän kykyjensä ja muun henkilökohtaisen soveltuvuutensa perusteella, vaan tärkeäksi ehdoksi, mikä heidän piti täyttää, tuli myös poliittinen luotettavuus, ts. kuuluminen AKS:n riveihin tai ainakin sen ideologian tunnustaminen oikeaksi. Ei voi kuitenkaan sanoa, että tämä ehto olisi käytännössä sanottavasti madaltanut luottamushenkilöiden asiallista pätevyystasoa, sillä AKS:n kannattajiin kuului epäilemättä Ylioppilaskunnan lahjakkaimman aineksen valtaosa, lahjakkuudella tarkoitan tässä kuitenkin enemmän hallinnollisissa luottamustehtävissä tarpeellista käytännöllistä kuin varsinaista luovaa kykyä. Tämän asian yhteydessä on ehkä joissakin tapauksissa aihetta puhua toisin ajattelevia kohtaan harjoitetusta sorrosta, mutta tuskin Satakuntalaisen Osakunnan kohdalla. Tätä viimeistä väitettä voidaan perustella muun muassa sillä, että osakuntamme kuraattorina toimi kaksi kolmivuotiskautta — osakunnan yleistä luottamusta nauttien — henkilö, joka ei kuulunut AKS:ään eikä tiettävästi ollut poliittisilta mielipiteiltään sitä erikoisen lähelläkään.

Mutta 30-luvun ylioppilas ei tyytynyt politikoimaan vain osakunnan ja Ylioppilaskunnan piirissä, vaan hän pyrki ulottamaan vaikutuksensa myös valtion johtoelimiin ja koko Suomen kansaan, kuten olemme huomanneet tarkastellessamme edellä eräitä ylioppilaspolitiikan pääkohteita. Akateemista nuorisoa alettiin pitää huomioon otettavana poliittisena tekijänä, ja valtiolliset puolueet kilpailivat yrittäessään sen keskuudessa saada jalansijaa. Satakuntalaisen Osakunnan vuosihistorioitsija kirjoitti vuonna 1938 (s. 129): »Ylioppilaspolitiikkaa ei kohta ole enää olemassakaan, se on muuttumassa yleispolitiikan osaksi». Ylioppilaat alkoivat pitää luonnollisena oikeutenaan ja velvollisuutenaan, että heidän piti valppaasti seurata valtion asioiden hoitoa ja ilmaista viipymättä

eriävä mielipiteensä, milloin niiden hoidossa heidän mielestään oli jotakin vikaa. Kansalliseen herätykseen ja jääkäriilikkeeseen vedoten uskottiin, että akateemisella nuorisolla oli kyky muita paremmin nähdä kunkin ajan vaatimukset, ja koska näin oli, niin katsottiin tämän nuorison velvoittavaksi kutsumustehtäväksi asettua kansan johtoon vaikeitten aikojen koittaessa. Tälle uskolle saatiin vahvistusta usein toistetusta iskulauseesta: »Mitä ylioppilaat tänään, sitä kansa huomenna».

Löydämme 1930-luvun ylioppilaspolitiikasta melko helposti näkyvimmat niistä ominaisuuksista, joita Spranger pitää nuoren ihmisen poliittisen suhtautumisen tuntomerkkeinä (Spranger, Nuoruusiän sielunelämä, Porvoo 1932 ss. 228—245). Sellaisia ovat poikamaisuus, joka ilmeni ennen muuta menettelytapojen keksinnässä, jyrkkyys, joka ei sietänyt kompromisseja, kiihko, joka johti toisinaan liioitteluun ja demagogiaan, ja utopisuus, joka näin jälkeenpäin tuntuu selvältä muun muassa Suur-Suomi-ideologiassa. Nämä ominaisuudet ovat epäilemättä — paitsi nuoruuden — samalla myös poliittisen kypsyttämättömyyden tuntomerkkejä. Spranger kirjoittaa vielä (s. 242): »Eikä ainoastaan nuorison organisoitumiskyky ole vähäinen; nuorisoa on myös vaikea saada liittymään sisällykseltään yksilöllisiin organisaatioihin. — — Eräs poikkeus tässä kuitenkin on. Jos näet se arvo- ja tarkoitussisällisyys, joka on organisatorisesti tavoitettava, on jokin voimakas ja ylevä aate, niin nuoriso antautuu sen vietäväksi vielä helpommin kuin kypsä ikäkausi. Sille intomieliselle tunteelle, että ollaan mukana todella suuressa asiassa, kannetaan helposti uhri yksilöllisyyden rajoituksen muodossa». On eittämätöntä, että AKS:n ideologiaan sisältyi Sprangerin mainitsema poikkeus. Oli olemassa aate, joka vuosien mittaan pystyi innoittamaan ylioppilasnuorison niihin yksilöllisiin ponnistuksiin, joista edellä on jo kerrottu, ja lopulta — sotien aikana — viemään reservin upseerit itsensä unohtavaan sankaruuteen. Heidän merkitystään armeijamme moraalisenä run-

kona on syystä pidetty korvaamattoman tärkeänä. Näin tästä nuoruuden ideologiasta puhkesi runsaaseen kasvuun myös arvoja, joiden yhteydessä ei ole enää oikeutta puhua poliittisesta kypsyydestä tai epäkypsyydestä, vaan joiden edessä jokainen isänmaanystävä laskee arvostelun aseet ja hiljentyy nöyrään kunniantekoon.

III. KOTISEUTUTYÖ.

1. KOTISEUTUTOIMIKUNTA.

Satakuntalaisen Osakunnan kotiseututyö oli luonteeltaan edelleenkin kahtaalle suuntautuvaa. Se kohdisti huomion Satakunnan menneisyyden selvittämiseen, jonka hyväksi se teki arvokasta työtä muun muassa lähettämällä tutkimusretkikuntia ja järjestämällä pitäjänvalokuvauksen. Tuloksia tästä menneisyyteen kohdistuvasta tutkimuksesta julkaistiin Satakunta-sarjassa. Samanaikaisesti osakunnan mielenkiinto kohdistui myös maakunnan nykyisyyteen, sen ylioppilasnuorison ja väestön lähentämiseen toisiinsa. Vuosittain toistuvia viimeksi mainittuun päämäärään tähtääviä työmuotoja olivat kesä- ja talvikiertueet ja kesäjuhlat sekä osakunnan kotiseutuillanvietto. Maakuntaan kohdistuvan työn johtavana elimenä oli jatkuvasti kotiseututoimikunta, joka työskenteli kuraattorin johdolla.

2. JULKAISUTOIMINTA.

Satakunta VII ja VIII. Kotiseudullemme. Osakunnan juhluvuoden 1929 kunniaksi ilmestyivät Satakunta VII ja VIII. Edellinen sisälsi filosofiantohtori Mikko Saarenheimon kirjoittaman historian »Satakuntalainen Osakunta 1904—1929».

Teos painettiin Rauman Kirjateollisuus OY:n kirjepainossa 1500 kappaleen painoksena. Tarkoitus oli, että se olisi ilmestynyt 25-vuotisjuhlaan, mutta painatustyöt viivästyivät niin, että kirja ilmestyi vasta keväällä. Parempi onni oli tässä suhteessa Satakunta VIII:lla, joka painettiin Tyrvään Kirjapainossa ja joka ehti vuosijuhlaan. Se sisälsi kuten useimmat aikaisemmatkin Satakunta-sarjan nidokset maakuntamme menneisyyttä valaisevia tutkimuksia pääasiassa historian, arkeologian ja kielitieteen alalta.

Kolmantena samanaikaisena ja osittain -aiheisenakin julkaisuna ansaitsee vielä maininnan osakuntalehden »Lallin» juhla-julkaisu »Kotiseudullemme». Se oli tarkoitettu sisällykseltään edellisiä huomattavasti kevyemmäksi, ja siinä oli pääasiassa entisten ja silloisten osakuntalaisten muistelmia ja kuvauksia osakuntaelämästä sekä kaunokirjallisia paloja. Nimensä kirja sai siitä, että *sen* sivuilla pyrittiin erityisesti kuvaamaan osakuntalaisten työn vaikutuksia kotimaakuntaan. Osakunnan piirissä herätti kiivasta jälkikeskustelua tohtori Hannes Ryömän julkaisuun laatima kirjoitus, jossa hän puhui ylioppilaiden »suuta pieksevästä natsionalismista», ja toisaalta julkaisutoimikunnan civis Ilmari Helomaalta tilaama, viimeaikaista ylioppilaspolitiikkaa selostava kirjoitus, jonka eräs toimittajista oli jättänyt pois kirjasta, koska pelkäsi, että se aiheuttaisi toisin ajattelevien parissa arvostelua. »Kotiseudullemme» painettiin Satakunnan Kirjateollisuus Oy:n kirjepainossa Porissa.

S a t a k u n t a IX, X ja XI. Koska Satakunta-sarjan julkaiseminen oli ollut professori J. J. Mikkolan lempiajatuksia, halusi osakunta hänen erotessaan inspektorin toimesta osoittaa hänelle ja hänen puolisolleen kunnioitustaan toimittamalla painosta Satakunta IX:n, joka oli omistettu inspektoripari Jooseppi ja Maila Mikkolalle. Julkaisu ilmestyi kesällä 1931. Tarkoitus oli panna se kokoon edellisinä kesinä tehtyjen kansatieteellisten tutkimusretkien tuloksista, mutta loppujen lopuksi ehti tämänaiheisia kir-

joituksia mukaan vain kaksi. Pääosa sisällyksestä jäi vielä tälläkin kertaa osakunnan entisten tunnettujen ja koeteltujen tiedemies jäsenten huoleksi.

Myös sarjan seuraava osa, Satakunta X, ilmestyi professori Mikkolan kunniaksi hänen täyttäessään 70 vuotta heinäkuun 6. päivänä vuonna 1936. Teoksen kustantamiseen saatiin varat, 10.000 markkaa, yliopistolta. Satakunta IX:n ja X:n toimitussihteerin tehtävät hoiti maisteri Eino Nikkilä. Tämän osan ilmestyttyä pantiin maakunnassa toimeen yleinen Satakunta-sarjan myynti.

Tätä kymmenvuotiskautta voitaisiin nimittää Satakunta-sarjan suuruuden ajaksi, sillä vielä viideskin nide, Satakunta XI, ehti nähdä päivänvalon, ennen kuin siirryttiin seuraavaan kymmenlukuun. Tämä osa ilmestyi osakunnan 35-vuotis juhlaan v. 1939. Sen toimittivat maisteri Eino Nikkilä ja civis Niilo Valonen, ja se painettiin kuten pari edellistäkin osaa Tyrvään Kirjapainossa.

»Satakunnan sananparsia». Vuonna 1933 järjesti Satakuntalainen Osakunta samanaikaisesti muiden osakuntien kanssa maakunnassa sananparsien keruukilpailun. Tuloksen, yli 72.000 sananpartta, osakunta luovutti Sanakirjasäätiölle, mutta päätti kuitenkin toimittaa kokoelmasta julkisuuteen valikoiman. Tehtävän suorittivat lehtori L. I. Kaukamaa ja civis Niilo Valonen. Valikoima, johon kuuluu 1.542 sananpartta, ilmestyi v. 1939 Werner Söderström Osakeyhtiön kustantamana. Julkaisuun piirsi kuvat satakuntalainen taiteilija Lyyli Englund.

Karrikatyryrikkokoelmat III ja IV. Kotiseututoimikunta on huolehtinut myös karrikatyryrikkokoelmien julkaisemisesta osakunnan huomattavimmiksi vuosipäiviksi. 25-vuosijuhlaa varten ilmestyi jo yllä mainittujen julkaisujen lisäksi myös vihkonen nimeltä »Satakuntalaisten karrikatytyrejä ja pikkujoulukuvia III», joka sisältää 89 kuvaa. Suurin osa niistä on taiteilija A. Liuksialan piirtämiä.

Seuraava kokoelma ilmestyi 35-vuotisjuhlaan vuonna 1939 nimellä »Satakuntalaisen Osakunnan karrikatyyppejä IV». Tämä kokoelma on edellistä laajempi sisältäen 135 kuvaa. Pääosa näistä on oman osakunnan jäsenten Tuulikki Petterssonin (Hakkaraisen) ja Matti Berggrenin (Perkoilan) käsialaa.

3. KANSATIETEELLISET TUTKIMUSRETKET.

Illanvietossa 22. 4. 29 kiinnitti civis Aarre Tuompo osakuntalaisten huomiota erääseen kotiseutututkimuksen muotoon, nimittäin kansatieteellisiin tutkimusretkiin, joita muun muassa Härmäläis-Osakunnan jäsenet olivat tehneet maakuntansa vanhoihin kyliin. Näin oli myös satakuntalaisten piirissä herätetty ajatus uudesta työmuodosta, jolla tuli sittemmin olemaan perin merkittävä asema osakunnan maakuntaharrastusten joukossa.

Ajatus tapasi näet niin suotuisan maaperän, että jo kesällä 1929 lähetettiin ensimmäinen tutkimusretkikunta Suoniemen Sarkolan kylään. Siitä lähtien näitä tutkimusretkiä pantiin toimeen puheena olevana kymmenvuotiskautena joka kesä, paitsi vuosina 1932 ja 1933, jolloin varojen puute oli esteenä. Kesällä 1930 oli liikkeellä kaksi retkikuntaa, toinen Karvialla, toinen Siikaisissa, kesällä 1931 oltiin Ikaalisten Juhtimäessä, 1934 Merikarvialla, 1935 Kankaanpään Venesjärvellä, 1936 Parkanon pohjoisosissa, 1937 Kihniössä, 1938 Noormarkun Lassilan kulmalla ja 1939 Hongonjoella. Huomataan siis, että tutkijoita on kiinnostanut pääasiassa Pohjois-Satakunta, koska se kaukana rautatielinjoilta oli sitkeämmin kuin muu Satakunta säilyttänyt vanhan kansankulttuurin.

Suurin osa tutkimusretkistä tehtiin opetusministeriön apurahan turvin. Lisäksi eräät tieteelliset seurat antoivat stipendejä, kuten Suomen Historiallinen Seura ja Suomen Muinaismuisto-



Rehtori Viljo Alanen, monien kotiseuturetkien johtaja, Hongonjoella Pikkulanhan rinteellä.

<- Eino Nikkilä mänttitampissa Sarkolassa,



*Seitsenhankainen kirkkovene matkalla Ikaalisten kirkolle. Edessä
kunniainspehtori ja Anna-Kaarina Salava.*



*Niilo Valonen ja Jouko Saikkala tietoja hankkimassa Merikarvian.
retkellä.*

yhdistys. Niinpä kesällä 1933, jolloin ei pystytty saamaan liikkeelle varsinaista retkikuntaa, lähettivät nämä seurat kuitenkin yksityisiä kerääjiä Pohjois-Satakunnan pitäjiin.

Sarkolan retkellä oli ollut mukana sen johtajan tohtori Jalmari Jaakkolan lisäksi 12 henkeä. Näin lukuisa jäsenmäärä huomattiin pian liian suureksi, ja myöhemmille retkille osallistui tavallisesti vain 5—6 henkeä. Retkikunta työskenteli 3—4 viikkoa kesätau heinäkuun aikana. Se oli majoitettuna paikkakunnan taloihin, joiden isäntäväkien, kuten monien muidenkin pitäjäläisten kanssa., ehdittiin tulla hyviksi ystäviksi. Vuosihistorioissa muistellaan Liitiän isäntää Juhtimäeltä, 93-vuotiaasta Laitilan vaaria Parkanosta, mahtavaa tietomiestä Sergei Honkalaa Kihniöstä, karskia ja reheväpuheista seppää Malakias Kotoviitaa Hongonjoelta ja monia muita. Myös Pohjois-Satakunnan alkuperäisestä erämaaluonnosta saivat retkeläiset unohtumattomia vaikutelmia.

Eniten hämmästytti varsinkin aloittelijoita se suullisen kansanperinteen runsaus, jonka muistiinkirjoittaminen oli retkien pää tarkoitus. Ei ollut jostakin Kokemäenjoenlaakson rintamailta tai kaupungista tullut ylioppilas uskoa todeksi, että vauraan ja hyvin-asutun näköisissä taloissa, joiden pelloilla ajettiin uudenaikaisia viljelyskoneita, jonkin kamarin keinustuolissa 'liikutteli' tarina-vaari tai muistajamummo, joka vielä käytti kalevalanmittaisia madonlukuja, uskoi 'hiilenväkeen' ja kertoi tarinoita satojen vuosien takaisilta vainovuosilta, kuin olisi nämä itse kokenut. Ja vielä enemmän oli syytä hämmästyä, kun sai huomata, että joku nuorempikin ihminen eli vielä näiden muinaisten uskomusten vallassa.

Tehtävät jaettiin kerääjien kesken siten, että joku keräsi kansanrunouden piiriin kuuluvaa muistitietoa, joku historiallista, joku taas kansatieteellistä. Lisäksi oli retkikunnan mukana tavallisesti piirtäjä ja joku valokuvaukseen perehtynyt henkilö rakennusten ja rakenteiden, luonnonkohteiden ja ihmistyyppien ikuistamiseksi. Kiinnitettiin tietysti huomiota myös paikallisiin erikoisuuksiin.



Karvian retkeltä. Turpeilla: peitetty ja ympäriinsä sytytetty tervahauta.

Niinpä Merikarvialla tutkittiin vanhaa kalastus- ja purjelaivakulttuuria ja Parkanon retkellä yritettiin selvittää hämeenkyröläisten ja lempääläisten nautinta-alueiden muinaisia rajoja.

Keitä näillä tutkimusretkillä sitten oli mukana? On selvää, että ylioppilasosakunnan tapaisessa yhteisössä retkien osanottajat ehtivät kymmenen vuoden aikana suurimmaksi osaksi vaihtua. Että ne tänä kymmenvuotiskautena vaihtuivat suhteellisen hitaasti, johtuu siitä, että eräät vielä loppututkinnon suorittuaankin olivat uskollisesti mukana. Osanottokertojen puolesta ykkösen lienee Eino Nikkilä, joka tavallisesti toimi retkikunnan valokuvaajana. (Hän lisäksi Venesjärven retkeltä pistäytyi Ahlasiin selvittämään tunnettua löytöään, yksipuisen haaparuuhien valmistusta.) Viljo Alanen taas parkanolaisena ja satakuntalaisen kansankulttuurin tuntijana oli useiden retkikuntien itseoikeutettu johtaja, samoin kuin myös professori Jalmari Jaakkola, joka hänkin ehti olla mukana kolmella retkellä. Vanhemmista mainittakoon vielä

L. I. Kaukamaa, joka — paitsi että hän osallistui matkoihin — pani alulle muistiinpanojen ja valokuvien järjestämisen, luetteloinnin ja arkistoinnin. Nuoremista olivat innokkaimmin mukana Niilo Valonen ja Rauni Karsikko. Vähintään kahdelle retkelle ehtivät mukaan Jouko Saikkala, Vaiva Saarnivaara, Tiera Hasanen ja Brita Rydman. Kannustavasti vaikutti retkikuntiin se kiinnostus, jota professori J. J. Mikkola osoitti niitä kohtaan mm. käymällä tapaamassa osakuntalaisia Sarkolassa, Siikaisissa ja Ikaalisissa. Viimeksi mainitusta paikasta jäi unohtumattomaksi elämykseksi käynti Ikaalisten kirkolla Leutolan kylälle kuuluvalla 7-hankaisella kirkkoveineellä, jossa kunniainspehtori ja retkeläiset olivat muiden mukana soutajina.

Kansanperinteen keruuseen Pohjois-Satakunnassa ei ryhdytty hetkeäkään liian aikaisin. Kerääjät tapasivat vielä runsaasti vanhan kansankulttuurin edustajia, mutta saivat samalla yhtenäen todeta, että muinainen kulttuurimuoto oli nopeasti ja peruuttamattomasti häviämässä uuden tieltä. Retkeläisille antoi siis tyydytystä varmuus siitä, että he tekivät tulevalle tutkimukselle korvaamattomia palveluksia. Samalla he saivat itse valmennusta tie-teelliseen tutkimustyöhön ja löysivät elävän kosketuksen kansankulttuuriin, jonka tuntemus monelle jo tulevan ammatin vuoksi oli tärkeätä, koska kerääjät tavallisesti olivat suomen kielen ja kirjallisuuden, kansanrunouden, kansatieteen tai historian opiskelijoita.

4. MAAKUNNAN VALOKUVAAMINEN.

Sarkolan retkeä varten oli osakunta hankkinut ensiluokkaisen kameran, jonka ostoon oli varattu 4.650 markkaa. Retken jälkeen vietiin valokuvauskone Kokemäelle, jossa kuraattori maisteri H. Potila ja civis Y. Aarne ryhtyivät suorittamaan sillä pitäjän kan-

satieteellistä valokuvausta samaan tapaan, kuin sitä oli Suoniemelläkin suoritettu. Aluksi oli tarkoitus, että kokemäkeläiset ylioppilaat suorittaisivat kuvauksesta koituneet kustannukset omista varoistaan, mutta sitten huomattiin, että menot kohoaisivat niin korkeiksi, ettei sellaisia yksityisiltä opiskelijoilta voitaisi kohtuudella vaatia.

Silloin heräsi ajatus, että kuvaustyö olisi ulotettava koko Satakuntaa käsittäväksi ja että työstä johtuvat suoranaiset menot olisi saatava avustuksina asianomaisilta kunnilta. Syksyllä 1929 ryhdyttiin asiaa tarmokkaasti ajamaan. 18 civistä lupautui olemaan mukana kotiseudun valokuvauksessa. Heidän kotikuntiansa valtuustoille lähetettiin avustusanomukset, ja ennen ratkaisevia valtuustojen kokouksia julkaistiin kaikissa maakunnan sanomalehdissä arvovaltaisten osakuntaa lähellä olevien akateemisten kansalaisten allekirjoittama vetoomus, jossa kehoitettiin kuntia yritystä tukemaan.

Vallitsevan taloudellisen pulan vuoksi aika ei ollut sopiva tämäntapaisten pääasiassa henkisiin päämääriin pyrkivien yritysten esittelyyn. Kokemäen kunta oli jo ennen vetoomuksen esittämistä myöntänyt sentään tarkoitukseen 10.000 markan avustuksen. Sen jälkeen varasivat vain seuraavat kunnat määrärahan pitäjänvalokuvausta varten: Porin kaupunki 10.000 mk, Ulvilan kunta 10.000 mk, Luvian kunta 3.000 mk ja Punkalaitumen kunta 2.000 mk.

Keväällä 1930 hankittiin osakunnan toimesta kansatieteellistä valokuvausta varten viisi kameraa ja järjestettiin viikon kestäneet valokuvauskurssit niille, jotka olivat lupautuneet työtä suorittamaan. Saman vuoden syksyllä vuokrattiin osakunnalle Kaisaniemenkatu 7:stä huone, joka maisteri H. Potilan johdolla sisustettiin valokuvauslaboratorioksi. Vuonna 1934 laboratorio siirtyi sitten osakuntahuoneiston yhteyteen, kuten aikaisemmin on kerrottu.



Kansantanhuryhmä vuodelta 1935. Vasemmalta Niilo Valonen, Elli Penttinen, Teemu Tolvi, Bertta Santonen, Eino Nikkilä, Heljo Viljak, Aarre Loimaranta, Helena Aaltonen ja Heikki Rosia.

Työ aloitettiin keväällä 1930 heti lukukauden päätyttyä kaikissa niissä kunnissa, joista määräraha oli myönnetty. Maisteri H. Potila jatkoi Kokemäen kuvaamista. Aarno ja Risto Niini sekä T. Poimio kuvasivat Poria, civis A. Sääntti Ulvilaa, civis H. Hosia Punkalaidunta ja civis E. Rantanen Luviaa. Seuraavina kesinä työtä jatkettiin, mutta se ei suinkaan sujunut odotuksien mukaisesti. Vaikeuksia tuottivat taloudelliset seikat, innostuksen lauhduminen ja puuttuva ammattitaito. Asia pitkistyi ja mutkistui.

Vuonna 1934 huhtikuun lopussa järjestettiin osakunnassa näyttely, johon oli valittu edustavimmat valokuvat pitäjänkuvauksen ja kansatieteellisten retkien aikana syntyneistä kokoelmista. Nähtävänä oli n. 200 suurennettua kuvaa Porista, Punkalaitumelta, Luvialta, Ikaalisista, Karvialta, Suoniemeltä, Siikaisista ja Kokemäeltä. Näyttely kesti kaksi päivää, ja se herätti melkoista huomiota asianharrastajien keskuudessa.

Huolimatta eräistä kotiseututoimikunnan yrityksistä elvyttää pitäjänvalokuvausta, tämä oli varsinaisen kenttätöön osalta miltei seisahduksissa vuodesta 1934 vuoteen 1938. Talvella 1938 kokeiltiin uutta työtapaa, jotta saataisiin asia päätökseen. Cives Sirkka Reiniaho, Tiera Hasanen ja Niilo Valonen matkustivat Ulvilaan, jossa viipyivät viikon ainoana työnään pitäjän valokuvaaminen. Keväällä käytiin työtä vielä jatkamassa. Sama retkikunta, johon kuului lisäksi vielä Brita Rydman, retkeili myös kesällä 1939, tällä kertaa Porissa ja sen ympäristössä. Ulvilasta saatiin näin kokoon n. 400 ja Porista n. 700 valokuvaa.

Kun maakunnan valokuvausta v. 1929 suunniteltiin, arveltiin optimistisesti, että viidessä vuodessa otettaisiin joka pitäjältä 600—800 kuvaa, jolloin saataisiin n. 10.000—15.000 kuvan kokoelma. Kymmentä vuotta myöhemmin oli pakko todeta, että työ oli voitu suorittaa suunnilleen loppuun vain niiden kuntien osalta, jotka alkuvaiheessa olivat antaneet taloudellista tukea, ja näissäkin tapauksissa vain alkuperäistä pienemmin vaatimuksin. Ennen Poria ja Ulvilaa oli Punkalaidun ja Kokemäki saatu loppuun kuvatuiksi ja Luvia osittain. Yhteensä oli kertynyt n. 2.000 kuvaa. Mainittakoon vielä, että syyslukukaudella 1937 osakunta lähetti Ulvilan ja Luvian kunnille ja Porin kaupungille anomuksen lisäämäärärahasta valokuvausta varten, mutta vain Pori myönsi määrärahan, 3000 markkaa.

5. MUITA MAAKUNNALLISIA ALOITTEITA.

Satakunnan Kotiseututyön Keskusvaltuuskunta. Satakunnassa kotiseututyötä harrastavien järjestöjen kesken kaivattiin yhdyselintä, jolla olisi mahdollisuus ohjata ja kehittää niiden toimintaa. Tätä puutetta poistamaan perustettiin Porissa helmikuun 22. päivänä vuonna 1931 järjestö, jonka nimeksi tuli

Satakunnan Kotiseututyön Keskusvaltuuskunta (SKK). Jäsenet tähän valtuuskuntaan lähetti Satakunnan Kirjallinen Kerho, Satakunnan Nuorisoseurain Liitto, Satakuntalainen Osakunta ja Satakunnan Kilta.

SKK ei liene päässyt juuri perustamisvaiheita pidemmälle, koska jo syksyllä 1933 civis Heikki Hosia osakunnan kokouksessa ehdotti, että ryhdyttäisiin toimenpiteisiin valtuuskunnan toiminnan elvyttämiseksi. Viimeinen maininta SKK:sta on vuosihistoriassa syksyltä 1934, jolloin edustajat kokoontuivat Poriin keskus-telemaan maakuntahistoriahankkeesta.

Maakuntaliittohanke. Aarno Niinen kuraattorikaudella otettiin osakunnassa puheeksi maakuntaliiton perustaminen. Keväällä 1935 lähetettiin Satakunnan lehtiin asiaa esitteleviä kirjoituksia, joissa tähdennettiin, että maakuntaliitto paremmin kuin SKK tekisi Satakuntaa tunnetuksi myös maakunnan ulkopuolella. Maakunnassa suhtauduttiin asiaan toistaiseksi epäillen. Pelättiin liikaorganisointia ja sitä, että uusi järjestö häittäisi eräitten entisten järjestöjen, kuten SNL:n, toimintaa. Maakuntaliitto perustettiin vasta v. 1941.

Nuorisoseuraharrastus. Niiden monien aloitteiden joukkoon, joilla puheena olevan kymmenvuotiskauden alussa yritettiin Satakuntalaisen Osakunnan jäseniä lähentää maakuntaansa, voidaan lukea myös aloite nuorisoseuraharrastuksen herättämiseksi. Kuten tunnettua, nuorisoseuraliikkeellä on Satakunnassa syvät juuret, sillä maakuntamme kilpailee Etelä-Pohjanmaan kanssa siitä, kummalla on maan vanhin nuorisoseura. Kunnallisneuvos V. Oksanen ja E. N. Setälä olivat näet perustaneet tällaisen Kauvatsalle jo v. 1882 ilman muualta saatuja esikuvia.

Nuorisoseuraharrastuksen viriäminen Satakuntalaisessa Osakunnassa 1930-luvun alkuvuosina on laskettava pääasiassa aloitteikkaan aatteenmiehen Heikki Hosian ansioksi. Hänen toimestaan ilmestyi osakunnan lehteen »Satakuntalaiseen» asiaa valai-

sevia kirjoituksia. Näkyvänä merkinä siitä, että lähentymistä nuorisoseuroihin todella tapahtui, oli se, että osakuntalaisia pyydettiin ohjelmansuorittajiksi sekä Satakunnan Nuorisoseurain Liiton että Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurain suurille laulujuhille. Lisäksi osakunnasta kutsuttiin viralliset edustajat SNL:n juhliin.

Civis H. Hosian harrastuksen ansiota oli edelleen, että syksyllä 1932 osakuntaan perustettiin nuorisoseurakerho nuorisoseuramerkin suorittamista ja nuorisoseuratyöhön tutustumista varten. Kevääseen mennessä suoritti viisi kerhon jäsentä nuorisoseuramerkin, nimittäin Anna-Kaisa Hosia, Heikki Hosia, Eino Lepistö, Aarre Loimaranta ja Anna-Kaarina Salava. Kerholla oli merkitystä myös siksi, että se tuli pohjaksi keväällä 1933 perustetulle koko ylioppilasmaailman käsittävälle Akateemiselle Nuorisoseuralle, jonka ensimmäiset merkkijäsenet olivat näin olleen satakuntalaisia. ANS:n puheenjohtajaksi tuli Jenny-Maija Alpiranta, Suomen Nuorison Liiton sihteerin Martti Alpirannan rouva. Tämä pariskunta oli alusta pitäen innokkaasti tukenut Satakuntalaisen Osakunnan nuorisoseuraharrastuksia.

Tuskin olisi voitu keksiä epäkiitollisempaa aikaa Akateemisen Nuorisoseuran perustamiselle. Poliittisesti asennoitunut 30-luku alkoi jo pitää nuorisoseuraliikettä aikansa eläneenä. Suojeluskunta- ja Lotta Svärd-järjestöt ja eräät poliittiset liikkeet alkoivat sekä akateemisen että maalaisnuorison mielestä tuntua ajankohtaisemmilta ja tärkeämmiltä kuin nuorisoseurat, joiden puolueeton aatteellisuus ajankohdan poliittisessa propagandamyrskyssä vaikutti vanhentuneen kaukaiselta. Tältä pohjalta on hyvin ymmärrettävissä, ettei harrastus Satakuntalaisen Osakunnankaan piirissä päässyt laajentumaan juuri merkkijäseniä edemmäksi. Näidenkin innostus näyttää melko pian laimentuneen, sillä viimeinen merkintä osallistumisesta ANS:n toimintaan on vuosihistorioissa syksyltä 1934, jolloin seuraan sihteeriksi valittiin civis Aarre Loimaranta ja isännäksi civis Niilo Valonen. Satakuntalaisten yliop-

pilaiden nuorisoseuraharrastus ei voi siis juuri kehua suurilla saavutuksilla, mutta se ansaitsee huomiota siksi, että se osoitti itsenäistä pyrkimystä asettua puhtaan aatteellisuuden palvelukseen.

Opintokerhotyö maakunnassa. Syyslukukaudella 1929 otettiin osakunnassa uutena työmuotona käyttöön luentotoiminta maakunnan opintokerhoissa, koska näiden työskentely Satakunnassa oli vähäistä muihin maakuntiin verraten. Osakunnasta lähetettiin 2—3 henkeä käsittäviä opintokerhokiertueita etupäässä Pohjois-Satakunnan pitäjiin kolmena lukuvuotena, nimittäin 1929—30, 1930—31 ja 1931—32. Kiertueiden ohjelmaan kuului esitelmä jostakin suomalaisesta kirjailijaklassikosta ja toinen esitelmä tavallisesti opintokerhotyöstä.

Pohjois-Satakunnan pienviljelijäkoulu. Syksyllä 1930 esitti entinen osakuntalainen maisteri O. Viherheimo kokouksessa, että osakunta ottaisi ohjelmaansa pienviljelijäkoulun perustamisen Pohjois-Satakuntaan ja pyrki siten kohottamaan tuon maakunnan laiminlyödyn kolkan elintasoja. Pidettiin neuvottelukokous, jossa oli läsnä pohjoissatakuntalaisia kansanedustajia ja osakuntalaisia. Asiasta tehtiin lukuvuoden aikana propagandaa sekä »Satakuntalaisessa» että maakunnan lehdissä. Tähän harrastukseen liittyi sekin, että kun Satakunnan pienviljelijäin lähetystö kävi helmikuussa hallituksen ja eduskunnan puheilla, järjesti osakunta heille illanvieron. Seuraavana kesänä osakunnan kesäkiertue otti ohjelmaansa pienviljelijäkouluajatuksen tunnetuksi tekemisen ja varojen keräämisen sen hyväksi. Tämän pidemmälle ei tässä vaiheessa näytä asiassa päästyn. Vallinnut taloudellinen pulakausi lienee tyrehtyttänyt yrityksen pidemmälle viemisen. Asia sukeltautui uudestaan julkisuudessa esille vasta vuonna 1935. Silloin nimittäin Pohjois-Satakuntaan tehdyllä kesäkiertueella inspehtori professori Linkomies kosketteli kiertueohjelmaan kuuluvassa juhlapuheessaan jälleen pienviljelijäkoulukysymystä.

Pohjois-Satakunnan pienviljelijäkouluasia ratkesi vasta kymmenkunta vuotta myöhemmin siten, että erään yksityisen maanviljelijän testamenttaama maatalo Siikaisten Otamon kylässä joutui pienviljelijäkoulun käyttöön. Oppilaitoksen perustamisvaiheessa v. 1946 Satakuntalainen Osakunta lahjoitti koululle 15.810 mk 50 p. Tästä summasta osa oli saman vuoden kesäkiertueen voittovaroja, osa oli varattu jo 30-luvulla pienviljelijäkoulun perustamista varten.

Osakunnan aikoinaan tässä asiassa tekemä aloite oli tyyppi-esimerkki osakuntaelämän senaikaisesta aktiivisuudesta, joka kohdistui usein juuri Pohjois-Satakuntaan, kuten olemme edellä eräistä muistakin esimerkeistä havainneet.

6. OSMO.

Osakunnan suurisuuntaisimpia yrityksiä ei ainoastaan puheena olevalla vuosikymmenellä, vaan koko sen olemassaolon aikana ovat epäilemättä olleet ne ponnistukset, joiden päämääränä oli kunnostaa hylkynä ollut fregatti Osmo Helsingin rantaan purjelaivamuseoksi. Koska tälläkin yrityksellä oli vahvasti maakunnalliset vaikuttimet, sopinee se ottaa tässä yhteydessä puheeksi.

Syyskesällä 1928 sattuivat rouva Maila Mikkola ja Satakuntalaisen Osakunnan silloinen kuraattori maisteri H. Potila kuulemaan, että vanha satakuntalainen fregatti Osmo makasi hylkynä Helsingin Mustikkamaan rannassa. Tästä sai alkunsa purjelaivamuseoajatus. Tätä asettuivat alusta pitäen kannattamaan muun muassa valtionarkeologi tohtori Juhani Rinne ja tohtori Albert Härmäläinen, jotka kävivät alusta katsomassa. Virallisesti osakunta otti Osmo-museoajatuksen omakseen joulukuun alussa 1929, jolloin valittiin toimikunta viemään yritystä perille. Tähän toimikuntaan valittiin puheenjohtajaksi R. Nylund (Orko), sihteeriksi



Osmo Mustikkamaan rannassa v. 1929.

T. Valtonen ja muiksi jäseniksi A. Hemming, O. Löfgren, A. Grundström, K. Alho, H. Söderlund, B. Mikkeli ja A. Eskola.

Joulukuun 18. päivänä v. 1929 Satakuntalainen Osakunta osti hylyn 20000 markan kauppahinnasta Tolfvan-yhtiöltä. Jo neljän päivän kuluttua ostosta lähdettiin Osmoa hinaamaan Uudenkaupungin telakalle kunnostettavaksi. »Matruusina» seurasi mukana

mm. maisteri H. Potila. Kauppasummasta hankittiin toinen puoli kokoon iltamalla, joka pidettiin Helsingin upseerikasinolla ja jota kunnioittivat läsnäolollaan mm. tasavallan presidentti ja useat hallituksen edustajat. Toinen puoli summasta saatiin valtioneuvovalta.

Seuraavana vaiheena yrityksessä oli propagandan teko ja siihen liittyvä varojen keruu, joiden vertaista yksityisten osakuntien historiassa ei varmaan ole monta. Niiden johtajina olivat rouva Maila Mikkola ja civis Risto Nylund. Vuoden 1930 aikana järjestettiin Osmo-juhlia mm. Raumalla ja Porissa. Keväällä Osmon päivänä pantiin toimeen koko maassa Osmo-merkkien myynti. Tätä varten tehtiin erikoinen reklaamifilmi, jota kymmenenä kopiona esitettiin eri puolilla maata. Paitsi merkkejä, myytiin myös Osmo-kortteja ja -keppejä. Syksyllä 1930 ilmestyi muun lisäksi vielä 62-sivuinen propagandakirja 'Osmo ja purjelaivamuseo'. Yksityisiltä saatiin lahjoituksia, jota paitsi opetusministeriö keväällä 1931 myönsi 20.000 mk ja Helsingin kaupunginvaltuusto 50.000 mk. Mutta jos rahaa tuli, niin kyllä sitä tarvittiinkin. Maaliskuun alkuun mennessä v. 1931 oli Osmoon käytetty yli 200.000 markkaa. Liikkui pessimistisiä huhuja, että korjauksiin tarvittaisiin ainakin 1.500.000 markan vaiheilla, kun taas Osmo-toimikunta oli arvioinut kulut vain puoleksi tästä summasta.

Osmon kunnostaminen sujui aluksi suunnitelmien mukaan, vaikka taloudellinen pulakausi tekikin rahoituksen tavallista vaikeammaksi. Pahimmat vastoinkäymiset alkoivat syksyllä 1931. Silloin sattui Uudenkaupungin korjaustelakalla, että koululaiva Oldenburg'in (sittemmin Suomen Joutsenen) keulavaijeri katkaisi myrskyssä Osmon taka- ja keskimaston ja vioitti kantta ja kajuuttaa. Näin ollen ne varat, jotka taloudellisesti yhä kiristyvänä aikana olivat käytettävissä, menivät näiden vaurioiden korjaukseen. Ratkaiseva vastoinkäyminen tuli seuraavana keväänä, jolloin Osmon korjaustöitä suorittanut Uudenkaupungin Laiva-



Osmo-merkkien myyntikanslia osakunnassa. Pöydän takana istumassa rouva Maila Mikkola, Osmo-toimikunnan puheenjohtaja Risto Nylund (Orko) ja Alvar Grundström.

Osakeyhtiö joutui vararikkoon lähinnä Suomen Joutsenen kunnostamisen aiheuttamien tappioiden vuoksi. Korjaustyöt keskeytyivät tällöin pitkäksi ajaksi, ja myöhemminkin voitiin tehdä vain käteissuorituksin maksettuja töitä.

Osmosta huolehtiminen alkoi käydä Satakuntalaiselle Osakunnalle ylivoimaiseksi, ja niin heräsikin ajatus, että fregatti luovutettaisiin Seurasaaren Ulkomuseo Oy:lle, jolla arveltiin olevan paremmat mahdollisuudet kuin jollakin ylioppilasosakunnalla huolehtia hylän kunnostamisesta purjelaivamuseoksi. Edullinen sopimus saatiin aikaan, ja kokouksessaan 24. 4. 33 osakunta päätti luovuttaa Osmon varoineen ja velkoineen Seurasaaren Ulkomuseo Oy:lle, joka suostui ottamaan hylän haltuunsa ja huolehtimaan edelleen siitä. Osakunta puolestaan sitoutui toimimaan edelleen

Osmon hyväksi. Vielä saman kevään toukokuussa järjestettiin osakunnassa Osmo-karnevaalit, joiden tulot luovutettiin fregatin kunnostamiseksi.

Kansallismuseo, jonka alainen Seurasaaressa Ulkomuseo on, ei osoittanut Osmoa kohtaan riittävää kiinnostusta enempää kuin uusiin käsiin joutunut Uudenkaupungin Laiva-Osakeyhtiökään. Osmo siirrettiin telakalta läheiseen Hiulahteen, johon se jäi lojumaan oman onnensa nojaan. Sota-ajan polttoainepulan aikana kävivät kaupungin asukkaat kiskomassa hylystä itselleen polttopuita paikallisen aseveliyhdistyksen kehoituksesta. Vielä tätä kirjoitettaessa saatetaan Hiulahdessa nähdä vähäisiä jäännöksiä ennen uljaasta fregatista, mutta kaukana ei liene aika, jolloin ainoat säilyneet osat tästä Rauman merenkulun entisestä ylpeydestä ovat Kansallismuseossa säilytettävä Osmon kaljuunakuva ja Rauman museoon talletettu sekstantti.

Maila Mikkolan haltioitunut innostus oli jälleen sytyttänyt ja tuottanut tekoja. Koko Suomen kansa tiesi, mikä oli Osmo, ja suuri osa kansaa oli tavalla tai toisella antanut roponsa sen hyväksi. Valtavasti energiaa oli käytetty ja melkoisia taloudellisia arvoja uhrattu. Oliko kaikki tämä ollut siis täysin turhaa? Varmasti ei, vaikkei työstä näkyviä tuloksia saatukaan. Osakunnan päätehtäviä on suoda jäsenilleen tilaisuuksia kehittää ja koetella voimiaan, ja tällaisia kehittäviä tehtäviä oli tarjonnut runsaasti sekin työ, jota tehtiin Osmon pelastamiseksi.

7. TALVI- JA KESÄKIERTUEET JA KESÄJUHLAT.

Satakuntalaisen Osakunnan iltamakiertueet tulivat maakunnassa hyvin tutuiksi jo 1910-luvun alkupuolella, jolloin kerättiin varoja Satakunnan parantolaa varten, ja jälleen 1920-luvun lopulla, jolloin oli vuorossa tuberkuloottisten huoltokoti. Viimei-



Kesäjuhlilla Harjavallassa tarjottiin siikakeittoa, joka näyttää maistuvan myös professori ja rouva Linkomiehelle.

set kiertueet tuberkuloosiasian hyväksi liikkui talvella ja kesällä 1929. Kesäkiertueita järjestettiin tänä kymmenvuotiskautena melko säännöllisesti, vain vuosi 1934 teki poikkeuksen. Talvi-kiertueita sitä vastoin oli vain viisi kertaa, nimittäin vuosina 1929, 1930, 1935, 1938 ja 1939. Aiheena niin talvella kuin kesälläkin oli tavallisesti jokin ajankohtainen ylioppilaspoliittinen tai kotiseutuasia, kuten heimotyö, maakunnan valokuvaus, Porin Rykmentin muistomerkki, Satakunnan matkailu, linnoitustyöt ja Rajan Turvan suurkeräys. Näin kiertueet lähensivät maakunnan väestöä sen akateemisen nuorison harrastuksiin.

Kesäkiertueen päättäjäisiksi vietettiin säännöllisesti kesäjuhlat (ilman kiertuetta pidettiin juhlat siis vain v. 1934). Ne järjestettiin yhdessä Turun Yliopiston Satakuntalaisen Kerhon kanssa. Neljänä ensimmäisenä 30-luvun alkuvuotena antoivat kesäjuhlille

SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN KESÄKIERTUEEN

ILTAMAN

OHJELMA

1937

Alkusoitto Trio
 Tervehdyspuhe Olli Lauri
 Kuorolaulua Osakunnan kuoro
 Lausuntaa Tauno Koskela
 Sellosooloja Erkki Sysimetsä

Kuorolaulua Osakunnan kuoro
 Juhlapuhe Prof. Edwin Linkomies
 Soittoa Trio
 Tanssiesitys Urpu Hasanen ja
 Heljo Wiljak
 Pianonsoittoa Olavi Pertilä

Näytelmä

"KUN MEIDÄN KAIVOSTA VESI LOPPUU"

(MAILA TALVIO)

TANSSIA

väriä EYS »Veljeston» edustajat, joita joskus oli neljäkin samalla kertaa. Kesäjuhlat pyrittiin järjestämään juhannuksen tienoille tai heinäkuun alkuun, ja ne kestivät kolme päivää. Ohjelma tietysti vaihteli jonkin verran. Toistuvina ohjelmakohtina havaitaan yhteinen juhlapäivällinen, yleisönlitama, jonka huippukohtana oli inspehtorin professori Linkomiehen puhe, urheilukilpailut, jotka olivat sekä mieskohtaiset että koulujen väliset, ja viimeisenä päivänä retki, jonka päämääränä oli jokin lähiseudun luonnonnähtävyys. Kokemäen kesäjuhlilla v. 1933 oli retken yhteydessä siikapäivällinen, joka syötiin Koisin saarella. (Ks. myös Liite IV:ää.)

Suven kaunein luonto, jälleennäkemisen ilo ja nuoruuden huoleton hilpeys tekivät kesäjuhlista tilaisuuksia, joiden muisto säilyy parhaiden osakuntamuistojen joukossa.

IV. KIRJALLIS-TAITEELLISET HARRASTUKSET.

1. OSAKUNNAN LEHTIJULKAISUT.

»Satakuntalainen». Keväällä 1930 osakunta päätti lopettaa Ylioppilaslehden yhteistilauksen, koska ei oltu tyytyväisiä lehden sisällykseen ja koska oltiin sitä mieltä, että lehden taloudelliset vaikeudet, joiden helpottamiseksi yhteistilausjärjestelmä oli otettu käytäntöön, voitiin nyt katsoa sivuutetuiksi. Tähän päätökseen kytkeytyi läheisesti eräs toinen päätös, joka osakunnan omalta kannalta oli tärkeämpi, nimittäin se, että osakunta ryhtyisi julkaisemaan syksystä 1930 lähtien omaa painettua lehteä.

Niin sitten tapahtui, että syksyllä 1930 perustettiin lehti, jolle annettiin nimeksi »Satakuntalainen». Tämä merkitsi sitä, että osakuntamme ensimmäisenä suomalaisena osakuntana alkoi julkaista omaa painettua lehteä. Ensimmäisen numeron pääkirjoituk-

sessä hahmoteltiin Satakuntalaisen ohjelmaa. Ylioppilaspoliittista lehteä ei siitä haluttu tehdä, koska sellaisia oli jo ennestään riittävästi. Julkaisulla oli toiset päämäärät, kuten käy selville mainitun kirjoituksen seuraavasta kohdasta: »Satakuntalainen ei pyri olemaan vain osakuntansa entisten ja nykyisten jäsenten keskeinen lehti, vaan ennen kaikkea se tahtoo olla maakunnallinen julkaisu. S a t a k u n t a l a i s u u s on se aate, jota se tahtoo ajaa ja joka määrää sen suunnan. Satakuntalaisesta Osakunnasta on sanottu, että se on maakunnallisin kaikista ylioppilaskorporatioista. Meitä satakuntalaisia ylioppilaita yhdistävät vahvat siteet maakuntaamme, osakuntanakin tahdomme työskennellä ensi kädessä maakuntamme parhaaksi. Lujittaakseen näitä molemminpuolisia siteitä on osakunta ryhtynyt julkaisemaan Satakuntalaista. Sen tärkeimpänä tehtävänä on olla y h d y s s i t e e n ä Satakunnan ja osakunnan välillä.»

Paitsi maakunnallisia kysymyksiä, pyrittiin Satakuntalaisessa esittelemään tietysti myös ylioppilaselämän eri puolia ja tarkastelemaan aiheita, joilla oli yleistä kulttuurimerkitystä. Selvimmän kuvan Satakuntalaisen sisällyksestä saamme ehkä siten, että vuosi-historioitsijoiden tapaan ryhmittelemme kirjoitukset aihepiireittäin ja otamme ryhmistä muutamia tyypillisiä otsikkoja esimerkeiksi, jos katsomme nämä tarpeellisiksi. Valitsemme seuraavat seitsemän aihepiiriä:

1. Osakunnan ja maakunnan yhteiset pyrkimykset. Esim. Kotiseutututkimus ja ylioppilaat, Osakunnan kansansivistysharrastuksista, Satakunnan bibliografia.

2. Maakunnan aatteelliset liikkeet, seurat ja yhdistykset. Esim. Satakunnan nuorisoseuraliike 50-vuotias, Tyrvään seudun museohanke.

3. Ylioppilasmaailman yleisiä virtauksia. Esim. Yliopiston suomalaistaminen ja kielitaito. Luentolakko, Yksilö vai yhteiskunta, Tasapuolisempaa harkintaa.

4. Oman osakunnan uutisia. Esim. Lukupiiri juhlii, Hieman Karhuliitosta, Maila Talvio 60-vuotias, Osakunnan henki. Tähän ryhmään kuuluvat myös vakituinen viikkokronikka illanvietoista ym. tilaisuuksista, kokousselostukset ja viikko-ohjelmat.

5. Kirja-arvostelut.

6. Urheiluselostukset.

7. Pakinat.

Lehden painos oli 1000 kappaletta, ja sen piti ilmestyä kaksi kertaa kuukaudessa, joskin sen varsinkin viimeisenä vuotenaan oli usein turvauduttava kaksoisnumeroihin. Osakunta osallistui lehden kustannuksiin maksamalla päätoimittajan ja toimitussihteerin palkkion. Muut kustannukset peitettiin aluksi ilmoitus-hankinnalla. Lehti lähetettiin ilmaiseksi osakuntalaisille.

Ensimmäiseksi päätoimittajaksi valittiin civis Heikki Hosia ja toimitussihteeriksi civis V. Valkama. Lehden ensimmäiseen neuvottelukuntaan kuuluivat kuraattori Aarno Niini, maisteri Hanne Potila sekä cives Kaisu Blom, Hannu Teräs ja Toivo Valtonen. Jo syyslukukauden jälkeen vaihtui päätoimittaja, sillä civis Hosia erosi »terveydellisistä ja periaatteellisista syistä», kuten toimintakertomus mainitsee, ja hänen tilalleen valittiin civis Unto Koskela. Syksyllä 1931 näytti Satakuntalaisen tulevaisuus epävarmalta, sillä toimittajan saaminen oli vaikeaa. Lopulta onnistui neuvottelukunnan saada päätoimittajaksi Armo Nokkala ja toimitussihteeriksi Tuure Junnila. Julkaisemistapa poikkesi edellisenvuotisesta siinä, että lehden painaja Tyrvään Kirjapaino Oy. hoiti sen taloudellisen puolen, johon osakunta osallistui vain maksamalla joka numerosta korvausta 200 markkaa.

Kolmantena ilmestymisvuotena Satakuntalaisen päätoimittajaksi tuli maisteri Tapio Piha ja toimitussihteeriksi ensin maisteri Katri Oksanen ja kevtlukukaudella civis Reino Topi. Edellisenä vuonna sovitun 200 markan lisäksi osakunta maksoi kirjapainolle vielä puolet lehden tuottamasta tappiosta.

Lukuvuosi 1933—34 oli Satakuntalaisen neljäs ja viimeinen. Talousarvioon sisältyi Satakuntalaisen lakkauttaminen ja liittyminen Ylioppilaiden Julkaisujärjestöön, joka merkitsi sitä, että Ylioppilaslehteä taas tästä lähtien jaettiin vapaasti osakuntalaisille. Päätoimittajan tehtäviä hoiti koko vuoden civis Matti Viherjuuri ja toimitussihteerinä oli civis Reino Topi.

Satakuntalaisen tapainen, yhden osakunnan voimin toimitettu, säännöllisesti ilmestyvä ja painettu ylioppilaslehti oli rohkea yritys. Sillä oli osakuntalaisten keskuudessa arvostelijoita huomattavasti enemmän kuin avustajia, kuten vuosihistorioissa ja lehden omissakin artikkeleissa valitetaan. On ilmeistä, että Satakuntalainen joutui kärsimään myös siitä yleisestä vapaitten harrastusten lamakaudesta, joka sattui juuri sen elinvuosien kohdalle. Sitä huomionarvoisempaa on, että lehti pystyi neljäkin vuotta elämään ja että sen taso kaiken lisäksi pysyi suhteellisen korkeana. Tämä selittyy vain siitä, että osakuntaan kuului 30-luvun alkupuolella useita pystyviä kynäkäyttäjiä, jotka Satakuntalaisen toimittajina onnistuivat ylläpitämään lehteä siitä huolimatta, että muut osakuntalaiset tukivat sitä laimeasti. Jonkinlaisena osoituksena lehden toimittajien kykenevyydestä on sekin, että useat heistä ovat myöhemmin kohonneet julkisuuden henkilöiksi, jotka ovat tunnettuja taitavina kirjoitetun ja puhutun sanan miehinä..

Erikseen kannattaa vielä mainita Satakuntalaisen pakinoitsijat, joiden nimimerkkien taakse kätkeytyy myös tavallisesti joku lehden toimittajista. Tutuimmiksi näistä tulivat nimimerkit Jaska (Voitto-Esko Valkama), Lukianos (Tapio Piha), A.K.S. ja Antenni (Anna-Kaarina Salava), Standardiylioppilas (T. Junnila) ja Juuri (Matti Viherjuuri).

Vasta 1950-luvulla, 17 vuotta myöhemmin, virkosi Satakuntalainen uudestaan henkiin.

Lalli. Osakunnan koneellakirjoitettu lehti Lalli, joka on ilmestynyt illanvietoissa luettavaksi, ei lopettanut silti olemassaoloaan,,

vaikka Satakuntalainen perustettiin. Sen julkaiseminen jatkui entiseen tapaan, vain vakavan asialliset kirjoitukset jonkin verran vähenivät, koska ne nyt menivät suureksi osaksi Satakuntaan. Mitä tulee Lallin kirjoitusten laatuun ja tasoon, piti niihin nähden edelleen paikkansa tohtori Saarenheimon luonnehdinta tämän historian edellisessä osassa (s. 276).

Lehden sivut koetettiin pitää politiikasta vapaina kuten aikaisemminkin. Vain pari toimittajaa, cives Jaatsi (1934—35) ja Raitio (1936—37), näyttivät olleen sitä mieltä, että Lallissa piti käsitellä poliittisiakin kysymyksiä. Lehden lukeminen oli illanvietoissa kuitenkin pääasiassa kevyt ja hauska ohjelmanumero. Erikoisesti ovat jääneet mieleeni Osmo Pornan toimittajakaudelta 1935—36 hänen älykkäät sanaleikkinsä. Vuosikymmenen loppupuolella, Tauno Koskelan toimittajakautena, saattoi sisällys kohota joskus vaativaakin makua tyydyttäväksi esimerkiksi jonkin »merihenkisen» raumalaisrunon yhteydessä. Lehden toimituskunnan kokoonpano pysyi entisellään siten, että joka syksy valittiin päätoimittaja ja kaksi aputoimittajaa.

Lukianos. Kevätlukukaudella 1931 osakunnassa ilmestyi edellisten kanssa samanaikaisesti vielä kolmaskin lehti, Lukianos, joka oli kirjallisuuden harrastajien koneellakirjoitettu lehti. Sitä ehti ilmestyä kolme numeroa. Toimittajina olivat cives Unto Koskela, Tapio Piha ja Voitto Valkama.

2. LUKUPIIRI.

Laaksolassa. Lukupiiri kerääntyi Laaksolaan, niin kauan kuin professori Mikkola oli inspektorina eli uuteen vuoteen 1931 saakka. Kahtena viimeisenä vuotena, siis uudesta vuodesta 1929 lähtien, kohdisti Maila Talvion johtama Lukupiiri päähuomionsa klassillisen maailmankirjallisuuden esittelyyn. Seuraavia tun-

nettuja ulkomaisia kirjailijoita käsiteltiin luetellussa järjestyksessä: Balzac, Ibsen (3 kert.), Tsehov, Grillparzer, Hofmannsthal, Ring, Hamsun, Mann, Catullus, Shakespeare ja Mickiewicz. Kotimaista kirjallisuutta ei ollut kevätlukukaudella 1929 esillä kertaakaan ja lukuvuonna 1929—30 vain kahdessa ensimmäisessä illassa, joista edellistä vietettiin Lukupiirin hiljattain kuolleen lämpimän ystävän Jalmari Hahlin muistolle ja jälkimmäisessä inspitärkirjailija Maila Talvio esitteli teostaan »Hiljentykäämme».

Viimeinen Laaksolan-lukukausi syksyllä 1930 sitä vastoin oli omistettu kokonaan kotimaisille uutuuksille. Esiteltiin Nortamoa ja Jalmari Finneä, ja vierailevina kirjailijoina kuultiin Kersti Bergrothia ja V. A. Koskenniemeä. Turun runoilijaprofessorin mukanaolo antoiakin professori Mikkolan inspehtorikauden viimeiselle Lukupiirille erikoista loistoa. Runoilija otettiin vastaan laulamalla Satakunnan laulu, jonka jälkeen inspitär puhui hänelle lennokkaaseen tapaansa verraten runoilijan työkammiosta lähtevää kirjaa lintuun, taiteen ja kauneuden lintuun, joka lentää pitkin Suomea. Inspittären puheen jälkeen V. A. Koskenniemi esitteli uuden runokokoelmansa »Kurkiaura». Lukupiirin ystävät säveltäjä Yrjö Kilpinen ja hänen rouvansa pianotaiteilija Margaret Kilpinen olivat myös läsnä, ja rouva Kilpinen soitti Debussyin »Veden välke»-nimisen pianokappaleen ja säesti oopperalaulaja S. Konkolaa tämän esittäessä Kilpisen säveltämiä lauluja. Inspitär kiitti runoilijaa ja ojensi tälle laakeriseppeleen. Myöhemmin Maila Mikkola vielä puhui satakuntalaisille ylioppilaille: »Taas loppuu yksi ilta. Satakunta ja isänmaa odottaa teistä, että kaikkialla olisitte keskipisteenä. Siellä missä satakuntalainen on, siellä ei saa olla tyhjää eikä ikävää. Valoa on oleva ympärillänne. Istukaa suurten kirjailijain jalkain juuressa. Tämä olkoon eväs satakuntalaiselle ylioppilaille.» Illan lopettajaisiksi laulettiin »Juhlan päättäjäislaulu» ja »Porilaisten marssi». Julkisuuden henkilöitä oli illassa edellisten lisäksi vielä maisteri J. Jäntti ja tohtori Eino

Railo, joka kiitti isäntäväkeä hienosta illasta ja sanoi muun muassa: »Nuoriso, joka on pitkän ajan ottanut näihin iltoihin osaa, tajuaa, mikä korvaamaton lahja sille on annettu. Isäntäväen aatteellinen, taiteellinen ja isänmaallinen innostus on uhrautuvaisuudella ylläpitänyt salonkia, joka on meidän taiteemme historiassa kuuluisa.»

'Vaellusvuodet'. »Kun Juuse ja Maila Mikkola talvella 1931 erosivat Satakuntalaisen Osakunnan johdosta pitkän ja ainoa-laatuksen ansiokkaan toimintakauden jälkeen, oli Lukupiirilläkin vaikea kriisi edessään. Kestäisikö se siirtoa uuteen ympäristöön? Nyt oli nähtävä, oliko siinä elinvoimaa, henkistä omavaraisuutta. Laaksolan Lukupiirissä aloittaneen kantajoukon turvin lähdettiin uudelle taipaleelle. Kokoontumispaikkana oli alkuaikoina Osakunnan oma huoneisto, jota ei kuitenkaan — kiirastorstai-iltoja lukuunottamatta — koskaan voitu kokonaan varata Lukupiirille ja saada hiljaiseksi. Suuren tuen ja avun Lukupiirille antoivat kodit, jotka Laaksolan esikuvaa noudattaen tarjosivat vieraanvaraisuuttaan kotimaakunnan ylioppilaiden kirjalliselle kerholle. O. J. Tuulion inspehtorikautena (1931—34) Lukupiiri vieraili ainakin 15 kertaa entisten osakuntalaisten — lukupiiriläisten — kodeissa, väliin myös inspehtorin kodissa.» Näin kuvaa kirjailija Tyyti Tuulio sitä kautta, jolloin hän itse miehensä rinnalla oli Lukupiirin johdossa (Satakuntalaisen osakunnan lukupiiri 40-vuotias, Uusi Suomi 28. 2. 47). Hän kertoo edelleen, että tuon ajan kirjallisille illoille olivat ominaisia »syöksyt etäisyyksiin», jollaisia olivat Franciscus-legendat, Omar Khaijam, Dante, Jobin kirja, Alhambran-lyriikka, Rolandin laulu ja Vergilius. Nämä aiheet edustivat professori ja rouva Tuulion henkilökohtaisia harrastuksia, ja he itse esittelivät niistä useimmat. Tavanomaisista Lukupiiri-klassikoista löydämme joitakin nimiä, kuten Strindberg ja Rostand, jonka Cyrano de Bergerac-näytelmän osakuntalaiset esitivät Lukupiirin 25-vuotisjuhlassa 22. 3. 32. Samaan ryhmään ilmestyivät myöhemmin vielä Walter Scott, Björnson, Lagerlöf ja

Milton, nämä kuten muutkin tässä mainitut nimet luettelemassani järjestyksessä. Mutta oli sitten aivan nykyaikaisiakin kirjailijoita, sellaisia kuin Munthe, Lewis, hollantilainen Jo van Ammers-Küller, joka Laaksolan illassa henkilökohtaisesti esitteli teostaan Frauenkreuzzug, ja lisäksi Galsworthy, Wassermann, Huxley, Yeats ja Undset.

Rouva Tuulio mainitsee lyhyesti myös kotimaisista vierailijoista. »Tämän kauden loistotilaisuuksia oli maisteri H. J. Viherjuuren kodissa vietetty ilta, jolloin vierailijana ja selostajana oli F. E. Sillanpää. Toinen mieleenjäävä tilaisuus oli rouva Ojan-suun luona, selostajana valkohapsinen kirjailija Volter Kilpi. Ja tuskin kukaan mukana ollut unohtaa sitäkään kevätiltaa, jolloin niinikään valkohapsinen Joos. J. Mikkola istui lukupiiriläisen Hillevi Sipin vanhempien kodissa, sinisessä nojatuolissa, ja nuorekkaan innostuneena tulkitsi Goethen lyriikkaa.»

Sillanpään ja Kilven lisäksi vierailivat Lukupiiri-illoissa vielä Unto Koskela, Saima Harmaja, Kaarlo Sarkia, Mika Valtari ja Elsa Heporauta. Joulukuussa 1933 vieraili Lukupiiri puolestaan Nuoren Voiman Liiton »Kerho 33:ssa», jossa esiintyivät inspitär rouva Tuulio, Mika Valtari ja Urho Karhumäki. Rouva Tuulio eli Tuulia kertoi tällöin teoksestaan »Paljain käsin». — Kunnia-inspitärkään ei unohtanut Lukupiiriä, sillä hän esitteli siellä vaikuttavan propagandaromaaninsa »Ne 45000» heti teoksen ilmestyttyä. Selostuksina saatiin kotimaisista kirjailijoista tutustuja Viljo Kojoon, L. Onervaan, Jarl Hemmeriin ja Arvid Järnefeltiin.

Tänä Lukupiirin 2½-vuotisena vaellusaikana, jolloin se oli professori ja rouva Tuulion johdossa, tuntui sen toiminnassa koko ajan inspittären, rouva Tuulion, aktiivinen ote. Hänen innostuksensa näkyi muun muassa siitä, että hän itse suoritti kymmenkunta kirjaselostusta eli noin neljännen osan selostusten kokomäärästä. Inspittären vaivannäköön perustui sekin, että kirjailijoita vieraili Lukupiirissä tavallista runsaammin.



Kirjailija F. E. Sillanpää Lukupiirin vieraana maisteri H. J. Viherjuuren kodissa 2. 2.32.



Uskolliset lukupiiriläiset Hillevi ja Anna-Maija Sipi.

Lukupiiri oli osoittautunut elinkelpoiseksi myös uusissa olosuhteissa. Osanottajaluvut olivat säilyneet suhteellisen korkeina, 40:n tienoissa keskimäärin siitakin huolimatta, että osakuntaelämän yleinen lamakausi sattui juuri professori Tuulion inspehtoriaikaan. 'Vaeltavalla' Lukupiirillä oli omat haittansa, mutta ehkä se toisaalta veti kirjallisuuden pariin jonkun sellaisenkin osakuntalaisen, joka alunpitäen oli lähtenyt liikkeelle vain uteliaisuudesta, nähdäkseen kuinka Lukupiirin senkertainen isäntäväki, jokin tunnettu helsinkiläisperhe, asui.

Uudessa kodissa. Kun professori ja rouva Linkomies syksyllä 1934 tulivat osakunnan johtoon, ilmeni heidän myötätuntonsa Lukupiiriä kohtaan käytännössä siten, että se vaellusvuosiensa jälkeen sai heidän luotaan vakinaisen kodin. Osakuntalaisille tuli torstai-iltaisin tutuksi tie ensin Pohjoisranta 10:een, sitten Yrjönkatu 13:een, johon Linkomiehet muuttivat vuonna 1936. Poikkeuksellisesti Lukupiiri vieläkin teki vierailuja muualle, kuten Laaksolaan, professori ja rouva Tuulion tai vapaaherra Cedercreutzin luokse.

Ensimmäisen Lukupiiri-illan kunniavieraana uudessa inspilässä oli professori V. A. Koskenniemi, samoin kuin hän oli ollut Laaksolan viimeisen illan kunniavieras. Maisteri O. Bergrothin soitettua pianolla professori Linkomies lausui monivuotisen runoilijaystävänsä tervetulleeksi. Samassa yhteydessä hän mainitsi, että Lukupiiri on osakunnan kukka, kuten kulttuuri on yhteiskunnan (ja näin sai siis alkunsa tämä osakuntapiirissä siivekkääksi tullut kielikuva). — Ilta sattui lähelle Kiven päivää, lokakuun 12. päiväksi, ja näin ollen oli sopivaa, että professori Koskenniemi esitteli tilaisuudessa uutta Aleksis Kivi-teostaan. Selostuksen jälkeen kuultiin laulajatar Musa Silverin ja civis P. Pajulan duettoja. Civis V. Lehto lausui Kiven runon »Härkä-Tuomo», ja civis Hillevi Sipi kiitti Lukupiirin puolesta professori Koskenniemeä.

Lopuksi kunniainspitär Maila Mikkola kiitteli talon isäntäväkeä siitä, että se oli ottanut huostaansa Lukupiirin ja että se oli suuren suomalaisen runoilijan muistolle järjestänyt todellisen juhlan.

Ensimmäisenä lukuvuotena oli muitakin huomionarvoisia iltoja, kuten antiikille omistettu ilta, jossa inspitär kertoi roomalaisesta naisesta ja inspehtori antiikin aiheista Suomen kirjallisuudessa, tai se ilta, jolloin osakuntalaiset saivat tutustua silloin vielä hieman nuoruudentärkeään Mika Valtariin.

Suuri juhlailta oli järjestetty 30-vuotiaan Lukupiirin kunniaksi Kalevalan päivänä vuonna 1937. Tilaisuuteen saapui satakunta henkeä entisiä ja silloisia osakuntalaisia. Illan kunniavieraita olivat kunniainspehtori Mikkola, joka esitteli Puskinin tuotantoa, ja runoilija Kaarlo Sarkia, joka lausui omia runojaan. Sinä iltana — niinkuin inspehtori professori Linkomies sanoi — suuri satakuntalainen tiedemies löi kättä suurelle satakuntalaiselle runoilijalle. Iltaan liittyi runsaasti muutakin ohjelmaa. Puheita pitivät muun muassa inspitär rouva Linkomies, maisteri Aina Lähteenoja ja vapaaherra Cedercreutz. Civis Hillevi Sipi luki laatimansa 30-vuotishistoriikin, maisteri O. Pertilä esitti pianonsoittoa, ja civis Tauno Koskela lausui muutamia veljensä Unto Koskelan julkaisemattomia runoja.

Jo mainittujen Koskenniemen, Valtarin ja Sarkian lisäksi vierailivat tänä viisivuotiskautena Lukupiirissä vielä seuraavat kirjailijat: Eino Railo, Lauri Viljanen, Tuulia, Maila Talvio, Martti Santavuori, Eino Hosia ja Lempi Ahla. Luetteloon voitaneen lisätä Emil Cedercreutz ja Tauno Koskela, jotka esittivät joskus omia runojaan. Selostuksista saatiin tutustua Unto Koskelaan, Eino Leinoon, Runebergiin, Tatu Valkoseen, Katri Ingmaniin, Kailaaseen ja Linnankoskeen.

Vaikka inspehtori olikin Rooman kirjallisuuden professori, ei klassikoiden luettelosta tullut kovin pitkää. Tähän ryhmään kuuluivat Tolstoi, Nibelungen-laulu, Ibsen, Széchenyi (jonka esitteli

xmkarilainen tohtori Papp), Tegnér, Puskin, Ovidius, France, Calderón, Petronius (teos inspektorin suomentama Trimalkibn pidot), nietzsche, Schiller, Cervantes ja Otto Ludvig.

Modernia kirjallisuutta edustavista nimistä tuli edellistä pidempi luettelo, johon kuuluivat Fallada (2 kert.), Galsworthy, Rahmarsova, Allen, Carossa, Gulbranssen, Fangen, Svensson, Maurois, Blomberg, Földer, Bordeaux, Wichert, Sörensen, Scott (norj.) ja Estaunié.

Niin ikäviä kuin edellä esitetyt luettelot jonkun mielestä saattavatkin olla, voidaan niiden perusteella kuitenkin suorittaa mielenkiintoisia vertailuja siitä, minkälainen makusuunta kunkin inspektoriparin aikana on ollut vallalla. Yllä olevat luettelot eivät kyllä ole aivan tarkkoja, sillä olen jättänyt pois jonkun harvan nimen, jota en ole itse tuntenut ja josta käytettävissäni olevat kirjallisuudenhistorialliset hakuteoksetkaan eivät ole mitään tietäneet. Poisjätetyt nimet vaikuttavat kuitenkin sangen vähän lopputulokseen.

Seuraavaa taulukkoa varten olen jakanut Lukupiirissä käsitellyn kirjallisuuden samoin kuin edellä klassilliseen, moderniin ja kotimaiseen. Kustakin ryhmästä saamani luvut olen jakanut kyseessä olevan inspektorikauden vuosimäärällä, Mikkolan siis 2:lla, Tuulion 2½:lla ja Linkomiehen 5:llä, jolloin on saatu tietysti yhden vuoden keskimääräinen selostusluku. Saadaan seuraavat suhdeluvut:

	Klassill. kirj.	Moderni kirj.	Kotim. kirj.
Mikkola	7	1	3
Tuulio	5,2	3,2	6
Linkomies	3	3,4	3,8

Taulukosta näkyy havainnollisesti, että Mikkolain aikana sympatiat ovat ylivoimaisesti olleet klassikoiden puolella, Tuuliot ovat suosineet erikoisesti klassikoita ja kotimaista kirjallisuutta ja Lin-

komiehet melko tasapuolisesti kaikkia kolmea, pääpainon kallistuessa kuitenkin hieman modernin ja kotimaisen puolelle.

Palataksemme jälleen yksinomaan Yrjönkadun Lukupiiriin ja erityisesti sen johtajaan Vera Linkomieheen, voidaan jo edellä esitetyn katsauksenkin perusteella päätellä, että hän hoiti tarmokkaasti sen leiviskän, jonka hänen edeltäjänsä hänelle jättivät. Lisäksi hän pystyi antamaan kirjallisuussilloille henkilökohtaista väriä — paitsi lisäämällä modernin kirjallisuuden osuutta — myös käyttämällä entistä enemmän hyväkseen niitä mahdollisuuksia, joita lausuntataide tarjoaa runouden syvyyksiä luodattaessa. Alkuaikoina, Pohjoisranta 10:n illoissa, lausui Lukupiireissä vakituisesti civis V. Lehto, jonka barytoni kajahteli kuin hopeatorvi. Myöhemmin esiintyi lausujana mm. Matti Berggren ja joskus inspitär itse. Kuten toisessa yhteydessä kerrotaan, perustettiin inspitären toimesta Lukupiirissä 9. 4. 36 osakunnan lausuntapiiri.

Musiikkiakaan ei Lukupiirissä unohdettu. Bachin syntymän 250-vuotispäivän aikoihin kevätlukukaudella 1935 inspitär rouva Linkomies selosti säveltäjän elämänvaihteita ja saatiin kuulla soitettavan hänen sävellyksiään. Syyslukukaudella 1935 järjestettiin Lukupiiri-illaksi osakuntaan arvokas ohjelma Sibeliuksen 70-vuotispäivän kunniaksi. Inspilässä vietettyjen Lukupiiri-iltojen pettämättömän uskollinen pianisti läpi koko viisivuotiskauden oli Anna-Maija Sipi.

Pienenä erikoisuutena mainittakoon, että helmikuun 3. päivän iltana vuonna 1938 inspitär kiitti hopeakellosta, jonka osakunta oli lahjoittanut Lukupiirin emännälle, jotta tämä voisi sillä ilmoittaa ohjelman alkamisesta.

'Vaellusvuosien' jälkeen kirjallisuusiiltojen keskimääräinen osanottajaluku pysytteli 30 vaiheilla. Lukupiirin loisto vuosi oli 1936—37, jolloin osanottajaluku kohosi 44:ään. Tämän jälkeen tuli laskua: seuraavana vuonna 30:een ja viimeisenä rauhanvuotena 20:eer. Syy tällaiseen harrastuksen laimenemiseen lienee

sama, jonka totesimme ylioppilaspolitiikasta puhuessamme suomalaisuustaistelun kohdalla: maailmanpoliittinen myrsky enteili jo niin vahvasti, että opiskelijatkin vaistomaisesti hakeutuivat vain sellaisten harrastusten pariin, jotka välittömästi valmistivat heitä myrskyä vastaanottamaan. Arat runottaret säikkyivät lähestyvää aseitten kalsketta.

3. LAUSUNNAN HARRASTUS.

20-luvun loppupuolella osakunta oli jälleen äkkiä kohonnut akateemisen lausujapiiriin eturiviin. Keväällä 1927 Ylioppilasteatterin järjestämissä akateemisissa lausuntamestaruuskilpailuissa oli saavutettu ensimmäinen sija osakuntien välisissä kilpailuissa, ja tämä uusiutui keväällä 1929. Tällä jälkimmäisellä kerralla sijoituivat satakuntalaiset henkilökohtaisesti siten, että Saini Friberg tuli ensimmäiseksi, Aino Aurela kolmanneksi ja Mirjam Virtanen kuudenneksi. Osanottajia oli kilpailuissa ennätysmäärä, kaikkiaan 25.

Satakuntalaisen Osakunnan ilmestyminen akateemisen lausunnan taivaalle oli tällä kertaa raketin omainen: kaari oli loistava, mutta lyhyt. Oli muutama hyvä lausuja, mutta harrastus liikkui liian suppeassa piirissä. Kun nämä parhaat lausujat, kuten Saini Friberg ja Mirjam Virtanen, jättivät osakunnan voittojensa jälkeen, loppui osanotto akateemisiin mestaruuskilpailuihin siihen paikkaan. Koko 30-luvulta olen löytänyt vain yhden maininnan osallistumisesta kilpailuihin, nimittäin keväällä 1933, muttei silloinkaan päästy palkintosijoille. Jos vuosikymmenen alkupuolella illanviettoon onnistuttiin houkuttelemaan joku lausuntanumeron esittäjä, oli hänen harrastuksensa tavallisesti tilapäistä laatua. Ainoa poikkeus, joka edusti kehittyneempää tasoa, lienee ollut Sampo Ylikoski.

Vasta keväällä 1936 tapahtui lausuntaharrastuksen alalla käänne parempaan päin. Kiirastorstailukupiirissä huhtikuun 4. päivänä perustettiin inspittären rouva Linkomiehen aloitteesta Lausuntapiiri, jonka harjoituksia saatiin ohjaamaan taiteilija Eero Salola ja maisteri Elsa Kostiainen. Lausuntapiiri toimi loppukevään ja seuraavan lukuvuoden melko vilkkaasti ainakin siitä päätellen, että osanottajia harjoitusilloissa oli keskimäärin 15 henkeä. Osakunnan käytetyimpiä lausujia näihin aikoihin olivat cives N. Pakkasola, V. Lehto ja M. Berggren (Perkoila).

Vuosikymmenen puolivälissä tulivat muotiin poliittisina propagandavälineinä lausuntakuorot. Satakuntalaiseen Osakuntaankin sellainen perustettiin AKS:n ja NYKS:n osastojen toimesta kevätlukukaudella 1937. Se pysyi toiminnassa vuosikymmenen loppuun saakka cives U. Nokkalan johdolla. Lausuntakuoro tavallaan jatkoi Lausuntapiirin aloittamaa työtä edistämällä sekin puolestaan harrastusta ja kohottamalla tasoa.

4. LAULUNHARRASTUS.

Osakunnan mieslaulu herätettiin henkiin lokakuun lopulla 1929, jolloin laulunjohtaja Alvar Grundström kutsui asianharrastajat koolle ja ryhtyi harjoittelemaan heidän kanssaan talvikieruetta varten. Kevätpuolella cives Grundström lähti ulkomaille, jolloin cives Pauli Viro ryhtyi jatkamaan hänen työtään kuoron johtajana. Grundströmin läksiäisissä kuoro ristittiin Satakuntalaisen Osakunnan Mieslaulajiksi. Kuoro toimi pääasiassa cives Viron tarmokkaassa johdossa kevätpuolelle 1933, jolloin johtaja erosi »monien kiireellisten töittensä ja kuorolaisten laiskan harjoituksissa käynnin takia». Syksyllä mieskuoro alkoi kuitenkin taas vilkkaan toimintakauden, tällä kertaa cives Into Berglundin johdolla.



»Kanttoori» Paavo Pajula.

Vasta syksy 1934 muodostui Mieslaulajille kohtalokkaaksi. Se täytyi lakkauttaa tenorien (sekä I:n että II:n) puuttuessa. Kuoroharrastus ei kuitenkaan loppunut tähän, sillä civis Paavo Pajulan toimesta saatiin kokoon sekakuoro. Tämä toimi virkeästi kevät-lukukaudelle 1936 saakka, jolloin joukko kantalaulajia valmistuttuaan poistui osakunnasta. Vasta inspittären ryhdyttyä värväämään uusia mieslaulajia saatiin kuoro taas henkiin.

Loistokauttaan eli sekakuoro lukuvuonna 1936—37, jolloin osakunnan eestiläinen stipendiaatti civis Heljo Viljak toimi johtajana. Hän hoiti tunnollisesti johtajan tehtävät ja valloitti kuoron ja osakunnan välittömällä olemuksellaan. Ohjelmaan otettiin myös eräitä eestiläisiä lauluja. Vuosihistorioitsija Niilo Valonen kertoo tällöin kuoron merkityksestä osakunnan riennoissa seuraavaa: »Kuoro on vuoden kuluessa ollut voimakkain osakuntahengen ylläpitäjä. Kuorolaiset ovat joka toinen torstai olleet ompeluiltojen osanottajina, joka toinen torstai lukupiirin runkona, kesäkiertue oli miltei kokonaan kuoron jäsenistä kokoonpantu.

Illanvietoille sen esitykset ovat antaneet väriä ja muihinkin juhliin se on laulullaan tuonut niiden tunnelman. Kuoro on joutunut toimimaan ikäänkuin Osakunnan sydämenä, jonka lyöntien tahdin voi sanoa tuntuneen tärkeimmässä osassa Osakunnan elämää».

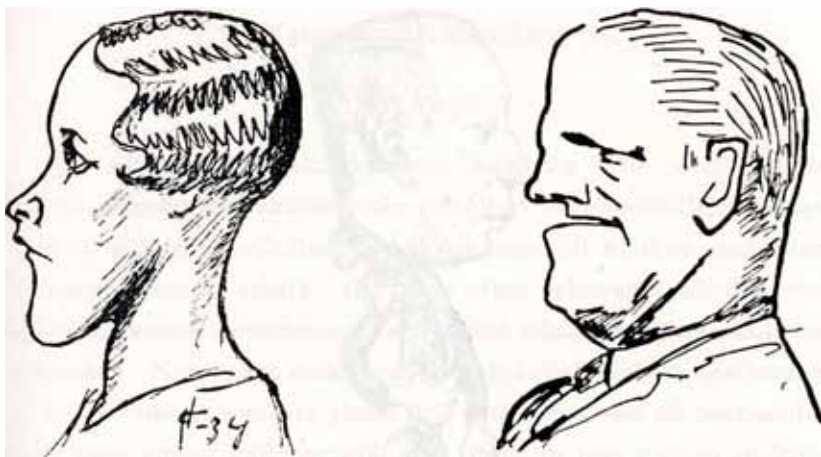
Heljo Viljakilta joutui kuoron johto jälleen P. Pajulan vakaaviin ja ututteriin käsiin.

Syksyllä 1938 tuli osakuntaan tavallista enemmän hyvää laulaja-ainesta. Johtajana toimi nyt herra Nisse Rinkama, joka jo koulupoikana oli mukana osakunnan musiikkiriennöissä »osakunnan ottopojan» nimellä.

Kuoroharrastuksen elinehtona ovat taitavat, tarmokkaat ja innostavat johtajat. Satakuntalaisella Osakunnalla sattui tällaisia olemaan 30-luvulla ehkä runsaammin kuin koskaan aikaisemmin. Tästä selittyy kuoroharrastuksen virkistytminen. Merkitystä oli tietysti myös sillä, että osakunnan johto tarvittaessa tuki kuorotoimintaa.

Muutama sana myös yhteislaulusta. Senkin merkitys terveen ilon lähteenä ja tunnelmaa luovana tekijänä tajuttiin. Niinpä fuksikasvatuksen yhteydessä oli joskus myös yhteislauluharjoituksia. Illanvietoissa tanssin väliajalla, ompeluilloissa, klubihuoneessa ja yleensä, kun oltiin tavallista runsaslukuisampina koolla, oli tapana »hurauttaa» välipalaksi laulu. Aloitteen tekijänä ja pianon ääressä istujana oli useimmiten osakunnalle ja koko Ylioppilaskunnalle tuttu laulajaveteraani, jyrinäbassoinen YL:läinen ja raumalaisuuden lipunkantaja Into Berglund (Parvala) alias Pärre. Nortamon lauluilla oli valtasija, mutta eräät muutkin laulut tulivat suosituiksi, kuten Rosvo-Roope, Vilho ja Bertta (civis E. Mela solistina) ja Muistaks Rauman ganaali (I. Berglundin ja P. Pajulan duetto).

Varsinkin vuosikymmenen alkupuolella kuului osakuntaan kultakurkkuisia nais- ja miesciviksiä, joiden yksinlaulesitykset



Sirkka-Liisa Penttinen.

Solisteita.

Pärre.

olivat illanviettojen suosittuja ohjelmanumeroita. Muistetaan erikoisesti Alvar Grundtröm, Musa Silver ja Sirkka-Liisa Penttinen. Glunttien ja duettojen esittäjinä jäivät mieleen H. Ruuth, P. Viro ja I. Berglund.

5. SOITONHARRASTUS.

Huomattavasti heiveröisempää elämää kuin osakunnan kuoro eli sen orkesteri. Vuosikymmenen alkupuolella saattoi tähän olla syynä soittajien puutekin. Osakunnan 25-vuotisjuhlia varten saatiin sentään kokoon 8-miehinen orkesteri Olavi Bergrothin johdolla, samoin 31-vuotisjuhlia varten Paavo Pajulan johdolla, mutta kummankin yhtyeen elämäнкаaari huipentui ja katkesi tähän ainoaan esiintymiseen. Kummastakin haaksirikosta saatiin sentään pelastetuksi kolme civistä, jotka sitten triona vuoden verran tyydyttivät osakunnan soitannollisia tarpeita.

Vasta kun civis E. Sysimetsä syksyllä 1936 tuli soitonjohtajaksi,



Erkki Sysimetsä.

alkoi säännöllinen orkesteritoiminta. Tätä helpotti tietysti se, että osakuntaan tuli näinä vuosina tavallista runsaammin soittotaitoisia jäseniä. Orkesterin vahvuus oli ensimmäisenä vuotena 7 henkeä, toisena ja kolmantena 10. Vuosijuhlia varten sitä vahvistettiin vielä muihin osakuntiin kuuluvilla YS:n jäsenillä. Harjoitukset pidettiin tavallisesti sunnuntaisin osakunnassa.

Tämä kolmivuotiskausi 1936—39 oli Satakuntalaisen Osakunnan historiassa siihen mennessä pisin ajanjakso, jolloin säännöllistä orkesteritoimintaa oli olemassa. Koko ajan oli civis E. Sysimetsä soitonjohtajana.

Solisteista on pääosa ollut ymmärrettävästi pianisteja. Heistä on mainittava ennen muita sekä taidon että harrastuksen vuoksi O. Bergroth (Pertilä), joka aikaisemmin selostetun toimintansa jatkoksi vielä vuoden 1928 jälkeenkin esiintyi kymmenisen vuotta osakunnan juhlien ja illanviettojen avustajana. Viulusolisteista on jäänyt mieleen Birger Lundin ja sellisteistä E. Sysimetsä.

V. LIIKUNNANHARRASTUS.

1. YLEISTÄ.

Se seikka, että Satakuntalainen Osakunta 1910- ja 20-luvuilla pystyi kiipeämään akateemisen urheilun johtopaikoille, osoittaa, että se tällöin urheilullisessa kehityksessä oli muihin osakuntiin verraten ajastaan edellä. (Ei voida ottaa vakavasti väitteitä, että olisimme saaneet voittomme vain meille edullisen pistelaskutavan ansiosta.) Kun muut osakunnat 1930-luvulla pääsivät edellemme, ei sen tarvinnut merkitä yksin sitä, että otteemme oli herpaantunut, vaan ennen kaikkea sitä, että urheilun taso muissa osakunnissa oli kohonnut. Tämä ei ollut seurausta vain harrastuksen syventymisestä, vaan myös laajenemisesta. Mikään aikaisempi vuosikymmen ei ollut näet tuonut niin runsaasti uusia liikuntakasvatuksen muotoja ylioppilasurheiluun kuin 30-luku. Mainittakoon tulokkaista vain suunnistus ja koripalloilu. Pohjaa pyrittiin laajentamaan ja kykyjä löytämään myös monenlaisten massakilpailuiden avulla. Yhä useammin puhuttiin akateemisista massajuoksuista, massahiihdoista ja massauinneista, muutamia esimerkkejä ottaaksemme. Tämä liikuntakasvatustoiminnan yleinen aktiivisuus johti siihen, että kilpailu osakuntien välillä kiristyi siinä määrin, että minkään yksityisen osakunnan ei enää onnistunut pitkään ylläpitää johtoasemaa, kuten Satakuntalaisen Osakunnan 1910- ja 20-luvuilla.

1930-luvulla virisi naisten keskuudessa vilkas harrastus kilpaurheilua kohtaan, mikä oli seurausta siitä, että 1928 Amsterdamissa pidettyjen Olympia-kisojen ohjelmaan oli lisätty naisten lajeja. Tämän harrastuksen viriäminen oli havaittavissa myös akateemisten naisten keskuudessa. V. 1932 perustettiin SAUL:oon naisjaosto, jonka ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin osakuntamme jäsen Lempi Hartikka.

Eräs merkki siitä, ettei akateemisen urheilun yleinen laajentuminen ja kehittyminen jäänyt omassa osakunnassakaan huomamatta, oli se, että vuonna 1927 hyväksytyjen osakunnan sääntöjen urheilutoimintaa koskeva pykälä syksyllä 1933 uusittiin. Urheilutoimikunta jaettiin viiteen jaostoon seuraavasti: 1) Yleisurheiluja hiihtojaosto, 2) voimistelu-, uinti- ja sisäurheilujaosto, 3) palloilujaosto, 4) sotilasurheilujaosto, 5) naisurheilujaosto. Sotilasurheilujaosto käsitti ammunnan ja tiedustelujuoksun (suunnistuksen). Kuhunkin jaostoon tuli kuulumaan johtaja ja hänelle kaksi apulaista, joten urheilutoimikuntaan, puheenjohtaja mukaan luettuna, tuli kuulumaan kaikkiaan 16 henkeä. Tässä uudelleen järjestetyssä kokoonpanossa toivottiin urheilutoimikunnan entistä paremmin vastaavan osakuntaurheilun kasvaneita vaatimuksia.

2. YLEISURHEILU.

Kuten jo sanottiin, johtoaseman säilyttäminen akateemisissa urheilukilpailuissa tuli Satakuntalaiselle Osakunnalle ajan mittaan entistä vaikeammaksi. Saavutettu maine kannusti kuitenkin yrittämään, niin että 30-luvulle sattunut laskukausi ei tullut romahtaen, vaan liukuen. Syksyllä 1929 saatiin osakuntien välisessä viisiottelussa vielä toinen sija. Vuonna 1930 pääsi osakunta taas peräti ensimmäiseksi, seuraavana vuonna toiseksi ja sitten kolmena seuraavana vuonna kolmanneksi. Vuodesta 1935 lähtien eivät toimintakertomusten laatijat ole pitäneet enää vaivan arvoina mainita osakunnan sijoittumisesta. Vuonna 1938 ainoastaan todetaan, ettei osakunnalla ollut täyttä joukkuetta.

Viestinjuoksussa — puhuaksemme edelleen joukkuekilpailuisista — oli kehitys samansuuntainen kuin muussakin yleisurheilussa. Syksyllä 1929 voitettiin akateeminen ruotsalaisviesti. Osa-



Akateemisen 4 X 100 m:n juoksun syksyllä 1933 voittanut joukkueemme. Vasemmalla urheilijailmiö Lempi Hartikka.

kunnan joukkueessa juoksivat Salminen, Juusela, Broms ja Niini. 10 X 100 m:n viestissä saatiin toinen sija. Syksyllä 1932 tultiin 4 X 1500 m:n juoksussa toiseksi (Aromaa, Julin, Niini, Söderman) ja 4 X 100 ja 10 X 100 m:n juoksuissa kummassakin kolmanneksi. Seuraavana vuonna päästiin vielä kolmanneksi 4 X 400 m:n juoksussa, mutta tähän miesten viestivoitot sitten loppuivatkin.

Osakunnan tyttäret pystyivät sentään jossakin määrin jatkaamaan siitä, mihin miehet olivat lopettaneet. Kun akateemisten viestikilpailuiden ohjelmassa syksyllä 1933 oli ensi kertaa naisten 4 X 100 m:n juoksu, voitti sen 9:stä joukkueesta satakuntalaisten joukkue (Soini, Maijala, Heinonen, Hartikka) tuloksella 55,6, mikä pysyi ennätyksenä vuoteen 1948 asti. Seuraavana syksynä tultiin samassa kilpailussa toiseksi. Voitto uusittiin tässä lajissa v.

1935, jolloin joukkueella oli sama kokoonpano kuin v. 1933, ja jälleen v. 1938, jolloin olivat juoksemassa Tiisala, Jääskeläinen, Pohjala ja Heinonen.

Taso yleisurheilun joukkuekilpailuissa siis laski, mutta sen sijaan ilmestyi osakuntaan enemmän kuin koskaan aikaisemmin yksityisiä akateemisia huippu-urheilijoita, jotka pitivät huolen siitä, että osakunnan nimi säilyi urheiluyleisön mielessä. Näihin huippu-urheilijoihin voitaneen jo laskea osakunnan kuraattori Aarno Niini, joka syksyllä 1929 voitti 10-ottelumestaruuden saavuttaen uuden akateemisen ennätyksen ja samana syksynä myös akateemisen 5-ottelumestaruuden. Kunniakkaasti edusti osakuntaansa myös Rikhard Söderman (Sotamaa), joka keväällä 1933 oli akateeminen murtomaamestari ja syksyllä 800 m:n voittaja. Akateemisissa heittokilpailuissa olivat parhaita Hannes Torpo kuulantyyönnössä ja J. Rönneikkö moukarinheitossa. Vuosikymmenen lopulla ilmestyi osakuntaan kansainvälistä luokkaa oleva kolmiloikkaajatahti Jouko Norén, joka syksyllä 1938 tuli akateemiseksi mestariksi 15.02 m:n tuloksella.

Kun SAUL:n mestaruuskilpailuissa vuonna 1934 oli ensi keran mestaruuslajina naisten 100 m:n juoksu, voitti sen Lempi Hartikka, joka myös voitti koelajina olleen kiekonheiton. 100 m:llä saavutti akateemisen mestaruuden v. 1935 Kerttu Maijala (joka v. 1934 oli sijoittunut toiseksi) ja v. 1938 Irma Heinonen.

3. MUUT URHEILULAJIT.

Uinti. 1930-luvun alkupuolella kuului osakuntaan muutama hyvä uimari, joiden ansiosta osakunnan nimi tuli usein mainituksi akateemisten kilpailuiden kärkipaikoilla. Naisten osuus tämän urheilun piirissä oli huomattava. Lempi Hartikka voitti syksyllä 1931 akateemisissa uintimestaruuskilpailuissa 200 m:n rintauinnin

ja seuraavana vuonna massakilpailuissa 100 m:n vapaauintin, jolloin myös satakuntalainen Lyyli Högström voitti 200 m:n rintauinnin. Vuonna 1933 saavutti Eeva-Maija Halonen SAUL:n mestaruuskilpailuissa kolmannen sijan 100 m:n vapaauintissa ja massakilpailuissa ensi sijan 200 m:n rintauinnissa, joissa kilpailuissa Hartikka sai toisen sijan 100 m:n vapaauintissa. Seuraavana vuonna Halonen voitti SAUL:n kilpailuissa mestaruuden 200 m:n rintauinnissa ja vuosina 1936—1937 suorissa hypyissä.

Akateemisissa viestiuintimestaruuskilpailuissa keväällä 1932 voittivat naiset (Soini, Iisa, Högström, Hartikka) 4 X 50 m:n kilpailun.

Miesten osuus uintivoitoista jäi vähäisemmäksi. Syksyllä 1932 voitti T. Laes ponnahduslautahypyt ja seuraavana syksynä A. Kallio 200 m:n rintauinnin.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että uimahallissa, johon opiskelijat pääsivät alennetuin hinnoin, tapasi varsinkin lauantaiaamuisin runsaasti satakuntalaisia.

Palloilu. Satakuntalaisen Osakunnan kokoisesta suhteellisen suppeasta yhteisöstä riitti harrastajia yllättävän moneen joukkuepeliinkin. Akateemiset pesäpallo-ottelut Hesperiaassa olivat tilaisuuksia, joihin riitti sekä pelaajia että innokkaita katselijoita, vaikkei oman osakunnan joukkueella niissä erikoista menestystä ollut. Parempi taso saavutettiin jääpallossa, jossa vuosina 1932 ja 1939 osakuntien välisissä kilpailuissa päästiin toiselle sijalle. Viimeksi mainittuna vuonna pidettiin satakuntalaisia etukäteen varmoina voittajaehdokkaina. Jalkapallo oli vielä 30-luvulla pesäpallon vuoksi melko syrjäytetyssä asemassa. Satakuntalaisella Osakunnallakin oli oma jalkapallojoukkue ensi kerran vasta lukuvuonna 1938—39.

Syksyllä 1938 otettiin ylioppilasurheilijain ohjelmaan koripallo. Ehkä siksi, että siinä tarvittiin pitkiä miehiä, joita osakunnassa oli runsaasti, peli sai heti alkuun siinä määrin innostuneita harrasta-

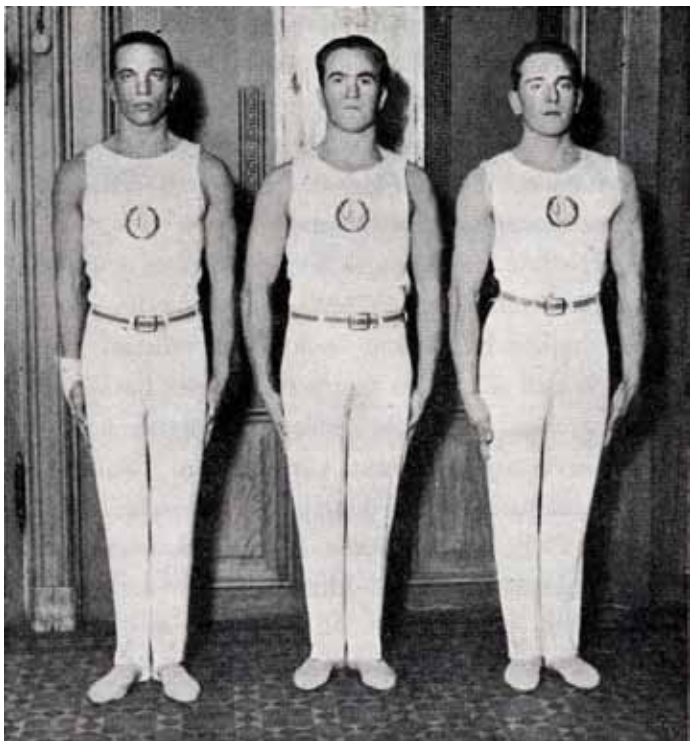


Keväisin seurattiin Hesperian kentän laidassa akateemisia pesäpallo-otteluita, Kuva keväältä 1939. Kuraattori Huhtalasta oikealle mm. Vappu Pohjala ja Hanna-Liisa Lähtenmäki.

jia meidän pojistamme, että Satakuntalainen Osakunta tuli SAUL:n ensimmäiseksi koripallomestariksi. Joukkueessamme pelasivat T. Tolvi, Naakka, Kaipainen, Ahlsten, Äijälä, Maijala, Lehto ja Kallio.

A m m u n t a . Ammuntaakin, joka luonnostaan saa melko harvoja harjoittajia opiskelijapiireistä, harrastettiin siinä määrin, että osakunta pääsi keväällä 1930 osakuntien välisissä ampumakilpailuissa kolmanneksi. Seuraava merkittävä suoritus siirtyi kevääseen 1937, jolloin J. Salokangas akateemisissa ampumamestaruuskilpailuissa voitti B-sarjan pienoiskivääriammunnassa 50 metrin kilpailun.

Voimistelu. Osakunnan miesten voimisteluharjoitukset jatkuivat yliopiston voimistelulaitoksella entiseen tapaan. Vuosikymmenen alkupuolella harrastus oli vilkasta: osanottajien luku vaihteli 20:stä 30:een. Vuosikymmenen puolivälin jälkeen sitä



Edustusvoimistelijamme T. Laes, A. Tolvi ja J. Aarnisalo v. 1931.

vastoin valittavat toimintakertomukset jatkuvasti laimeata osanottoa siitä huolimatta, että uudet jäsenetkin velvoitettiin osallistumaan harjoituksiin. Syksyllä 1938 vaihdettiin voimistelu koripalloon, jolloin toiminta heti vilkastui. Voimisteluharjoitusten ohjaajina mainitaan H. Torpo, P. Kahma ja E. Lehto.

Osakunnan miesvoimistelun korkea taso vuosikymmenen alkupuolella tuli näkyviin osakuntien välisissä kilpailuissa, joissa syksyllä 1930 saatiin kolmas ja kahtena seuraavana lukuvuotena toinen sija. Kilpailuista ja illanviettojen näytöksistä tuttuja voimistelijahahmoja olivat tähän aikaan etenkin T. Laes, A. Tolvi ja J. Aarnisalo.

Naisille annettiin osakunnan puolesta liikunnallista kasvatusta kevääseen 1936 saakka Elna Tammisen liikuntakoulussa, jonka jälkeen heidänkin harjoituksensa siirrettiin yliopiston voimistelulaitokselle. Täällä mainitaan ohjaajina Urpu Hasanen ja Hanna-Liisa Lähtenmäki. Naistenkin harrastuksen valitetaan olleen kymmenluvun loppupuolella laimeata.

Hiihto ja suunnistus. On suorastaan omituista, kuinka absoluuttisen puhtaana osakunta läpi 30-luvun on saattanut pysyä huippuluokan hiihtäjistä. Osakuntien välisissä miesten kilpailuissa ei yleensä ollut edes täyttää joukkuetta Satakuntalaisesta Osakunnasta mukana, eikä niissä kukaan yksityinenkään satakuntalainen miescivis sijoittautunut kärkipäähän. Naiset tuottivat tässäkin urheilulajissa ainoan ilonaiheen. Vuonna 1937 saavuttivat näet Irma Heinonen ja Hilma Alarotu akateemisissa hiihtomestaruuskilpailuissa naisten 5 km:n matkalla 4:nneen ja 6:nneen sijan.

Sama mikä sanottiin hiihdosta, sopii miescivisten osalta myös suunnistukseen. Siinäkään ei saatu akateemisten mestaruuskilpailuiden yhteydessä mitään huomattavaa aikaan. Ainoa valopilkku havaitaan taas naisten puolella, sillä vuonna 1936 voitti Lempi Hartikka monien aikaisempien muissa lajeissa voittamiensa mestaruuksien lisäksi myös naisten akateemisen suunnistamismestaruuden.

4. Hiihto- ja kävelyretket.

Reipas harrastus, jolla oli uskollinen kannattajajoukko ja johon muun muassa osakunnan 'hyypiöt' olivat mieltyneet, oli tapa lähteä sunnuntaiaamuisin yhteisille hiihto- tai kävelyretkille kaupungin ympäristöön. Kokoonnuttiin määrähetkellä, kello 9—10 tienoilla, tavallisesti Museo- ja Runeberginkadun risteykseen. Suosituin reitti oli se, joka vei ensin Kalastajatorpalle, sieltä Tarvoon

ja jos vielä voimia ja halua riitti, Tarvosta Leppävaaran Linnunlauluun. Ravintoloihin, jotka edellä mainittiin välitavoitteina, pysähdyttiin vähäksi aikaa nauttimaan virvokkeita. Näillä kaukoretkillä, jotka varsinkin kirkkaina talvisina hiihtosunnuntaina olivat ihastuttavia, saatettiin viipyä koko päivä. Toinen suosittu retkeilytavoite, josta selvittiin nopeammin, oli Seurasaaari. Osanottajamäärä näillä retkillä vaihteli etupäässä säästä riippuen 2:sta 30:een.

VI. MUITA VAPAITA HARRASTUKSIA.

1. SAKKI.

Osakunnan klubihuone oli pyhitetty miesciviksille, sano[^]malehden luvulle, tupakalle ja sakkipelille. Sakkipöytä, joka sijaitsi ikkunan edessä eteisen ovesta oikealle, tuli 30-luvulla entistä hallitsevammaksi tekijäksi klubihuoneen sisustuksessa. Saapui sinne miltei mihin aikaan päivästä tahansa, näki pöydän ympärillä hartaaseen mietiskelyyn vajonneen ryhmän pelaajia ja heidän 'avustajiaan', joita ei osakunnan joskus suuriääninenkään hälinä juuri pystynyt häiritsemään.

Organisoidusta sakinharrastuksesta voidaan osakunnassa puhua varsinaisesti vasta kevätlukukaudesta 1934 lähtien. Silloin valittiin osakunnalle erikoinen sakkitoimitsija, joksi tuli civis Osmo Blom (Porna). Hän sai apulaisekseen civis Hugo Nyholmin (Nuorsaaren), ja yhdessä he laativat kilpailusäännöt sen jälkeen, kun osakunta ensin oli lahjoittanut kiertopalkinnon. Hankittiin myös sakkikirjallisuutta ja lisää pelilautoja sekä nappuloita, paria vuotta myöhemmin vielä sakkikello.

Kilpailusääntöjen mukaan toimeenpantiin osakunnassa tästä lähtien joka lukukausi sakkiturnaus, joka suoritettiin yksinkertai-



Sakin harrastusta vuodelta 1937.

sena eli siten, että kaikki osanottajat pelasivat kerran toisiaan vastaan. Näiden pelien perusteella määräytyi osakunnan sakkimestari, jona pysyi kevääseen 1936 saakka O. Porna. Seuraavana lukuvuotena tulivat mestareiksi U. Nuotio ja A. Pesu. Vuosikymmenen kahtena viime vuotena taas piti mestarinmanttelia kiinteästi hallussaan E. Jansson. Turnaukseen osallistui ensimmäisellä kerralla 15 pelaajaa, myöhemmin osanottajaluku pysytteli kymmenen tienoilla. Paitsi henkilökohtaisia nämä turnaukset olivat samalla tiedekuntain välisiä.

Uutta vireyttä akateemiselle sakinharrastukselle antoi se, että syksyllä 1935 perustettiin Akateeminen Shakkiliitto, johon Satakuntalainen Osakuntakin liittyi heti jäseneksi. Liiton toimesta suoritettiin kevätlukukaudella osakuntien välinen; sakkiottelu, jossa Satakuntalaisesta Osakunnasta tuli B-sarjan mestari. Joukkueessa pelasivat T. Aalto, S. Mattila, R. Niini, U. Nyman, Pietilä ja O. Porna. Tähän osakunnan voitot akateemisissa turnauksissa sitten loppuivatkin. Seuraavina vuosina jouduttiin näet pelaamaan A-sarjassa, ja siinä jäätin tavallisesti viimeiseksi.

VII. PERINTEET SIIRTYVÄT.

1. FUKSIKASVATUS.

Kasvatus järjestetään. Osakunnan vuosihistoriat mainitsevat, että ns. fuksikasvatus oli syksyllä 1931 käytännössä jo ainakin Hämäläis-Osakunnassa ja seuraavana syksynä jo miltei kaikissa osakunnissa. Syynä sen järjestämiseen oli, että uusille ylioppilaille haluttiin saada mahdollisuus entistä nopeammin perehtyä sellaisiin heille tärkeisiin asioihin, jotka ovat tarpeen opiskelussa tai jotka kuuluvat jokaiselle ylioppilaalle asetettaviin ylioppilaselämän kansalaisvaatimuksiin. Ensisijaisena tarkoituksena oli kuitenkin uusien jäsenten perehdyttäminen omaan osakuntaan, sen aikaansaannoksiin ja toimintamuotoihin, ts. perinteiden siirtäminen nuoremmille. Tämä oli senkin puolesta tärkeätä, että osakunnat olivat tulleet siksi suuriksi ja monitoimisiksi, että nuorten ylioppilaiden oli jo alusta pitäen tutustuttava osakunnan elämään voidakseen myöhemmin toimia osakunnan monissa luottamustehtävissä.

Kasvatushjelma. Jo syksyllä 1931 oli civis Heikki Hosia tehnyt aloitteen fuksikasvatuksen järjestämisestä myös Satakuntalaiseen Osakuntaan. Kuitenkin vasta seuraavana keväänä asetettiin toimikunta asiaa pohtimaan. Toimikunnan jäseniksi tulivat civis V. Snellman kokoonkutsujana sekä cives Greta Hammar, Heikki Hosia, Erkki Mela, Risto Niini ja Auvo Sääntti. Toimikunta laati fuksikasvatusta varten ohjesäännön, joka syksyllä 1932 osakunnan kokouksessa käsiteltiin ja hyväksyttiin. Tämän ohjesäännön mukaan ruvettiin fuksikasvatusta viipymättä toimeenpanemaan, niin että fuksit kokoontuivat ensimmäiselle luenlolle jo lokakuun 9. päivänä.

Fuksikasvatuksen pääosan muodostivatkin juuri luennot. Niihen aiheet hahmottuivat fuksien opastuksen alkuaikoina tiettyihin

kaavoihin, jotka olivat vallalla koko 30-luvun ja vielä myöheminkin. Seuraavassa otetaan esimerkiksi syyslukukaudella 1935 pidetyt fuksiluennot, jotka eivät aiheiltaan juuri poikkea muina vuosina pidetyistä.

1. luento. Osakunta: lyhyt historiikki, virkailijat ja toimikunnat, kokoukset, illanvietot, Lukupiiri, ompeluillat, kiertueet[^] tutkimusretket, maakunta valokuvaus ja julkaisutoiminta.

2. luento. Helsingin Yliopisto. Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunta. Muut osakunnat.

3. luento. Muut korkeakoulut ja niiden ylioppilaskunnat.

4. luento. Helsingissä sijaitsevat kirjastot ja niiden käyttö.

5. luento. Suomalaisuustyö. Heimotyö.

6. luento. Ylioppilaiden maanpuolustustyö. AKS ja NYKS.

7. luento. Muut vapaat ylioppilasjärjestöt.

Luentoja pitivät tavallisesti vanhemmat osakuntalaiset; joskus pyydettiin myös osakunnan ulkopuolelta asiantuntijan apua. Esitelmät olivat — kuten sanottu — fuksikasvatuksen tärkein työmuoto, mutta eivät suinkaan ainoa. Merkittävä joskin aluksi vähän käytetty toiminnanlaji oli myös opintoneuvonta. Osakunta velvoitti kustakin tiedekunnasta jonkun vanhemman jäsenensä antamaan uusille ylioppilaille neuvoja opintojen järjestelyssä.

Uusien osakuntalaisten ohjaukseen sisältyi myös se vaatimus, että jokaisen fuksin oli oltava läsnä vähintään kahdessa osakunnan kokouksessa. Jotta tulokkaat tutustuisivat toisiinsa, he saivat järjestää ainakin yhden illanvieton, johon vanhemmat osakuntalaiset eivät päässeet mukaan. Fuksikasvatuksen ohjelmaan otettiin myös lauluharjoitukset, joissa käytiin läpi yleisimmät isänmaalliset ja maakuntalaulut, perinteelliset ylioppilaslaulut ja tietysti myös oman osakunnan suosimat Nortamon laulut. Uusiin ylioppilaisiin kohdistunutta huolenpitoa osoitti sekin, että heidät osakunnan taholta velvoitettiin osallistumaan tuberkuloositarkastukseen, josta aiheutuneet kustannukset osakuntien piti suorittaa.



Sunnuntaina 24. 4.37 esiteltiin osakuntaa yleisradiossa. Kuva studiosta edellisenä maanantaina. Vasemmalta O. Lauri, H. Homo, S. Mattila, Aune Paavilainen, E. Mela, T. Koskela, Toini Pessa, E. Elovaara, Helena Aaltonen, Bertta Santonen ja Elli Penttinen.

Fuksikasvatus kesti yhden lukukauden. Koulutustilaisuudet järjestettiin tavallisesti sunnuntaiksi, ja ne kestivät pari tuntia kerrallaan. Kasvatuksen loputtua pidettiin ns. fuksitentti, jossa kuulusteltiin luennolla käsiteltyjä asioita. Vain ne, jotka hyväksyttävästi selvisivät koulutuksesta, saivat oikeuden käyttää osakuntanauhaa ja edustaa osakuntaa ylioppilaselämässä. Tämä oli ainoa osakunnan käyttämä pakote tulokkaiden mukaan saamiseksi. Sellainenkin osakuntalainen, joka ei osallistunut kasvatukseen, oli kyllä kokouksissa puhe- ja äänivaltainen. Tästä huolimatta miltei kaikki uudet ylioppilaat olivat mukana koulutuksessa ja saivat osakuntanauhansa.

Fuksikasvatuksesta huolehti vanhemmista osakuntalaisista koottu, kuraattorin valvonnan alainen toimikunta. Varsinaisen

kenttätöön suoritti varta vasten valittu toimihenkilö, jota aluksi kutsuttiin fuksimajuriksi, mutta vuodesta 1937 lähtien kaitsijaksi. (Samasta vuodesta lähtien toimintakertomukset puhuvat hienotunteisesti 'uusien jäsenten opastuksesta' fuksikasvatuksen ja 'opastustoimikunnasta' fuksikasvatustoimikunnan asemesta.) Kasvatusohjelma vahvistettiin jokaiseksi lukukaudeksi osakunnan kokouksessa, ja siten oli myös yliopistolla inspektorin välityksellä tilaisuus tarkistaa kasvatuksen soveltuvuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

F u k s i k a s v a t u k s e n t e h o . Toisessa yhteydessä on mainittu siitä, että osakuntaharrastus oli laimeimmillaan vuosien 1931—32 tienoilla ja että se tästä laakson pohjasta hitaasti kohosi vuosikymmenen loppua kohti. Tällöin on tarkoitettu lähinnä masaharrastusta, joka näkyy muun muassa kokousten ja illanviettojen osanottajamääristä. On vaikeata mennä sanomaan, missä määrin harrastuksen leviäminen oli fuksikasvatuksen ansiota, missä määrin muiden tekijöiden vaikutusta. Jos tätä sanoisinko kvantitatiivista vaikutusta oli, tuntui se joka tapauksessa hitaasti. Saattaa olla, että fuksikasvatus vaikuttikin enemmän siinä, että se veti lahjakkaan, aktiivisen vähemmistön entistä tarkemmin osakunnan piiriin, mutta tässäkin yhteydessä voidaan yhtä hyvin vedota eräisiin muihin tekijöihin. Ei siis voida varauksetta yhtyä aikoinaan julkisuudessa esitettyihin väitteisiin, että fuksikasvatus olisi huomattavasti vilkastuttanut osakuntaelämää. Sen vaikutus lienee koitunutkin pääasiassa yksityisten osakuntalaisten hyödyksi, etenkin maalta tulleiden ylioppilaiden, joiden sopeutumisvaikeuksia fuksiluennoilla annettujen tietojen on eittämättä täytynyt helpottaa. Tämä vaikutus on siinä määrin tärkeä, että se jo yksinään riittää lunastamaan fuksikasvatukselle elinoikeuden.

Sotavuodet 1939—44

I. TALVISOTA JA LUKUVUOSI 1939—40.

1. POLIITTINEN TILANNE.

Se rakentava, monipuolinen aktiivisuus, joka oli hallinnut Satakuntalaisen Osakunnan toimintaa läpi 30-luvun, sai dramaattisen lopun maan jouduttua sotaan Neuvostoliiton kanssa syksyllä 1939.

Suurpoliittisesti syksy oli ollut sängen pahaenteinen. Syyskuun 1. päivänä Saksa oli hyökännyt Puolaan, ja koska hyökkäys oli jatkunut, olivat ensin Ranska ja sitten Englanti julistaneet Saksaa vastaan sodan. Puola oli parissa viikossa kukistunut, ja sen jälkeen oli Neuvostoliitto ryhtynyt miehittämään sen itäisiä alueita. Mutta tämä ei jäänyt ainoaksi toimenpiteeksi, jolla Neuvostoliitto pyrki varmistamaan tilannetta länsirajoillaan siltä varalta, että se joutuisi sotaan Saksaa vastaan. Erikoista huolestumista herätti Suomessa se, että Neuvostoliitto ryhtyi vahvistamaan asemaansa myös Itämeren suunnalla. Syys—lokakuun vaihteessa oli Baltian pikkuvaltioiden Viron, Latvian ja Liettuan toistensa jälkeen suostuttava avunantosopimukseen ja sotilaallisten tukikohtien myöntämiseen. Satakuntalaisessa Osakunnassa huolestuminen vakavan tilanteen johdosta tuli esiin muun muassa lokakuun 3. päivänä pidetyssä keskustelutilaisuudessa. Maisteri Heikki Hosia piti siellä alustuksen, jossa hän puhui Baltian maiden kohtalosta. Hän katsoi tämän pakottavan suomalaiset kiinnittä-

mään entistä suurempaa huomiota kansansa olemassaolon perustekijöihin: siveelliseen ryhtiin ja elävään kristillisyyteen.

Ei kulunut pitkää aikaa, kun pahat aavistukset alkoivat toteutua. Lokakuun 5. päivänä kutsuttiin näet Suomen hallituksen edustaja Moskovaan keskustelemaan »konkreettisista kysymyksistä», joiden joitakin päiviä myöhemmin ilmoitettiin olevan samanlaatuisia kuin Baltian maille esitettyjen vaatimusten. Kun silloinen Tukholman-lähettiläämme valtioneuvos J. K. Paasikivi hallituksen valtuuttamana neuvottelijana lokakuun 9. päivänä lähti Moskovaan, olivat sankat ihmisjoukot Helsingin asemalla häntä vakavina saattamassa, ja tuskin koskaan on huolestuminen isänmaan kohtalosta värähdellyt niin syvänä virren »Jumala ompe linnamme» säkeistä kuin silloin. Saman päivän iltana oli Satakuntalaisella Osakunnalla kokous, jossa inspektori professori Linkomies toivotti uudet jäsenet tervetulleiksi lausuen muun muassa seuraavaa: »Te tulette ylioppilaitten piiriin vakavana ajankohtana, jolloin pyrkimykset opin tiellä tuntuvat vähäpätöisiltä ja merkityksettömiltä. Kuitenkaan tämä valaistus ei ole kuin häivettä, joka taas poistuu. Uskoa tulevaisuuteen antavat kulttuurityö, jota on tehty, kansallinen sivistys, tieteitten, taiteitten ja kirjallisuuden huiput. Kansallisen sivistyksemme turvissa kansamme tulee säilymään. Kansallinen sivistys jää, vaikka yksi ja toinen sen edustajista pyyhitään pois. Aika on nyt toiminnan aikaa. Lausun teidät tervetulleiksi siinä uskossa, että te rauhan ja sodan aikana teette velvollisuutenne.»

Inspektorin sanoista kuvastuu paitsi rohkea kulttuurioptimismi myös varmuus siitä, ettei aseellista yhteenottoa voida välttää.

2. YH.

Osakuntien toiminta oli alkanut syksyllä tavalliseen tapaan, mutta se jäi lyhyeksi. Niinpä Satakuntalaisessa Osakunnassa oli

edellä mainittu lokakuun 9. päivän kokous viimeinen koko luku-vuonna. Lokakuun 10. ja 11. päivänä kutsuttiin näet kaikki sotilasläänit »ylimääräisiin kertausharjoituksiin» (YH), ja samanaikaisesti aloitettiin asutuskeskusten vapaaehtoinen väestön siirto. Yliopisto ja osakunnat sulkivat ovensa, koska valtaosa opiskelijoita joko komennettuina tai vapaaehtoisina joutui maanpuolustustehtäviin, miehet yleensä kenttäarmeijan upseereina, naiset lottina. Yliopiston sulkeminen oli senkin vuoksi paikallaan, että se kävi yksiin pääkaupungin evakuoimistoimenpiteiden kanssa.

Neuvottelut, joissa Neuvostoliitto vaati Suomelta huomattavia alueluovutuksia, jatkuivat tuloksettomina Moskovassa marraskuun loppupuolelle saakka, kunnes ammuttiin kuuluisat Mainilan laukaukset, joilla Neuvostoliitto tahtoi hankkia itselleen muodollisen aiheen aloittaa sotatoimet, mikä tapahtui aamulla marraskuun 30. päivänä. Näihin sotatoimiin kuului muun muassa Helsingin pommitus, joka tuli kaupungin asukkaille täysin yllätyksenä ja muodostui sen vuoksi suhteettoman tuhoisaksi.

3. OSAKUNTA SODAN AIKANA.

Lokakuun 13. päivänä 1939 naulasi kuraattori Jorma Huhtala osakunnan oveen koneella kirjoittamansa tiedoituksen, jonka sisällys heijastaa paitsi ajankohdan vakavaa tunnelmaa myös kirjoittajansa miehekästä ja tekoja suosivaa persoonallisuutta.

Paperi on säilynyt, ja se sisältää seuraavat ohjeet:

»Osakunnan virallinen toiminta kaikkine eri muotoineen keskeytetään toistaiseksi. Osakuntahuoneisto kuitenkin pidetään avoinna entiseen tapaan.

Kun osakunnan emännöitsijä on nykyisin maaseudulla, toivotaan osakuntalaisten huolehtivan siisteyden ja hyvän järjestyksen

säilymisestä osakuntahuoneistossa. Tämä koskee erikoisesti sanomalehtien, huonekalujen ja tupakanpoltto jätteiden käsittelyä.

Jos osakuntaan pyrkii joku henkilö, jolla ei ole osakunnan avainta, on ennen hänen huoneistoon päästämistään todettava, että hän varmasti on osakunnan jäsen.

Vieraiden tuominen osakuntahuoneistoon ei nykyisin ole toivottavaa.

Jos osakuntalaisilla ei ole Helsingissä mitään maanpuolustukselle hyödyllistä tehtävää toimitettavanaan, kehoitetaan heitä lähettämään kotiseudulleen ja siellä ilmoittautumaan Lottien tai suojeluskunnan käytettäväksi.

OSAKUNTALAINEN! Älä tuhlaa aikaasi laiskotteluun ja turhanpäiväisiin keskusteluihin. I s ä n m a a t a m m e u h k a a k u o l e m a .

Helsinki lokak. 13. pnä 1939

Jorma Huhtala

kuraattori.»

Tämän tiedotuspaperin lisäksi en ole löytänyt muita kirjallisia lähteitä osakunnan asioista talvisodan aikana kuin ne melko ylimalkaiset tiedot, jotka kuraattori on antanut syksyn 1940 ensimmäisen kokouksen pöytäkirjaan. Tämän mukaan syksyn 1939 lukukausimaksuista jäi vain 20 % suorittamatta, vaikka osakunnan säännöllinen toiminta katkesi melkein alkuunsa. Sodan siten alettua pääkaupungin kohdalta hyvin ankarana toimitettiin osakunnan arkisto sekä taideteokset maaseudulle suojaan. (Toh-tori Sakari Mattilan kertoman mukaan Jorma Huhtala yhdessä kertojan kanssa vei arkiston ja taideteokset kuorma-autolla Espooseen Histan kartanoon, jonka omisti osakunnan entisen kuraattorin maisteri A. A. Ihamuotilan perikunta.) Uusi Ylioppilastalo oli sodan aikana miltei kokonaan maanpuolustustarkoituksia palvelevien järjestöjen käytössä. Taideopiskelijat-niminen yhdistys anoi

oikeutta käyttää Satakuntalaisen Osakunnan huoneistoa, joka oikeus Puolustusministeriön suosituksesta sille myönnettiin.

Talvisodan jälkeisenä kesänä 1940 oli kaikki osakunnan toiminta edelleen lamassa, sillä reserviläisten kotiuttaminen kesti eräillä rintamalahkoilla pitkälle kesään pidättäen myös satakuntalaisia opiskelijoita asepalveluksessa. Muun muassa tutkimusretki ja kesäkiertue jäivät järjestämättä, mihin osaltaan vaikutti sekin, että armottoman sodan rasitukset vielä tuntuivat.

4. TALVISODAN SANKARIVAINAJAT.

Sotaa oli kestänyt vain kolmisen kuukautta, mutta siitä huolimatta se oli ehtinyt raivata tiheitä ja syviä aukkoja myös Satakuntalaisen Osakunnan riveihin. Seuraavat 24 osakuntamme jäsentä kaatuivat siinä uljaassa taistelussa, jota Suomi yksinään kävi jättiläismäistä vihollista vastaan ja jota koko sivistynyt maailma ihmetellen ja ihaillen seurasi:

	*	†		Kotipaikka	Kaatumispaikka
Metsät, yliopp., res. vänr.					Tolvajärvi
Pentti Kalervo Aalto	10/8	18—15/12	39	Hämeenkyrö	Ristisalmi*)
Lakit.yliopp., res.vänr.					
Reipas Timo Tapio Aarnisalo	16/10	15—21/1	40	Pori	Summa
Fil.maist., res.vänr.					
Aarne Frans Aho	26/9	04—8 /3	40	Mikkeli	Vitsaari
Fil.maist., res.vänr.					
Reino Anselmi Alanen	5/8	08—13/1	40	Parkano	Sakkola
Agron.yliopp., res.alikers.					
Toivo Emil Elovaara	12/3	10—22/1	40	Ulvila	Summa
Ylioppilas, res.vänr.					
Osmo Tapio Eskola	26/12	15—7	40	Tyrvää	Haav. 12. 1. 40 Suomussalmella Kuoli 7. 2. 40 SS 31:ssä

*) Tiedot kaatuneista on saatu Valtion Sotatapaturma-arkistosta.

Hist.yliopp., RAUK:n stm. Tiera Tapio Hasanen	20/6	16—25/2	40	Huittinen	Leipäsuo
Matem.yliopp., res. vänr. Eino August Jansson	31/1	16—22/2	40	Tampere	Haav. 19. 2. 40 Sakkolassa Kuoli 22. 2. 40 33 KS:ssa
Agronomi, res.korpr. Frans Johannes Jokihaara	2/1	03—16/2	40	Helsinki	Taipale
Fil.maist., res.stm. Onni Viktor Karuna	22/6	04—10/2	40	Rauma	
Ylioppilas, res.vänr. Heikki Ilmari Karva	21/2	15—2 II	40	Karkku	Suomussalmi
Lakit.yliopp., RAUK:n opp. Holger Aksel Kuusikko	25/5	13—13/3	40	Pori	Haav. 11. 3. 40 ja kuoli 13. 3. 40 2 KS:ssa
Sk:n paik.pääll., res.vänr. Paavo Anttoni Kuusisto	11/3	03—23/12	39	Pori	
Hovioik.ausek., res.alikers. Eero Johannes Laurila	24/6	07—6 /12	40	Harjavalta	
Voim.opettaja, res.vänr. Arvo Oskari Naakka	28/6	13—1 II	40	Harjavalta	Joutsijärvi
Ylioppilas, res. stm. Paavo Akseli Pajula	8/9	07—8 /4	40	Siikainen	Kuoli SS:ssa
Lakit, yliopp., res.luutn. Aleksanteri Pesu	23/6	11—12/3	40	Pori	Säkkijärvi Vilajoen taistelu
Fil.maist., res.luutn. Hanne Henriikki Potila	11/3	95—5 /3	40	Kokemäki	Vuosalmi
Agronomi, res.luutn. Yrjö Johannes Saarto	31/7	08—14/1	40	Huittinen	Taipaleen Terenttilä
Voim.opettaja, res.luutn. Pauli Kustaa Salminen	14/6	06—23/12	39	Pori	Summa
Pastori, res.vänr. Frans Erik Saloniemi	17/6	12—9 /2	40	Kokemäki	Summa
Fil.maist. Reino Rafael Topi	4/6	10—29/2	40	Tyrvää	Ilmapommituk- sessa Joroisissa
Varatuomari, res.vänr. Jaakko Matti Wahlroos	20/10	09—13/12	39	Pori	Oinassalmi
Ylioppilas, res.vänr. Heikki Vehviläinen	16/11	16—15/2	40	Rauma	5 KS

Kun tarkastelee kaatuneiden luetteloa, palautuu mieleen monia kasvoja, jotka ovat osakunnasta tuttuja. Vanhimpana joukossa on osakunnan entinen kuraattori. Muut heistä ovatkin sitten huomattavasti nuorempia 30-luvun opiskelijoita. Siinä on monivuotinen utteraa laulun- ja soitonjohtaja, siinä »Satakuntalaisen» toimitussihteeri, siinä parikin tuttua hahmoa sakkipöydän äärestä, siinä harras kotiseuduntutkija. On myös urheilijanuorukaisia, jotka ovat edustaneet osakuntaa monissa akateemisissa kilpailuissa, ja jo rauhan aikana innokkaita sotilaita, jotka osakunnassakin nähtiin usein suojeluskuntaupseerin asussa ja joiden koko elämä näytti olevan valmistautumista mahdollisimman arvokkaaseen sankarikuolemaan. Näiden lisäksi on vielä eräitä, joiden yhteydessä ei tule mieleen mikään erikoinen harrastusala. Heidät muistaa vain hyvinä tovereina, joiden läsnäolo osakunnan tilaisuuksissa tuntui itsestään selvältä asialta.

Huomio kiintyy vielä siihen, että suuri osa eli 50 prosenttia kaatuneista on loppututkinnon suorittaneita miehiä. Jos tästä voidaan tehdä joitakin johtopäätöksiä, on yksi näistä se, ettei nuoruuden ideologia näytä häviävän nuoruuden mukana, vaan ohjaa tekojamme vielä myöhemminkin.

II. RAUHAN LUKUVUOSI 1940—41.

1. VIRALLINEN PUOLI.

O s a k u n n a n j o h t o . Osakunnan inspektorina toimi edelleen Helsingin Yliopiston vararehtori professori Edwin Linkomies.

Entinen kuraattori maat.- ja metsät, kand. Jorma Huhtala joutui koko syyslukukaudeksi siirtoväen pika-asutustehtäviin Hämeenkyröön ja samoin keväällä huhtikuun alusta lähtien Laiti-



Ensio Elovaara.

laari. Hänen sijaisenaan, v.t. kuraattorina, oli molemmilla kerroilla pastori Ensio Elovaara. Maisteri Huhtala teki kuitenkin usein matkoja pääkaupunkiin ja seurasi tarkoin osakunnan toimintaa.

Jäsenet. Koko jäsenmäärä samoin kuin uusien jäsenten luku olivat jonkin verran vuoden 1938—39 vastaavia lukuja pienemmät. Tähän vaikutti osaltaan se, että tavallista suurempi määrä miesciviksiä oli suorittamassa sodan aikana alkanutta asevelvollisuuttaan. Kehitys vuodesta 1938—39 näkyy seuraavasta:

SI. 1940 oli kirjoissa 294 (333), joista läsnä 252 (295); naisia 10& (114), heistä läsnä 105 (103). Kirjoissa olevien miesten luku oli siis pudonnut 219:stä 186:een ja läsnä olevien 192:sta 147:ään.

Uusia jäseniä liittyi osakuntaan lukuvuoden aikana 51 (76).

2. UUSI KUNNIAJÄSEN PRESIDENTTI

RISTO RYTI.

Tasavallan presidentiksi oli joulukuussa 1940 valittu satakunta-laissyntyinen silloinen pääministeri Risto Ryti. Seuraavan vuoden helmikuussa jätti 79 civistä ehdotuksen osakunnan kokoukselle,



Presidentti Risto Ryti.

että presidentti Ryti kutsuttaisiin osakunnan kunniajäseneksi. Ehdotus hyväksyttiin säädettyssä järjestyksessä, ja 20. 2. 1941 kävi lähetystö, johon kuuluivat inspehtori professori Linkomies sekä cives E. Elovaara, S. Mattila, Vappu Pohjala ja T. Toivi, esittämässä presidentille osakunnan kunniajäsenkutsun. Tässä tilaisuudessa inspehtori piti seuraavan puheen:

»Satakuntalainen Osakunta on valinnut meidät lähetystöksi pyytämään Teitä, Herra Tasavallan presidentti, ottamaan vastaan kutsun osakunnan kunniajäseneksi. Osakunta tahtoo täten osoittaa kunnioitustaan entiselle jäsenelleen, joka on valittu valtion päämiehen korkeaan tehtävään. Mutta Osakunta tekee samalla kun-

riiaa sille valtiomiestyölle, jonka Te, Herra Tasavallan presidentti, olette suorittanut maan hallituksen johtajana historiamme vaikeimpana ajankohtana. Sen työn suorittajana Te olette pysyvästi piirtänyt nimenne Suomen kansan aikakirjoihin, ei sen aseman johdosta, joka Teillä on ollut, vaan henkilökohtaisen panoksenne painavuuden vuoksi.

Te olette, Herra Tasavallan presidentti, ikivanhaa satakuntalaista sukujuurta. Katsoessaan Teidän suorittamaanne työhön satakuntalainen ylioppilasnuoriso saa kasvavaa uskoa heimossaan piilevään kykyyn ja henkiseen voimaan. Ottakaa vastaan, Herra Tasavallan presidentti, tämä kunnianosoitus osakunnalta, jonka nimikirjaan kirjoittautuneena Te aikoinanne yliopistossa valmistauduitte isänmaan palvelukseen.»

Uusi kunniajäsen osallistui puolisoineen osakunnan vuosijuhlaan olemalla läsnä iltajuhlassa. Siellä hän piti vapaan sanan aikana myös puheen, jossa totesi, että 37. vuosijuhlan aikainen ylioppilaspolvi sai! paremman valmennuksen kuin se, johon hän itse oli kuulunut, mutta että sillä oli myös suurempi vastuu, koska sen harteille oli joutunut ankaran sodan jälkeinen jälleenrakennustyö. Presidentti lisäsi, että Suomen kansan oli säilyäkseen luovutettava paljosta itsekkyyden palvonnasta.

Eräs seuraus tästä uudesta kunniajäsenyydestä oli se, että osakunta kutsuttiin huhtikuun 4. päivänä presidentinlinnaan päivävierailulle. Kutsua noudattivat kunniainspektoripari professori ja rouva Mikkola, kunniajäsenet professori Jaakkola ja vapaaherra Cedercreutz, inspektoripari professori ja rouva Linkomies sekä satakunta osakuntalaista.

Vieraissa herätti erikoista ihastusta maukas kahvi ja aivan rauhan aikaiset leivonnaiset, jotka sodan jälkeisessä niukkuuden maailmassa olivat harvinaisia. Kuraattori J. Huhtala piti presidentille pienen puheen, jossa hän toi ilmi osakunnan kiitollisuuden kutsun johdosta ja huomautti leikillisesti, että presidentti mitä asuntoon

ja kahvipöytään tulee näytti olevan aivan eri asemassa kuin tavalliset kansalaiset. Tästä presidentti sai aiheen lausua vastauspuheessaan toivomuksen, ettei mainittu seikka synnyttäisi osakuntalaisten keskuudessa kommunismia. Kuraattori ojensi puheensa yhteydessä presidentille Satakunta-sarjan julkaisut. Tämä perin demokraattissävyyinen vierailu, jonka aikana osakuntalaiset saivat adjutanttien opastamana myös tutustua linnkaan, päättyi siilien, että kuraattori kirjoitti käynnin muistoksi osakunnan nimen linnan vieraskirjaan.

3. TALVISODAN MAININGEITA.

Sankarivainajien muistojuhla. Ensimmäinen iltanvietto syyslukukaudella omistettiin talvisodassa kaatuneiden osakuntalaisten muistolle. Läsnä oli runsaasti entisiä ja silloisia osakuntalaisia ja kaatuneiden omaisia sekä inspektoripari Linkomies, professori Tuulio rouvineen ja vapaaherra Cedercreutz.

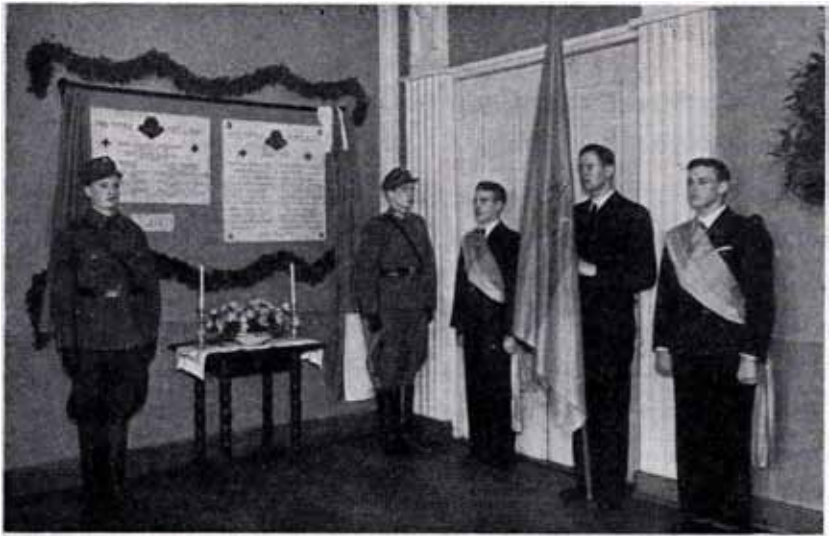
Ohjelmaan kuului muun muassa kuoron esittämä Sillanpään Marssilaulu, johon sankarivainaja Paavo Pajula oli tehnyt sävelen. Civis Tauno Koskela lausui kirjoittamansa ja kaatuneille osakuntaveljille omistamansa runon »Vehnänjyvä». Civis Leinonen esitti kaksi Eino Koiviston rintamalla kirjoittamaa runoa »Kenttäharmaitten marssi» ja »Summan ilta». Puheita pitivät kuraattorit maisteri Huhtala ja pastori Elovaara. (Ei ehtinyt kulua vuottaakaan, kun kumpikin puhuja oli jo vuodattanut oman verensä sanojensa vakuudeksi.) Professori Linkomies piti loistavatyyllisen, paikoin korkean runolliseksi virittyneen juhlapuheen, josta varsinkin vainajien omaiset löysivät runsaasti kauniita ja viisaita lohdun ja rohkaisun sanoja. Puheen jälkeen kunnioitettiin seisalle nousten vainajien muistoa. Illan musiikista huolehti maisteri

Pertilä, joka soitti pianolla Sibeliuksen ja Händelin sävellyksiä. Vapaata sanaa käyttivät rehtori V. Alanen, jonka veli oli kaatuneiden joukossa, ja vapaaherra Cedercreutz. Juhla päättyi Maamme-lauluun.

Sankarivainajien muistotaulu. Jo ensimmäisessä kokouksessa syyskuun 9. päivänä 1940 valittiin toimikunta, jonka tehtäväksi tuli hankkia muistotaulu talvisodassa kaatuneille osakuntalaisille. Marraskuussa osakunta hyväksyi Kiviveistämö O/Y Forsmanin jättämän muistotauluehdotuksen, kuitenkin sellaisin muutoksin, että vaakuna ja vapaudenristi tehtäisiin metalliupotuksena, kuten vanhassa muistotaulussakin.

Muistotaulun paljastus suoritettiin vuosijuhlan päiväjuhlassa 24. 3. 1941. Kutsuvieraina olivat paikalla muun muassa osakunnan kunniainspehtoripari, kunniajäsenet professori Jaakkola ja vapaaherra Cedercreutz, professori Katara sekä osakunnan inspehtori professori Linkomies puolisoineen, lukuisasti sankarivainajien omaisia, maakuntajärjestöjen ja muiden osakuntien edustajia.

Osakunnan trion soitettua Beethovenin sävellyksen »Trio 3 I osan» civis Olavi Isokallio lausui sankarivainajien omaiset tervetulleiksi. Civis Jouko Vasama esitti Heikki Asunnan runon »Shemeikan keihäs» ja V. A. Koskenniemen runon »Hymni». Civis U. Nokkala puhui vainajille, ja välittömästi sen jälkeen osakunnan mieskvartetti esitti laulun »Integer vitae». Kuraattori maisteri J. Huhtala piti sankarivainajien muistotaulun paljastuspuheen. Viitaten vapaussodan vainajien sankaritauluun puhuja korosti, kuinka nämä sankarivainajat nyt ovat luovuttaneet vartio tehtävänsä viime sodan vainajille. Tällaisina hetkinä tuntee selvästi, kuinka vapaus sitoo suomalaiset toisiinsa. Puheen jälkeen poisti ylioppilas E. Tuokkola marmoritaulua peittävän verhon ja mieskvartetti esitti Sibeliuksen »Finlandian».



Talvisodan sankarivainajien muistotaulun paljastustilaisuus 24.3.41.

Kunniavartiossa sankaritaulun vieressä seisoivat res. luutnantti A. Alarotu ja res. kornetti E. Elovaara. Osakunnan lipun toi muistopuheen jälkeen sisään civis T. Tolvi, ja lipun kummallakin puolella seisoivat vartiossa cives T. Lausala ja O. Koskinen.

Ohjelman jälkeen tarjottiin kutsuvieraille kerhohuoneessa kahvit.

O s a k u n n a n k u m m i p o i k a . Osakunnan kokoukseen 7. 10. 1940 oli Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto lähettänyt kirjelmän, jossa tiedusteltiin, haluaisiko osakunta ottaa itselleen kummilapiseksi jonkun sotaorvon. Asiasta tehtiin heti myöntävä periaatteellinen päätös. V.t. kuraattori hankki henkilötiedot kahdeksasta satakuntalaisesta sotaorvosta, joista 21. 10. pidetyssä kokouksessa valittiin osakunnan kummipojaksi Rauno Juhani Väre Porista. Viikkoa myöhemmin valittiin erikoinen kummilapsitoimikunta huolehtimaan pojasta. Toimikuntaan kuuluivat ins-

pitär Vera Linkomies ja cives Vappu Pohjala ja Teemu Tolvi Viisivuotias Rauno sai osakunnalta joululahjaksi muun muassa sukset ja hiihtopuseron. Hänen äitinsä kirjeet tulkitsivat kauniisti lahjansaajien kiitollisuutta.

Raivausleiritoimikunta. Toinen maailmansota oli katkaissut tärkeitä tuontiyhteyksiä, ja rauhanteossa Venäjän kanssa Suomi oli menettänyt 12 % viljellystä pinta-alastaan. Oli nopeasti kohennettava omavaraisuutta raivaamalla uutta viljelyspinta-alaa. Akateeminen Karjala-Seura teki yhdessä Aseveljien Liiton kanssa aloitteen vapaaehtoisen raivausleiritoiminnan järjestämiseksi eri puolilla maata. 15 vuotta täyttäneiden miespuolisten kansalaisten olisi ollut vietettävä vähintään viikko kesälomastaan raivausleirillä.

Satakuntalainen Osakuntakin valitsi erikoisen raivausleiritoimikunnan ja valtuutti edustajakseen ylioppilaiden raivausleiritoimikuntaan cives E. Horellin.

Lupaavasti alkanut toiminta keskeytyi armeijan liikekannallepanon vuoksi kuitenkin jo kesäkuun puolivälissä noin 2 1/2 viikkoa kestätyään. Muutamia osakuntamme jäseniä ehti kuitenkin jo työskennellä Kokemäellä Sonnilanjoen raivaustyömaalla.

4. YSTÄVYSTYMINEN GÄSTRIKE-HÄLSINGE NATIONIN KANSSA.

Talvisodan maningeita oli tavallaan vielä se ystävyysuhdekin, jonka Satakuntalainen Osakunta solmi upsalalaisen ylioppilasosakunnan Gästrike-Hälsinge Nationin kanssa. Aloite siihen näet lähti Ruotsista käsin, ja voidaan katsoa, että aloitteen teko oli eräs ilmaus siitä myötätunnosta, jota Ruotsi sodan jälkeen Suomea koh-

taan halusi osoittaa ja joka näyttäytyi muun muassa ns. humanitäärisenä apuna.

Upsalan ylioppilaskunnan silloinen puheenjohtaja, vapaaherra, fil.lie. Axel Axelsson Liljencrantz lähetti 12. 12. 40 Satakuntalaiselle Osakunnalle kirjeen, jossa hän tiedusteli, oltaisiinko osakunnassamme halukkaita solmimaan suhteita Gästrike-Hälsinge Nationin kanssa. Perusteluina mainittiin, että puheena oleva upsalainen osakunta sekä kokonsa että sijaintinsa puolesta vastasi Satakuntalaista Osakuntaa ja että se oli osoittanut ystävällistä mieltään Suomea kohtaan lähettämällä talvisodan aikana ruotsinmaalaiseen vapaaehtoisjoukkoon enemmän osanottajia kuin mikään muu osakunta.

Tammikuun lopulla 1941 Satakuntalaisen Osakunnan valitsema toimikunta ehdotti, että solmittaisiin ystävyys sopimus Gästrike-Hälsinge Nationin kanssa. Upsalalainen osakunta teki vastaavalaisen päätöksen helmikuun alkupuolella. Ystävyys sopimus piti allekirjoittaa 17. 5. 41 Upsalan ylioppilaskunnan keväthuhlassa, jossa osakuntamme puolesta olivat läsnä v.t. kuraattori pastori E. Elovaara ja maisteri Sirkka Reiniaho, mutta sillä kertaa allekirjoitus jäi vielä suorittamatta.

Helmikuun lopulla saapui Gästrike-Hälsinge Nationin ensimmäiseltä kuraattorilta O. Brunilta sähkösanoma, jossa hän ilmoitti, että yhtä Satakuntalaisen Osakunnan jäsentä varten oli varattu stipendi kolmen kuukauden opiskelua varten Upsalan yliopistossa. Stipendin suuruus oli 200 kruunua kuukautta kohden. Stipendiaatiksi valittiin kahdesta hakijasta maisteri Niilo Valonen.

Molemmat osakunnat kutsuivat toistensa edustajat vuosijuhliinsa, mutta sattuneiden esteiden takia ei kumpaakaan kutsua voitu noudattaa.

Osakuntamme haastoi keväällä G.-H. N:n massamarssiotteluun ja voitti tämän 51,6 prosentilla 34,9:ää vastaan.

5. VAPAAT HARRASTUKSET.

Lukupiiri ja Sunnuntaipiiri toimivat entiseen tapaan melko vilkkaasti, jota osoittaa se, että Lukupiiri kokoontui vuoden mittaan kaikkiaan seitsemän kertaa, Sunnuntaipiiri kymmenen kertaa.

Musiikin harrastus oli samoin edelleen pirteätä, mistä osoituksena olivat ennen muuta orkesterin lukuisat esitykset. Soitonjohtajana toimi viidettä vuotta civis E. Sysimetsä ja laulunjohtajana kanttori R. Rannikko.

Sodan edelliseltä virkeältä tasoltaan sitä vastoin olivat huomattavasti taantuneet muun muassa lausunnan ja sakin harrastus, viimeksi mainittu siksi, että sota oli vienyt parhaat pelaajat.

Urheilun alalla osakunta saavutti eräitä voittoja. Sekä jalkapallo- että jääpallo joukkue tulivat akateemisen B-sarjan mestareiksi ja pääsivät A-sarjaan. Toukokuussa suoritettuun koko kansan maaottelumarssiin Ruotsia vastaan oli sisällytetty myös osakuntien välinen kilpailu, jossa Satakuntalainen Osakunta tuli toiseksi prosenttiluvuin 76,4. Edellä jo kerrottiin voitosta, joka saatiin Gästrike-Hälsinge Nationista marssikilpailussa. Yleisurheilun alalta mainittakoon J. Norénin ja J. Rönneikön hyvät suoritukset. J. Noren voitti muun muassa akateemisen 5-ottelumestaruuden sekä kolmiloikan ja pituushypyn mestaruuden. J. Rönneikkö tuli samoissa kilpailuissa toiseksi moukarinheitossa.

Koska 17. 6. 41 tapahtui jälleen liikekannallepano ylimääräisten kertausharjoitusten nimellä, jäivät kotiseututoimikunnan suunnittelemat tutkimusretki ja kesäkiertue kokonaan toimeenpanematta. Tutkimusretkikunta oli jo ehtinyt majoittua tukikohtaansa Ikaalisten Seurahuoneelle ja kierrellä yhden päivän 'maastossakin', kun se joutui hajaantumaan, jotta sen miesjäsenet olisivat ehtineet ajoissa joukko-osastoihinsa.

III. JATKOSODAN AIKA 1941—44.

1. SOTAVUOSI 1941—42.

Ovet sulkeutuvat taas. Suomen parannellessa haavojaan talvisodan jäljiltä jatkui toinen maailmansota. Saksa miehitti tai pakotti liittolaisikseen suurimman osan Euroopan mantereen valtioista. Niinpä vuonna 1940 miehitettiin Tanska ja Norja. Suomen hallituksen kanssa Saksa teki sopimuksen siitä, että saksalaisia joukkoja saatiin kuljettaa Suomen alueen kautta Norjaan. Tästä sopimuksesta ei ollut meille vahinkoa, niin kauan kuin Saksa ja Venäjä olivat ystävällisissä suhteissa, mutta kuin Saksa 22. 6. 41 äkkiä hyökkäsi Venäjälle, aloitti Neuvostoliitto jälleen vihostuudet Suomea vastaan. Tämäntapainen kansainvälinen tausta oli siis sillä tilanteella, joka johti ensin edellä mainittuun liikekannallepanoon ja sitten — vihollisuuksien alettua — avoimiin sota-toimiin ja jonka lukemattomista seurauksista yleisen mielipiteen mukaan kaikkein vähäpätöisimpiä lienee ollut se, että Satakuntalaisen Osakunnan kesätoiminta keskeytyi.

Sodan hyökkäys vaiheen aikana Suomen armeija valloitti ensin Moskovan rauhassa luovutetut alueet takaisin ja sen jälkeen eräitä melko laajoja alueita itärajan takaa. Asemasotavaiheen katsotaan alkaneen vuoden 1942 alusta, mutta tällöinkin oli talvella ja keväällä vielä eräillä suunnilla ankaria taisteluita. Näin ollen koko Suomen kansa eli lukuvuoden 1941—42 aikana raskaita uhreja ja suunnattomia ponnistuksia vaativan totaalisen sodan puristuksessa siinä määrin, että yliopisto ja osakunnat pidettiin koko lukuvuoden suljettuina.

»Vuosijuhla» 1942. Kaunis näyte uskollisuudesta osakuntaa kohtaan oli se vaatimaton tilaisuus, johon pieni satakuntalaisryhmä kokoontui osakuntahuoneistossa vuosijuhlapäivän iltana 1942. Läsnä olivat muun muassa kunniainspitär Maila Mik-
10

kola, inspektoripari Linkomies ja eräitä Helsingissä asuvia tai asepalveluksesta lomalla olevia osakuntalaisia. Mitään järjestettyä ohjelmaa ei tilaisuudessa ollut. Huomattavin ohjelmanumero lie-
nee ollut juuri rintamalta saapuneen kapteeni Olavi Isokallion pi-
tämä voimakas isänmaallinen puhe. Lähtökohdan puheelleen hän
otti talvisodan aikana tunnetuksi tulleen Summan taistelupaikan
takaisinvaltaamisesta, jossa hän edellisenä syksynä oli ollut mu-
kana.

2. SOTAVUODET 1942 — 43 ja 1943 — 44.

Opiskelu alkaa. Maan sivistys- ja elinkeinoelämälle koi-
tuu arveluttavia vaurioita, jos akateemiset opinahjot joutuvat pit-
kiä aikoja olemaan toimeettomina. Näin oli kuitenkin tapahtunut
jo kahtena lähekkäisenä vuotena. Jotta vaurioita voitaisiin lie-
ventää, avasivat yliopisto ja osakunnat syksyllä 1942 jälleen ovensa
— tosin kuukauden verran myöhästyneinä —, ja asepalveluksessa
oleville opiskelijoille ruvettiin myöntämään eräistä joukko-osas-
toista opintolomia. Näin saatettiin tehdä siitä syystä, että asema-
sota rintamilla oli kesän 1942 aikana rauhoittunut vartiopalve-
luksen luontoiseksi.

Sota - ajan Helsinki. Opiskelija, joka syksyllä 1942 saa-
pui Helsinkiin, joutui olosuhteisiin, jotka melkoisesti poikkesivat
rauhanaikaisista. Ensin ehkä kiintyi huomio näyteikkunoihin, jotka
pommitusten varalta oli suojattu laudoituksin ja hiekkasäkein.
Samasta syystä kaupunki iltaisin oli pimennetty. Iltaelämä ravin-
toloissa ja niiden sulkemisajan jälkeen pimeillä kaduilla oli nor-
maalioloihin verraten remuisaa, niin että naisopiskelijat eivät täl-
löin mielellään lähteneet yksin ulos. Kaikkina vuorokauden ai-
koina näki kaupungilla suomalaisten sotilaspukujen lisäksi run-
saasti myös Saksan armeijan univormuja. Saksan kielen harras-

tus oli myös ylioppilaspiireissä yleistä. Satakuntalaisen Osakunnan civettärien tiedetään olleen tässä suhteessa kuitenkin pidättyväisiä, niin että vain yhdessä tapauksessa mainittu harrastus johti kihlaukseen ja avioliittoon. On syytä tähdentää, että osakunta ei tämänlaatuista filologista harrastusta mitenkään suosinut. Osakuntahuoneistoon ei Maxejä ja Fritzejä päästetty.

Ylioppilaat saivat muiden mukana tuntea sen kaikenlaisten kulutustavaroiden niukkuuden, jonka pitkittyvä sota toi tullessaan varsinkin asutuskeskuksiin. Ruokatavarat ja tekstiilit olivat säännösteltyjä ja jakeluannokset pieniä. Ravintoloiden ruokalistoilla alkoi silakka olla ainoa lihaan vivahtava ruokalaji, jota sai tilata ilman elintarvikekorttia. Muita paremmassa asemassa olivat ne maalaisopiskelijat, joiden koti oli maatalo. Monet heistä valmistivatkin itse ruokansa kotoa tuoduista raaka-aineista. Asuntopulan yhä kiristytessä he osoittautuivat myös asunnonsaanti-mahdollisuuksiin nähden muita kilpailukykyisemmiksi, sillä kova-pintaisinkin helsinkiläinen asunnonomistaja saatettiin valloittaa maalta tuodulla elintarvikepaketilla.

Asemasodan rauha vallitsi pitkän aikaa myös maan pääkaupungissa. Vasta kevätpuolella vuonna 1944 alkoi viholliselta riittää mielenkiintoa taas Helsinkiä kohtaan. Antaakseen vauhtia käynnissä oleville rauhanneuvotteluille pommittivat Neuvostoliiton ilmavoimat Helsinkiä ankarasti helmikuun 6., 16. ja 26. päivänä. Helmikuun 6. päivän pommituksessa vaurioitui muun muassa Satakuntalaisen Osakunnan v.t. inspehtorin asunto, ja samalla hävisi osa niistä muistiinpanoista ja sanomalehtileikkeistä, joita historioitsijaksi valittu inspehtorin tytär oli kerännyt osakunnan vuosihistoriaa varten. Helmikuun 26. päivän pommituksessa taas särkyivät osakunnan ikkunat. Jo aikaisemmin oli Ylioppilaskunnan taholta kehoitettu muodostamaan vapaaehtoisia talkooryhmiä pommitusvaurioiden korjaamiseksi, koska pääkaupungissa muiden pulien lisäksi vallitsi myös työvoimapula. Niinpä Satakuntalaiseen

Osakuntaankin keräännuttiin karkauspäivänä eli 29. 2. ikkuna-talkoisiin, jolloin yhdessä täytettiin pommituksen särkemät ruudut pahveilla. Talkoopäällikkönä toimi silloinen isäntä Heikki Huhtinen. Emännät tarjosivat talkoolaisten virkistykseksi teetä ja leivoksia.

Huomattava joukko opiskelijoita lähti pommitusten vuoksi Helsingistä kotiseudulleen.

Harvennein rivein. Kun Satakuntalainen Osakunta syksyllä 1942 kerääntyi toista vuotta kestäneen keskeytyksen jälkeen suojiinsa, tapahtui se sodan vuoksi harvennein rivein. Miehet olivat suurimmaksi osaksi edelleen rintamatehtävissä, naisia oli paljon lottakomennuksilla.

Seuraavat numerot kertovat vakuuttavasti, että osakunnassa näinä kahtena sotavuotena heilui naisvaltikka, joskaan tuskin naisten itsensä tyydytykseksi. Vertailun vuoksi mainitsen suluissa vastaavat numerot viimeiseltä sodan edelliseltä syksyltä 1938.

Syyslukukaudella 1942 oli osakunnan kirjoissa olevien jäsenten lukumäärä 228 (333), joista naisia 114 (114) ja miehiä 114 (219). Selvempi kuva saadaan tilanteesta, kun mainitaan, että läsnä oli vain 140 (295) jäsentä, näistä naisia 96 (103) ja miehiä 44 (192).

Syyslukukaudella 1943 luvut olivat jo hiukan korkeampia. Kirjoissa oli kaikkiaan 257 jäsentä, näistä naisia 141, miehiä 116. Läsnaölevia kertyi 182, joista naisia 128, miehiä 54.

Läsnaölevien miesten lukumäärä oli siis huvennut suunnilleen neljänteen osaan siitä, mikä se oli sotaa edeltäneenä syksynä 1938. Mutta näistäkään 40—50:stä läsnaöleväksi ilmoittautuneesta miesciviksestä eivät suinkaan kaikki sanottavasti näyttäytyneet osakunnassa, sillä monet niistä, jotka olivat saaneet armeijasta opintolomaa, käyttivät lyhyen loma-aikansa tiiviiseen opiskeluun. On myös kuvaavaa, että syksyllä 1942 annettiin osakunnan sihteerin ja taloudenhoitajan virat ensi kertaa naisten hoidettaviksi, koska sopivia miescivikiä ei tehtäviin löytynyt. Samoin kävi vielä

seuraavanakin syksynä sihteerin osalta. Molempien nyt puheena olevien sotavuosien vuosihistoriat on myös annettu naisten tehtäväksi, mikä sekin on tapahtunut ensimmäistä kertaa osakunnan koko toimintakautena. Sama naisistuminen tapahtui eräissä muissakin, vähemmän näkyvissä osakunnan viroissa.

Yhteydenpito armeijaan. Pitkällisen, yksitoikkoiseksi juuttuneen sodan aikana oli asepalveluksessa olevien osakunnan jäsenten mielialan kannalta merkitystä sillä, että heihin pyrittiin pitämään osakunnasta käsin yhteyttä. Molempina sota-jouluina (1942 ja 1943) lähetettiin rintama jäsenille lahjapaketteja, joita oli osakunnassa talkoilla valmistettu. Pöytäkirjoihin talletetut monet kiitoskirjeet ja -kortit kertovat siitä hartaasta ilosta, jonka lähetykset ovat vastaanottajissa herättäneet.

Syyslukukaudella 1943 loka- ja joulukuussa lähetettiin asepalveluksessa oleville jäsenille tiedoituslehtinen, jossa kerrottiin osakunnan toiminnasta lukukauden aikana. Ensimmäisessä tiedotuksessa todettiin lisäksi, että asepalveluksessa olevat osakuntalaiset ovat suorittaneet lukuisia tutkintoja ja osoittaneet muutenkin ilahduttavaa tarmoa lukujensa hoitamisessa opintolomien aikana. Tärkeä oli samassa lehtisessä ollut ilmoitus siitä, että osakunta oli valinnut erikoisen opintoasiamiehen, jonka puoleen rintamaylioppilaat voivat kääntyä kirjojen lainausta ja hankintaa, kurssi-vaatimuksia, tentteihin ilmoittautumista, loma-asunnon tilaamista ja muita opintojen käytännöllistä järjestelyä koskevissa asioissa. Opintoasiamies, joksi oli valittu civis Olavi Koivisto, osoittautui muuten alusta pitäen sangen tarpeelliseksi toimihenkilöksi, joka joutui vastaamaan lukuisiin tiedusteluihin. Tärkeitä asioita puheena olevissa lehtisissä olivat vielä tiedot haettavana olevasta tasavallan presidentin ja osakunnan kunniajäsenen Risto Rytin lahjoittamasta 15.000 markan opintoapurahasta samoin kuin tiedot niistä helpotuksista, joita rintamaylioppilaille suotiin eräisiin sodan vuoksi hoitamatta jääneisiin maksuihin nähden.

3. JOHTO VAIHTUU.

V. t. inspehtoripari Katara. Professori ja rouva Linkomies olivat keskeytyksittä toimineet osakunnan johdossa vuodesta 1934 lähtien. Maaliskuussa 1943 tasavallan presidentti antoi hallituksen muodostamisen professori Linkomiehen tehtäväksi. Näin ollen hän joutui keskeyttämään opetustoimensa yliopistossa ja samalla pääministerinäoloajakseen jättämään inspehtorintöimensä Satakuntalaisessa Osakunnassa. Osakunta kokoontui maaliskuun 8. päivänä valitsemaan v. t. inspehtoria, joka hoitaisi virkaa, niin kauan kuin professori Linkomies olisi estynyt. Valituksi tuli ylimääräinen professori Väinö Pekka Katara.

Uusi inspehtori syntyi Tyrväässä v. 1882. Ylioppilaaksi hän tuli v. 1900, fil. kandidaatiksi 1906, fil. lisensiaatiksi 1912. Hän opiskeli germaanista filologiaa mm. Heidelbergissa, Erlangenissa ja Leipziginä. Kauppakorkeakoulun saksan kielen lehtorina hän toimi vuodesta 1913 lähtien ja oli mainitun laitoksen vararehtorina vv. 1919—37. Helsingin Yliopiston germaanisesta filologiasta v. t. professoriksi hän tuli v. 1930 ja saksalaisesta filologiasta ylimääräiseksi professoriksi v. 1938. Opiskelijat olivat tutustuneet jo kouluaikoihinsa hänen kirjoittamiinsa sana- ja oppikirjoihin. Osakunnan toimintaa hän oli seurannut kiinnostuneena, ja hän oli 30-luvulla-kin tuttu vieras osakunnan juhlissa.

Professori Katara täytti myös ne vaativat mitat, joihin osakunta edellisten inspehtoriensa aikana oli tottunut. Alttiisti, aikaansa ja vaivojansa säästämättä hänkin ryhtyi hoitamaan inspehtorin tehtäviä. Professori Kataran sydämellinen ja toverillinen suhtautuminen yksityisiin osakuntalaisiin teki hänet pian suosituksi. Hänen hätäilemätön, huumorintajuinen luonteensa aivotyrvääläiseen talonpoikauskulttuuriin pohjautuvine vivahduksineen sai hänen persoonallisuutensa tuntumaan alusta pitäen tutulta ja turvalliselta satakuntalaisten ylioppilaiden piirissä.



Inspehtoripari Katara.

Vuosia myöhemmin (kl. —48) kirjoitti osakunnan historioitsija professori Katarasta inspehtorina näin: »Hän ei koskaan ole pyrkinyt sanalemaan mielipidettään osakunnan päätökseksi, vaan antanut kaikkien mielipiteiden päästä sopusuhtaisesta esille esiintyen viisaana sovittelujen miehenä. Henkilökohtaisesta kunnioituksesta ovat osakuntalaiset kuitenkin panneet hänen mielipiteilleen mitä suurimman arvon. Harvoin kai osakunnille yleensäkään sattuu sellaista inspehtoria, jonka osakuntalaiset henkilökohtaisesti tunsivat niin hyvin kuin satakuntalaiset Pekka Kataran, joka täydellä todella on ollut 'Osakunnan isä'.»

Professorinrouva Liisi Kataraa estivät kodin tehtävät ja sota-ajan vaikeudet ottamasta osaa osakuntaelämään, niin paljon kuin hän olisi halunnut. Milloin osakuntalaiset häntä tapasivat, hän pystyi luomaan ympärilleen lämmintä, kodikasta tunnelmaa.

Vielä seuraavanakin lukuvuotena 1943—44 joutui professori Linkomies hoitamaan pääministerin tehtäviä ja professori Katara oli edelleen v.t. inspehtorina. Pääministeri Linkomies ja hänen rouvansa eivät kuitenkaan unohtaneet osakuntaa, vaan kunnioitivat sen juhlia läsnäolollaan ja avustivat myös Lukupiirin rientoja.

Mainittakoon tässä yhteydessä vielä, että kunniainspehtoripari Mikkola seurasi edelleen vireästi osakunnan toimintaa ja osallistui aktiivisesti muun muassa Lukupiirin työskentelyyn.

V. t. kuraattori Heikki Hosia. Osakunnan kuraattorintoimi oli ollut vuodesta 1935 lähtien yhtäjaksoisesti Jorma Huhtalan nimissä, kunnes hän jatkosotasyksynä 1941 kaatui. Kun osakunta syksyllä 1942 jälleen aloitti toimintansa, valittiin v. t. kuraattoriksi osakuntaveteraani maisteri Heikki Hosia. Hän jos kukaan tunsu perusteellisesti ylioppilaselämän ja siihen sisältyvän kaikkinaisen järjestötoiminnan, sillä hän oli toistakymmentä vuotta osallistunut osakunnan rientoihin ja joutunut moninaisiin luotta-



Kuraattori Heikki Hosia,

mustehtäviin valittuna edustamaan sitä myös ulospäin. 30-luvun alkupuolelta hänet muistettiin jäsenenä, joka ehkä kaikkein eniten teki kokouksissa aloitteita erilaisten aatteellisten toimintamuotojen hyväksi. Myöhemmin hän taas — edustaessaan poliittista vähemmistöä — tuli tunnetuksi rohkeana oppositiomiehenä ja väittelijänä. Aatteen ja vakaumuksen miehenä hän kuraattoriksi jouduttuaankin pyrki tunnollisesti tekemään sen, mikä epäedullisissa sodanaikaisissa olosuhteissa oli tehtävissä.

Kuraattori Sakari Mattila. Maisteri Hosian oli kuitenkin vuoden kuluttua jätettävä paikkansa osakunnassa monien



Kuraattori Sakari Mattila.

muiden töittensä vuoksi. Tällöin sattui niin onnellisesti, että toinen osakunnan toimintaan hyvin perehtynyt mies, maisteri Sakari Mattila, sai asepalveluksessa olevana upseerina komennuksen Helsinkiin. Hänet valittiin kuraattoriksi lokakuun 18. päivänä 1943 pidetyssä kokouksessa.

Maisteri Mattila oli 30-luvulla ollut yksi kaikkein aktiivisimpia osakunnan jäseniä. Hän oli ehtinyt olla muun muassa historioitsijana, kirjastonhoitajana, sihteerinä ja taloustoimikunnan jäsenenä ja viimeksi vuodesta 1938 lähtien taloudenhoitajana, useita vähäisempiä luottamustoimia mainitsematta. Yleisakateemisissa rien-

noissa han oli edustanut osakuntaa muun muassa keräystoimikunnassa »Lentokoneita armeijalle» ja toiminut osakunnan asiamiehenä »Rajan Turva»-keräyksessä.

Lukuvuoden 1943—44 historioitsija luonnehtii maisteri Mattilaa kuraattorina seuraavasti: »Hänen ansiotaan onkin suureksi osaksi, että epävakaisissakin oloissa osakuntaharrastus pysyi vireillä ja että vanhoja perinteitä täsmällisesti noudatettiin. Sakari Mattila on aatteen mies ja korkea ihanteellisuus löi leimansa hänen osakuntatoimintaansakin. Mutta hän on myöskin käytännöllisen älyn mies, ja monet hänen aikaansaamansa uudet järjestelyt osakunnan toiminnassa ovat siitä todistuksena. Erikoisella huolella hän valvoi m.m. osakunnan virallisten asioiden hoitoa ja osakunnan suhteita maakuntaan. Mieskohtaisesti hän otti innokkaasti osaa osakunnan talvikiertueeseen ja antoi kiertueen esiintymistilaisuuksissa pitämissään avajaispuheissa erittäin selväpiirteisen kuvan niistä toimintatavoista, joissa maakunta ja osakunta voivat kohdata toisensa.»

4. UUSI KUNNIAJÄSEN TOHTORI VÄINÖ HORELLI.

40-vuotisjuhlan yhteydessä 24. 3. 1944 kutsui osakunta uudeksi kunniajäsenekseen Satakunnan parantolan ylilääkärin tohtori Väinö Horellin. Esittäessään asianomaiselle kunniajäsenkutsun mainitussa juhlassa lausui v.t. inspehtori professori Katara muun muassa: »Herra Ylilääkäri Horelli. Te olette ylioppilasvuosistanne lähtien osoittanut Satakuntalaista Osakuntaa kohtaan mitä lämpimintä ja työteliäintä harrastusta. Kuraattorina toimiessanne Te olette tehokkaasti ollut luomassa osakunnan mainehikkaimpia traditioita. Ennenkaikkea jää Teidän unohtumattomaksi ansioksenne, samalla myös elämäntyöksenne Satakuntalaisen Osakunnan suurimman ja omalaatuisimman hankkeen, Satakunnan keuh-



Kunniajäsen Väinö Horelli ja kunniainspöör Maila Mikkola 40-vuotisjuhlassa.

kotautiparantolan, läpivieminen. Tämän osakunnan suurajatuk-
sen tunnetuksi tekemisessä maakunnalle olitte Te toimivin hen-
kilö. Sitten olette Te monien vaikeuksien jälkeen valmistuneen
laitoksen johtajana ja ylilääkärinä toteuttanut loistavalla tavalla
kaikki ne toiveet, joita osakuntalaisten mielissä liikkui silloin, kun
parantolaa suunniteltiin. Teidän läpi elämänne osoittamanne tar-
mo ja sitkeys ja käytännöllinen taito, Teidän oikeamielisyytenne,
rehtiytenne ja vaatimattomuutenne ja elämänuskonne on Teistä
tehnyt meille satakuntalaisen miehen esikuvan».

5. ELÄMÄ PALAUTUU.

Lukuvuosi 1942 — 43. Lukuvuonna 1942—43 oli osa-
kuntaelämän vaikeata päästä alkuun vuoden kestäneen keskeytyk-
sen ja maata sekä kansaa kovakouraisesti runnelleen hyökkäys-



Vuosijuhlissa 1943 olivat läsnä mm. tasavallan presidentti Risto Ryti ja pääministeri Edwin Linkomies. Nuorempi polvi esiintyi asepukeutuneena.

vaiheen jälkeen. Ei ole ihme, vaikka ylioppilasosakunnan tapaisen järjestön toiminta sen jäsenten mielestä tällöin olisi joskus tuntunut toisarvoiselta verrattuna eräisiin muihin, sillä kertaa kansalle elintärkeisiin asioihin. Sitä paitsi kuten edellä on kerrottu osakunnan läsnäolevien miesten luku oli supistunut suunnilleen neljanteen osaan sotaa edeltäneestä vuodesta. Lisäksi opiskelijoiden vapaa-ajoista kului osa sodan aikaisten väestönsuojelutehtävien suorittamiseen.

Vuoden 1942—43 historioitsija kirjoittaa kuitenkin: »Poikkeuksellisten olojen vaikeuksien kanssa kamppailtiin voitokkaasti, sillä läsnäollutta pientä osakuntalaisparvea elähytti ainutlaatuinen korkea innostus.» Koska illanviettoja on totuttu pitämään osakuntaharrastuksen mittapuuna, mainittakoon ensin niistä, että ne lukumäärältään supistuivat puheena olevana lukuvuonna seitsemään, mutta samalla, että ne ohjelmaltaan pyrittiin saamaan niin arvok-

käiksi, kuin käytettävissä olevin voimin oli mahdollista. Vakavan ajan vuoksi ei tanssi kuulunut illanviettojen eikä muidenkaan akateemisten juhlien ohjelmaan. Kevätlukukaudella saatiin aikaan myös vuosijuhla, jolle antoi erikoista arvokkuutta se, että sitä kunioittivat läsnäolollaan tasavallan presidentti, osakunnan kunniajäsen Risto Ryti ja tasavallan pääministeri, inspektori Edwin Linkomies.

Viriävän harrastuksen osoitus oli sekin, että kiertuetoiminta, joka vuodesta 1939 sodan vuoksi oli ollut lamassa, herätettiin taas henkiin inspitär rouva Linkomiehen toimesta kevättalvella 1943. Koska koko asia silloisen osakuntapolven enemmistölle oli jo outo ja koska aika ei ollut vielä läheskään normaali, ei tämänkertainen kiertue eli »viihdytysretkikunta», kuten se itseään kutsui, vierailut muualla kuin Satalinnassa. Täällä sen naisvaltainen ja musiikkipitoinen ohjelma otettiin mielihyvin vastaan. On kuvaavaa, että syvimmän vaikutuksen itse retkeläisiin tekivät Satalinnassa tuona pahimman ruokapulan aikana runsaat ateriat, joita heihin aina kahden tunnin väliajoin ahdettiin.

Kesällä ei ollut mahdollisuuksia kiertueiden järjestämiseen.

Lukupiiri kokoontui jälleen joka toinen torstai professori ja rouva Linkomiehen kodissa Yrjönkatu 13:ssa. Torstaina maaliskuun 4. päivänä 1943 oli Lukupiiri kokoontuneena inspektori-parin kotiin samanaikaisesti, kun isäntä puhelimitse oli yhteydessä juuri muodostettavana olevan hallituksen jäseniin. Suoraan Lukupiiristä professori Linkomies lähti presidentin linnaan jättämään hallituslistaa.

Eräs sota-ajalle luonteenomainen työmuoto oli erilaiset talkoot. Polttoainepulaa koetettiin lievittää mottitalkoilla, joihin osakuntakin osallistui joulukuussa Histan kartanossa Espoossa 23 hengen voimalla.

L u k u v u o s i 1943 — 44. Lukuvuosi 1943—44 merkitsi sekin edelliseen lukuvuoteen verraten osakunnan toiminnassa

elpymistä. Painopiste oli edelleen sanoisinko viihdytyspuolella, sillä pääasiana osakuntatyössä olivat tänäkin vuonna illanvietot. Näiden hauska ja leppoisa tunnelma, johon osaltaan vaikuttivat asetakkiset lomalla kävijät, muodosti valoisan vastakohdan muuten alakuloiselle ajalle.

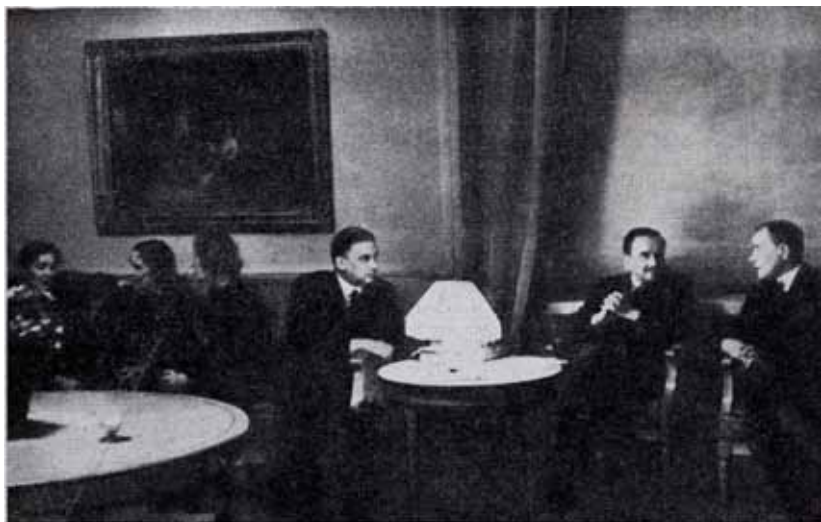
Tänä vuonna pantiin toimeen jo kaikkiaan 12 illanviettoa. Näissä arvokasohjelmaisissa juhlissa oli musiikilla sangen huomattava sija, mikä oli suurelta osalta osakunnan isännän, iloisen ja reippaan laulajapojan Heikki Huhtisen ja laulun- ja soitonjohtajan Kaarlo Lassilan ansiota. Osakunnan uusissa naisjäsenissä oli myös tavallista runsaammin esittäviä kykyjä. Erikoista suloa ohjelmille antoi naiskvartetti, johon kuuluivat Aino Elovaara, Aune Haapanen, Liisa Lindell ja Oili Rajahalme. He pystyivät myös korkeatasoisiin sooloesityksiin ja esiintyivät tarpeen vaatiessa pianisteinakin. Lausuntataiteellista puolta edustivat kunnialla Helena Futtari ja Aila Vainio. Suuren juhlan tuntua oli Tobiaan-päivän illanvietossa vielä sen vuoksi, että siellä oli läsnä kunniainspehtoripari ja että Maila Mikkola kertoi vaikuttavaan tapaansa nuorille kuulijoille muistojaan osakunnan alkuajoilta.

Syyslukukaudella oli ensi kerran tanssia vasta pikkujoulujuhlassa. Kevätpuolella sitä vastoin tanssittiin jo useimmissa illanvietoissa, mikä osoittaa, että sodan aiheuttama jännitystila pyrki laukeamaan. Olosuhteisiin katsoen harvinaisena innostuksen ja voiman näytteenä on pidettävä osakunnan talvikiertuetta jolla tänä vuonna oli aivan rauhanaikaisen laaja vierailuohjelma. Se näet esiintyi kuudessa paikassa, jotka olivat Huittinen, Satalinna, Nakkila, Pori, Luvia ja Rauma.

Lukupiiri alkoi syyslukukaudella lupaavasti. Ensimmäisen kerran näet kokoonnuttiin kunniainspittären kutsusta Laaksolaan, missä hän itse lennokkaasti esitteli Sarkian uusia runoja. Lukupiirin toinen kokoontuminen pääministeri Linkomiehen virkahuoneistossa oli myös todellinen kulttuuri juhla, sillä professori Kos-



Lukupiirissä, joka pidettiin pääministeri ja rouva Linkomiehen virka-asunnossa 18. 11. 43 ,oli läsnä toistasataa osakuntalaista, etupäässä naisia, koska miehet olivat asepalveluksessa. Kuvassa seurataan kiinnostuneina professori V. A. Koskenniemen esitystä.



Lukupiiristä 18.11.43. Vasemmalta kunniainspitär Maila Mikkola, presidentinrouva Gerda Ryti, ent. inspitär Tyyni Tuulio, pääministeri Edwin Linkomies, professori V. A. Koskenniemi ja professori Pekka Katar a.



Viehättävä kvartetti, johon kuuluivat Liisa Lindell, Aune Haapanen, Aino Elovaara ja Oili Rajahalme.

kenniemi esitteli siellä Goethen näytelmän »Iphigenia» ja omia runojaan. Kevätlukukaudella saatiin aikaan vain yksi lukupiiritilaisuus.

Lukupiirejä säännöllisemmin, joka toinen torstai ja kaikkiaan 16 kertaa, vietettiin teeiltoja osakunnassa. Niihin kokoonnuttiin etupäässä nauttimaan emännän keittämää korviketeetä ja sota-ajan perunapiirakoita sekä keskustelemaan. Syyslukukaudella niissä lisäksi valmistettiin lahjapaketteja Satalinnan lapsille ja rintamalla oleville osakunnan pojille. Teeiltojen innokkain toimeenpanija oli isäntä Heikki Huhtinen. Hänen johdollaan ruvettiin kevätlukukaudella harrastamaan teeilloissa yhteislaulua.

Lukuvuoden 1943—44 talkotoiminnasta on aikaisemmin jo mainittu joulutalkoot ja ikkunatalkoot. Muuta lisättävää näihin ei olekaan kuin Laaksolan pihanpuhdistustalkoot, joihin eräät osakuntalaiset toukokuussa haravoineen kokoontuivat.

O s a k u n n a n 40 - v u o t i s j u h l a . Maaliskuun 24. päivänä vuonna 1944 osakunta vietti 40-vuotis juhlaansa. Sitä oli kauan ja huolellisesti valmisteltu. Näille valmisteluille antoi jylhäntä taustan helmikuussa suoritettut Helsingin ilmapommitukset: tulipalojen loimotus, raunioiksi muuttuneet kodit ja inhimillinen kärsimys. Juhlaa oli kiihkeästi odotettu sekä Helsingissä että varsinkin rintamalla etulinjojen korsuista takimmaisiiin huoltoportaisiin saakka, kaikkialla missä Satakuntalaisen Osakunnan entisiä tai silloisia jäseniä palveli. Jokaiselle asepalveluksessa ollelle, jonka osoite tiedettiin, oli lähetetty kutsu, joskaan kaikki eivät tietysti voineet saapua. Juhlaan kerääntyi kuitenkin ennätysmäärä yleisöä, n. 250 henkeä. (Esim. 25- ja 30-vuotis juhliissa oli vain n. 150 ja 180 henkeä.) Ajankohdan ulkonaisena tuntomerkkinä juhlassa oli sotilaspukujen runsaus.

Juhlapäivän aamuna osakunnan kvartetti ensinnä kävi laulu-tervehdyksellä v.t. inspektorin kodissa. Kello 10 osakunta suoritti in corpore lippuineen kunniakäynnin entisen inspektorin



Kunnianosoitus entisen inspektorin professori O. J. Tuulion haudalla 24.3.44. Vasemmalta vänrikki Pertti Virtaranta, luutnantti Sakari Mattila, kapteeni Niilo Valonen ja vänrikki Matti Leppänen.

professori O. J. Tuulion haudalla. Kvartetti lauloi ja kuraattori maisteri Sakari Mattila piti puheen sekä laski samalla osakunnan seppeleen. Lopuksi laulettiin yhteisesti »Oi kallis Suomenmaa».

Tämänkertaisen juhlan ohjelma erosi aikaisempien vuosijuhlien ohjelmasta siinä, että erillistä juhlakokousta ei päivällä pidetty. Jotta ilmahälytykset, jotka useimmiten tapahtuivat illalla,, eivät häiritsisi tilaisuutta, aloitettiin pääjuhla, joka yleensä pidetään illalla, päivällä jo kello 15,30 Vanhan Ylioppilastalon juhlasalissa. Ohjelmansuorituksen aloitti osakunnan yhtye, joka oli kokoonpanttu eri rintamalohkoilla palvelevista osakuntalaisista,, soittaen »Porilaisten marssin» ja Sibeliuksen »Andante festivo». Osakunnan isäntä civis Heikki Huhtinen puhui kutsuvieraille.

Seurasi v.t. inspehtorin professori P. Kataran puhe, jossa hän kutsui osakunnan kunniajäseneksi Satakunnan parantolan ylilääkärin tohtori Väinö Horellin (ks. s. 155). Vuosijuhlaesitelmän piti dosentti fil. tohtori Risto Niini aaltomekaniikasta. Civis Aino Elovaara esitti yksinlaulua, ja civis Kaarlo Lassila puhui kotiseudulle, minkä jälkeen laulettiin yhteisesti »Laulu Satakunnalle». Kapteeni, fil. maisteri Auvo Sääntti esitti rintamajoukoissa palvelevien osakuntalaisten tervehdyksen. Samalla hän esitti myös satakuntalaisen divisioonan komentajan kenraalimajuri N. V. Hersalon tervehdyksen satakuntalaisille ylioppilaille. Civis Kauko Kula puhui tämän jälkeen sankarivainajien, kuluneen vuoden aikana kuolleiden osakuntalaisten ja yliopiston kanslerin professori H. Suolahden muistolle. Seurasi naiskvartetin esittämä »Integer vitae» yleisön kunnioittaessa seisaalleen nousten vainajien muistoa. Luutnantti Tauno Koskela lausui 40-vuotis juhlaan kirjoittamansa runosikermän »Vaskeen valettu». Sikermän runoista yksi oli omistettu sankarina kaatuneen osakunnan kuraattorin luutnantti Jorma Huhtalan muistolle. Kuraattori Sakari Mattila puhui yliopistolle, jonka jälkeen laulettiin »Gaudeamus». Civis Lyyli Sauramo kohdisti sanansa v.t. inspehtorille ja rouva Kataralle. Naiskvartetti esitti jälleen muutamia laulunumeroita. V.t. inspehtori professori Katara toimitti sitten kunnianauhojen, ansiomerkkien ja stipendien jaon. Kunnianauhan saivat voimistelunopettaja Vappu Pohjala, dosentti, fil. tri, kapt. Risto Niini, fil. tri., kapt. Lauri I. Kaukamaa ja fil. maist, kapt. Niilo Valonen.

Ohjelmaa seuranneen vapaan sanan aikana inspehtori pääministeri Linkomies esitti ensinnä kunniajäsenen tasavallan presidentti Risto Rytin tervehdyksen. Sitten hän siirtyi puhumaan vakavan ajan sanoja kuvaillen m.m. maan poliittista asemaa ja esittäen rohkaisevia ajatuksia maan tulevaisuudesta. Kunniainspehtori professori J. J. Mikkola omisti voimakkaat sanansa taistelevalle nuorisolle. Hän toi samalla presidentti Svinhufvudin sai-

rasvuoteen äärestä terveiset, jotka olivat täynnä pelotonta mieltä ja tulevaisuudenuskoa. Vielä puhui osakunnan kunniajäsen professori J. Jaakkola, joka toi Satakunnan Killan terveiset. Vanha ja uusi kunniajäsen vapaaherra E. Cedercreutz ja tohtori V. Horrelli puhuivat tämän jälkeen viimeksi mainitun ojentaessa samalla osakunnalle Satakunnan parantolan potilaiden ja hoitokunnan onnitteluadressin. Upsalalaisen Gästrike-Hälsinge Nationin tervehdyksen esitti suomenkielisessä puheessaan osakunnan ensimmäinen kuraattori jur. kand. Carl-Gösta Englund. Luutnantti Kalevi Virkkala ojensi juhlivalle osakunnalle Itä-Karjalassa palvelevien osakuntalaisten adressin, jonka kannet oli valmistettu Itä-Karjalassa kasvaneesta hongasta ja koivusta.

Juhlalta lähetettiin tervehdyssähkösanomat tasavallan presidentille ja kenraalimajuri N. V. Hersalolle. Se päättyi yhteisesti laulettuun Nortamon lauluun »On taasen vietetty juhlahetki».

Vanhasta Ylioppilastalosta siirryttiin osakuntahuoneistoon vapaampaan ilonpitoon, johon kuului tanssia ja tuttavallista seurustelua.

Suuri osa juhlan miesvieraista oli viettänyt edellisvuodet olosuhteissa, jotka olivat mahdollisimman vieraat akateemisen vuosijuhlan kultivoiduille muodoille ja osittain myös sen hengelle. Heidät oli tuonut Helsinkiin vuosi vuodelta kasvanut kulttuurinälkä, ja he kokivat erikoislaatuisen elämyksen saadessaan sitä jälleen tyydyttää siinä seurassa ja ympäristössä, josta heillä oli heidän sotaa edeltäneen elämänsä opiskeluvaiheen ajalta mieluisimmat muistot. Huomattiin, että huolimatta järkyttävistä taistelukokemuksista, asemasodan kuolettavasta turtumuksesta ja sotaväsymyksestä voitiin vielä löytää yhteyksiä hengen maailmaan ja eläytyä hengen juhlaan. Tämä huomio antoi uskoa elämän jatkuvuuteen ja rakentavan kulttuurityön voittoon, jota uskoa keväällä 1944 tarvittiin kipeämmin kuin koskaan aikaisemmin talvi- ja jatkosotamme historiassa.

6. Sota päättyy. Helsingin pommitukset helmikuussa jo ennakoivat asemasotavaiheen päättymistä. Kesäkuussa neuvostoarmeija aloitti suurhyökkäyksen ensin Karjalan Kannaksella, sitten Itä-Karjalassa. Asemasota muuttui Suomen armeijan osalta perääntymiseksi. Epätoivoiset taistelut kaiken murskaa-vaa ylivoimaa vastaan jatkuivat eri rintamilla kesä—heinäkuun aikana muuttuakseen jälleen syksymmällä asemasodaksi uusilla puolustuslinjoilla. Tällaisena tilanne jatkui aselepoon saakka 5. 9. 44. Myös kotirintama tunsu kesän aikana jälleen tuskallisena sodan kuristavan otteen, ja oli ymmärrettävää, etteivät esim. ylioppilasosakunnat voineet harjoittaa tavanomaista kesätoimin-taansa.

7. V A P A U D E N H I N T A .

Raskaita lukuja. Vaikkei vuosien 1941—44 jatkosotaa ankaruutensa puolesta voidakaan rinnastaa painajaisunen omaiseen talvisotaan, seurasi jatkosodan luonteesta ja monenkertaisesta kestämisajasta, että ihmishenkien menetykset tällöin loppusum-maltaan ehtivät kohota talvisodan aikaisia suurempiin lukuihin. Koko maassa suhtautuvat talvisodan ja jatkosodan kaatuneiden luvut toisiinsa kuin 2:5. Satakuntalaisen Osakunnan kohdalla ei tämä suhde paljon muutu. Aikaisemmin mainittiin talvisodan vaa-tineen 24 kuolonuhria, ja alla olevassa jatkosodan sankarivainajien luettelossa on 49 nimeä, joten suhde on suunnilleen 1: 2. Kuten päiväyksistä näkyy, on osakunnalle ollut erikoisen raskas vuoden 1941 hyökkäysvaihe, sillä se on vaatinut 32 kaatunutta, joka on peräti 65 prosenttia kokonaismäärästä. Toinen vaikea jakso on ollut perääntymisvaihe, joka on vienyt kymmenkunta miestä. Jo näin pienenkin yhteisön kuin yhden ylioppilasosakunnan puitteissa puhuvat numerot siis lahjomatonta kieltään siitä, kuinka erikoi-

sesti hyökkäyssota tuhoaa kansakunnan parasta nuorisoa, joka reservin upseereina joutuu etulinjassa johtamaan miehensä ihmis-
materiaalia kuluttaviin hyökkäyksiin ja vastaiskuihin.

Koettakaamme vielä selvittää, montako prosenttia kaatuneitten luku olisi ollut osakunnan rauhanaikaisesta miesvahvuudesta. On mahdotonta mennä tarkalleen sanomaan, kutka sankarivainajista vuosina 1941—44 olisivat olleet osakunnan kirjoissa, jos sotaa ei olisi ollut. Jos laskemme heihin kaikki, jotka eivät vielä olleet suorittaneet akateemista loppututkintoa, ja lisäksi pari »valmista», joiden tiedämme sodan syttyessä kuuluneen osakuntaan, voimme olettaa, että kaatuneista 34 olisi normaalioloissa lukeutunut osakuntaan ainakin lukuvuoden 1941—42 aikana. Jos edelleen oletamme, että kirjoissa olevien osakunnan miesten luku olisi mainittuna vuonna ollut suunnilleen sama kuin sotaa edeltäneenä viimeisenä rauhan syksynä 1938 (siis 219), saamme tulokseksi, että osakunta menetti todennäköisestä rauhanomaisesta miesvahvuudestaan jatkosodassa noin 15 prosenttia. Jos lisäämme lukuun talvisodan kaatuneista kahdeksan nuorinta, jotka ilmeisesti vielä lukuvuonna 1941—42 olisivat kuuluneet osakuntaan, nousevat molempien sotien yhteiset tappiot 19 prosenttiin.

Jatkosodan sankarivainajat. Vuosien 1941—44 sodassa uhrasivat henkensä seuraavat Satakuntalaisen Osakunnan entiset tai silloiset jäsenet:

Ylioppilas, vänr.

Mikko Pellervo Aakula 30/9 17—12/8 41 **Kokemäki** **Hiitola**

Lääk.lis., lääk.kapt.

Jalo Toivo Aarnisalo 3/4 11—27/11 44 **Pori** **Kuoli 54**
Sota S:ssa

Hov.ansk., alikers.

Yrjö Erland Alarautalammi 11/2 12—15/9 41 **Ikaalinen** **Kuoli matkalla**
KS:aan

Agr.yliopp., kapteeni

Aimo Johannes Alarotu 25 7 17—23/4 44 **Jämijärvi** **Kuollut taut.**
Jämijärvellä

Metsät, yliopp., luutn. Toivo Viljam Alava	23/6	20—4	7	44	Pori	Vuosalmi
Lakit,yliopp., vänr. Taisto Aatos Kullervo Björk	24/5	17—19/7		41	Rauma	Kollaa
Ylioppilas, vänr. Antti Oskari Ellilä	30/11	22—5	11	44	Helsinki	Miinavaara
Pastori, luutn. Ensio Elovaara	1/9	16—12/8		41	Huittinen	Nuijamaa
Lakit,yliopp., vänr. Aimo Herman Esko	12/7	13—9	/3	42	Pelkosenniemi	Kuoli haav. 33 KS:ssa
Lakit,yliopp., luutn. Pentti Samuli Halla-Seppälä	19 7	18—10/8		41	Ulvila	Alhon aseman tienoilla
Lakit,yliopp., vänr. Erkki Kalevi Hanni	23/8	23—25/8		44	Pori	Vuoksela
Ylioppilas, vänr. Kari Veikko Hirvensalo	15/5	19—1311		41	Rauma	Käppäselän Karhumäen maasto
Maat.metsät.kand., luutn. Kaarlo Jorma Huhtala	5/10	08—7	/9	41	Ulvila	32 KS
Hov. ausk., luutn. Matti Mainio Kallio	26/3	14—5	/8	41	Pori	Haav. 5. 8. 41 Simpeleellä, kuoli 5. 8. 41 16 KS:ssa
Metsät,yliopp., vänr. Vilho Emil Kiilunen	6/4	19—1	/8	41	Huittinen	Kuoli haav. 16 KS:ssa
Luutnantti Risto Iisakki Kuusava	1/1	16—29/6		42	Rauma	Suomenlahdella Penisaaren luona
Varatuomari, kapteeni Aulis Ludvig Laes	20/2	04—26/6		44	Helsinki	Kuoli haav. 25 KS:ssa
Varatuomari, luutn. Olli Juhani Lauri	7/10	11—15/10		41	Karkku	43 KS
Luutn. Erik. Rafael Lautia	29/8	14—1	/10	42	Rauma	Saksan itä- rintamalla
Ylioppilas, luutn. Arvo Pentti Lehtinen	6/8	20—6	7	44	Rauma	
Fil.kand., vänr. Eino Emil Lepistö	8/4	11—26/7		41	Pomarkku	Kukkajärvi

Lakit.yliopp., vänr.						
Veikko Maantila	7/12	13—17	7	41	Rauma	Kollaanjoki
Hist.kielit.yliopp., vänr.						
Onni Olavi Mahlamäki	2/6	19—9	/11	41	Merikarvia	Lohilahden kylä
Agr.yliopp., korpr.						
Erkki Matti Olavi Majala	18/7	15—16	/7	41	Kiukainen	Homantsin Louhivaara
Lakit.yliopp., kers.						
Mauno Anttoni Mustaniemi	18/7	16—3	/8	41	Noormarkku	Simpele
Teol. yliopp., vänr.						
Sulo Sigfrid Mäkelä	21/10	20—30	/6	41	Pori	Parikkalan Lautkylä
Metsänhoitaja, kapteeni						
Jouko Noren	14/12	14—7	/7	44	Karkku	Kuoli haav. 36 KS:ssa
Lakit.yliopp., luutn.						
Martti Veikko Ilmari Pajula	24/1	17—3	/8	41	Siikainen	Simpeleen Änkilänsalo
Ma tem.yliopp., vänr.						
Onni Heimo Pajulahti	12/7	08—14	7	41	Jämijärvi	Simpele
Fil.maist., luutn.						
Niilo Pakkasela	26/11	07—25	/9	41	Pori	Derevjanhoje
Agr.yliopp., luutn.						
Paavo Olavi Passi	7/7	17—25	/6	44	Karkku	Nurmoila
Agr.yliopp., luutn.						
Matti Vilho Peuravuori	23/12	14—5	/8	41	Ahlainen	Simpeleen Koitsansalo
Fil.maist., kapteeni						
Tuure Johannes Poimio	6/2	08—8	/7	44	Pori	Kuoli haav. 30 Sota s:ssa
Ylioppilas, luutn.						
Lauri Rauho	4/8	13—10	/1	43	Kokemäki	Rautu
Fil.kand., luutn.						
Jouko Esko Saikkala	3/2	11—20	/9	41	Mouhijärvi	Kuoli haav. 28 KS:ssa
Metsät.yliopp., luutn.						
Veikko Ahti Ilmari Salomaa	3/10	17—16	/8	41	Mäntyharju	Räisälä
Kapteeni						
Viljo Yrjö Päiviö Sareva	25/10	11—8	/9	41	Kokemäki	Syvärin asema
Agr.yliopp., luutn.						
Kaino Johannes Silvanto	26/8	15—18	/7	41	Honkilahti	Kollaanjoki
Lakit.yliopp., luutn.						
Niilo Erkki Simola	6/12	19—21	/6	44	Pori	Tammisuo

Metsänh.yliopp., luutn.						
Esko Juhani Soini	9 4	19—13/8	44	Tampere	Vankila	
Ylioppilas, vänr.						
Martti Erik Sotamaa	5/1	19—19 8	42	Tyrvää	Jyväskylän	mlk.
Lakit.yliopp., alikers.						
Tapio Juhani Takala	8/1	16—24/8	41	Mellilä	Ihantola	
Metsänhoitaja, luutn.						
Kaarlo Aatos Tala	19/12	09—3 /8	41	Kiikka	Simpeleen Pajari	
Hist.kielit.yliopp., korpr.						
Jaakko Marcus Ilmari Tuulio	20/1	21—8 /1i	41	Helsinki	Karhumäki	
Ylioppilas, stm.						
Kalervo Almar Valli	28/5	21—21/8	41	Helsinki	Jääsken Kuurmanpohja	
Agr.yliopp., luutn.						
Jouko Paavo Vasama	23/12	16—29/7	41	Rauma	Kuoli haav. 22 KS:ssa	
Ylioppilas, vänr.						
Arvi Samuli Vesa	31/7	20—13/7	41	Ikaalinen	Simpele	
Metsänhoitaja, vänr.						
Jouko Virkkala	22/9	15—18/8	41	Tyrvää		
Ylioppilas, vänr.						
Olavi Tapio Väre	28/5	16—15/9	41	Ikaalinen	Kuoli haav. 22 KSissa	

Jälleen kiintyy huomio siihen, miten osakunta on saanut antaa suhteellisesti raskaimman uhrin niiden jäsentensä joukosta, jotka ovat aktiivisesti olleet mukana sen toiminnassa. Vaikka kaatuneitten riveihin on jo astunut sodan pitkittymisen vuoksi aivan nuoria vänrikkejä ja luutnantteja, jopa vasta kahdenteenkymmenteen suveensa päässeitä vapaaehtoisia, jotka ovat töin tuskin ehtineet ilmoittautua osakuntaan ennen asepalvelukseen joutumistaan, on kokonaismäärästä sittenkin lähes 35 prosenttia osakunnan entisiä toimihenkilöitä. Mutta jos jätämme laskusta pois nuorimmat ikäluokat, joista ei siis kaikilla ollut tilaisuutta olla mukana osakuntaelämässä, ja tarkastelemme esimerkiksi vain niiden joukkoa, jotka ovat syntyneet ennen vuotta 1916, kohoa toimihenkilöiden prosenttiluku kaatuneiden koko määrään verraten 59:ään.

Numerot todistavat, että osakunnan toveripiiri oli valinnut oikein, koska se oli valtuuttanut osakunnan johtoon miehiä, jotka sodan-kin ankarissa olosuhteissa pystyivät viimeiseen saakka tekemään velvollisuutensa. Ottakaamme esimerkiksi vain kuraattorit, joista jatkosodan kaatuneiden luettelossa on yksi vakinainen ja kaksi väliaikaista.

Elpymisen vuosikymmen 1944—54.

I. SODANJÄLKEINEN YLIOPPILAS.

1. OPISKELIJAIN TALOUDELLINEN AHDINKO.

Suomen itsenäisyys ei vaatinut lunnaikeeseen vain ihmisuhreja. Pitkän sodan aikana maa myös perin juurin köyhtyi. Kun aseellinen vaara oli väistynyt, jäi jäljelle taloudellinen ahdinko, jonka kukkuraksi vielä vyörytettiin aluemenetyksien ja suunnattoman sotakorvauksen paino. Tästä sodan jälkeisestä taloudellisesta pulakaudesta joutuivat kärsimään kaikki yhteiskuntaryhmät, eivätkä ainakaan vähiten ylioppilaat.

Inflaatio ja opiskelijat. Pulaa vielä pahensi inflaatio, jonka vaikutuksesta Suomen markan arvo aleni nopeasti kymmenenteen osaan siitä, mikä se oli ollut ennen sota. Tämä koitui kohtalokkaaksi sille suurelle ylioppilasjoukolle, joka ei saanut kotoaan varoja opiskeluun, sillä inflaation vuoksi luoton saanti kävi tiukaksi, ajoittain mahdottomaksi. Apurahat, jotka ennen sotaakin olivat olleet niukkoja, olivat inflaation vuoksi supistuneet merkityksettömiksi.

Ansio työhön. Niiden, jotka luotonsaannin tyrehtyttyä eivät halunneet keskeyttää lukujaan, oh pakko hakeutua ansio työhön. Tämän tarve tuli niin yleiseksi, että Suomen Ylioppilaskuntien Liitto v. 1945 perusti oman työnvälitystoimiston, jonka

kautta opiskelijoille tarjottiin työtä mitä moninaisimmissa ammateissa, muun muassa yksityistuntien antajina, kotiapulaisina, orkesterin soittajina ja yövartijoina.

Ylioppilaiden ansiotyö oli hätäkeino, josta saattoi koitua suurta haittaa asianomaisen terveydelle ja opintojen edistymiselle. Kaikki tuskin osasivat ottaa asiaa yhtä iloisesti kuin Ylioppilaslehden pakinoitsija, joka kertoi kokemuksistaan kotiapulaisena (10. 11. 45): »Estetiikka ja vauvan pyykki, pykälät ja pölynimurit suloisessa sovussa opiskelijatyön sydämessä.»

2. ASUNTOPULA.

Helsingin liikakansoitus. Kuten edellä on kerrottu, oli asuntopula jo sota-ajan ylioppilaille tuttu ilmiö pääkaupungissa. Rauhan tultua tilanne vielä entisestäänkin suuresti vaikeutui. Tällöin ryntäsivät Helsinkiin ensinnäkin ne ikämiesopiskelijat, joiden luvut sodan vuoksi olivat jääneet kesken, ja heidän lisäksi useita sodan aikana leivottuja ylioppilasikäluokkia, jotka heti lakin saatuaan olivat joutuneet asepalvelukseen ja jotka vasta rauhan tultua pääsivät aloittamaan lukunsa. Pääkaupunkiin pyrkivien opiskelijoiden määrä oli siis huomattavasti normaalia suurempi. Heidän lisäksi pahensivat asuntokurjuutta vielä siirtolaiset ja muu maaseutuväki, joiden into päästä Helsinkiin asumaan näytti vain kasvavan, sitä mukaa kuin olot siellä huononivat. Lisäksi pommituksissa oli entisiä asuntotaloja tuhoutunut, ja tarvikepulan takia valmistui uusia rakennuksia hitaasti.

Opiskelijain »luontaistalous». Vuokrasäännöstelystä huolimatta meni kehitys tavattoman kysynnän vuoksi siihen, että asunnoista vaadittiin ja maksettiin mielettömiä liikavuokria, ja tässä kilpailussa olivat tietysti varattomat opiskelijat taas viimei-

sillä sijoilla. Heidän pelastukseksi tuli se, että vilkas jälleenrakennuskausi jatkoi jo sodan aikana syntynyttä työvoimapulaa. Joukko ylioppilaita sai asunnon siten, että he suorittivat osan vuokrastaan työnteolla, mm. auttamalla rouvaa keittiössä tai lastenkamarissa tai pilkkomalla puita. Tämänlaatuiseen vuokramaksuun ei vanhemmilla ja varakkaammilla asunnontarvitsijoilla ollut halua eikä aina mahdollisuuksiakaan. Paitsi työvoimapula, helpotti ylioppilaiden asunnonsaantia joissakin tapauksissa myös elintarvikepula. Sota-ajan opiskelijoista puhuessamme jo kerroimme, miten asunnon omistajat tunsivat voimakasta vetoa sellaisia maalaisylioppilaita kohtaan, joiden kotona oli maanviljelystä ja karjaa. Myös sota-ajan jälkeisessä Helsingissä kohdeltiin huomaavaisesti kuin kultamunia munivaa kanaa sellaista opiskelijavuokralaista, jonka polvet lomalta palatessa notkahtelivat voimaa ja sianlihakantamusten painosta. Valitettavasti suhteellisen harvoilla oli edellytyksiä tähän kadehdittavaan asemaan.

O p i s k e l i j a p e r h e e t . Vanhimmat sodan jälkeiset ylioppilaspolvet olivat viitisen vuotta vanhempia kuin rauhanaikaiset. Ikä ja sodan synnyttämä avioliittopsykoosi olivat tehneet aikaisemmin harvinaiset opiskelijapariskunnat varsin yleisiksi. Nämä olivat asunnonsaannin puolesta kaikkein kehnoimmassa asemassa, etenkin jos pariskunnalla sattui jo olemaan lapsia.

S Y L auttaa. Samoin kuin SYL yritti välittää jäsenilleen ansiotyötä, samoin se koetti auttaa heitä myös asunnonsaannissa. SYL oli jo vuonna 1933 perustanut erikoisen vuokratoimiston helpottamaan ylioppilaiden asunnonsaantia. Sodan jälkeen toimiston työ kasvoi huimaavasti. Kun se ennen sotaa välitti ylioppilaille korkeintaan 200 asuntoa vuosittain, oli vastaava määrä esim. vuonna 1945 jo 2010, jolloin voidaan olettaa noin 3000 ylioppilaan saaneen asunnon vuokratoimiston välityksellä. Eroa oli

myös siinä, että ennen sotaa olivat aloitteen tekijöinä tavallisesti asunnonomistajat, sodan jälkeen taas ylioppilaat. Lisäksi SYL vaikutti siihen, että ylioppilaita ruvettiin ottamaan ylimääräisiksi alivuokralaisiksi ja että Lauttasaaresta vuokrattiin Retkeilymaja-järjestön parakkikylä erikoisesti pariskuntaopiskelijoita varten.

Domus Academica -keräys. Yleisen asuntopulan vuoksi heräsi ajatus, että Ylioppilaskunta rakennuttaisi oman talon, *Domus Academican*, opiskelija-asuntolaksi. Syksyllä 1945 ryhdyttiin asiaa ajamaan tarmokkaasti. Helsingin kaupunki luovutti tonttialueen edullisin ehdoin. Varat rakentamiseen päätettiin hankkia osaksi lainoitustietä, osaksi vetoamalla kansaan. Valtiovalta myönsi luvan »Asuntoja ylioppilaille»-keräyksen toimeenpanemiseen joulukuun 1. päivän vuonna 1945 ja huhtikuun 30. päivän vuonna 1946 välisenä aikana.

Domus ja satakuntalaiset. Tavoitteeksi asetettiin 10 miljoonaa markkaa, ja se saavutettiin likipitäen. Satakuntalainen Osakunta osallistui keräykseen pontevasti ja tuloksekkaasti keräyspäällikkönsä civis Pekka Kurvisen johdolla. Satakuntalaiset näet sijoittautuivat osakuntien välisessä keruukilpailussa kolmanneksi saaden kokoon kaikkiaan 1.037.176 markkaa. Suurimpia lahjoittajia olivat Porin ja Rauman kaupungit, joista edellinen myönsi keräykseen 150.000 mk, jälkimmäinen 50.000 mk. Paitsi maakunnissa suoritettiin keräystä myös Helsingissä, jossa osakuntalaistemme innostus näkyi siitäkin, että tähän ovelta ovelle keräykseen osallistui yhtenä päivänä kaikkiaan 180 satakuntalaista.

Syksyllä 1947 saatettiin sitten vihkiä jo tarkoitukseensa ylioppilasasuntola *Domus Academican* kaksi uutta taloa, joihin voitiin sijoittaa asumaan n. 400 opiskelijaa. Palkinnoksi hyvästä keräystuloksesta sai Satakuntalainen Osakunta *Domus Academicasta* lukuvuodeksi 1947—48 neljä vapaapaikkaa.

Edelleen asuntokurjuutta. SYL:n toimenpiteet ja Domus Académica tietysti paransivat jossakin määrin asuntotilannetta, mutta edelleenkin se oli huolestuttava. Niinpä syyskuun puolivälissä v. 1948 mainitaan olleen asunnottomia miesylioppilaita 320, naisylioppilaita 182 sekä ylioppilasperheitä 47. Ei ollut harvinaista, että maalta tullut ylioppilas nukkui yönsä pommisuojassa, rappukäytävässä tai puiston penkillä. Asunnottomat ylioppilaat järjestivät mainittuna syksynä mm. propagandakulkeen kiinnittääkseen yleisön huomion asemaansa.

3. MUITA AINEELLISIA PULIA.

Elintarvikepula. Sodan aikana alkanut elintarvikesäännöstely jatkui tiukkana vielä useita vuosia sodan jälkeenkin. Annokset olivat niukkoja varsinkin juuri opiskeluiässä oleville nuorille miehille. Ellei saanut kotoaan ruokatäydennystä eikä ollut varaa maksaa korkeita ylihintoja »mustaan pörssiin», joutui elämään pienessä nälässä. Ruoalla oli akateemistenkin kansalaisten ajatuksissa ja puheissa sangen keskeinen sija. Kun lukee tänäaikaista vuosihistorioista kuvauksia osakunnan piirissä järjestyistä tilaisuuksista, ei voi aina välttyä vaikutelmalta, että illan kuluessa tarjottu voileipä on liikuttanut kirjoittajan mieltä syvemmin kuin tilaisuudessa annettu henkinen ravinto.

Tekstiilipula ja ulkomaanmatkat. Tekstiilitilanne oli samoin erittäin kireä. Tästä sopinee tässä yhteydessä mainita esimerkkinä, että keväällä 1945 valmistettiin Bacherillakin ylioppilaslakit korvikeaineista. Vaate- ja nahkapula oli pääkannustimena siihen, että opiskelijat muiden mukana kesäisin matkustivat suurin joukoin Ruotsiin ansaitakseen työllään kruunuja ja ostaakseen itselleen vaatteita. Varsinkin vuosina 1947, 1948 ja 1949 oli suo-

malainen ylioppilas sangen yleinen näky eri puolilla Ruotsia, mihin heille myönnettiin viisumeita tavallisesti eri opintosuunnilla suoritettavaa »harjoittelua» varten. Käytännössä tämä merkitsi yleensä sitä, että oltiin astianpesijoina jonkin ravintolan keittiössä tai työskenneltiin tehtaassa, metsässä tai maatilalla. Ei oltu aina valitettavasti erikoisen tarkkoja siitä, millä keinoin kruunuja hankittiin. Ylioppilaslakki ei ollut mitenkään myös esteenä, kun yritettiin petkuttaa tullia, jotta olisi saatu kaikki Ruotsista ostetut uudet kengät ja silkkisukat tulemaan Suomeen. Vaikka näiden Ruotsin matkojen alkuvaihtimet olivat siis melko materialistiset, jäi niistä sentään jotain henkistäkin saalista ainakin avartuneen näkemyksen ja parantuneen kielitaidon muodossa. Tärkeä seuraus näistä hankintaretkistä oli vielä se, että innostuttiin ulkomaanmatkoihin ja uskallettiin lähteä myöhemmin etäisempiinkin maihin. Ei koskaan aikaisemmin Suomen akateeminen nuoriso ole tehnyt niin runsaasti ulkomaanmatkoja kuin toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina, ja yhtenä alkusysäyksen antajana tälle harrastukselle oli siis epäilemättä maassamme vallinnut tarvikepula.

Kurssikirjapula. Aikana, jolloin Suomen Pankin ulkomaanvaluutta riitti töin tuskin elintärkeimpien kulutustavarain ja sotakorvausteollisuuden raaka-aineiden ostoon, ei vaikutusvaltaisilla tahoilla tunnettu juuri halua myöntää varoja ulkomaisen kurssikirjallisuuden tuontia varten. Lisäksi kauppasuhteet olivat kokonaan poikki Saksaan, joka sitä paitsi oli sodassa perusteellisesti hävitetty, niin että sieltä vuosikausiin ei voitu kirjallisuutta tuottaakaan.

Mitä taas kotimaiseen kurssikirjallisuuteen tulee, niin sen kohdalla oli tilanne sellainen, että jos jostakin ennen sotaa painetusta tieteellisestä teoksesta oli painos loppunut, ei uutta painosta kannattanut ottaa kaupallisista syistä. Sodan jälkeinen inflaatio-

talouden ja tavarantuotteen kausi oli näet kirjankustantajille kulta-aikaa, ja heillä oli kiire työntää markkinoille artikkelia, johon nähden yleisö tuntui olevan kaikkiruokaisin, nimittäin kaunokirjallisuutta.

SYL tuli avuksi tässäkin pulassa. Sen aloitteesta syntyi Helsingin Yliopiston luentomonistetoiminta. Mutta yksityistäkin yritteliäisyyttä tavattiin tällä alalla. Perustettiin monistamoita, joissa tuotettiin kokonaisia kurssikirjoja, niiden lyhennyksiä ja myös professorien luentosarjoja. Näitä myytiin sitten tarvitseville yleensä kohtuulliseen hintaan.

Sitä vastoin taksat olivat kalliimmat niillä vanhoilla civiksillä, jotka omistivat ennen sotaa hankkimiansa kurssikirjaharvinaisuuksia. Näitä kappaleita ei tavallisen opiskelijan kannattanut juuri ruveta säilyttämään, vaan hän pyrki ne myymään heti käytön jälkeen saadakseen sijoittamansa rahat takaisin.

4. AATTEELLISUUDEN PULA.

Yleistä. Olen pitänyt tarpeellisena viipyä melko pitkään sodan jälkeisen ylioppilaan aineellisissa vaikeuksissa, sillä osittain niiden pohjalta käy ymmärrettäväksi myös hänen henkinen ja nimenomaan aatteellinen kehityksensä.

On helposti käsitettävissä, että ylioppilas, jolta opinnot pahimassa tapauksessa olivat viideksi vuodeksi keskeytyneet ja jolla oli ehkä myös perhettä, ei juuri ehtinyt ajatella muuta, kuin miten mahdollisimman pian pääsisi valmiiksi ja ansaitsemaan. Mutta ei tarvittu näitäkään syitä. Riitti, että joutui kamppailemaan hävityn sodan aiheuttamien aineellisten vaikeuksien kanssa. Ne jo pakottivat tiukentamaan työskentelyn vauhtia, jotta olisi voinut niin nopeasti kuin suinkin lopettaa opiskelun korkeiden hintojen

ja alhaisen elintason Helsingissä. Tässä kiireessä moni luopui kokonaan vapaista harrastuksista, kuten aktiivisesta osanotosta osakuntaelämään, koska katsoi niiden vain vievän aikaa ja siten lisäävän kustannuksia.

Näin 40-luvun pulavuodet kehittivät ylioppilastyypin, joka tuntuvasti erosi 30-luvun lihavien vuosien ylioppilastyypistä.

30-luvulla ei Satakuntalaisessakaan Osakunnassa ollut vielä vallan harvinainen ilmentys tyylikäs tyhjääntoimittaja, joka kotoa saadun runsaan kuukausirahan tai perinnön turvin vietti »herrasmiehen elämää», s.o. maleksi päivänsä osakunnassa ja Ylioppilaskahvilassa ja iltansa ravintoloissa vaivaamatta päättään paljoa opiskeluhuolilla. 40-luvulla ei tällaisia »herrasmiesopiskelijoita» enää juuri tavannut. Sodan jälkeisen ylioppilaan elämäntyölin määräsi voimakkaammin kuin koskaan aikaisemmin taloudellinen ajattelu, mikäli näin juhlallinen sana tässä yhteydessä sallitaan. Hänestä tuli olosuhteiden pakosta materialisti, jonka energiasta kohtuuttoman suuri osa kului rahan, ruoan, asunnon, vaatteiden ja kurssikirjojen hankkimiseen. Mutta mitä leveämmäksi aukeni taloudellinen sektori, sitä kapeammaksi supistui henkinen. Aktiivista harrastusta riitti varsinaisten opintojen lisäksi vain sellaisiin hengenasioihin, jotka välittömästi koituivat ammattipätevyyden hyväksi.

T i e d e k u n t a j ä r j e s t ö t . Ammattipätevyyden lisäämiseen pyrittiin muun muassa siten, että saman opintohaaran edustajat perustivat keskenään kerhoja tai yhdistyksiä, ns. tiedekuntajärjestöjä. Uudet järjestönnimet, kuten Lingva, Kronos, Ylioppilasneekerit, Metsämiehet, Symbioosi, Taideopiskelijat, Kemistit ja Kompleksi, saivat tämän ajan ylioppilaselämässä yhä tärkeämman sijan. Syksyllä 1947 perustettiin niitä yhdistävä elin, Helsingin Yliopiston Tiedekuntajärjestöjen Keskustoimikunta (TKT), johon nykyään kuuluu jo kolmattakymmentä järjestöä.

Opiskelun päämääränä alkoi yhä selvemmin olla pitkälle viety spesialisoituminen, jotta saavutettaisiin mahdollisimman suuri kilpailukykyisyys paikanhakumarkkinoilla, ja tässä pyrkimyksessä tiedekuntajärjestöt epäilemättä jossakin määrin auttoivat jäseniään. Mutta koska samalla oli tavaton kiire valmistua, rajoitti tämä uusi järjestötoiminnan muoto entisestäänkin sitä vähäistä aikaa, joka olisi voitu käyttää vapaisiin harrastuksiin ja muun muassa osakuntaelämään. Näin peittyi jälleen näkyvistä osa niistä tähystysaukoista, joista olisi voitu katsella maailmaa varsinaisen ammattialan ulkopuolelle.

Tiedekuntajärjestöjen saavuttama suosio on liittynyt osana siihen yleiseen materiaalistumiseen, joka pääsi vallalle sodan jälkeisessä ylioppilaselämässä ennen muuta aatteellisten harrastusten kustannuksella.

Tiedekuntajärjestöt ja osakunnat. Tiedekuntajärjestöjen kasvava vaikutusvalta on aiheuttanut Ylioppilaskunnassa valtataistelun niiden ja osakuntien välillä. Tämä on tullut kärjistetyimmin esiin tietysti ennen Ylioppilaskunnan vaaleja. Tiedekuntajärjestöjen taholta on selitetty, että osakuntalaitos on aikansa elänyt, koska nykyaika ei enää suosi aatteellisuutta, vaan vaatii henkisen työn alallakin ammatillista järjestäytymistä. Osakuntien kannattajat taas ovat väittäneet, että tiedekuntajärjestöissä kehitetään henkisesti rajoittuneita ihmisiä, ns. fakki-idiootteja, jotka eivät uskalla nimittää aurinkoa auringoksi, ellei heillä ole tähtitieteessä korkeita arvosanaa. Koska tiedekuntajärjestöjen johdossa on helsinkiläisylioppilaita ja osakuntien johdossa maaseutulaisia, on tämä kiista tullut samalla maaseudun ja ESO:n väliseksi. Niinpä syksyn 1953 vaaleissa osakuntien edustajat olivat muodostaneet vaaliliiton, joka esiintyi Maakuntain Liiton nimellä. Maakuntain Liittoa vastassa oli voimakkaimpana Suomenkielisten tiedekuntajärjestöjen vaaliliitto, jossa oli yh-

teensä 11 järjestöä, näistä medisiinareilla, odontologeilla ja farmaseuteilla useimmat listat.

Ylioppilaspolitiikan loppu. Syyskuun 19. päivänä vuonna 1944 allekirjoitetussa välirauhansopimuksessa vaadittiin Suomelta muun muassa, että sen oli hajoitettava »hitleriläismieliset (fascisminluontoiset) poliittiset, sotilaalliset ja sotilaallisuusluontoiset samoin kuin muutkin järjestöt, jotka harjoittavat Yhdistyneille Kansakunnille ja erityisesti Neuvostoliitolle vihamielistä propagandaa». Näihin kiellettyihin yhdistyksiin katsottiin kuuluvaksi myös ylioppilasyhdistykset Akateeminen Karjala-Seura ja Akateemisten Naisten Karjala-Seura, jotka näin ollen lakkautettiin samoin kuin näiden kanssa yhteistoiminnassa ollut poliittinen puoluekin Isänmaallinen Kansanliike.

Puhuttaessa edellä 30-luvun ylioppilaspolitiikasta pyrittiin osoittamaan, kuinka AKS hallitsi lujalla otteella koko ylioppilasmaailmaa ja antoi sille yhtenäisen, nuoruuden tarpeita tyydyttävän ideologian. Se aatteellinen tyhjiö, joka pakosta syntyi AKS:n toiminnan loputtua, ei tosin muodostunut yhtäkkiä, vaan sota-aika oli sitä jo omalla tavallaan valmistellut rauhanaikaisen ylioppilaspolitiikan kaikkien pääkohteiden osalta. Ensinnäkin maanpuolustustyötä kohtaan ei sodan jälkeen pitkiin aikoihin olisi voitu tuntea samaa kiinnostusta kuin joskus 30-luvulla, koska sota-väsymys oli rauhan tullessa yleinen ilmiö. Aikaisemmin niin pirsteä kieliriita taas vaikutti kovin toisarvoiselta asialta niiden vaikeuksien rinnalla, joihin sodan jälkeinen Suomi oli joutunut. Sen lisäksi taistelu yhteistä vihollista vastaan oli lähentänyt eri kieliryhmiä toisiinsa. Mitä taas heimotyöhön tulee, niin tutustuminen itärajan takana asuvaan sukulaiskansaani oli rapistanut pois runsaasti sitä romantiikan kultausta, jonka hohteessa heimoasiaa 30-luvun juhlapuheissa tavallisesti käsiteltiin. Lopullisen iskun Suur-Suomi-haaveet saivat kesällä 1944, kun Itä-Karjalasta jouduttiin vetäytymään pois.

Viralliselta taholta pyrittiin luisumista irti 30-luvun ylioppilaspolitiikasta auttamaan vielä senkin jälkeen, kun AKS jo oli lakkautettu. Rauhantekoa seuraavana aikana Suomella oli reaalisia syitä pyrkiä hyviin suhteisiin Neuvostoliiton kanssa. Jotta kansa vuosikausia kestäneiden vihollisuuksien jälkeen olisi saatu tähän pyrkimykseen mukaan, tarvittiin voimakasta propagandaa. Tämä propaganda sai kuitenkin erikoisväriä siitä, että sen tekemisen otti etuoikeudekseen poliittinen puolue, joka oli ollut pannaan julistettu 30-luvun Suomessa ja jonka jäsenet sodan aikana olivat istuneet telkien takana siksi, etteivät olisi päässeet vihollisen vakoilijoina ja sabotaasin harjoittajina vahingoittamaan omaa kansaansa. Tämä puolue tunsu näin ollen helposti ymmärrettävää kaunaa 30-luvulla vallinnutta poliittista suuntausta kohtaan eikä unohtanut propagandassaan syyttää tätä siitä, että tämä oli johtanut Suomen »onnettomaan sotaseikkailuun», ikäänkuin Suomen asemassa olleen valtion joutuminen maailmansodan pyörteisiin olisi muka ollut jollakin keinoin vältettävissä. Samassa propagandassa tuotiin myös alleviivatusti esiin, että AKS ja sen johtama ylioppilaspolitiikka olivat sangen merkittäviä osasyllisiä. Hävityn sodan jälkeen tämänsuuntaisella propagandalla oli psykologisesti otollinen maaperä varsinkin sen ylioppilasnuorison keskuudessa, joka ei ollut ehtinyt osallistua sotaan.

AKS:n ideologia oli siis jo sodan loppuvaiheessa joutunut kannattajiensa mielessä inflatorisen kehityksen alaiseksi, ja tämä kehitys oli rauhanteon jälkeen vielä varmistettu julkisella lakkauttamisella ja vastapropagandalla. Käsitykseni mukaan AKS:n toiminta ilman virallista lakkauttamistakin olisi sodan jälkeen joko kokonaan sammunut tai ainakin viettänyt kituvaa elämää. AKS:n ideologia oli näet tyypillinen sotaan valmistautuvan nuorison ideologia, joka saattoi imeä elinvoimansa vain sotaan edeltäneen ajan sisä- ja ulkopoliittisista olosuhteista. Häviöön johta-

neen rauhanteon jälkeen sillä ei olisi ollut elämisen eikä tehokkaan toteutumisen edellytyksiä, korkeintaan sitä olisi pidetty merkillisyytenä tai anakronismina 40-luvun Suomessa. Tämä ei olisi ollut seurausta vain muuttuneista sisä- ja ulkopoliittisista olosuhteista, vaan myös niistä muutoksista, jotka olivat tapahtuneet ylioppilasnuorisossa itsessään.

Eri yhteyksissä on jo jouduttu mainitsemaan siitä, että rintamalta palannut ylioppilasnuoriso oli tavallista iäkkäämpää. Mutta se ei ollut iäkästä ainoasta vuosiltaan, vaan ennen kaikkea kokemuksiltaan. Tässä suhteessa se ei oikeastaan enää ollutkaan nuorisoa, sillä se oli lyhyessä ajassa joutunut kokemaan enemmän, kuin moni normaaliaikojen sukupolvi saa kokea kokonaisen ihmisiän aikana. Rajujen elämysten myllerryksessä se oli kypsynyt aikuiseksi liian äkkiä.

Ratkaisevaa oli vielä, että sodasta tulleiden ylioppilaiden kokemukset olivat olleet yksipuolisesti negatiivisia. He olivat menettäneet nuoruutensa illuusiot, monet heistä olivat kadottaneet terveytensä, he olivat nähneet parhaiden tovereiden kaatuvan viereltään, ja ihmisten tappaminen oli ajoittain ollut heidän jokapäiväistä työtään. Siksi näistä nuorukaisista oli tullut kyynilisiä, kovia ja säälimättömän realistisia. He epäilivät kaikessa aatteellisessa julistuksessa propagandaa, tuli tämä miltä suunnalta tahansa, ja he totesivat yllättyneinä, etteivät he enää kyenneet innostumaan runebergiläisestä isänmaallisuudesta. Jotain ja paljonkin heissä itsessään oli muuttunut.

Rintamalta palanneen ylioppilaan aatteellinen probleema oli siis kahdenlainen. Ensinnäkin hän huomasi hämmentyneenä, ettei se ideologia, joka ennen sotaa oli antanut hänen elämälleen ehjän ja lujan aatteellisen perustan, soveltunutkaan enää sodan jälkeiseen yhteiskuntaan. Toiseksi hän sai havaita läpikäyneensä sodan kestäessä sielullisen kriisin, jonka kuluessa hänen nuoruuden-

herkkyytensä oli hävinnyt ja hän oli tullut sielultaan liian vanhaksi ja väsyneeksi voidakseen tuntea mielenkiintoa ylipäänsä mitään aatteellista kohtaan.

Kun edellä on esitetty käsitys aks:läisyyden elinmahdollisuuksista sodan jälkeen, ei ole suinkaan unohdettu niitä paria ylioppilaiden järjestämää mielenosoitusta, joista edellinen tapahtui vuonna 1945 marraskuussa sotasyllisyysoikeudenkäynnin johdosta, kun taas jälkimmäinen kohdistui keväällä 1946 kommunistien vappukulkuetta vastaan. Kummassakaan tapauksessa ei ollut nähdäkseni kysymyksessä minkäänlainen »jälki-aks:läisyys». Marraskuun tapausten lähtökohtana oli yksinkertaisesti syytettyjä hallitusmiehiä kohtaan sodan ajalta säilynyt arvonto. Satakuntalaisilla oli asiaa kohtaan vielä se erikoismielenkiinto, että asianosaisten joukossa oli osakunnan kunniajäsen ja sen entinen inspektori. Keväällä 1946 taas kommunistien vappukulkue oli omiaan provosoimaan vastaansa ylioppilaiden suuttumuksen, koska siinä perin epäsuomalaiseen tapaan muun muassa kannettiin »pyhäinkuvia». Vapputunnelmalla lienee myös ollut osuutensa sanoihin ja tekoihin, jotka senaikaisessa tilanteessa kieltämättä olivat harkitsemattomia.

Tähän asti on puhuttu vain rintamamiesopiskelijoista. Entä sitten ne ylioppilaat, jotka saapuivat suoraan koulunpenkiltä osakuntiin? He tunsivat vain sodan ikävät jälkivaikutukset ja kommunistien ohjaaman propagandan, mutta eivät osanneet tehdä oikeita johtopäätöksiä esimerkiksi siitä korkeasta elintasosta, joka vallitsi Suomessa 30-luvun loppupuolella (ja olisi epäilemättä vallinnut edelleenkin, jos asia olisi ollut suomalaisten poliitikkojen määrättävissä). Näin ollen näiden nuorukaisten kuuli joskus lausuvan katkeria sanoja sotaa edeltäneen ajan sukupolvea, jonka syytä heidän mielestään oh se, että he saivat elää niukkuuden maailmassa. Samat nuorukaiset saattoivat myös antaa julkisuu-

teen lausuntoja — jopa ulkomaillakin — siitä, mitä virheitä 30-luvun ylioppilaspolitiikassa oli tehty. Heidän puolustukseksi on kuitenkin sanottava, että hävittyyn sotaan johtanutta politiikkaa oli senaikaisessa propagandapauhussa kenen tahansa vanhemman henkilön vaikea objektiivisesti arvostella, vaikkei olisi ollutkaan »tuulen haistelija» tai oman nahkansa suojelija. Ei ollut ihme, jos vihreät ylioppilaat tulivat antaneeksi lausuntoja, joista he mielellään vaikenivat myöhemmin aikoina, jolloin etäisyydet olivat ehtineet kasvaa ja käsitteet selvitä.

Vaikka nuorimman polven suusta saattoikin kuulla tyytymättömyyden ilmauksia,, lienee senkin keskuudessa sentään kansallinen ajattelutapa ollut vallitseva. Tästä osoituksena oli se, että kommunistien yritykset täyttää aatteellista tyhjiötä ylioppilasnuorisomme mielessä jäivät loppujen lopuksi tuloksiltaan sangen vaatimattomiksi. Niinpä he eivät saaneet edustajaa HYY:n hallitukseen.

Näiden eri-ikäisten ylioppilaspolvien ohella muistettakoon vielä ylioppilasjohtajisto. Normaaliaikoina tämän keskuudessa vallitsee tietty jatkuvuus: vanhemmat kasvattavat tilalleen nuorempia, niin että kokenutta työvoimaa riittää eri tehtäviin. Sodan ja AKS:n mukana hävisi kuitenkin pääosa entistä johtajistoa, jolloin mainittu jatkuvuus katkesi. Sodan jälkeen vallitsi siis muiden pulien ohella myös johtajistopula. Tämä ei liene jäänyt merkityksettömäksi juuri ylioppilaselämän aatteellista ja poliittista kehitystä ajatellen.

Edustavana esimerkkinä johtajistokadosta oli Satakuntalainen Osakunta, josta kaatui kuraattori ja tämän kaksi viransijaista.

30-luvulla koko akateemista nuorisoa yhdistäneen ylioppilaspolitiikan tilalle ei sodan jälkeisenä kymmenvuotiskautena ole vielä ilmestynyt mitään vastaavaa. Paremminkin voidaan sanoa, että tänä kautena ei ole ollut olemassa mitään ylioppilaspolitiik-

kaa. Kuten aikaisemmin on kerrottu, tästä tyhjiöstä on eri syistä ajauduttu materialistiselle linjalle. Tämä on vallinnut mm. Ylioppilaskunnan vaaleissa, joiden silmiin pistävänä piirteenä on ollut toisaalta aatteellisten tunnusten niukkuus, toisaalta aineellisten arvojen korostaminen. Vasta siirryttäessä 40-luvulta 50-luvun puolelle on alkanut näkyä merkkejä aatteellisesta heräämisestä.

5. »YLIOPPILASJUHLIEN SURKEUDESTA».

Yleinen villiintyminen. Sota oli aiheuttanut monenlaisia sielullisia vaurioita, joiden vaikutukset tuntuivat kauan rauhanteon jälkeen. Koetut hermojärkytykset seurasivat ei ainoastaan entisiä rintamamiehiä vaan monia muitakin lievempinä tai vaikeampina neurooseina. Niinpä yleinen levottomuus, joka purkautui huvitteluvimmana ja tavallista runsaampana alkoholinkäyttönä, oli ainakin osaksi neuroottinen ilmiö. Tämä vei tapojen villiintymiseen, joka johtui osaksi myös siitä, että sodan aiheuttama sielullinen jännitys oli lauennut, osaksi siitä, että kieläytymyksissä ja sotilaskurin alaisena eläneet miehet pääsivät äkkiä siviilielämän vapauteen. Siviilielämään siirtyminen aiheutti siis melkoisia sopeutumisvaikeuksia, joista ylioppilaat muiden mukana joutuivat kärsimään.

Ei voida sanoa, että sodan jälkeinen ylioppilaspolvi olisi huvitellut kovinkaan usein. Päinvastoin pääosa siitä pureutui heti niin ankarasti kiinni opintoihinsa, ettei aikaa paljoa jäänyt huvituksiin, eikä niitä varten yleensä riittänyt varojakaan. Mutta kun juhlittiin, tapahtui se perusteellisesti ja noudattaen tapoja, jotka olivat yhtä poikkeukselliset kuin itse aikakin. Niinpä oli yleistä, että miescivikset mennessään ylioppilasjuhliin varustautuivat vii-

napullolla siinäkin tapauksessa, että juhlapaikalla oli tarjoilua, koska omista viinoistaan pääsi halvemmalla humalaan. Ylioppilaslehti väläytteli kirjoituksessa »Ylioppilasjuhlien surkeudesta» (11. 3. 46) näkyviin mojovia yksityiskohtia, jotka kuvaavat tämän ajan juhlien tasoa. Lehti otti esimerkkinsä SYL:n järjestämistä uuden vuoden vastaanottajaisista Vanhassa Ylioppilastalossa. Kirjoittaja kertoo, että yleisö ensinnäkin oli melkoisesti häirinnyt ohjelmansuoritusta huudoin ja vihellyksin. Alkoholia oli viljelty runsaasti ja muun muassa siten, että joku oli kesken tanssinsa vetäissyt pullon taskustaan ja ottanut ryypyn pullonsuusta. Eräät olivat tanssineet savuke suussa — haluten kai huvitella niin monipuolisesti kuin suinkin. Tanssityyleistä oli vallitsevana ns. suomalainen standardityyli, jonka mukaan kaikkia säveliä oh lupa »tanssia» samalla tavalla, hitaasti kävelemällä. Jotkut olivat näin hiihdelleet vanhojakin tansseja.

S a t a k u n t a l a i s t e n j u h l a k u l t t u u r i . Satakuntalaisessa Osakunnassa ei tilanne juhla-kulttuurin kohdalla liene ollut sen parempi kuin muissakaan osakunnissa siitä päätellen, että eri yhteyksissä pohdittiin keinoja juhlatapojen parantamiseksi. Etenkin lukuvuonna 1946—47 oli useaan otteeseen esillä kysymys alkoholinkäytöstä osakunnassa. Helmikuussa asiaa käsiteltiin vilkkaasti keskeistelutilaisuudessa, joka julkaisi kysymyksestä seuraavanlaiset ponnet:

1. Osakunta asettuu ehdottoman raittiuden kannalle, mutta tähän päämäärään ei päästä suoraan, vaan siihen on mentävä välitavoitteen kautta, joka on kehitetty ja parannettu juoma-kulttuuri.

2. Osakunnan jäsenet alkoot osakunnassa nauttiko alkoholia paitsi sellaisissa suuremmissa juhlissa, joissa on alkoholin tarjoilua. Jos rikkomuksia havaitaan, asianomaiset saatetaan kurin-pitolautakunnan tutkittaviksi.

Osakunta oli ennen sotaa edustanut virallisesti ehdottoman raittiuden kantaa, joten ponsissa mainitun »välitavoitteen» hyväksyminen merkitsee poikkeamista aikaisemmasta suunnasta.

Näissä ponsissa esitettyjä ajatuksia oli puheena olevana vuonna yritetty noudattaa käytännössä jo ennen mainittua keskustelutilaisuutta. Juomatapoja oli koetettu parantaa siten, että yritettiin saada loppumaan omien »eväiden» käyttö illanvietoissa. Tässä tarkoituksessa oli ensin »miesten illanvietossa» ja sitten »naisten illanvietossa» vähän alkoholitarjoilua, samoin myöhemmin vuosijuhlan jatkojuhlassa. Tosin alkoholitarjoilulla oli kiivaita vastustajiakin niissä kokouksissa, joissa siitä päätettiin, mutta tarjoilun puoltajat pääsivät aina voitolle.

Satakuntalaisessa Osakunnassa lukuvuonna 1946—47 osoitettu harrastus tapojen parantamista kohtaan oli jo selvä merkki villiintymiskautta seuranneesta reaktiosta. Tämä on jatkunut, ja voidaan kai sanoa, että juomakulttuuri ylioppilasmaailmassa on tällä kertaa korkeammalla tasolla kuin koskaan aikaisemmin sen rappion jälkeen, jonka aiheuttivat ensin kieltolaki ja sitten sota.

6. TYHJIÖTÄ TÄYTETÄÄN.

Kulttuuritilaisuudet. Ne ylioppilaiden vaikeudet, joista edellä on ollut puhe, herättivät huolestumista vanhempien akateemisten kansalaisten keskuudessa. Eräät näistä halusivat tehdä jotakin opiskelijoiden auttamiseksi yli sodan jälkeisen henkisen kriisin. Viipurilaisen Osakunnan kuraattori maisteri Leo Sario oli kuullut Satakuntalaisen Osakunnan Lukupiiristä ja sai tästä ajatuksen, että ylioppilaille ruvettaisiin järjestämään yhteisiä kulttuuritilaisuuksia. Perustettiin Ylioppilaiden Kulttuuritoimikunta, joka kevätlukukaudella 1945 ryhtyi panemaan toimeen näitä tilaisuuksia. Ohjelmaan kuuluivat muun muassa esitelmät,

joissa helposti tajuttavassa muodossa luonnehdittiin eri alojen tieteellisen tutkimuksen viimeisiä saavutuksia. Lisäksi järjestettiin konsertteja ja teatteri-, ooppera- ja elokuvanäytäntöjä, joihin kaikkiin liittyi suullinen esittely. Tilaisuudet pidettiin enimmäkseen Vanhan Ylioppilastalon juhlasalissa. Keväällä 1952 yliopistot ja korkeakoulut alkoivat järjestää kukin omille oppilailleen ns. Studia generalia-luentoja, minkä jälkeen yhteisistä esitelmätilaisuuksista luovuttiin. Ylioppilaiden Kulttuuritoimikunnalle jäi vain taidetilaisuuksien toimeenpano. Vuodesta 1950 lähtien se on pitänyt yllä myös keskustelukerhoa »Piiri 50», joka on joka toinen viikko kokoontunut keskustelemaan ylioppilaiden ajankohtaisista kulttuuri- ym. kysymyksistä.

Oli kuvaavaa sodan jälkeiselle kulttuurinnälälle, että ylioppilaita varten järjestetyissä tilaisuuksissa oli ensimmäisinä vuosina aina täydet huoneet. Vuosittain järjestettiin noin 25 tilaisuutta, ja niissä kävi keskimäärin 500 henkeä kerralla. Luvut tuntuvat ehkä suurilta, mutta prosenttimäärä jää melko pieneksi, kun muistetaan, että SYL:ssä oli jäseniä pitkälti toistakymmentätuhatta. Osanottajia olisi ollut enemmän, jos olisi ollut suuremmat tilat käytettävissä. Vuosikymmenen loppua kohti harrastus laimeni.

Oli tyypillistä, että Ylioppilaslehti julkaisi vuosittain numeroita siitä, montako kulttuuritilaisuutta oli järjestetty ja paljonko niissä oli käynyt väkeä. Tällä tilastoinnilla kai tahdottiin osoittaa, kuinka laajalle aktiivinen kulttuuritietoisuus oli ylioppilaiden keskuudessa levinnyt. On kuitenkin todennäköistä, että keskitason ylioppilaille, jotka muodostivat kuulijakunnan enemmistön, merkitsi tilaisuuksissa käyminen vain passiivista kulttuuriharrastusta, joka oli luonteeltaan pikemminkin ajanvietettä ja vaikutukseltaan ohimenevää. Alkuaikoina tosin kulttuuritilaisuuksissa käytiin innostuksesta, mutta parin vuoden kuluttua näistä käynneistä tuli muotiasia. Ei ole kuitenkaan syytä uskoa, että se vaiva, jonka

Kulttuuritoimikunta näki saadakseen tilaisuuksien ohjelman mahdollisimman arvokkaaksi, olisi mennyt kokonaan hukkaan. On näet todennäköistä, että ainakin kuulijakunnan lahjakas vähemmistö sai kulttuuritilaisuuksista virikkeitä jatkuviin henkisiin harrastuksiin.

Kulttuuriviikko. Vuodesta 1945 lähtien on Ylioppilaiden Kulttuuritoimikunta järjestänyt joka kevätlukukauden aikana lisäksi ylioppilaiden kulttuuriviikon. Viikkojen keskeisenä ohjelmana ovat olleet puhe-, lausunta-, kirjoitus-, kuvaamataide-, näytelmäesitys- ja erilaiset musiikkikilpailut. Alkuvuosina harrastus kilpailuita kohtaan osoitti kasvavaa suuntaa (v. 1945 oli osanottajia 500, v. 1946 jo 800). Laajinta ja tasaisimmin jakautunutta eri kilpailulajien kesken lienee osanotto ollut v. 1947. Silloin osallistui kilpailuun 43 runokokoelmaa, joissa oli 654 runoa, 31 novellistia, heiltä 42 novellia, 1 romaani, 10 näytelmää, 8 tieteellistä kirjoitusta ja 7 käännöstä. Näytelmäkerhoja osallistui kilpailuun 9 kappaletta. Muista lajeista mainittakoon vielä 14 puhujaa, 29 lausujaa, 23 laulajaa, 6 kuoroa ja 3 orkesteria. Tämän jälkeen harrastus kilpailuita kohtaan laimeni ollen vähäisimmillään vuosina 1949 ja 1950, jonka jälkeen on taas ollut havaittavissa piristymistä. Huomio kiintyy siihen, että painopiste kilpailuissa on ollut jatkuvasti kirjallisten esitysten ja erikoisesti runojen ja novellien puolella. Niinpä v. 1953 osallistui kirjoituskilpailuihin kaikkiaan 80 nimimerkkiä, joilta tieteellisiä kirjoituksia oli vain 5. Esittävien taiteiden puolella kilpaili samanaikaisesti mm. 15 yksinlaulajaa, 13 lausujaa, 10 puhujaa, 4 pianonsoittajaa, 6 kuoroa ja 8 näytelmäkerhoa. Kun muistetaan, että kilpailijat edustavat koko Ylioppilaskuntien Liittoa, täytyy ihmetellä pieniä osanottajamääriä varsinkin sellaisissa lajeissa kuin lausunnassa, puhekilpailussa ja pianonsoitossa. Pääsyllisiä ovat oppikoulut, koska niissä ei riittävästi harrasteta musiikkia eikä varsinkaan puhe-kulttuuria.

Satakuntalaiset kulttuurikilpailuissa. Satakuntalaisen Osakunnan sijoittautumisesta kulttuuriviikon kilpailuissa on käytettävänäni tietoja seitsemältä vuodelta (vuosilta 1945 ja 1951 tiedot puuttuvat). Tänä aikana on osakunta pistejärjestyksessä ollut keskimäärin kahdeksannella sijalla niiden noin 21 ylioppilasjärjestön joukossa, joiden kunkin yhteispistemäärä on sijoituksia laskettaessa otettu huomioon. Parhaiten osakunta sijoittui v. 1952, jolloin se pääsi viidenneksi, huonoimmin v. 1953, jolloin jäätin yhdenneksitoista. Satakuntalaisten sijoittautumista osanottajaparven keskivaiheille voidaan pitää tyydyttävänä tuloksena, kun otetaan huomioon, että osakuntamme kuuluu pieniin osakuntiin ja että se ei pistelaskussa ole saanut tasoitusta pienuutensa vuoksi.

Seuraavassa luetellaan ne Satakuntalaisen Osakunnan jäsenet, jotka ovat kulttuuriviikon kilpailuissa saaneet ensimmäisen, toisen tai kolmannen palkinnon.

I palkintoja:

Olavi Vartia, pianonsoitto, v. 1945,
 Nisse Rinkama, sävellyskilpailu, v. 1947,
 Erkki Halme, valokuvauskilpailu, v. 1949,
 Arja Forsman, pianonsoitto, v. 1950,
 Eija Linkamo, yksinlaulu, v. 1953.

II palkintoja:

Nisse Rinkama, puhallinkilpailu, v. 1945,
 Osakunnan yhtye, kamarimusiikkiyhtyeiden kilpailu, v. 1945,
 Nisse Rinkama, sävellyskilpailu, v. 1946 (I palk. ei jaettu),
 »Lalli», käsinkirjoitetut ylioppilaslehdet, v. 1949,
 Kaija Naakka, yksinlaulu, v. 1949,
 Olli Ilmari Lehti, novellikilpailu, v. 1951,
 » » v. 1952,

III palkintoja:

Nisse Rinkama, puhallinkilpailu, v. 1946,
Kauko Kula, tieteellisaiheet kirjoitukset, v. 1947,
»Lalli», käsinkirjoitetut ylioppilaslehdet, v. 1948,
Arja Forsman, pianonsoitto, v. 1948,
Thure Johannes Widbäck, novellikilpailu, v. 1951,
Olli Ilmari Lehti, novellikilpailu, v. 1952,
Osakunnan kuoro, kuorolaulukilpailu, v. 1952,
» kvartetti, kvartettilaulukilpailu, v. 1952,
Olli M. Ronimus, käännöskilpailu, v. 1953.

Edellä mainituista 21 palkinnosta on 12 saatu erilaisista muusiikkikilpailuista, 8 palkintoa kirjallisista suorituksista ja 1 palkinto valokuvauksesta. Tämän kirjoittaja kaipaavat luettelosta erikoisesti puhutun sanan edustajia: lausujia, puhujia ja näyttelijöitä. Tekee mieli huomauttaa, että satakuntalaiset ylioppilaat valmistautuvat vaillinaisesti tuleviin tehtäviinsä yhteiskunnan palvelijoina, jos he opiskeluaikanaan laiminlyövät suullisen esitystaitonsa kehittämisen.

Hajamietteitä kulttuuritoiminnasta. Osoitti oikeaa tilanteen arvioimiskykyä, että ylioppilaille sodan jälkeen yritettiin keksiä jokin kokoava ja yhdistävä harrastus. Oli kuitenkin uutta, että kokoonnuttiin juuri yleissivistävien, tieteen ja taiteen piiriin kuuluvien asioiden pariin. Aikaisempia vuosikymmeniä voidaankin näet syyttää siitä, että ne eivät riittävästi ohjanneet ylioppilaitaan kulttuurin lähteille. Tästä joutuivat kärsimään varsinkin ne kansan keskuudesta lähteneet opiskelijat, jotka eivät kotoaan saaneet tarpeellista opastusta kulttuuripyrintöihin. Erikoisesti 30-luvusta on sanottava, että se oli ylioppilasmaailmassa yksipuolisesti poliittinen. Tällöin lienee ainakin miesopiskelijoissa ollut runsaasti sellaisia, joiden ainoana sivu-

harrastuksena oli ylioppilaspolitiikka. Satakuntalaiset olivat siinä onnellisessa asemassa, että heitä ohjattiin osakunnan taholta voimakkaasti kulttuuriharrastusten pariin muun muassa Lukupiirin avulla.

Viime vuosien akateemisen kulttuuriohjelman onnistunein toimintamuoto on epäilemättä ollut kulttuuriviikko kilpailuineen. Näin ensinnä tietysti siitä syystä, että se vaatii aktiivista, luovaa harrastusta. Mutta tärkeä on eräs toinenkin näkökohta. Sodan jälkeisen ylioppilaselämän pahimpia epäkohtia on ollut sen hajanaisuus. Opiskelijaparkaa on kiskottu samanaikaisesti moneen suuntaan. Kulttuuriviikon kilpailut eivät ole hajaannusta lisänneet ainakaan siinä mielessä, että ne olisivat vaatineet liittymistä johonkin uuteen ylioppilasjärjestöön. Kilpailijoiden kasvupohjaksi ja harjoitusareenaksi on näet kelvannut vanha kunniakas osakuntalaitos, johon kilpailutoiminta puolestaan on säteillyt takaisin harrastusta vilkastuttaen ja tasoa kohottaen. Tuntuvin tämä elvyttävä vaikutus on ollut tietysti silloin, kun on valmistauduttu johonkin sellaiseen kilpailulajiin, jossa on tullut kysymykseen joukkoesiintyminen, kuten kuoro-, orkesteri- tai näytelmäesityskilpailuun.

Ylioppilaslehti. Selvästi heijastuvat ne suuntaukset, jotka vallitsivat ylioppilasmaailmaa ennen sotaa ja sodan jälkeen, Ylioppilaskunnan äänenkannattajassa Ylioppilaslehdessä. Ennen sotaa se oli poliittinen propaganda julkaisu, jonka sivuille vaivoin saatiin sopimaan muuta kuin aks:läistä fraseologiaa. Sodan jälkeisenä aikana lehti on valtavasti kasvanut ei ainoastaan ulkonaiselta kooltaan vaan ennen kaikkea henkisesti kapasiteetiltaan. Siitä on tullut todellinen kulttuurilehti, joka pirteästi ja ennakkoluulottomasti kuvastelee ylioppilaselämän ja koko aikakauden ilmiöitä. Tähän on kuitenkin lisättävä, että 30-luvun Ylioppilaslehti oli paljon kiistattomammin oman aikansa ja lukijakuntansa aat-

teellinen tulkki kuin nykyinen, jonka henkevä toimitustapa kielii etupäässä vain toimituskunnan sanomalehtimieskyvykkyydestä. Nykyinen Ylioppilaslehti kuten sanottu kuvastelee erinomaisesti, mutta ei ota kantaa.

II. OMAN OSAKUNNAN PIIRISSÄ.

1. JOHTOHENKILÖT.

Professori Pekka Katara vakinaiseksi inspehtoriksi. Edellisessä jaksossa jo kerrottiin, että professori Pekka Katara oli keväällä 1943 valittu vt. inspehtoriksi professori Linkomiehen tultua tasavallan pääministeriksi. Elokuun alussa v. 1944 professori Linkomies vapautui pääministerin tehtävistään. Silloisissa oloissa professori Linkomies ei kuitenkaan katsonut voitavansa jälleen ryhtyä hoitamaan inspehtorin tehtäviä, vaan pyysi eroa toimestaan. Osakuntalaiset ilmaisivat kunnioitustaan eroavalle inspehtoriparille järjestämällä tälle erojaisjuhlan marraskuussa 1944 sekä antamalla inspehtoriparille muistolahjaksi taiteilija Kaapo Virtasen maalaaman Kokemäenjoen laaksoa kuvaavan taulun.

Kokouksessa marraskuun 6. päivänä 1944 osakunta valitsi yksimielisesti professori Pekka Kataran vakinaiseksi inspehtorikseen. Käytännössä tämä merkitsi tietysti vain sitä, että hän joutui jatkamaan tehtävää, jota hän jo toista vuotta oli hoitanut. Lisäyksenä siihen, mitä hänestä inspehtorina jo on sanottu, on syytä tähdentää, että professori Katara joutui pitämään osakunnan ohjaksia käsissään mahdollisimman epäkiitollisena ajankohdantana, pahimpina sodan jälkeisinä vuosina. Eittämättä hänen joustavuutensa ja kykynsä solmia henkilökohtaisia ystävyyssuhteita osakuntalaisiin helpotti pääsyä yli vaikean murrosajan.

Kiintymyksensä ja arvonantonsa hyväntuulista inspektoria kohtaan osakunta ilmaisi vuosijuhlissa v. 1949, jolloin paljastettiin taiteilija Kalervo Kallion professori Katarasta muovailema muotokuva. Kolmea vuotta myöhemmin hän joutui uudelleen osakunnan erikoisen kunnianosoituksen kohteeksi tullessaan valituksi kunniajäseneksi, niinkuin jäljempänä kerrotaan.

Professori Linkomiehen paluu. Osakuntalaisten kuten kaikkien muidenkin kansallisesti ajattelevien suomalaisten myötätunto oli seurannut professori Linkomiestä niinä hänelle raskaina vuosina, jolloin hän joutui kärsimään rangaistusta siitä, että oli isänmaan vaaran hetkellä uskaltanut ottaa vastuun maan asioiden johtamisesta. Kaikki tajusivat, että oli kysymys vain hävityn sodan aiheuttamien velvoitusten täyttämisestä, mutta kysyivät samalla, kuinka ihmistä voidaan rangaista siitä, että hän on täyttänyt velvollisuutensa maansa palveluksessa. Kun siis professori Linkomies marraskuussa 1948 pääsi vapauteen ja kun professori Katara samoihin aikoihin ilmoitti eroavansa inspektorin toimesta, pidettiin osakunnassa ilman muuta selvänä, että professori Linkomies tulisi uudelleen Satakuntalaisen Osakunnan inspehtoriksi. Syyskuun 26. päivänä 1949 professori Linkomies sitten yksimielisesti valittiin toimeen.

Professori Linkomiehen viimeisellä, edelleen jatkuvalla inspehtorikaudella on Satakuntalaisen Osakunnan toiminnassa ollut keskeisellä sijalla todellinen suuryritys, oman talon rakentaminen Helsinkiin. Inspehtori on koko ajan ollut tämän yrityksen johdossa tarmokkaasti, aikaansa ja vaivojansa säästämättä. Hankkeen onnistumisen tiellä on ollut vaikeuksia, joiden selvittäminen on aiheuttanut professori Linkomiehelle runsaasti päänvaivaa, neuvotteluja, matkoja ja kirjeenvaihtoa. Siitä, että näistä vaikeuksista on tähän mennessä selvitty, saadaan useissa tapauksissa kiit-



Inspehtori professori Edwin Linkomies

tää hänen vaikutusvaltaansa ja monien julkisten toimien hoidossa koeteltua käytännöllistä kykyään.

Kun muistaa sen ylimääräisen työtaakan, jonka Satakuntatalo on inspektorille aiheuttanut, ja lisäksi ottaa huomioon aineellisia arvoja yksipuolisesti suosivan ajanhengen, täytyy ihailla sitä johdonmukaisuutta, jolla hän kaiken keskellä on vielä jaksanut pitää aatteen lippua korkealla. Hänen tunnuksenaan on ollut: »Jollei osakunta uskalla käydä aatteelliseen toimintaan, ei sillä ole olemassaolon mahdollisuuksia.» Tähän tunnukseen hän on vedonnut muun muassa puolustaessaan osakunnan kokouksessa kantaa, että Satakunta-sarjaa on julkaistava, vaikkei se olisikaan taloudellisesti kannattavaa. Kaiken edellä mainitun lisäksi hän on pyrkinyt herättämään satakuntalaisissa opiskelijoissa osakuntaharrastusta omalla esimerkillään, sillä harvoin on hänen paikkansa kokouksissa, juhliissa tai illanvietoissa ollut tyhjänä. Eipä hän ole pitänyt liian suurena uhrauksena sitäkään ajanmenestystä, joka on seurauksena osallistumisesta osakunnan maakuntakiertueeseen.

Vuoden 1950 promootion aikana satakuntalaiset ylioppilaat olivat ylpeitä siitä, että heidän inspektorinsa professori Linkomies toimi promootorina ja hänen tyttärensä Sinikka Linkomies yleisenä seppeleensitojattarena.

Inspektorin rinnalla on osakuntaharrastuksissa nähty aina mukana hänen puolisonsa rouva Vera Linkomies, ei suinkaan miehensä varjona, vaan edustavana ja aktiivisesti osakuntatyöhön puuttuvana inspittärenä. Hänen mielenkiintonsa kohteena ovat olleet edelleen esteettiset harrastukset, kuten Lukupiiri ja kuoro, sekä lisäksi naisten kerhotoiminta ja Sunnuntaipiiri. Hänen huolehtiva valppautensa on kohdistunut usein sinne, missä toiminta on torkahtanut, eikä vuosihistorioista puutu mainintoja siitä, miten se ja se harrastusala on jälleen elpynyt inspittären herättämänä. Joskus on hänen ollut puututtava asiaan myös maakuntakiertueen liikkeelle saamiseksi ja lähdeittävä itse mukaan innostajaksi.



Inspitär professorinrouva Vera Linkomies



Sakari Mattila



Otto H. Meurman

Unohtaa ei sovi hänenkään työtään Satakuntatalon hyväksi. Hän ei säästänyt vaivojaan, milloin piti kerätä varoja tai hankkia tekstiilejä osakunnan uuden kodin pystyttämiseksi ja sisustamiseksi.

Kuraattori Sakari Mattila. Pystyvien inspehtorien lisäksi on Satakuntalaisen Osakunnan johdossa puheena olevana ajanjaksona ollut myös kuraattoreita, jotka toiminnallaan ovat kyenneet tekemään osakunnalle huomattavia palveluksia. Vaikeimman taipaleen heistä sai kuljettavakseen maisteri Sakari Mattila, joka — kuten on jo kerrottu — valittiin kuraattoriksi sotasuoksynä 1943 ja joka hoiti tätä tehtävää koko kolmivuotiskauden eli syksyyn 1946 saakka. Näin ollen hänen osalleen tuli pahin sodan jälkeinen hapuilu- ja villiintymiskausi, jolloin osakuntien oli yritettävä ohjata akateemisen nuorison elämää jälleen normaali-raitteille. Kuraattori Mattila suoritti tehtävänsä vastuunsa tunteen, ja hänen harkitsevan, täsmällisen ja vakavasti ihanteellisen ohjauksensa ansiota oli varmaan suurelta osalta se, että toiminta Satakuntalaisessa Osakunnassa pääsi rauhan tulon jälkeen niin nopeasti hyvään vauhtiin.



Kuraattori Erik Erämetsä kesäkiertueella.

Kevätlukukaudella 1945 maisteri Mattila oli Gästrike-Hälsinge Nationin stipendiaattina Upsalassa, jolla aikaa kuraattorin tehtäviä hoiti lääket. kandidaatti Otto Meurman.

Kuraattori Erik Erämetsä. Maisteri Mattilan jälkeen otti kuraattorin toimen vastaan maisteri Erik Erämetsä. Hän hoiti sitä vain lukuvuoden 1946—47, mutta tämä lyhyt kuraattori-kausi ehti muodostua useassa suhteessa merkittäväksi. Kuraattori Erämetsä kiinnitti erikoisesti huomiota osakunnan kulttuuritoimintaan, mikä näkyy jo siitä, että illanviettoja on ollut poikkeuksellisen runsaasti ja että »Lalli» on ilmestynyt tavallista useam-

min. Yleisvaliokunnan perustaminen tapahtui maisteri Erämetsän aloitteesta. Hän pyrki myös tiukasti saattamaan järjestykseen eräitä rempalleen jääneitä asioita. Niinpä herätti suurta huomiota osakunnan piirissä aikoinaan se, että kuraattori Erämetsä pakotti sodan aikaiset historioitsijat valmistamaan tekemättä jääneet vuosihistoriat haastamalla heidät kurinpitolautakunnan eteen vastaamaan laiminlyönnistään. Merkille pantavaa on lisäksi, että maisteri Erämetsän kuraattorivuotena aletaan osakunnassa pohtia keinoja sodan aikana höltyneiden juhlatapojen parantamiseksi.

Koska elettiin vielä sodan jälkeistä villiintymiskautta ja koska osa opiskelijoista oli rintamalta palanneita ikäciviksiä, on ymmärrettävää, että maisteri Erämetsän toisinaan radikaaliset otteet eivät saaneet osakseen ainoastaan hyväksymistä, vaan herättivät eloon myös voimakkaan opposition.

Kuraattori Erämetsällä oli syksyllä 1946 ulkomaanmatkan vuoksi kuukauden verran virkavapautta, jolla aikaa kuraattorin tehtäviä hoiti varatuomari Heikki Jokela.

Kuraattori Antti Poukka. Joulukuun 8. päivänä vuonna 1947 valitsi osakunta kuraattorikseen hovioik. auskultantti Antti Poukan. Vaikka hän olikin syntyään helsinkiläinen ja »Norsin» kasvatti, hänestä kehittynyt osakunnan riennoissa innokas satakuntalainen. Ennen kuraattoriksi tuloaan hän oli toiminut osakunnan yleisvaliokunnan varapuheenjohtajana ja Juristikerhon puheenjohtajana. Niin ikään hän oli hoitanut useita luottamustehtäviä akateemisissa yhdistyksissä, mm. lainopinylioppilaiden tiedekuntajärjestön Pykälä r.y:n puheenjohtajan tointa. Lisäksi hän oli kuulunut Ylioppilaskunnan edustajistoon. Kuraattorintuomareissaan tuomari Poukka tähdensi erikoisesti Lukupiirin ja Toimela-iltojen tärkeyttä, jälkimmäisiä siksi, että ne likensivät opiskelijoita muihin yhteiskuntaryhmiin.



Kuraattori Antti Poukka.

Kuraattori Poukka saavutti osakuntalaisten suosion rehdillä ja sivistyneellä olemuksellaan samoin kuin myös rauhallisella ja asiallisella suhtautumisellaan kulloinkin esillä olleisiin kysymyksiin.

Kuraattori Unto Partanen. Tuomari Poukan kolmi-vuotiskauden päättyessä oli jälleen edessä kuraattorinvaali. Marraskuun 27. päivänä 1950 valittiin uudeksi kuraattoriksi valtiotieteenmaisteri Unto Partanen. Hän oli tätä ennen jo monipuolisesti perehtynyt ylioppilasjärjestöjen toimintaan. Hän oli ollut mm. osakunnan sihteerinä, isäntänä ja kaitsijana ja SYL:n, HYY:n ja Ylioppilasneekerien hallituksen jäsenenä. Hän oli kuulunut



Kuraattori Unto Partanen ja hänen uskollinen seuralaisensa kamera.

myös Ylioppilaskunnan edustajistoon. Kuraattoriksi tulonsa jälkeen hän on toiminut mm. Vapauden Akateemisen Liiton puheenjohtajana ja Satalinnan Säätiön hallituksen jäsenenä. Monien luottamustoimiensa ansiosta maisteri Partanen on vuosikausia ollut ylioppilaselämän näkyvimpiä hahmoja ja saavuttanut kokemuksen, joka on koitunut myös Satakuntalaisen Osakunnan hyväksi.

Maisteri Partasen nuorekas puuhakkuus ei ole pysähtynyt vain välttämättömien velvollisuuksien hoitamiseen. 50-luvun puolella selvästi havaittava osakuntaelämän elpyminen sotaa seuranneen lamakauden jälkeen ei ole suinkaan tapahtunut itsestään, vaan siinä on selvästi havaittavissa kuraattorin innostavan johdon vai-

kutus. Tämä on tuntunut selvänä osakunnan urheilusaavutusten nousussa, jossa näkyy se maisteri Partasen ennakkoluuloton käsitys, että urheilulla on suurempi kyky kuin millään muulla harrastuksella saada mukaan nuoria ihmisiä ja herättää tervettä yhteishenkeä. Osittain maisteri Partasen ansiota on myös se, että Satakuntalainen Osakunta on kohonnut niiden osakuntien joukkoon, jotka vaativat ylioppilaselämän irtautumista sodan jälkikauden materialistisesta latteudesta korkeampien aatteellisten tunnusten hyväksi.

Satakuntataloon muuton jälkeen maisteri Partasesta voitaisiin sanoa, että hän on ollut ensimmäinen osakuntamme ammattikuraattori. Talon asukkaana hän on näet joutunut päiväkaudet olemaan kosketuksissa osakuntalaisten kanssa ja on voinut tehokkaammin kuin aikaisemmat kuraattorit ohjata asioiden kulkua. Yksi tärkeä syy Unto Partasen menestymiseen kuraattorina on ollut hänen kykynsä suhtautua osakuntalaisiin samalla kertaa sekä esimiehenä että hyvänä toverina. Juhlissa hän on tullut suosituksi nokkelasanaisena puhujana.

Joulukuun 1. päivänä v. 1953 valittiin maisteri Partanen vielä toiseksi kolmivuotiskaudeksi osakunnan kuraattoriksi. Vaali oli yksimielinen.

2. KUNNIAVANHUKSET POISTUVAT.

Kunniainspehtori J. J. Mikkola. Professori Mikkola täytti 80 vuotta heinäkuun 6. päivänä vuonna 1946. Tällöin hän joutui monenlaisen juhlinnan kohteeksi. Juhlijalle itselleen mieluisimpia huomionosoituksia oli varmaan Satakunta XIII, jonka osakunta jälleen julkaisi professori Mikkolan kunniaksi. Tämä antoi aiheen myös hänen käyntiinsä osakunnassa syys-

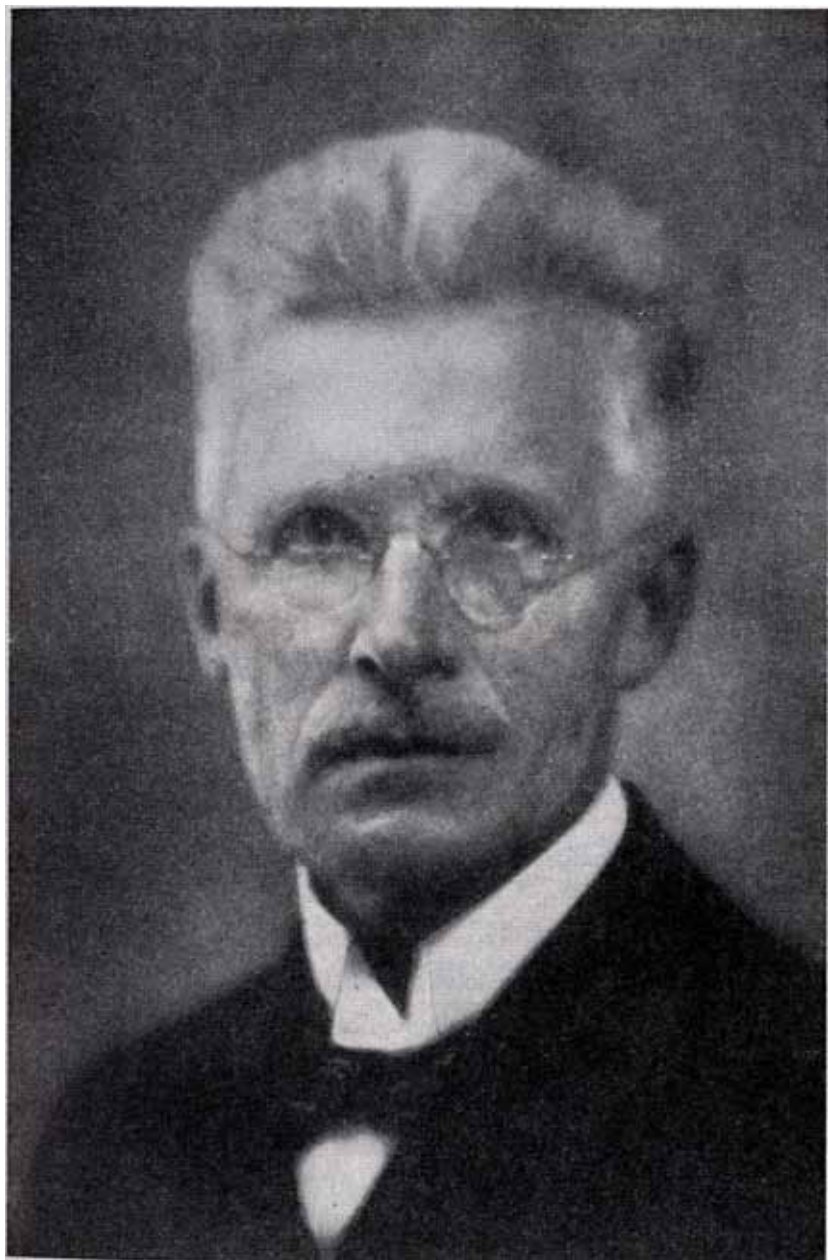
kuun 23. päivänä samana vuonna. Se jäi hänen elämänsä viimeiseksi käynniksi satakuntalaisten ylioppilaiden luona. Tässä tilaisuudessa kunniainspehtori piti merkillisen puheen, jäähyväispuheen, ikäänkuin hän olisi etukäteen saanut ilmoituksen siitä, että hänen ajallinen vaelluksensa kohta päättyisi. Läsnaölleiden mieleen painui varmaan lähtemättömästi kuva valkotukkaisesta kunniainspehtorista, joka puhui vanhan miehen hitaalla, katkeilevalla äänellä. Kiitettyään ensin siitä suuresta kunniasta, jollaisena hän piti Satakunta XIII:n omistamista hänelle, hän siirtyi tarkastelemaan niitä surullisia havaintoja, joita hän oli pitkän elämänsä aikana tehnyt selvitellessään historiallisten tutkimustensa yhteydessä Venäjän ja Suomen välisiä suhteita. Etenkin vuoden 1453 jälkeinen 500-vuotiskausi saattoi hänet synkkiin mietteisiin. Mutta näiden alakuloisten ajatusten jälkeen professori Mikkola halusi jättää osakuntalaisille koko rikkaan elämäkokemuksensa kiteytymänä rohkean ja uljaan henkisen testamenttinsa. Hänen puheensa lopupuoli kuului näin:

»Pitkän elämäni aikana olen kokenut, että on olemassa paljon ihmisajattelua ja -pyrkimystä, joka aikojen mukana muuttuu tai ha joo ja laho. Mutta on myös jotakin, mikä elää yli aikojen ja vaihteluiden.

Minulla on kolme elämänohjetta, jotka haluaisin Osakunnalle antaa: totuus, oikeus ja kunnia.

Totuutta on vaikea määritellä. Lähinnä sen määrittelin sanomalla, että sen vastakohta on valhe. Oikeuttakin on vaikea määritellä yksin, mutta kun tiedämme, mitä on sen vastakohta: vääräys, selviää sekin meille.

Nämä kolme käsitettä eivät ole vain haaveita, eivät pelkkiä abstraktioita, vaan realiteetteja, elämässä vaikuttavia väkeviä voimia. Niiden hyväksi ja niiden puolesta kannattaa nähdä vaivaa ja taistella, vieläpä kuoliakin. Kannattaa silloinkin, kun ne eivät



Kunniainspehtori professori J. J. Mikkola.

** 6. 7.1866 — † 28. 9.1946.*

lupaa voittoa, kannattaa nykyisenä ajankohtanakin, vaikka nämä käsitteet ovat kauaksi häipyneet yksilöiden ja kokonaisten kansojenkin tietoisuudesta.

Taistelu totuudesta, oikeudesta ja kunniasta on aina tenhonnut nuorten mieliä. Mutta siihen velvoittaa meitä jokaista korkea kutsumuksemme ihmisenä. Uskon vakavasti, että Schiller on lausunut selvän totuuden sanoessaan: »Zu was Besserem sind wir geboren».

Lähtiessään professori Mikkola hyvästeli kädestä pitäen osakuntalaiset. Viisi päivää myöhemmin, syyskuun 28. päivänä, saatiin osakuntaan tieto, että kunniainspehtori oli kuollut.

Professori Mikkolan korkean iän vuoksi oli kuolinsanoma tietysti koska tahansa odotettavissa, mutta sittenkin sen saapuminen aiheutti sekä entisten että silloisten osakunnan jäsenten keskuudessa perhesurun, jollaista ei aikaisemmin ollut koettu. Yli nelikymmenvuotisen herkeämättömän yhteistyön aikana oli osakunta kiinnittynyt häneen sitein, joiden katkeaminen teki kipeätä. Yhä uudet osakuntapolvet olivat kerääntyneet hänen viisaan ja sydämellisen tiedemieshahmonsa ympärille. Mitä kauemmin tätä yhteydenpitoa oli jatkettu, sitä yksimielisemmin oli tunnustettu hänen ehjän persoonallisuutensa arvo. Hänestä oli tullut auktoriteetti, jonka sanoja kuunneltiin kuin profeetan sanoja. Professori Mikkola oli kasvanut Satakuntalaisen Osakunnan kanssa orgaanisesti yhteen, niin että kun toista mainittiin, muistettiin toista.

Professori Mikkola haudattiin vaikuttavin menoin lokakuun 3. päivänä 1946. Satakuntalaisilla ylioppilailla oli huomattava osuus tilaisuuden järjestelyssä. Heidän valkolakkinsa olivat leimaa antavina myös itse hautaustilaisuudessa. Sen päätyttyä saattoväki lähti osakuntaan viettämään muistohetkeä.

Seurusteluhuoneeseen järjestetyn kahvitarjoilun jälkeen alkoi muistotilaisuus juhlasalissa, jossa vainajan köynnöksin koristetun



Satakuntalaiset ylioppilaat kunniainspektorinsa haudalla 3.10. 46.

muotokuvan alla paloi elävää valoa levittävä kynttilä. Aluksi laulettiin yhteisesti »Nyt ylös sieluni», minkä jälkeen v.t. kuraattori Heikki Jokela puhui vainajan muistolle. Hän puhui siitä, kuinka osakunnassa on paljon nähtävissä professori Mikkolan työn jälkiä, joista Satakunta-sarja on ikäänkuin osakuntaan ja Satakuntaan kohdistuneen rakkauden symboli. Mutta kaiken näkyväisen lisäksi me olemme saaneet vainajalta paljon sellaista, jonka säilytämme sydämiimme. — Puheen jälkeen Margaret Kilpinen soitti pianolla Beethovenin »Adagion» ja Kirsti Gallen-Kallela soitti sellolla rouva Kilpisen säestämänä I ja II osan Eclerin sonaattista »Adagio». Nuorempien osakuntalaisten edustajana puhui civis Mauno Jokipii siitä, kuinka he muistavat professori Mikkolaa Laaksolan ystävällisenä isäntänä, jonka suhde nuoriin oli aivan henkilökohtainen, toverillinen ja ennen kaikkea ymmärtäväinen. »Olen rakastanut osakuntaa, minulla on oikeus sanoa niin, koska

olen ollut sille uskollinen 40 vuotta.» Nämä professori Mikkolan viimeisessä puheessaan lausumat sanat todistavat hänen uhrautuvaisuudestaan, joka ei voi olla saamatta vastakaikua. Nykyinen osakuntapolvi tuntee syvää kaipausta ja kiitollisuutta suurta vainajaa kohtaan. — Civis Tuomas Haapanen soitti nyt viululla Veracinin »Largon», jonka jälkeen puhui professori V. A. Koskenniemi. Hän lähti siitä ajatuksesta, että ihminen ei ole sitä mitä hän tekee, vaan sitä mitä hän on. Kaikilla niillä, jotka ovat olleet professori Mikkolan ystäviä, on se tunne, että hänellä oli jotain muutakin kuin hänen elämäntyönsä, tunne persoonallisesta kokonaisuudesta, hyvydestä ja jalosta mielenlaadusta. Lopuksi professori Koskenniemi lausui ajatuksen, että maailmankaikkeus ei voi olla niin kohtuuttomasti luotu, että tällainen henkinen kokoomus voisi hävitä, mihin ajatukseen hän vielä liitti kirjoittamansa runon.

Puheen päätyttyä lauloi civis Immo Nokkala civis Kaarlo Lasilan säestämänä Händelin »Largon» ja Beethovenin sävellyksen »Rakkahin Jeesus, miks' viivy». Kun oli vielä luettu kaikkien niiden nimet, jotka olivat ilmaisseet rouva Mikkolalle osanottonsa, rouva Mikkola kiitti kaikkia läsnäolijoita. Hän puhui lämpimiä sanoja miehestään ja pyysi läsnäolijoita vaalimaan vainajan muistoa seuraavin arvokkain tehtävin: professori Mikkolan keskenjäänyt tutkimustyö pitäisi saattaa loppuun, kaikki hänen julkaisunsa pitäisi koota, ja kaikki kirjeet, kaskut ja julkaisemattomat puheet pitäisi säilyttää. Vielä rouva Mikkola pyysi, että osakunta ei unohtaisi häntä itseään, vaikka kunniainspehtori nyt onkin poissa, vaan yhä edelleen kokoontuisi runsaslukuisena Laakso-
laan.

Seuraavana keväänä paljastettiin professori Mikkolan hautakivi, ja tämän johdosta oli osakuntaan järjestetty toukokuun 17. päivänä muistotilaisuus, josta aikakirjat eivät kerro tarkemmin.

Kunniainspitiär Maila Mikkola. Professori Mikkolan kuoleman jälkeen oli osakunnalla vielä onni saada pitää luonaan hänen puolisonsa, osakunnan ensimmäinen kunniajäsen Maila Mikkola. Hän säilytti ihmeellisen henkisen vireytensä loppuun asti ja uhrasi elämänsä jäljellä olevina vuosina edelleen voimiaan osakunnalle, etenkin Lukupiirille ja Satakunta-talolle, kuten myöhemmin kerrotaan. Kunniainspitiär eli miehensä jälkeen vielä viidettä vuotta. Vuonna 1951 tammikuun 6. päivänä sammui hänen elämänsä poikkeuksellisen korkeana hulmunnut liekki. Rouva Mikkola oli syntynyt lokakuun 17. päivänä vuonna 1871, joten hän oli kuollessaan yli 79-vuotias.

Vainajan toivomuksesta hautaus toimitettiin hiljaisuudessa 10. 1. 1951. Vain lähimpien omaisten ja ystävien läsnäollessa laskettiin hämärtyvänä tammikuun päivänä tämän merkittävän naisen maalliset jäännökset Vanhan hautausmaan multaan kunniainspehtorin viereen. Ruumiinsiunauksen suoritti rovasti V. I. Forsman, ja hartaustilaisuutta kunnioitti läsnäolollaan tasavallan presidentin puoliso rouva Alli Paasikivi. Haudalta siirryttiin inspehtoriparin, professori ja rouva Linkomiehen, kotiin. Täällä vietettiin harras muistohetki, jonka aikana professori Linkomies palautti mieleen vainajan mittavan elämäнкаaren olennaiset piirteet.

Osakunnassa järjestettiin kunniainspittären muistotilaisuus sunnuntaina tammikuun 28. päivänä.

Ennen varsinaista tilaisuutta osakunta kävi lippuineen ja kunniavartioineen laskemassa seppeleen kunniainspittären haudalle. Kuraattori Unto Partanen lausui muutaman sanan vainajan muistolle, ja laulettiin yhteisesti Kilpisen »Iltalaulu». Tämän jälkeen oli osakunnassa muistojuhla, jonne saapui noin 170 henkeä entisiä ja silloisia osakuntalaisia. Huoneistoa valaisivat kynttilänliekit, ja juhlasalissa oli kunniainspittären kuva ympäröity kauniisti osakunnan lipuin, murattikköynnöksin ja viheriöivin kukkaristein.

Tilaisuuden aloitti Liisa Karttunen pianonsoitolla. Professori Pekka Katara puhui vanhimman osakuntapolven puolesta muistellen rouva Mikkolan inspitärkautta. Tuomas Haapasen esitettyä viulunsoittoa luki Eila Alava sen puheen, jonka Maila Mikkola oli pitänyt Satakuntalaisen osakunnan lipulle sen vihkiäisissä. Tämän jälkeen laulettiin »Laulu Satakunnalle». Maisteri Erik Erä-metsä palautti mieliin kunniainspittären olemukseen liittyneen henkisyys, joka ei ollut materiasta riippuvainen. Kunniainspittären nimittämä »hovilaulajatar» Irmeli Kuusisto lauloi isänsä Taneli Kuusiston säestämänä kolme laulua, minkä jälkeen maisteri Mauno Jokipii puhui kunniainspittärestä tämän ihanteellisuuden, vaatimattomuuden, kodikkuuden ja uskollisuuden valossa.

Osakunnan vahvistettu mieskvartetti, jonka syntysanat kunniainspitär oli lausunut, esitti nyt laulut »Sävelten aallot» ja »Kimmeltää kirkkahat», jotka usein olivat Laaksolan salissa kaikuneet. Arja Forsman puhui nykyisten osakuntalaisten ja lukupiiriläisten puolesta ja lausui kuin kunniainspittären koko olemuksen symbolina Eino Leinon runon »Hymni tulelle». Hän soitti myös Beethovenin as-duurisonaatin, ns. surumarssisonaatin, jonka Maila Mikkola oli pyytännyt häntä harjoittelemaan tulevia Lukupiirejä varten. Se on omistettu sankarille hänen kuollessaan, ja se saatiin nyt kuulla kuin tervehdyksenä vainajalta.

Inspehtori professori Linkomies kokosi juhlahetken tunnelmat puheeseensa, jossa hän muistutti mieliin, mikä onni on meitä kohdannut saadessamme tutustua Maila Talvioon. »Hänen kauttaan olemme saaneet olla lähellä kaikkein merkillisintä naispersoonallisuutta, minkä tämä maa on synnyttänyt. Maila Talviossa oli tulta, se tuli poltti häntä, ja satojen vuosien kuluttua se tuli on yhä lämmittävä satakuntalaisten sydämiä. Maila Talvio teki kylvöä kevään hengessä, ja kylväessään hän toivoi, että se kylvö toisi monituhatkertaisen sadon mittaamattomien aikojen kuluessa.»

Kilpisen »Iltalaulu» päätti tilaisuuden. Kaunis, kohottava juhlahetki oli ohitse. Mutta sen henki, kunniainspittären, Maila Talvion henki jäi kuin siunauksena läsnäolleiden mieleen.

Edellä on kerrottu osakunnan ensimmäisen inspittären ja 30-vuotisen kunniajäsenen poismenoon liittyvistä tapauksista ja tuntemista siten, kuin vuosihistorioitsija on ne nähnyt ja tuntenut. Rouva Mikkolalle koitui kauniiksi ja vaikuttavaksi kunnianosoitukseksi vielä se vainajille omistettu puhe, jonka ekonomi Veikko Oksanen piti paria kuukautta myöhemmin osakunnan vuosijuhlassa. Tässä puheessa hän terävänäköisesti ja keskitetysti luonnehti Maila Mikkolan elämäntyötä ja persoonallisuutta.

Kunniajäsen Emil Cedercreutz. Puheena olevana kymmenvuotiskautena poistui elävien kirjoista vielä kolmaskin kunniajäsen, joka oli edellisiä nuorempi ja jonka työskentely osakunnan hyväksi oli toisen luontoista kuin heidän. Tammikuun 28. päivänä vuonna 1949 kuoli näet kuvanveistäjä, vapaaherra Emil Cedercreutz. Hän oli syntynyt Köyliön kartanossa toukokuun 16. päivänä vuonna 1879. Vielä viimeisenä elinvuotenaan vapaaherra Cedercreutz oli ollut usein nähty vieras osakuntamme tilaisuuksissa, joissa hän puhui rakkaan kotiseudun ja sen kultaisen nuorison ylistykseksi. Monet osakuntalaiset saivat nauttia hänen vieraanvaraisuudestaan sekä hänen Helsingin-kodissaan että hänen kesäasunnossaan Harjavallan Harjulassa.

Lauantaina helmikuun 19. päivänä vietettiin osakuntahuoneistossa vapaaherra Emil Cedercreutzin muistojuhlaa. Läsnä oli vainajan omaisia, Satakunnan Killan jäseniä ja osakuntalaisia. Vainajan muotokuvan alla paloi kaksi kynttilää. Tilaisuudessa suoritettiin arvokasta musiikkiohjelmaa. Tohtori Vennervirta luonnehti E. Cedercreutzin taidetta. Vainaja oli monipuolinen kulttuuripersoonallisuus, jonka jälkeen jättämät työt tulevat aina muistuttamaan suuresta ihmisestä. Professori Aarre Lauha puhui

aiheesta »Uskonto ja kulttuuri». Vainajan muistolle omistivat sanansa vielä professori Jalmari Jaakkola ja kuraattori Antti Poukka. Omaisten puolesta puhui parooni Gustaf Cedercreutz kiittäen osakuntalaisia kaikesta siitä, mitä he olivat merkinneet Emil Cedercreutzille.

3. UUSIA KUNNIAJÄSENIÄ.

Kunniajäsen F. E. Sillanpää. Vuosijuhlassa vuonna 1946 kutsui osakunta kunniajäsenekseen Helsingin Yliopiston kunniatohtorin kirjailija Frans Emil Sillanpään. Vaikka kirjailija Sillanpää on käynyt koulunsa Tampereella ja joutunut tämän vuoksi opiskeluaikanaan hämäläisten ylioppilaiden piiriin, oli Satakuntalaisella Osakunnalla sangen hyvin perustellut syyt kutsua hänet kunniajäsenekseen.

Tämä toistaiseksi ainoa Nobel-kirjailijamme on vankkaa satakuntalaista syntyperää: hänen isänsä oli kotoisiin Kauvatsalta, ja Eän itse on syntynyt ja kasvanut Hämeenkyrössä. Samoin koko hänen tuotantonsa nousee satakuntalaisesta maaperästä: kirjailija on saavuttanut suurimmat voittonsa hänelle läheisen hämeenkyröläisen kyläyhteisön, sen luonnon ja ihmisen kuvaajana. Myös Sillanpään omalaatuinen, mestarillisen rehevä ja vivahduksekas sanonta saa elinvoimansa hänen kotipitäjänsä murteesta.

Kun kirjailija mainitussa vuosijuhlassa kiitti osakseen tulleet kunnianosoituksesta, hän samalla kansanomaisin, yhtäikaa vakavin ja humoristisin kääntein maalaili kuulijoiden mieleen lapsuudenmuistoja satakuntalaisesta kotiseudustaan ja vanhemmistaan. Tästä lähtien kirjailijamestarin parrakas, patriarkallinen hahmo on antanut arvokkuutta monille osakunnan juhlatilaisuuksille, ja monelle nuorelle ylioppilaalle on ollut varmaan unohdumaton elämys saada kuulla hänen elävää sanataidettaan.



Kirjailija F. E. Sillanpää.

Kun kesäkiertue vuonna 1947 vieraili Hämeenkyrössä, kutsui kirjailija Sillanpää kiertueen jäsenet kotiinsa ja toimi itse heidän ystävällisenä isäntänään.

Kun F. E. Sillanpää syyskuun 16. päivänä 1948 täytti 60 vuotta, julkaisi osakunta hänen kunniakseen Satakunta XIV:n, joka oli kirjailijamestarin nimelle omistettu ja sisälsi hänen henkilööän ja tuotantoaan käsitteleviä kirjoituksia. Syyskuun 23. päivänä oli Laaksolan Lukupiirin torstai-ilta omistettu samoin Sillanpäälle, ja kirjailija itse oli siellä kunniavieraana.



Professori Pentti Eskola.

Kunniajäsen Pentti Eskola. F. E. Sillanpään jälkeen kutsuttiin seuraava kunniajäsen vuoden 1947 vuosijuhlassa. Tällä kertaa kunnianosoitus kohdistui tiedemieheen, Helsingin Yliopiston geologian professoriin Pentti Eskolaan.

Professori Eskola on syntynyt Honkilahdella, tullut ylioppilaaksi Porin lyseosta ja kuulunut Satakuntalaiseen Osakuntaan. Vielä myöhemminkin hän on ollut kiinteässä kosketuksessa kotimaakuntaan ja osakuntaan. Tästä osoituksena ovat mm. hänen Satakunta V:ssä ja XIII:ssa julkaisemansa tutkimukset Ala- ja Ylä-Satakunnan kallioperustasta. Uraa uurtavan geologisen tut-



*Taiteilija Kalervo Kallion professori
Pekka Katarasta muovailema muotokuva.*

kimustyön perusteella professori Eskola on saavuttanut kansainvälisen kuuluisuuden geologian tutkijana. Niinpä hänen graniittia koskevat teoriansa ovat tulleet yleisesti hyväksytyiksi. Kutsumalla professori Eskolan kunniajäsenekseen osakunta arvokkaalla tavalla antoi tunnustuksensa huomattavalle satakuntalaiselle tutkijalle.

Kunni jäsen Pekka Katara. Maaliskuun 11. päivänä vuonna 1952 jätettiin osakunnan kokoukselle 43 osakuntalaisen allekirjoittama, näin kuuluva kirje:

»Me Satakuntalaisen Osakunnan entiset ja nykyiset jäsenet ehdotamme, että Osakunta kutsuisi professori Pekka Kataran Satakuntalaisen Osakunnan kunniajäseneksi tunnustukseksi hänen pitkäaikaisesta ja suuriarvoisesta työstään Satakunnan maakunnan ja sen ylioppilasnuorison hyväksi. Erityisesti haluamme palauttaa mieliin professori Kataran toiminnan Satakunnan keuhkotautiparantolan hallinnossa Satalinnan perustamisesta lähtien sekä hänen toimintansa Osakunnan inspektorina vv. 1943—48, jona aikana hän saavutti osakuntalaisten jakamattoman kiintymyksen.»

Kuten jo aikaisemmin on kerrottu, tämä osakuntalaisten spontaaninen mielenilmaus johti siihen, että professori Katara vuoden 1952 vuosijuhlissa kutsuttiin osakunnan kunniajäseneksi. Kutsua suorittaessaan professori Linkomies toi lisäksi esiin uuden kunniajäsenen tieteelliset ansiot.

4. JÄSENET.

Joukko kasvaa. Muistettaneen, että osakunnan jäsenmäärä sotaa edeltäneinä vuosina oli laskemaan päin. Syyslukukaudella 1938 kirjoissa olevien luku oli jo pudonnut 333:een. Sodan jälkeisten vuosien luvut näkyvät seuraavasta taulukosta:

SI. 1944 kirjoissa	302,	läsnä	208;	naisia	178,	läsnä	146
» 1945	456,	»	426;	»	218,	»	199
» 1946	507,	»	469;	»	216,	»	199
» 1947	550,	»	504		243,	»	227
» 1948	545,	»	487;	»	238,	»	218
» 1949	525,	»	486;		238,	»	219
» 1950	513,	»	474;		226,	»	204
» 1951	520,	»	488;		238,	»	219
» 1952	567,	»	535;		263,	»	245

Sodan dramaattisten loppuvaiheiden ja jälkiselvittelyjen sekä Pohjois-Suomessa edelleen riehuneiden taistelujen vuoksi aukaisivat yliopisto ja osakunnat syksyllä 1944 ovensa vasta marraskuun alussa. Suuri osa miehistä oli tällöin vielä asepalveluksessa, eivätkä kaikki sellaisetkaan, joilla olisi ollut tilaisuus, tulleet tätä tynkälukukautta varten Helsinkiin, minkä vuoksi ilmoittautuneita oli vähän. Sodan jälkeinen opiskelijatulva, jonka syistä edellä oli puhe, näkyy vasta seuraavien vuosien numeroista. Vuodesta 1947 lähtien luvut jossakin määrin pienevät. Näyttää kuitenkin siltä, että opiskelijatulva on laskenut Satakuntalaisessa Osakunnassa vähän hitaammin kuin Ylioppilaskunnassa yleensä. Syyslukukaudella 1945 näet osakunnan jäsenluku oli koko Ylioppilaskunnan jäsenluvusta 4,53 prosenttia, mutta esimerkiksi vuonna 1948 jo 5,24 prosenttia ja vuonna 1950 vielä hieman enemmän, nimittäin 5,34 prosenttia.

5. UUDISTUKSIA.

Yleisvaliokunta. Kokouksessa 14. 4. 47 valittiin komitea suunnittelemaan uudistuksia osakunnan paikoin vanhentuneeseen sääntökirjaan. Komitean jäseniksi tulivat silloinen kuraattori Erik Erämentsä ja cives Kimmo Asp, Heikki Jokela, Sakari Mattila, Esko Salmio ja Kaisa Virkkala. Tärkein tämän komitean ehdottama uudistus oli se, että 28. 4. 47 pidetyssä osakunnan kokouksessa perustettiin uusi elin, jonka nimeksi tuli Satakuntalaisen Osakunnan Yleisvaliokunta.

Osakunnan sääntöjen 26. §:n mukaan yleisvaliokunnan tehtävänä on

1. seurata osakuntaelämää ja harkita ja tehdä ehdotuksia sen edistämiseksi;

2. valvoa virkailijoiden toimintaa ja osakunnan tekemien päätösten täytäntöönpanoa;

3. seurata yleistä ylioppilaselämää sekä valvoa osakunnan suhteita koti- ja ulkomaisiin ylioppilasjärjestöihin ja ylioppilaiden keskuselimiin;

4. tehdä ehdotukset osakunnan edustuksesta sekä

5. antaa osakunnan kokouksen siltä pyytämiä lausuntoja.

Yleisvaliokunta valitaan huhtikuun lopulla seuraavaksi lukuvuodeksi, ja siihen kuuluvat osakunnan kuraattori puheenjohtajana ja hänen lisäksi valiokunnan keskuudestaan valitsema varapuheenjohtaja ja sihteeri sekä neljä muuta jäsentä. Varapuheenjohtaja on samalla kuraattorin lähin mies, tavallisesti loppututkinnon suorittanut ns. varakuraattori. Yleisvaliokunnan jäseniksi ei valita osakunnan virkailijoita.

Yleisvaliokunnan tehtävät ovat sen laatuksia, että siihen on valittava vanhempaan polveen kuuluvia osakuntalaisia, joilla jo on riittävästi kokemusta ja tietoja osakuntaelämän jollakin alalla. Niinpä nykyisin saattaa valiokuntaan kuulua jäseniä, joiden erikoisalana on Satakuntataloon liittyvät kysymykset, maakuntaasiat, urheilutoiminta, kulttuuripyriinnot tai naisten harrastukset.

Yleisvaliokunnalla ei ole valtaa päättää asioista. Sen tehtävänä on vain niiden valmistava käsittely ja tämän perusteella ehdotuksen teko kokoukselle, jotta kokouksessa ei tehtäisi harkitsemattomia päätöksiä ja jotta asioiden käsittely sujuisi nopeammin.

Harrastusmerkki. Yleisvaliokunta ehdotti osakunnan kokoukselle 5. 2. 51, että osakuntalaisille ruvettaisiin eräiden muiden osakuntien tapaan vuosittain jakamaan kunnia- ja ansiomerkkien lisäksi myös harrastusmerkkejä. Perusteluina mainittiin, että osakunnan ansiomerkki (vahvistettu 18. 2. 35) oli kärsinyt inflaation, koska sitä oli jaettu pääasiassa virkailijoille virkavuosien mukaan, ottamatta erikoisesti ansioita huomioon. Nyt

sitä vastoin olisi tarkoitus rajoittaa ansiomerkkien jakoa ja antaa sen sijaan harrastusmerkkejä.

Lokakuun 1. päivänä vuonna 1951 vahvistettiin harrastusmerkille säännöt. Niiden mukaan merkkiä voidaan myöntää osakunnan toimintaa kohtaan osoitetusta harrastuksesta sekä varsinaisille että ulkojäsenille vuosittain enintään kuusi kappaletta. Ne jaetaan Tobiaan tai jossakin muussa syyslukukauden juhlassa. Merkin saajista tekee syyslukukauden alussa valittu toimikunta ehdotuksen osakunnan kokoukselle, joka päättää asian. Toimikunta puolestaan voi pyytää ehdotuksia kerhoilta, harrastuspiireiltä ja toimikunnilta. Harrastusmerkki kiinnitetään osakuntanauhaan.

Harrastusmerkin suunnittelu vei kuitenkin runsaasti aikaa. Järjestettiin kilpailuita, mutta vasta keväällä 1953 ne antoivat tulokseksi käyttökelpoisen ehdotuksen. Palkintolautakunta, jonka puheenjohtajana oli inspehtori Linkomies, katsoi 14 ehdotuksen joukosta parhaaksi civis Unto Salon luonnoksen. Tämän pohjalla valmistettiin harrastusmerkiksi emaljoitu karhunpääkuvio, jota jaettiin ensi kerran pikkujoulujuhlassa v. 1953.

6. OSAKUNNAN ARKEA JA JUHLAA.

Kokoukset. Sodan jälkeisenä kymmenvuotiskautena osakunnan kokoukset on edelleen pidetty maanantaisin, ja ne ovat alkaneet kello 19. Kevätlukukaudella 1952 otettiin tilapäisesti kokouspäiväksi tiistai, jotta osakuntalaisilla olisi ollut tilaisuus käydä maanantai-iltaisin studia generalia-luennoilla yliopistossa.

Seuraavista numeroista näkyy, montako prosenttia läsnäolevien jäsenien määrästä on kunkin vuoden syys- ja kevätlukukaudella osallistunut varsinaisiin kokouksiin.

	sl.	kl.
1944—45	14,9	9,0
1945—46	8,0	5,0
1946—47	7,5	8,4
1947—48	7,9	4,5
1948—49	4,8	4,0
1949—50	7,0	3,5
1950—51	6,3	5,3
1951—52	7,6	5,1
1952—53	7,9	3,9

Jos yllä olevia lukuja verrataan 30-luvun vastaaviin lukuihin, havaitaan, ettei mainittavaa putoamista ole tapahtunut. Syyslukukauden prosenttilukujen keskiarvo oli sotaa edeltäneenä kymmenvuotiskautena täsmälleen sama kuin sodan jälkeisenä yhdeksänä vuotena. Kevätlukukaudella on eroa vain 0,6 prosenttia. Erikaisuutena todettakoon tässäkin yhteydessä ensimmäisenä rauhanvuotena ohimenevästi leimahtanut innostus. Syksyn 1944 tynkälukukaudella ehdittiin tosin pitää vain viisi kokousta, mutta niiden osanotto prosentti oli niin suuri, että täytyy palata syksyyn 1928 löytääkseen jotakin vastaavaa. Prosenttiluku tavallisesti pienenee jäsenmäärän kasvaessa, mutta Satakuntalaisessa Osakunnassa ei niin ole tapahtunut sodan jälkeisenäkään kautena.

Illanvietot. Osakuntamme alkuaikoina oli ohjelmallisilla illanvietoilla aivan keskeinen asema viikko-ohjelmassa. 1920-luvulta lähtien on mielenkiinto niitä kohtaan kuitenkin jatkuvasti laimentunut. Tämän ei ole tarvinnut aina suinkaan merkitä osakuntaharrastuksen yleistä laimentumista, vaan pikemminkin sitä, että työkenttä on laajentunut ja voimat jakaantuneet siten useampiin kohteisiin. 30-luvulla vaikutti näkyvimmin politiikan harrastelu. Viime vuosikymmenellä taas ovat illanviettoihin kohdistu-

nutta kiinnostusta pienentäneet monien vanhojen ja uusien harrastuspiirien ja kerhojen, varsinkin ammatillisten kerhojen, järjestämät tilaisuudet, tee- ja lauluillat ja vihdoin maksulliset ylioppilastanssit, joita osakunnat, Satakuntalainen muiden mukana, ovat ruvenneet runsaasti pitämään taloutensa tukemiseksi. Yhteistä näille tulokkaille on, että ne yleensä vaativat pienempää ennakko-vaivannäköä kuin perinteelliset, runsasohjelmaiset illanvietot. Näin ollen nämä uudet harrastukset ovat hyvin soveltuneet nykyajan kii-reiseen elämänmenoon ja muutamat niistä tarjonneet hyödyllistä ammattivalmennusta oman osakunnan piirissä. Kielteisenä puolena on mainittava, että varsinkin esittävien kykyjen mahdollisuudet saada harjoitusta ja päästä esiin ovat tämän uuden suuntauksen aikana pienentyneet.

Illanviettojen luku on vähentynyt vielä siitäkin, mikä se oli 30-luvulla. Tällöin järjestettiin vuosittain keskimäärin 20 illan-viettoa, sodan jälkeen on vain yhtenä vuotena päästy tähän lukuun, niinkuin seuraavista numeroista näkyy:

	sl.	kl.
1944 45	5	12
1945—46	12	6
1946—47	10	13
1947—48	5	6
1948—49	9	8
1949—50	5	5
1950—51	6	5
1951—52	4	4
1952—53	8	3

Merkille pantavaa on, ettei illanviettojen lukumäärässä tapahdu sanottavaa nousua edes lukuvuonna 1952—53, joka oli ensimmäi-nen vuosi Satakuntatalossa ja jolloin osakunnan sisäinen elämä

oli toimeliaampaa kuin ehkä minään aikaisempana vuotena koko sen tähänastisessa historiassa. Kun tiedämme, että osakuntalaiset mainittuna vuonna osallistuivat kaikkiaan noin yhdeksäänkymmeen eri kerhojen ja harrastuspiirien järjestämään tilaisuuteen ja niiden lisäksi noin kuuteenkymmeneen urheiluharjoitukseen, -otteluun tai -kilpailuun ja vielä joka viikko osakunnan kokoukseen, kuoronharjoitukseen ja tansseihin, käy ymmärrettäväksi, miksei illanviettoja ole kertynyt enempää.

Illanviettojen osanottoluvuista ei voida esittää tilastoa, sillä historioitsijat ovat vain poikkeustapauksissa arvioineet illanviettoyleisön pääluvun. Ne harvat maininnat, jotka ovat olemassa, viittaavat siihen, että keskimääräiset osanottoluvut ovat heilahdelleet sadan molemmin puolin kuten 30-luvullakin, ehkä olleet jonkin verran korkeammatkin kuin silloin, koska osakunnan jäsenmäärä on sodan jälkeen melkoisesti kasvanut. Prosentillinen osuus läsnäolevien määrästä, joka ennen sotia pysytteli 30 % vaiheilla, lie-nee niin muodoin pudonnut lähemmäksi 20:ta, koska läsnäolevien luku on noussut lähelle 500:tä.

Suosituin illanviettoilta ei ole enää ollut maanantai kuten 30-luvulla, vaan useimmat tilaisuudet on pidetty torstai-, lauantai- ja sunnuntai-iltais-in.

Kun katselemme osakunnan toimintakertomuksista illanviettojen otsikkoja, tapaamme niissä ensinnäkin eräitä perinnäisiä, edellisiltä vuosikymmeniltä tuttuja aiheita, kuten uusien jäsenten vastaanottoon liittyvät illanvietot ja P. Tobiaan juhlan. Sitä vastoin ovat jääneet kokonaan pois poliittiset tilaisuudet, joita 30-luvun illanviettoluettelossa oli runsaasti. Mutta on myös joitakin uusia piirteitä. Sodan jälkeisistä sosiaalisista harrastuksista kertovat Toimela-illanvietot. Osakunnan maakunnallisia pyrintöjä edustavat kaupunki- ja pitäjäillanvietot, kuten Porin, Rauman, Tyrvään ja Huittisten illat, joissa ohjelmaa ovat suorittaneet paitsi

näiltä paikkakunnilta kotoisin olevat ylioppilaat myös maakunnan miehet ja naiset. Tähän samaan harrastusalaan kuuluu vielä se Satakunnan museon hyväksi syksyllä 1947 järjestetty arvokas taideilta, jossa esiintyi useita tunnettuja satakuntalaisia kulttuurielämän edustajia, kuten Sillanpää, Tuulia, Selim Palmgren, Emil Cedercreutz, Maila Talvio ja Kirsti Gallen-Kallela. Historiantutkijain löytämä heimo veljeys satakuntalaisten ja eteläpohjalaisten ylioppilaiden välillä lieenee antanut aiheen siihen, että nämä naapurukset ovat ruvenneet järjestämään yhteisiä illanviettoja milloin Satakuntalaisessa Osakunnassa, milloin Ostrobotnialla. Samanlaista yhteyttä on pidetty myös toiseen naapuriin, Härmäläis-Osakuntaan. Aikaisemmin oli yhteisiä illanviettoja vain Pirkkalais-kerhon kanssa, mutta syksyllä 1953 oli Härmäläisten talossa ensimmäinen tilaisuus, jossa molemmat osakunnat kokonaisuudessaan olivat edustettuina. Skandinaavisia suhteita ilmentävät silloin tällöin vietetyt G-H.N -illanvietot. Ohjelmaltaan ja sävyltään keveintä laatua osakunnan tilaisuuksien joukossa ovat olleet syyslukukauden miesten juhla ja kevätlukukauden naisten juhla, jota viimeksi mainittua vuoden 1950 vaiheilla ruvettiin nimeämään Kainon päivän juhla. Useimmiten saavuttiin näihin tilaisuuksiin iltapuvussa. Paitsi tässä suhteessa ne ovat poikenneet muista illanvietoista myös siinä, että niissä on ollut alkoholitarjoilua.

Fuksiaiset ja itsenäisyyspäivän vietto. Uusia osakuntalaisia on sopeutettu pääkaupungin olosuhteisiin suunnitteen saman fuksikasvatusohjelman mukaan, josta jo 30-luvun yhteydessä oli puhetta.

Eräs sodan jälkeinen villiintymisilmiö oli se, että uusien osakuntalaisten vastaanottoillanvietosta, fuksiaisista, tuli remuisa tilaisuus, jossa fukseille tehtiin osittain sopimattomiakin kysymyksiä ja teetettiin heillä temppuja, jotka saattoivat varsinkin ujut

fuksittaret noloihin tilanteisiin. Satakuntalaisessa Osakunnassa muuttui fuksiaisten sävy arvokkaammaksi v:n 1950 jälkeen. Nykyään tilaisuus alkaa vakavasti inspehtori professori Linkomiehen puheella, jossa on muun muassa tähdennetty sivistyneen, kohteliaan käytöksen merkitystä sekä osakunnassa että muualla. Vasta puheen jälkeen on alkanut leikillinen osa ohjelmaa, jossa on varottu kaikkea sellaista, mikä vierottaisi tulokkaat osakunnasta.

Syyslukukaudella fuksit ovat saaneet vierailla inspehtorin kotona Yrjönkatu 13:ssa. Täten on haluttu lähentää uusia jäseniä osakuntaan, sen johtajiin ja inspehtorikotiin. Näiden vierailuiden yhteydessä fuksit ovat saaneet myös näyttää kykyjään ohjelman suorittajina.

Vuodesta 1951 lähtien on osakunnassa järjestetty itsenäisyyspäivän juhla. Sen arvokkain ohjelmakohta on ollut inspehtorin puhe, jonka jälkeen uusille jäsenille, jotka syksyn kuluessa ovat käyneet läpi fuksikasvatuksen, on juhlallisesti jaettu osakuntarauhat. Inspehtorin puheen luomaa aatteellista tunnelmaa ovat näissä tilaisuuksissa tehostaneet lippuseremonia, Porilaisten marssi, kynttilät, Suomen liput ja Maamme-laulu.

Itsenäisyyspäivän iltana on osakunta kokoontunut in corpore Hietaniemenkadulle ja osallistunut muiden osakuntien ja yliopilaskuntien kanssa kunniakäyntiin Suomen marsalkka Mannerheimin haudalle. Hautausmaalta on marssittu soihtukulkueena läpi kaupungin presidentinlinnan ohi Suurtorille, jossa on ollut lyhyt itsenäisyyspäivän juhla. Joskus seremoniat on voitu suorittaa päinvastaisessakin järjestyksessä. Myös tämä yhteisesiintyminen aloitettiin v. 1951.

V. 1952 kulki soihtukulkueessa n. 120 satakuntalaista.

Perinteelliset juhlat. Osakunnan perinteellisistä, vuosittain pidettävistä juhlista ovat edelleen olleet tärkeimmät pikkujoulu, laskiainen, vuosijuhla ja vappu. Niiden vietossa ei

ole tapahtunut mitään olennaisia muutoksia. Taistelu vapunvietosta ja lakin päähänpanoajastakin on jatkunut ennallaan ylioppilasmaailmassa. Satakuntalaiset ovat toistaiseksi olleet vapun vastaanoton kannalla ja panneet lakin päähänsä kello 24.

Muita juhlia. Puheena olevaan kymmenvuotiskauteen sisältyy melkoinen määrä tapauksia ja merkkipäiviä, joita osakunta on kunnioittanut jollakin erikoisella juhlalla. Heti syyslukukaudelle 1944 sattui kaksikin tällaista tilaisuutta, nimittäin professori Linkomiehen jäähyväisjuhla ja juhla rintamalta palaaville osakuntalaisille. Molempien näiden aihe kytkeytyi sootaan, kuten vielä seuraavankin tilaisuuden, sankarivainajien muistojuhlan, jota vietettiin kevätlukukaudella 1945 vuosijuhlan yhteydessä ja jossa oli läsnä myös sankarivainajien omaisia. Näistä kolmesta juhlasta sain selostukset niin myöhään, etteivät ne ehtineet tähän julkaisuun.

Seuraavan lukuvuoden kohdalle sattui kaksikin osakunnan historian kannalta arvokasta merkkipäivää. Lokakuun 22. päivänä 1945 kokoonnuttiin osakuntaan Satalinnan 20-vuotisjuhlan merkeissä. Vieraana oli mm. kunniajäsen, Satalinnan ylilääkäri tohtori Horelli, joka piti tilaisuudessa esitelmän keuhkotaudista.

Kevätlukukaudella 1946 taas tuli kuluneeksi 100 vuotta Länsisuomalaisen Osakunnan perustamisesta. Tämän tapahtuman kunniaksi olivat mainitun osakunnan työn jatkajat: Satakuntalainen ja Varsinais-Suomalainen Osakunta sekä Åbo Nation, järjestäneet arvokkaan juhlatilaisuuden. Aloitteentekijänä oli Satakuntalainen Osakunta. Juhlat vietettiin helmikuun 17. päivänä Vanhassa Ylioppilastalossa, Ohjelma aloitettiin päiväjuhlalla. Tervehdyspuheen piti Satakuntalaisen Osakunnan entinen jäsen tohtori Mikko Saarenheimo, joka palautti mieliin juhlivan osakunnan historiaa. Länsisuomalainen Osakunta oli erääseen aikaan johtavin osakunta. Se oli isänmaallisen hengen täyttämä, ja sen piirissä

tehtiin voimakasta kansanvalistustyötä. Sen perustamisen aikoihin oli uskottu, että se suurena osakuntana olisi vaikutusvaltainen ja voimakas, mutta yhdistävän maakunnan puuttuminen muodostui kuitenkin epäkohdaksi, jonka seurauksena oli vuosina 1904—05 tapahtunut Länsisuomalaisen Osakunnan jakautuminen kolmeksi tytär osakunnaksi. Puhuja totesi lopuksi, että jakautuminen oli koitunut näille uusille osakunnille onneksi. — Nämä sata-vuotisjuhlat päättyivät juhlaillallisiin ja -tanssiaisiin.

Arvokkaimpiin ja mieliinpainuvimpiin tämän vuosikymmenen juhlista ovat kuuluneet ne, jotka seurasivat osakunnan kunniavanhusten professori ja rouva Mikkolan ja vapaaherra Cedercreutzin kuolemaa. Niitä on jo toisessa yhteydessä selostettu.

Ylioppilaat olivat sydämestään mukana myös siinä kansallissurussa, jonka aiheutti suuren sotapäällikön ja valtiomiehen Suomen Marsalkka Mannerheimin kuolema 28. päivänä tammi-kuuta 1951. Niinpä Satakuntalaisessakin Osakunnassa olivat kuoleman jälkeisinä päivinä yleensä kaikki tilaisuudet peruutetut. Suomen Marsalkan hautauspäivänä 4. 2. osakunta oli mukana siinä ylioppilaiden kunniakujassa, joka oli järjestetty hautausmaattueen kulkutien varrelle. Lähes 200 osakuntalaista oli läsnä tässä kunnianosoituksessa 6000 muun ylioppilaan keralla. Osakunnan paikka oli Arkadiankadun alkupäässä. Osakunnan lippu oli kunniavartiossa sekä Hietaniemen hautausmaalla että yliopiston juhlasaliin järjestetyssä muistojuhllassa.

Jo mainittujen tilaisuuksien jälkeen ovat huomattavimpia osakuntaa koskevia juhlia olleet ne, jotka liittyvät Satakuntatalon rakentamiseen ja valmistumiseen, mutta niistä tulee puhe myöhemmin.

Tee- ja lauluillat. Sota-ajan osakunnasta puhuttaessa kerrottiin, että kevätlukukaudella 1944 ruvettiin silloisen isännän Heikki Huhtisen aloitteesta emäntien teetarjoilun yhteydessä har-

rastainaan yhteislaulua niinä torstai-iltoina, joina ei ollut Luku-piiriä. Näistä tee- ja lauluilloista muodostui traditio, joka on jatkunut näihin asti. Usein on iltojen ohjelmaan sisältynyt jokin esitelmä tai selostus.

Kello 12:n kerho. 40-luvulla oli yhtenä osakunnan epävirallisena toimintamuotona ns. Kello 12:n kerho. Jos jollakulla civiksellä oli keskipäivän aikaan asiaa toiselle civikselle, hän tapasi tämän varmimmin silloin osakunnasta, johon tähän aikaan päivästä kokoonnuttiin juttelemaan, lukemaan sanomalehtiä, soittamaan puhelimella ja kuuntelemaan radiota.

SYP — Satakunnan Ylioppilaspurjehtijat r.y. Ekonomi Henry Tuulos on antanut yhdistyksen vaiheista seuraavan selostuksen:

Keväällä vuonna 1945 perustettiin osakuntaan voimakkaan innostuksen ja merihengen vallassa omalaatuinen 'kerho', purjehdusseura Satakunnan Ylioppilaspurjehtijat, jolle laadittiin säännöt ja joka oikein rekisteröitiinkin. Seuran ensimmäisenä suurena tavoitteena oli Ruotsin-purjehduksen järjestäminen perustajajäsenille (ks. myös s. 177). Nämä jäsenet, jotka samalla muodostivat seuran hallituksen, olivat: Heikki Huhtinen puheenjohtajana, Paavo Wahlroos, Lars Ingström ja Henry Tuulos. Hallitus katsoi aiheelliseksi harkiten laajentaa yhdistyksen jäsenistöä ja kutsui seuraan kolme naisjäsentä, civettäret Ritva Aalto-Setälän, Eeva Pentin ja Angelita Puttan. Sittemmin jäsenluku lopulta nousi peräti toiselle kymmenelle.

SYP herätti eksklusiivisuudellaan muissa osakuntalaisissa melkoista närkästystä, ehkä kateuttakin, eikä osakunnan virallinen johtokaan oikein lämmennyt ajatukselle, ennen kuin silloinen kuraattori Sakari Mattila naisjäsenen ja sluuppi »Delilan» omistajan Angelita Puttan ansiosta saatiin SYP:n jäseneksi. Purjehdusseura järjesti keväällä 1945 osakunnassa yhdet tanssiaiset,

jossa päälylystakit loppuivat kesken, ja syventyi merihenkisiin harastuksiin suljetuissa kokouksissa, joista muitten harmiksi ilmoitettiin päivälehtien osakuntapalstalla.

Päätavoite Ruotsin-matka saatiin sitten toteutetuksi monenlaisten vaikeuksien ja ponnistusten jälkeen, joihin kuului mm. luvan saanti liittoutuneiden valvontakomissiolta. Suuri purjehdus tapahtui elokuussa 1945 puheenjohtajan omistamalla merikarvia-laismallisella, purjein varustetulla moottoripaatti »Raisalla». Pohjanlahti ylitettiin myrskyssä leveimmältä kohdaltaan, ja viikko vierähti Tukholmassa moninaisten harrastusten merkeissä, »Raisan» ollessa ankkuroituna Kungliga Motorbåtsklubbenin laiturissa.

Tämän jälkeen ei SYP isommin ole toiminut, sillä saavutettuaan ensimmäisen korkean tavoitteensa ei purjehdusseuralla ollut muuta huomattavaa päämäärää kuin nais- ja miespuolisten jäsenten naittaminen keskenään, mikä suurin piirtein onnistuikin.

Edellä olevaan selostukseen on vielä lisättävä, että Satakunnan Ylioppilaspurjehtijat r.y. teki Satakuntatalon hyväksi lahjoituksen, joka oikeutti yhdistyksen saamaan talosta nimikkohuoneen. Perustajajäsenet ovat tästä päättäen vielä osakunnan jätetty äänkin pitäneet yhteyttä keskenään, kun taas osakunnassa SYP ei heidän jälkeensä ole toiminut.

Naisten kerho. Ompeluillat, jotka sotaa edeltäneinä vuosina olivat olleet suosittuja, olivat kymmenkunta vuotta olleet unohduksissa, kunnes rouva Linkomies syksyllä 1950 jälleen herätti ne henkiin Naisten kerhon nimellä. Naiset kokoontuivat tämän jälkeen kerhoiltoihinsa joka toinen keskiviikko, ainakin ensimmäisenä vuotena säännöllisesti. Tilaisuuksiin on pyritty saamaan tyttöjä kiinnostavia esityksiä, alustuksia ja selostuksia, ja niissä on tehty käsitöitä, muun muassa nimikoitu osakunnan pyyhlinliinoja ja ommeltu joululahjoja Satalinnan parantolan lapsille. Niinpä jouluksi 1953 valmistettiin Satalinnaan noin 150



Naisten Kerho järjesti Satakuntatalon hyväksi myyjäiset 5.12.51.

lahjaa. Naisten kerho on ottanut ohjelmaansa myös Kainon päivän juhlan järjestämisen kevätlukukaudella.

K a m e r a k e r h o . Osakunnan valokuvauksen harrastajat perustivat 28. 10. 52 oman kerhonsa, jota toistaiseksi yleisimmin on. nimitetty Kamerakerhoksi. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Olli Ajanko ja sihteeriksi Pekka Palmu.

Uuden talon suojissa tämänkin kerhon toiminta on ollut suhteellisen vilkasta, sillä se kokoontui ensimmäisenä toimintavuoteenaan 9 kertaa. Ohjelmana on ollut sekä kerholaisten että ulkopuolisten asiantuntijoiden pitämiä alustuksia alan kysymyksistä, joiden johdosta on myös keskusteltu.

Toukokuussa 1953 kerho järjesti jo osakunnan kirjastoon valokuvanäyttelyn, johon osallistui kymmenkunta jäsentä.

Kesällä Luvialle tehdyn tutkimusretken yhteydessä Kamera-kerho hoiti pitäjänvalokuvauksen, kuten myöhemmin toisessa yhteydessä kerrotaan.



*Reserviupseeripiirin puheenjohtaja Risto Tainio
ottaa suuntaa silmä kovana maastokilpailussa 25.
10. 53.*

Reserviupseeripiiri. Osakunnan toistaiseksi nuorin kerho, Reserviupseeripiiri, perustettiin v. 1953 lokakuun 8. päivänä. Kerhon perustaminen on merkki siitä, että maanpuolustuskysymysten harrastamista aletaan ylioppilaspiireissä pitää jälleen luonnollisena asiana myös meillä niinkuin muissakin itsenäisissä valtioissa.

Sunnuntaipiiri. Sodan jälkeiselle ylioppilaselämälle oli luonteenomaista toisaalta hillitön huvittelunhalu: tahdottiin ikäänkuin hetkessä elää kaikki ne nuoruuden nautinnot, jotka monet sotavuodet olivat riistäneet. Toisaalta taas oli havaittavissa vakavaa etsimistä: haluttiin löytää elämälle kestävä pohja. Tässä etsinnässä auttoi satakuntalaisia ylioppilaita osakunnan Sunnuntai-piiri, joka sotavuosien keskeytyksen jälkeen alkoi toimintansa uudelleen kevätlukukaudella 1946. Se kokoontui osakuntaan sunnuntai-iltapäivisin. Piiri ei ollut suuri, 10—15 henkeä, mutta

sitä uskollisempi. Kolmena ensimmäisenä vuonna oli toiminta vilkasta, mutta sitten tuli lamakausi, kunnes kevätlukukaudella 1951 herättiin taas elämään. Alustajina tilaisuuksissa ovat olleet osakuntalaiset tai sitten kutsutut vieraat, joiden joukossa on ollut tunnettuja hengenmiehiä. Pääohjelmaksi on muodostunut alustuksen virittämä keskustelu.

Ensimmäinen vuosi Satakuntatalossa oli Sunnuntaipiirillekin siunauksekas, sillä se kokoontui silloin 20 kertaa. Syyslukukaudella 1953 on pidetty iltahartauksia myös arki-iltoina, koska sunnuntait urheilu- y.m. harrastusten vuoksi ovat usein varattuina. Osanottajia iltahartauksissa on ollut 20—30.

7. AMMATILLISET KERHOT.

O s a k u n n a n s i s ä i s i ä k e r h o j a . Kun edellä puhuttiin sodan jälkeisen ylioppilaan materialisoituneista harrastuksista, mainittiin yhtenä tällaisena ilmiönä tiedekuntajärjestöt, jotka lopulta ryhtyivät kilpailemaan osakuntien kanssa vaikutusvallasta muun muassa Ylioppilaskunnan johtoeleimissä ja aiheuttivat siten hajaannusta ylioppilasmaailmassa. Samoista syistä kuin nämä yleisakateemiset järjestöt, siis halusta suoda samojen aineiden opiskelijoille mahdollisuus lisätä ammattipätevyyttään järjestämällä heille yhteisiä tilaisuuksia, syntyi myös osakuntiin omia sisäisiä kerhoja. Näitä perustettiin myös Satakuntalaiseen Osakuntaan vuosina 1945—46 useita. Ne ovat pysyneet kokonaan osakunnan sisäisinä yrityksinä, erillään tiedekuntajärjestöistä, joten ne eivät ole hajoittaneet, vaan päinvastoin vilkastuttaneet osakuntaelämää ja ovat siis sellaisina olleet positiivisia ilmiöitä. Oman osakunnan toiminnan lama- ja nousukaudet ovat heijastuneet sen kerhojenkin toiminnasta. Niinpä se yleinen elpyminen, jonka

olemme eri yhteyksissä todenneet seuranneen siirtymistä 50-luvun puolelle ja ennen muuta muuttoa uuteen taloon, näyttäytyi myös kerhotoiminnan elpymisenä.

Juristikerho. Elinvoimaisin osakunnan kerhoista on ollut Juristikerho, jonka perustamiskokous pidettiin huhtikuun viidentenä päivänä vuonna 1946. Kerhon hallitukseen kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, kolme jäsentä ja kaksi varajäsentä. Hallitus valitsee keskuudestaan sihteerin, isännän ja emännän. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Antti Poukka ja sihteeriksi Alpo Vanhala. Lukuvuosina 1946—47, 1947—48 ja 1952—53 kerholla on ollut vuosittain 9 tilaisuutta, lukuvuosina 1948—49 ja 1950—51 tilaisuuksia oli 8 ja kahtena muuna vuotena 7, jotka luvut osoittavat, että kerhon toiminta tosiaan on ollut jatkuvaa ja säännöllistä.

Kerhon tarkoituksena on sääntöjen mukaan »toimia yhdyssi-teenä osakuntaan kuuluvien lainopin ylioppilaiden välillä, tukea heitä heidän opinnoissaan sekä terveen juristihengen vaaliminen ja kasvattaminen». Näiden päämääriensä saavuttamiseksi kerho on kerran kuussa järjestänyt kokouksen, jonka ohjelmassa juoksevien asioiden jälkeen on seurannut alustus tai keskustelukysymys. Aiheina ovat olleet esimerkiksi radiomurto, juristien mahdollisuudet pankkialalla, cif- ja fob-kaupat tai koeputkilapset juridisesta näkökulmasta, jollaiset mielenkiintoiset kysymykset ovat herättäneet tavallisesti vilkkaan, yli osakunnan virallisen aukioloajan jatkuneen keskustelun.

Juristeilla on ollut mielikuvitusta tehdä kerhonsa ohjelma vaihtelevaksi. Kevätlukukaudella 1948 kävi maisteri Iikka Kaakinen opettamassa heille puhe- ja kokoustekniikkaa. Maaliskuussa 1949 kerho järjesti osakunnalle näyteläjäjätkä, joiden aikana varsinkin taposta syytetty civis Eero Einiö teki vaikutuksen esiintymällä vangin puvussa ja kahleissa. Harrastusta kerhon toimintaa kohtaan ovat herättäneet myös useat ekskursiot, joita on

tehty mm. Riihimäen ja Katajanokan vankiloihin, rikosmuseoon ja rikostutkimuskeskukseen.

Vallinneen kurssikirjapulan aikana kerho on tehnyt hyödyllistä työtä lisäämällä osakunnan kirjaston juridista kirjallisuutta.

Jonkinlainen »tapaus» osakunnan juhlaohjelmaan on muodostunut kevätlukukaudella säännöllisesti vietetystä Juristikerhon vuosijuhlasta, jonka ohjelman sen järjestäjät ovat pyrkineet tekemään sekä arvokkaaksi että hauskaksi.

Kannunvalajat. Sodan jälkeisistä kerhoista on vanhin valtiotieteiden opiskelijain kerho Kannunvalajat, joka perustettiin 3. 10. 1945. Sen organisaatio on yksinkertainen: kerhon johtoon kuuluu vain puheenjohtaja ja sihteeri. Kolmena ensimmäisenä vuonna kerhon toiminta oli laimeaa, vain pari keskustelutilaisuutta vuodessa, ja sitten se sammui kokonaan. Vasta helmikuun alussa vuonna 1952 kerho herätettiin taas henkiin, ja se ehti kevään kuluessa pitää vielä neljä tilaisuutta. Tähän asti oli keskustelutilaisuuksia järjestetty vain Kannunvalajien omassa keskuudessa, syksystä 1952 lähtien on kokeiltu myös koko osakuntaa käsittävien tilaisuuksien toimeenpanoa. Paras yleisömenestys lukuvuoden 1952—53 aikana oli sillä illalla, jolloin maisteri Pekka Kuusi piti alustuksen alkoholipolitiikasta.

Kielikerho. Joulukuun 9. päivänä vuonna 1945 perustettiin osakuntaan kerho pääasiassa englannin kielen harrastajia varten. Kerhon kerrotaan kokoontuneen kerran viikossa kevätlukukauden 1946 aikana civis Eila Alavan johdolla osakunnan kirjastossa, jossa kunneltiin linguaphone-levyjä ja keskusteltiin englanniksi. Tähän yhteen lukukauteen Kielikerhon toiminta loppui.

Metsämieskerho. »Satakuntalaisen Osakunnan Metsämieskerho» perustettiin 7. 11. 46 yhdyssiteeksi osakuntaan kuuluvien metsätieteen ylioppilaiden välille. Sen puheenjohtajaksi valittiin civis Heikki Arasto ja sihteeriksi civis Veikko Hietala.

Metsämieskerho aloitti komeasti järjestämällä ensimmäisenä toimintavuotenaan kaikkiaan 10 tilaisuutta: kokouksia, ekskursioita, tanssiaisia ja metsätieteen professorien vierailuja. Kerholla oli myös vaikutusvaltainen ystävä, kunniainspitär Maila Mikkola, joka niihin aikoihin oli innostunut metsämuseoajatukseen ja kutsui 11. 5. 47 kerhon vieraakseen Laaksolaan. Tänä toimintavuotena kartutettiin myös osakunnan kirjastoa metsäalan kirjallisuudella. Metsämieskerhon tähti nousi jyrkästi, ja jyrkästi se myös painui. Seuraavana lukuvuotena kokoonnuttiin vielä neljä kertaa, ja sen jälkeen kerho hievahtamatta nukkui syksyyn 1953, jolloin se lokakuussa herätettiin henkiin.

III. MAAKUNNAN HYVÄKSI.

1. JULKAISUTOIMINTA.

Kotiseudullemme II, III ja IV. Osakunnan 40-vuotisjuhlaa varten keväällä 1944 oli tarkoitus toimittaa painosta epäedullisen ajan vuoksi vain vaatimaton juhlaulkaisu. Painatus vaikeuksien takia ilmestyi julkaisu tasan vuoden myöhästyneenä vasta 1945 Kotiseudullemme II -nimisenä.

Niin tilapäisluontoisena kuin tämä 58-sivuinen vihkonen lähetettiin julkisuuteen, on sen lehdillä kuitenkin runsaasti mielenkiintoista, jopa vavahduttavaakin tekstiä. Siihen sisältyvät muun muassa kirjoitukset kesällä 1941 kuolleesta osakunnan entisestä inspektorista Oiva J. Tuuliosta ja kaatuneista kuraattoreista Hanne Potilasta ja Jorma Huhtalasta. Itsessään järkyttävä on luettelo talvisodan ja jatkosodan niistä sankarivainajista, jotka olivat kuuluneet jäseninä Satakuntalaiseen Osakuntaan. Kohtalokkaan ajan tuntua vielä täydentävät erittäin osakuntalaisten

kirjoittamat kuvaukset omista rintamakokemuksistaan. Muut vihkosen kirjoitukset väläyttelevät näkymiä etupäässä osakunnan kotiseutuharrastuksiin. Julkaisun toimittajia ei ole mainittu.

Kotiseudullemme III ilmestyi Satakunnan Parantolan 25-vuotisjuhlaksi v. 1950 nimellä Satalinnan Satu». Summittaisen kuvan sen sisällyksen laadusta antaa nimilehden aliotsikko: »Muis-teltua ja koettua Satakunnan Parantolan 25-vuotistaipaleelta». Kirjoittajina on joukko henkilöitä, jotka ovat aktiivisesti osallistuneet parantolan perustamiseen tai myöhemmin sen johtamiseen tai muulla tavoin joutuneet parantolan kanssa tekemisiin. Julkaisun toimitussihteerinä on ollut maisteri Eino Nikkilä.

Sarjan tähän mennessä viimeinen julkaisu, Kotiseudullemme IV, ilmestyi osakunnan kotiseututyöhön kauan ja menestyksellä osallistuneen miehen, rehtori Viljo Alasen, 60-vuotispäivän kunniaksi syksyllä 1953. Kirjoittajat ovat pääasiassa osakunnan tunnettuja kotiseututyön johtajia eri vuosikymmeniltä. Julkaisun kustannuksiin on osallistunut myös rehtori Alasen johtama oppilaitos Helsingin V. Yhteiskoulu. Toimitussihteerin tehtävät on hoitanut tohtori Niilo Valonen.

S a t a k u n t a XII, XIII, XIV ja XV. Sota-aika oli merkinnyt monivuotista taukoa Satakunta-sarjan julkaisemisessa. Aineistoa oli kuitenkin kertynyt, niin että vuonna 1946 saatettiin toimittaa julkisuuteen kaksikin osaa, nimittäin Satakunta XII ja XIII. Edellinen oli omistettu osakunnan kunniajäsenelle professori Jalmari Jaakkolalle hänen edellisenä vuonna vietetyn 60-vuotispäivänsä johdosta. Tämän osan rahoitukseksi oli saatu lahjoituksia kauppaneuvos Artturi Hellemaalta sekä W. Rosenlew & Co:lta ja Rauman kaupungilta. Edelleen tohtori B. Mikkela sekä Laura ja Paavo Nuoranne olivat lahjoituksillaan avustaneet julkaisua. — Satakunta XIII taas ilmestyi kuten jo on kerrottu kunniainspehtorin professori J. J. Mikkolan 80-vuotispäivän (6. 7.

46) kunniaksi. Viimeisessä osakunnassa pitämässään puheessa (23. 9. 46) kunniainspehtori arveli, että Satakunta XIII olisi tie-teellisesti arvokkain siihenastisista Satakunta-sarjan julkaisuista. Sen toimituskuntaan kuuluivat Pekka Katara, Sakari Mattila ja Niilo Valonen sekä toimitussihteerinä Eino Nikkilä. — Sama toimituskunta, paitsi että Mattilan tilalla oli Pertti Virtaranta, toimitti vielä seuraavankin julkaisun, Satakunta XIV.n. Se ilmestyi kuitenkin kaksi edeltäjäänsäkin osakunnan kunniajäsenen merkkipäiväksi. Tällä kertaa oli vuorossa »satakuntalaisen luonnon ja ihmisen verraton kuvaaja» F. E. Sillanpää, joka syyskuun 16. päivänä 1948 täytti 60 vuotta. Aikaisemmat Satakunta-sarjan osat olivat sisältäneet melkein yksinomaan maakunnan menneisyyttä valaisevia historiallis-kansatieteellisiä kirjoituksia. Satakunta XIV erosi näistä siinä, että se sisälsi kirjallisen nimikkohenkilönsä kunniaksi tutkielmia myös kirjallisuuden alalta: F. E. Sillanpäästä kolme ja Kaarlo Sarkiasta ja Algoth Untolasta kummastakin yhden. Julkaisua avustivat lahjoituksilla Kustannusosakeyhtiö Ota-va, Satakunnan Kirjallinen Kerho, Hämeenkyrön Säästöpankki, Hämeenkyrön kunta, Hämeenkyrön Osuusmeijeri ja Kyröskosken Osuusmeijeri. — Neljän vuoden kuluttua edellisestä osasta, uuden Satakuntatalon vihkiäisiin syksyllä 1952, valmistui Satakunta XV. Teoksen ilmestymisen aiheena ollut merkkipäivää edustaa julkaisussa kirjoitus Satakuntatalon syntyvaiheista. Osakunnan historiaan liittyy läheisesti myös tutkielma Laaksolan kulttuurikodista. Tämän osan ovat toimittaneet Edwin Linkomies, Eino Nikkilä ja Niilo Valonen. Sen toimitussihteerinä on ollut Mauno Jokipii. Julkaisua ovat lahjoituksin avustaneet Werner Söderström Oy., Rauman kaupunki, Merikarvian kunta, Tyrvään Sanomat ja Satakunnan parantola. (Ks, myös lukua »Julkaisurahasto» s, 322).

Kaikki edellä mainitut Kotiseudullemme- ja Satakunta-sarjan julkaisut on painettu Vammalassa Tyrvään Kirjapaino Oy:ssä.

Tässä historiassa, joka käsittelee osakuntamme vaiheita sen 25-vuotisjuhlasta lähtien, on voitu seurata Satakunta-sarjan kasvua Vilistä XV:een osaan saakka, siis kaikkiaan yhdeksän osan aikana. Näihin julkaisuihin on kirjoittanut 46 henkilöä kaikkiaan 88 tieteellistä tutkielmaa, jotka ovat edustaneet monia eri tieteitä ja jotka kaikki ovat jollakin tapaa käsitelleet Satakuntaa. Seuraavassa luettelossa on mainittu kirjoittajien nimet ja heidän kirjoitustensa määrä:

Lempi Ahla	2	K. V. Lehto joki	1
Reino Alanen	1	Jouko Levanto	1
Viljo Alanen	4	Edwin Linkomies	4
A. R. Alho	1	Aina Lähteenoja	5
K. O. Alho	1	J. J. Mikkola	1
Eino Arvela	1	Eino Nikkilä	2
Kaisu Blom	1	Aili Nurminen	1
Nils Cleve	1	Pentti Papunen	1
Erik Erämetsä	1	Eero Saarenheimo	1
Pentti Eskola	1	Mikko Saarenheimo	5
Kirsti Gallen-Kallela	1	Jouko Saikkala	1
Eeva Hermonen	1	Martti Salmi	1
V. Horelli	2	Matti Sauramo	1
Niilo Ikola	1	A. Seinäjokelainen	1
Jalmari Jaakkola	6	Toivo Tunturi	1
Mauno Jokipii	3	Aarre Tuompo	2
Arvo Junnila	1	O. J. Tuulio	1
Kaarlo Jäntere	1	Niilo Valonen	5
Pekka Katara	3	Kustaa Vilku	1
L. I. Kaukamaa	6	Kalevi Virkkala	3
Toivo Kaukoranta	1	Oiva Virkkala	1
Ilmari Kohtamäki	1	Helmi Virtaranta	2
Mirjam Kulmala	1	Pertti Virtaranta	4

Näistä luetelluista henkilöistä on yhdeksän sellaista, jotka ovat kirjoittaneet jo aikaisempiinkin Satakunta-sarjan osiin. Jos poimitaan heidän kaikki kirjoituksensa koko tähänastisesta Satakunta-sarjasta, muuttuvat luvut heidän kohdallaan seuraavallaisiksi:

Pentti Eskola	4	Aina Lähteenoja	7
Niilo Ikola	5	J. J. Mikkola	3
Jalmari Jaakkola	15	Mikko Saarenheimo	7
Toivo Kaukoranta	2	Matti Sauramo	3
Edwin Linkomies	6		

2. KOTISEUDUNTUTKIMUSRETKET.

Kuten aiemmin on kerrottu, oli viimeinen kotiseuturetki ennen sotaa tehty Hongonjoelle kesällä 1939. On myös mainittu, miten ns. välirauhan aikana kesällä 1940 tutkimusretkikunta oli jo ehtinyt saapua Ikaalisiin, mutta joutunut miltei heti liikekannallepanon vuoksi lopettamaan työnsä ja hajaantumaan. Ymmärrettävistä syistä työtä voitiin jatkaa vasta sodan päätyttyä. Sitä tarmokasta tapaa, jolla osakuntatoimintaa sodan jälkeen pyrittiin saamaan käyntiin, osoittaa se, että heti ensimmäisenä rauhankeksänä 1945 pystytettiin lähettämään kahdeksanhenkinen tutkimusretkikunta maakuntaan, tarkemmin sanoen Ikaalisiin, jossa siistavallaan ryhdyttiin jatkamaan siitä, mihin viisi vuotta aikaisemmin oli ollut pakko lopettaa. Tämän jälkeen ovat tutkimusretket säännöllisesti kuuluneet kesätoimintaan. Ne ovat suuntautuneet seuraaviin pitäjiin: 1946 Viljakkalaan, 1947 Köyliöön, 1948 Kiikkaan, 1949 Huittisiin, 1951 Punkalaitumelle, 1952 Harjavaltaan ja 1953 Luvialle. Kesällä 1950 ei varsinaista tutkimusretkeä jär-



*Köyliön retkellä.
Maria Vanteen pata riippui vielä kraakussa.*



*Kiikan retkellä.
Vilho Mauriala näyttää, miten Keikyän kampa
tehtiin noin 40 vuotta sitten.*

jestetty. Sen sijaan neljä osakuntalaista oli silloin Harjavallassa luetteloimassa Emil Cedercreutzin kotia ja taidemuseota.

Muistettaneen, että 30-luvulla tutkimusretket tehtiin pääasias-
sa Pohjois-Satakunnan pitäjiin. Sodan jälkeen on painopiste siir-
tynyt etelämmäksi hyvän matkaa. Vain kaksi ensimmäistä ret-
keä on vielä noudattanut vanhaa suuntausta.

Samalla kun on siirrytty pohjoisista metsäpitäjistä etelän rin-
tamaille, on myös tutkimusohjelma laajentunut. Entisten histo-
rialis-kansatieteellisten aiheiden rinnalle on noussut uusia, jotka
ovat tuoneet tutkimusta lähemmäksi nykyaikaa. Näin on tapah-
tunut siksi, että eräitten tieteiden, etenkin yhteiskuntatieteiden,
kehitys on tuonut tutkimuksen piiriin uusia ongelmia, joiden sel-
vittelyyn ylioppilaat ovat tunteneet mielenkiintoa. Esimerkkeinä
näistä uusista aiheista mainittakoon, että Köyliössä tutkittiin kan-
san oikeuskäsityksiä, Kiiassa kansanopetuksen kehitystä ja useita
kotiteollisuuden haaroja, Punkalaitumella nuorison maaltapako-
ongelmaa ja Harjavallassa pitäjän teollistumista sekä kaupan ja
liikenneolojen kehitystä.

Aiheiden monipuolistumiseen on liittynyt luonnostaan se ilmiö,
etteivät retkeilijät enää yhtä yksinomaisesti kuin aikaisemmin ole
olleet suomen kielen, historian, kansanrunouden ja kirjallisuuden
opiskelijoita, vaan joukossa on ollut mm. teekkareita, teologi,
lainlukija, lääketieteen ja odontologian opiskelija sekä musiikin
tutkija, eräät näistä useita kertoja. Kotiseututoimikunta on teh-
nyt määrätietoisesti propagandaa eri opintosuuntien saamiseksi
mukaan retkille.

Sodan jälkeisten tutkimusretkien erikoisuuksista mainittakoon
muutamia. Eräillä paikkakunnilla, nimittäin Viljakkalassa, Kii-
kassa ja Harjavallassa, on kerätty muun ohessa museoesineitä.
Osakuntaan syksyllä 1952 perustettu Kamera-kerho oli apuna,
kun Luvian retken yhteydessä jatkettiin pitäjän valokuvaamista



Mauno Jokipii.

ottamalla noin 300 valmistuskelpoista kuvaa. Kiikan retken tuloksena ilmestyi keväällä 1949 teos »Vanhaa Kiikkaa», jonka toimitti Mauno Jokipii ja kustansi Tyrvään seudun Museo- ja Kotiseutuyhdistys. Pääosa kirjoituksista ilmestyi ensin retkeläisten kirjoittamina alakertoina Tyrvään Sanomissa. Yrityksen taloudellisen puolen järjesti Museoyhdistyksen innokas puheenjohtaja toimittaja Hannes Prusi. Harjavallasta on tätä kirjoitettaessa valmisteilla samantapainen teos, »Vanhaa Harjavaltaa», jonka tohtori Niilo Valonen toimittaa ja paikkakunnan kotiseutuyhdistys Harjulan Kilta kustantaa.

Puhuttaessa 30-luvun kotiseuturetkistä mainittiin, että retkien osanottajat vaihtuivat suhteellisen hitaasti. Lienee jotain sodan jälkeiselle aikakaudelle ominaista siinäkin, että viime vuosina vaihtuminen on ollut huomattavasti kiireisempää. Ikaalisten retkellä v. 1945 oh osanottajien pääosa vielä 30-luvun kokeneita kerääjiä; mukana olivat mm. Viljo Alanen, Niilo Valonen, Pertti Virtaranta, Rauni Karsikko ja Sirkka Reiniaho. Johtajana oli

Ikaalisissa ja Köyliössä rehtori Alanen ja Huittisissa ja Punkalaitumella maisteri Valonen. Maisteri Valonen onkin sodan jälkeisenä kautena ollut keskeisin henkilö osakunnan kotiseututyössä ja hänen seuraajanaan nuoremasta polvesta maisteri Mauno Jokipii, joka johti Kiikan ja Harjavallan retket. Kun tähän johtajaluetteloon vielä lisätään, että Viljakkalan retken ohjasi vanha museo- ja kotiseutumies Eino Nikkilä ja Luvian retken nuorimpaan polveen kuuluva Jouko Levanto, ovat kaikki retkenjohtajat tulleet mainituiksi. Kerääjistä ovat olleet vähintään kahdella retkellä mukana Kirsti Jokipii (Kuutia), Jouko Levanto, Hanna Hannula, Elli Jokipii, Sisko-Kaisa Mustonen, Ansa Karikoski, Helmi-Riitta Setälä ja Pirkko Eriksson.

Tutkimusretkien rahoittajina ovat edelleen toimineet opetusministeriö ja aikaisemmin mainitut tieteelliset seurat (s. 77). Uusina rahoittajina, joita 30-luvulla ei vielä juuri ollut olemassa, ovat sodan jälkeen esiintyneet paikalliset kotiseutuyhdistykset.

3. KOTISEUDUNTUTKIMUSARKISTO.

Kansallismuseo lähetti osakunnalle 30. 1. 1946 kirjelmän, jossa se ehdotti, että osakunta luovuttaisi kotiseuduntutkimusarkistonsa Kansallismuseoon sinne muodostettavaan osakuntien kansantietousarkistoon. Kirjelmä käsiteltiin kotiseututoimikunnan kokouksessa 24. 2. Seuraavana päivänä toimikunta ehdotti osakunnan kokoukselle, että kansatieteellisillä retkillä kerätty aineisto ja myös pitäjän valokuvien negatiivit, niin pian kuin osakunta saa niistä itselleen kopiot, luovutettaisiin Kansallismuseoon säilytettäviksi. Ehdotustaan Kotiseututoimikunta perusteli seuraavasti: »Osakunnalla on tätä nykyä aivan liian vähän säilytystilaa ja -mahdollisuuksia kokoelmiensa varalle. Toiseksi tutkijoiden

on vaikea löytää niitä osakunnan huostasta, sensijaan Kansallismuseossa ne ovat aina tutkijoiden käytettävissä. Kolmanneksi kokoelmat tulevat Kansallismuseossa paremmin hoidetuksi, koska siellä on ammattihenkilökuntaa, joka ei vaihdu niin usein kuin osakunnan kokoelmien hoitajat. Neljänneksi osakunnan nimi mainitaan aina, kun kokoelmia siteerataan, vaikka ne ovat Kansallismuseossa. Osakunnan päätösvalta kokoelmiin säilyy täydellisenä. Asia koskee vain säilytyspaikan muutosta. Viidenneksi toimenpide ei aiheuta osakunnalle mitään menoja.»

Osakunta hyväksyi toimikunnan ehdotuksen, ja kokoelmat luovutettiin Kansallismuseoon. Kieltämättä tämä tapahtui kokoelmien onneksi. Ainoaksi varjopuoleksi lienee jäänyt, etteivät osakunnan jäsenet enää saa nähdä kokoelmia osakunnan suojissa eivätkä näin ollen voi saada niistä innostusta kotiseututyöhön.

4. MAAKUNTAVALOKUVAUS.

Kotiseuduntutkimusarkiston luovutuksen yhteydessä jouduttiin järjestämään valokuvakokoelmat, joiden tila sodanaikaisten evakkomatkojen jälkeen oli lohduton. Kokoelmat olivat täydellisessä epäjärjestyksessä ja — mikä pahinta — niiden luettelot joutuneet tietymättömiin. Ahkeran työn jälkeen saatiin kuitenkin suuri osa jonkinmoiseen kuntoon, niin että mm. Porin ja Kokemäen kuvat voitiin lähettää pitäjiinsä.

Tällä vuosikymmenellä kuten aikaisemminkin on kotiseuturetkien yhteydessä harrastettu järjestelmällistä valokuvien ottoa. Kolmekymmentäluvulla aloitetun laajapohjaisen maakuntavalokuvauksen jatkamisesta voidaan puhua kuitenkin vasta kesällä 1953, jolloin Luvian retken saaliina saatiin n. 300 valokuvaa, kuten edellä jo kerrottiin.

5. TALVI- JA KESÄKIERTUEET JA KESÄJUHLAT.

Maakuntaan suunnattu kiertue- ja kesäjuhlat toiminta on sodan jälkeisinä vuosina ollut säännöllistä. Kesäkiertueen järjestäminen on laiminlyöty vain kerran, v. 1950, mutta silloinkin pidettiin kesäjuhlia. Talvikiertue on jäänyt toimeenpanematta neljänä vuonna: 1945, 1951, 1952 ja 1953. (Ks. myös Liite IV)

Aatteellisia tunnuksia ei kiertueilla tietääkseni ole ollut, paitsi 1947, jolloin kesäkiertue oli järjestetty Satakunnan Museon hyväksi. Tyypillisin sodan jälkeisin tunnuksin esiintyi saman vuoden talvikiertue, joka mainosti »Asuntoja ylioppilaille »-keräystä. Satakuntatalon rakennusvaiheen aikana taas tehtiin tunnetuksi taloasiaa ja sen hyväksi suoritettavaa varojen keruuta. Perinteeksi muodostuneena muistona 1910- ja 1920-lukujen harrastuksista on nyt kuten 30-luvullakin ollut se tapa, että kiertue on yleensä sovittanut yhden esiintymiskertansa Satalinnaan. Aina ja etenkin pulavuosina ovat kiertuelaiset muistelleet kiitollisina parantolan erinomaista vieraanvaraisuutta.

Kesäjuhlia ovat lyhentyneet kaksipäiväisiksi, johon yhtenä syynä on ollut se, että urheilukilpailut on jätetty pois niiden ohjelmasta. Kirkossa käyntiin on liitetty kaunis tapa laskea osakunnan seppele paikkakunnan sankarihaudalle. Samassa yhteydessä on pidetty tavallisesti puhe, jota kirkkokansa on kerääntynyt kuulemaan. Yleisönjuhla ja retki jotakin lähiseudun nähtävyyttä katsomaan ovat samoin kuuluneet kesäjuhlien vakinaiseen ohjelmaan. Niinpä Ikaalisista tehtiin laivamatka Viljakkalan Haverin kuparikaivoksille (1947), Harjavallassa käytiin sekä Cedercreutzin museossa että rikkihappo-, superfosfaatti- ja kuparitehtailla (1949), ja Vammalasta vaellettiin moottoriveneillä Karkun Pirunvuorelle (1951).

Kesäjuhlia eivät enää ole olleet yhteiset Turun Yliopiston Satakuntalaisen Kerhon kanssa, kuten 30-luvulla. Toinen ja kuvaa-



Luvian kesäjuhlien aikana 1946 kuljettiin proomulla meren saareen Pirskeriin, jossa yövyttiin.



Inspitär ja civis Rantamo laskeutumaan Pirunvuorelta.

va erilaisuus on ollut se, että eestiläisen ylioppilasyhdistyksen Veljestön jäseniä ei enää ole nähty kesäjuhlien vieraina, vaan heidän sijalleen ovat tulleet vakinaisiksi vieraiksi Gästrike-Hälsinge Nationin edustajat.

6. JUHANNUSJUHLAT.

Maisteri Niilo Valonen ehdotti kokouksessa joulukuun 15. päivänä vuonna 1947, että osakunta järjestäisi maakunnassa juhannusjuhlat saadakseen varoja Satakunnan museota ja omia eri tarkoituksiaan varten. Tämän aloitteen perusteella toimeenpani osakunta kesällä 1948 kahdetkin juhannusjuhlat, toiset Yyterin sannoilla, toiset Euran Hiittenkarilla. Näiden ensimmäisten juhlien pääorganisaattorina toimi civis Pekka Kurvinen, joka onnistuneesti selviytyi vaikeasta tehtävästään. Tämän jälkeen on juhannusjuhlia järjestetty joka kesä, tosin vain yhdessä paikassa, nimittäin Yyterissä, jossa niistä on jo ehtinyt tulla traditio.

Vaikka näiden juhlien päätarkoitus on ollut varojen hankkiminen osakunnalle, on niiden ohjelma yritetty saada mahdollisimman korkeatasoiseksi ja sellaisena osakunnan arvon mukaiseksi. Niinpä vuoden 1948 juhlissa olivat puhujina Hiittenkarilla kirjailija F. E. Sillanpää ja professori Pekka Katara sekä Yyterissä kaupunginjohtaja Martti J. Ekblom. Kirjailija Sillanpää esiintyi myös kesällä 1950. Vuonna 1951 taas puhui Turun ja Porin läänin maaherra E. Härmä. Kesällä 1952 oli vetonumerona näyttelijä Tauno Palo. (Vuoden 1949 ohjelmasta ei ole ollut käytettävissä tietoja.) Nuorta väkeä on tilaisuuksiin vetänyt eniten tietysti tanssilava.

Juhlien järjestäminen on ollut voimia kysyvä yritys, joka on vienyt monelta osakuntalaiselta suuren osan hänen kesäkuun lomastaan. Jonkinlaisen käsityksen siitä, minkälainen koneisto on



F. E. Sillanpää Yyterin juhannusjuhlilla v. 1950.

pitänyt olla käynnissä jo yksin juhlien mainostamista varten, antaa vuosihistorian katkelma, joka kuvaa kesän 1951 juhlia: »Mainonta oli kiivas ja suunniteltu porilaisten uuvuttamiseksi. Noin kuukauden verran ennen juhlapäivää laskettiin liikkeelle 500 kpl:n suuruinen ennakkomainos. Sitten noin 2 viikon kuluttua itse pääni ainos, juhlallisen näköinen ja kokoinen ja lisäksi kolmivärinen. Kun sen jälkeen viikon kuluttua lyötiin Pori—Mäntyluoto-linjaa liikennöivien linja-autojen istuinten selustat täyteen pienoisjuhla-mainoksia, kun kahdessa kaupungin lehdessä oli jatkuvasti, noin 4 päivän väliajoin kahden viikon aikana, päristetty mainosrumpua vaihtelevin rytmein, kaiken kruunasi ilmavoimien lentokoneen juhannusaattona suorittama lento, jolloin Porin kaupunkiin putosi 15.000 juhannusjuhlaa sangen miellyttävästi kuvailevaa lento-lehtistä.»

Mainittakoon esimerkkinä, että edellä selostettu mainoshyökäys toi Yyteriin n. 3.500 henkeä yleisöä ja osakunnan kassaan 107.000 markkaa rahallista voittoa.

Juhannusjuhlista huolehtimaan valitaan vuosittain juhannusjuh latoimikunta. Osakunnan kokouksessa toukokuun 12. päivänä vuonna 1952 hyväksyttiin juhannusjuh latoimikuntaa varten yhdeksättä konekirjoitusliuskaa pitkä johtosääntö. Tässä annetaan ohjeita mm. toimikunnan kokoonpanosta, juhlan järjestäjistä, heidän palkkauksestaan ja heihin kohdistettavasta valvonnasta, tilien hoidosta ja voiton käytöstä.

Kuten sanottiin, juhlan järjestäjän eli pääorganisaattorin virka on nykyään palkallinen. Siihen valitaan hakemuksien perusteella yksi tai kaksi osakuntalaista. Esimerkiksi kesällä 1952 järjestäjiä oli kaksi, ja heidän palkakseen määrättiin 25.000 markkaa sekä 12 prosentin provisio juhlan nettotuloista.

7. YHTEYS MAAKUNNAN OPPIKOULUIHIN.

Teinikuntien lausuntakilpailut. Tämän historian edellisessä osassa (s. 143) kerrotaan, että Satakunnan oppikoulujen toverikunnat vuodesta 1914 lähtien pitivät vuosittain yhteiset lausuntakilpailut, joihin osakunta lähetti aina yhden palkintotuomarin. Tämä tapa jatkui myös läpi 30-luvun ja on jatkunut edelleen sodan jälkeisinäkin vuosina.

Osakunta on pitänyt asianaan huolehtia myös näiden kilpailuiden kiertopalkinnosta. Tosin tämä huolehtiminen ainakin keran on tapahtunut omituisin muodo in. Syksyllä 1949 näet kilpailuiden sihteeri ilmoitti osakunnalle, että edellisen kiertopalkinnon omistus oli ratkennut ja että teinikunnilta oli kerätty varat uutta kiertopalkintoa varten. Silloin osakunnan taholta pyydettiin, että

kerätyt varat lähetettäisiin osakunnalle, jotta tämä voisi hankkia kouluille uuden kiertopalkinnon. On syytä kysyä, hyödyttikö tämä ele jollakin tapaa Satakunnan oppikouluja.

Opintoneuvontaa teinikunnille. Osakunnan kokouksessa tammikuun 26. päivänä 1948 selosti civis Erkki Lep-
pänen neuvottelutilaisuutta, jossa Tiedekuntajärjestöjen Keskus-
toimikunnan, Suomen Teiniliiton ja eri osakuntien edustajat oli-
vat keskustelleet opintoneuvonnan järjestämisestä oppikouluihin.
Tämän aloitteen perusteella asetettiin komitea suunnittelemaan
opintoneuvonnan järjestämistä Satakunnan oppikouluihin.

Varsinainen kenttätyö näyttää kuitenkin lähteneen kankeasti
alkuun, sillä vasta kevätlukukaudella 1949 annettiin osakunnan
puolesta ensi kerran teineille opinto-ohjausta. Kokouksessa 25. 4.
ilmoitti näet civis Ilaskivi järjestäneensä osakunnan päätöksen
mukaisesti Rauman teineille opintoneuvontatilaisuuden, jossa se-
lostettiin opintoja lainopillisessa ja valtiotieteellisessä tiedekun-
nassa sekä filosofisen tiedekunnan eri osastoissa. Seuraavina
vuosina on neuvontaa eri muodoissa jatkettu siinä määrin, kuin
koulut ovat olleet halukkaita sitä saamaan.

Teinien opintoneuvonta on siirtynyt kotiseututoimikunnan
huoleksi, joten toimikunnan työala tältä osalta on laajentunut.

IV. SANOIN JA SÄVELIN.

1. OSAKUNNAN LEHDET.

Lalli. Sodan jälkeisten satakuntalaisten ylioppilaiden ha-
luttomuus aktiiviseen harrastustoimintaan tuli näkyviin muun
muassa siinä, että osakunnan koneellakirjoitettu sanomalehti Lalli
vietti sängen kituvaa elämää, kuten toimikuntakertomukset vuo-
desta vuoteen toistuvasti valittavat. Parhaimmillaan lehti oli lu-

*Eino Wahlström*

kuvuonna 1946—47, jolloin se ilmestyi peräti seitsemän kertaa. Kuten aikaisemmin on mainittu, Lalli sai ylioppilaiden kulttuuri-viikon kilpailuissa v. 1948 kolmannen palkinnon, mutta silloin lehti oli historioitsijan arvelun mukaan ainoa sillä lukukaudella ilmestynyt. Keväällä 1949 päästiin samoissa kilpailuissa toiselle sijalle. Yleensä lehti ilmestyi vain 3—4 kertaa vuodessa ja oli useimmiten tasoltaan tilapäisen kyhäyksen asteella.

Satakuntalainen. Jos 40-luvun Lalli kuvasti osakuntaharrastuksen laaksonpohjaa, niin toisaalta yhtenä merkkinä tämän harrastuksen uudelleen viriämisestä siirryttäessä 50-luvun puolelle voitaneen pitää sitä, että osakunnan painettu lehti Satakuntalainen 17 vuoden tauon jälkeen rupesi jälleen ilmestymään. Eroa oli vain siinä, että 30-luvulla Lalli ilmestyi Satakuntalaisen rinnalla, kun taas 50-luvulla Satakuntalaisen henkiin herääminen merkitsi samalla Lallin kuolemaa — ainakin toistaiseksi.

Satakuntalaisen uudelleen ilmestyminen siis sai alkunsa syksyllä 1951. Ensin jättivät Lallin toimittajat Eino Wahlström ja Erkki Lehtinen lokakuun 1. päivänä pidetylle osakunnan kokoukselle aloitekirjelmän, jossa he ehdottivat mm., että osakunnan

lehden nimi Lalli muutettaisiin Satakuntalaiseksi, että lehti rupeaisi ilmestymään painettuna ja että se lähetettäisiin kaikille osakuntalaisille. Toimittajat mainitsivat keränneensä ilmoituksiakin ensimmäisen lehden painatuskulujen peittämiseksi Ehdotus hyväksyttiin, koska katsottiin, että Lallin ilmestyminen viime aikoina oli ollut tarkoitustaan vastaamaton.

Seuraavassa kokouksessa 8. 10. päätettiin lehteä varten perustaa lisätty toimituskunta, jossa on ollut viisi jäsentä, ja valvovana elimenä toimiva neuvottelukunta, joka on ollut kolmihenkinen. Lehdellä on ollut päätoimittajan lisäksi kaksi toimittajaa, joita syksystä 1952 lähtien on nimitetty toimitussihteereiksi. Päätoimittajan tuolilla on tähän asti koko ajan istunut Eino Wahlström. Toimitussihteerin tehtäviä hoitivat ensimmäisenä lukuvuotena Erkki Lehtinen ja Olli Ronimus, toisena Asta Lamminen ja Mauno Mäkelä.

Niin päteviä kynämiehiä kuin 30-luvun Satakuntalaisen toimittajat olivatkin, saa kuitenkin sen vaikutelman, että viime vuosien Satakuntalainen edustaa suurempaa journalistista asiantuntemusta kuin sen edeltäjä. Tämä sisälsi kyllä paljon arvokasta, mutta oli ylioppilaslehdeksi eittämättä hieman yksitotinen ja raskas. Nykyinen lehti eroaa siitä edukseen jo pirteämmän ja hauskemman ulkoasunsa vuoksi. Toinen olennainen ero on siinä, että vanha Satakuntalainen piti itseään enemmän osakunnan ja maakunnan välisenä yhdyssiteenä ja sisälsi näin ollen runsaammin maakuntaa koskevia kirjoituksia. Vanha ja uusi Satakuntalainen lienevät kumpikin saaneet sekä hyviä että vähemmän hyviä vaikutteita oman aikansa Ylioppilaslehdestä, ja molempiin Satakuntalaisen ikäluokkiin soveltuu suureksi osaksi myös se arvostelu, joka edellä (s. 194) kohdistettiin Ylioppilaslehteen.

Satakuntalainen on edelleen painettu Vammalassa Tyrvään Kirjapainossa. Kustannukset on maksettu pääasiassa ilmoituk-

sista saaduilla varoilla. Ensimmäisenä ilmestymisvuotena Satakuntalaista tuli julkisuuteen vain kolme numeroa, mutta uuteen taloon muuton jälkeen parani vauhti Satakuntalaisenkin kohdalla, ja lehteä ilmestyi toisena vuotena jo seitsemän numeroa.

2. LUKUPIIRI.

Laaksola. Aikaisemmin on jo kerrottu siitä, että inspehtori Kataran koti tuhoutui Helsingin ilmapommituksessa helmikuussa 1944. Yhtenä seurauksena siitä oli, että osakunnan Lukupiiri palasi vanhaan kotiinsa, Meilahden Laaksolaan. Täällä se v:n 1944 marraskuun 30. päivästä lähtien kokoontui säännöllisesti niin kauan, kuin kunniainspitiä Maila Mikkolalla vielä oli elonpäiviä eli syyslukukauden 1950 loppuun, jolloin viimeinen Laaksolan Lukupiiri kokoontui joulukuun 8. päivänä.

Ehkä rakkaus Satakunnan nuorisoon, ehkä huoli sen kohtalosta sodan jälkeisinä vaikeina aikoina pusersi lähes 80-vuotiaasta Maila Mikkolasta sen energian ja sielunhehkun, jolla hän ylläpiti tätä elämänsä loppukauden Lukupiiriä ja teki sen illoista unohdettomia kulttuuritilaisuuksia niihin osaaottaneille. Samanaikaisesti kun osakunnan toiminta useilla muilla aloilla pyrki taantumiseen, Lukupiiri voimistui. Tämä näkyy muun muassa vuosittain järjestettyjen tilaisuuksien lukumääristä. Kolmekymmentäluvulla Lukupiiri kokoontui keskimäärin 11 kertaa vuodessa, sodan jälkeisinä Laaksolan vuosina, ellei lasketa mukaan tynkälukukautta 1944—45, kokoonnuttiin 13 kertaa vuodessa. Tuntuu kuin kunniainspitiären hengen liekki olisi ennen sammumistaan hullahtanut vielä entistä korkeampaan roihuun, sillä Lukupiirien kertaluku vain kasvoi loppua kohden, nousten 1949—50 peräti kuuteentoista ja ehtien vielä syyslukukaudella 1950 kuuteen kertaan.

Maila Mikkolan innostus lukupiirejä kohtaan tuli näkyviin ennen muuta hänen niihin uhraamassaan vaivannäössä. Ei riittänyt, että syksyllä tehtiin suunnitelma valmiiksi koko lukukautta varten. Jokainen tilaisuus erikseen oli kaikesta päättäen vielä huolellisesti suunniteltu. Erikoisesti ovat läsnäolleiden mieleen jääneet illat 30. 11. 44, jolloin rintamalta palanneet opiskelijat otettiin hartaasti vastaan, 20. 2. 47, jolloin Lukupiiri vietti osakunnassa 40-vuotisjuhlaansa, 23. 9. 48, jolloin kokoonnuttiin juhlimaan 60-vuotiaista Sillanpäättä, ja 8. 12. 50, josta tuli sydämellinen jäähyväis-tilaisuus Maila Talviolle ja Laaksolalle. Aiheiden ympyrä kiertyi merkillisesti umpeen: viimeisessä Lukupiirissä selosti kunniainspitär saman teoksen, Maeterlinckin Lintu sinisen, jonka hän oli selostanut toisessa Lukupiirissä syksyllä 1944.

Kuten aikaisemmissa Laaksolan Lukupiireissä, on nytkin teosten luettelossa maailmankirjallisuus valtasijalla. Ulkomaisia kirjailijoita, joiden kokonaisia teoksia on esitelty vähintään yksi, on puoliväliin kolmattakymmentä, kun kotimaisia kirjailijannimiä kertyy vain alun toistakymmentä. Tyypillisiä olivat eri kansoille omistetut illat. Oli portugalilainen, turkkilainen, irlantilainen, hollantilainen, puolalainen ja tanskalainen ilta, joissa esiteltiin paitsi näiden kansojen kirjallisuutta myös niiden musiikkia. Näillä illoilla oli avartava vaikutus myös siksi, että niihin pyrittiin saamaan mukaan joku mainittujen kansojen edustava jäsen. Tutuimmaksi lukupiiriläisille ehti tulla Hollannin lähettiläs van der Vlugt ja hänen puolisonsa, joiden tyttären näihinkin Lukupiiristä lähetettiin lahja.

Yksityisistä ulkomaisista kirjailijoista oli edelleen parhaiten suosiossa Ibsen, jota käsiteltiin viisi kertaa, seuraavana Shakespeare, joka pääsi kolme kertaa esille, ja sitten Dante, Goethe, Grillparzer ja Maeterlinck, joiden kunkin osalle tuli kaksi iltaa. Yhden esittelykerran varaan jäivät pohjoismaista H. C. Andersen, Björn-

son ja Lagerlöf, Englannista Milton, Scott ja Meredith, Saksasta Storm, Ranskasta Balzac ja Daudet, Venäjältä Dostojevski, Tolstoi ja Merezkovski, poimiaksemme joitakin tunnetuimpia nimiä. Suppeammin käsiteltyinä tuli edellisten lisäksi esiin monia maailmankirjallisuuden nimiä esimerkiksi siinä useiden maiden runoilijoita esittelevässä illassa, jossa Erik Erämetsä oli selostajana ja osakuntalaiset näytteiden esittäjinä, tai siinä novelli-illassa, jossa Tyyni Tuulio kunniainspittären ja osakuntalaisten avustamana johdatti kuulijat novellin maailmaan. Hyvin tarpeellista kaunokirjallista pohjasivistystä antoivat Homeroksen, Nibelungenin ja Rolandin laulujen esittelyt. Merkille pantava, sanottaisiinko pedagoginen piirre Laaksolan Lukupiireissä käsitellyn ulkomaisen kirjallisuuden luettelossa on se, että liikutaan pääasiassa vain varmallalla klassillisella pohjalla. Uutuuksia tai aktuelleja nimiä siitä ei juuri löydy. Mauriac on ainoita poikkeuksia.

Kotimaiseen kirjallisuuteen tutustuttiin edelleen mahdollisimman mielenkiintoisella tavalla, nimittäin kirjailijain itsensä välityksellä (poikkeuksena tästä vain Kalevala, Kivi, Nortamo ja Kivimaa). Koskenniemi oli edelleen Lukupiirin uskollinen ystävä juhlistaen läsnäolollaan Laaksolan iltoja neljä kertaa. Hänen lisäksi vierailivat Lukupiirissä seuraavat kirjailijat (aikajärjestyksessä): Mika Valtari, Antti Mattila, Aila Meriluoto, Aale Tynni (2 keri), P. Mustapää, F. E. Sillanpää ja Toivo Pekkanen.

Maila Talvio esitteli vain poikkeustapauksessa omaa tuotantoaan. Kuitenkin hänelle kertyi tänä kautena kymmenkunta selostusta. Laaksolan uskollinen kirjailijaselostaja oli Tyyni Tuulio, joka esiintyi puolenkymmentä kertaa (ja kutsui Lukupiirin joskus kotiinsakin). Muista selostajista olivat useimmin esillä Hanna Rantanen, Allari Seppä ja Erik Erämetsä. Huomattakoon lisäksi Lukupiirin tämänaikaiset tiedemiesvieraat professorit A. R. Cederberg, Jalmari Jaakkola, Yrjö Alanen ja tohtori Eino E. Suo-

lahti. Myös inspektorit professori Katara ja loppuvaiheessa professori Linkomies esiintyivät selostajina.

Joitakin kertoja Lukupiiriin oli pyydetty puhutun sanan taiteilijoita elävöittämään kirjallisuuden tuotteita. Vanhan, Lukupiiri-lausun Allari Sepän lisäksi esiintyivät näyttelijä Arvo Lehesmaa, lausuja Sakari Puurunen ja kanslerinrouva Tulenheimo (entinen näyttelijä Lilli Horsma), joka esitti Grillparzerin Sappho-näytelmää.

Aikaisemminkin Lukupiirissä oli harrastettu musiikkiohjelmaa, mutta erikoisen rikkaaksi se paisui tänä viimeisenä Laakso-kautena. Osakuntalaiset saivat tutustua henkilökohtaisesti moniin huomattaviin luoviin ja esittäviin säveltaiteilijoihin ja heidän luomuksiinsa. Lukupiirin vakinaisina vieraina olivat tällöin säveltäjä Yrjö Kilpinen ja hänen puolisonsa pianotaiteilija Margaret Kilpinen, joka kymmenissä illoissa loi sävelillään tunnelmaa. Muista säveltäjistä kävi Lukupiirissä Taneli Kuusisto, (joka mm. Sillanpää-illassa esitti sävellyksensä »Ihmiset suviyössä») sekä Tauno Pykkänen (musiikkia elokuvaan »Pimeän pirtin hävitys») ja Ahti Sonninen. Soittotaiteilijoita esiintyi Ilmari Hannikainen, Kirsti Gallen-Kallela-Väisänen ja Kurt Walden (2 kert), ja laulajia Eva Pasila-Tamminen, Mauno Tamminen (2 kert), Tii Niemelä (3 kert.), Kim Borg ja Matti Lehtinen. Osakunnan pianisteista käytetyin voima oli Arja Forsman ja laulajista Liisa Karttunen.

Sodan jälkeisinä pulavuosina oli merkitystä myös sillä, että kotimaakunta huolehti Lukupiirien aineellisesta puolesta. Osakunnassa tuli siivekkääksi sanaksi kunniainspittären lausuma »Satakunnan pyhästä viljasta». Näin hän nimitti niitä suuria, herkullisia, kullankeltaisia pullia, joita selostuksien väliajoilla tarjoiltiin. Pullat lähetettiin vuoroin eri pitäjistä, ja niiden säännöllisestä saapumisesta huolehti vuosikausia kauppaneuvoksetar Evi-Maija Hellemaa.

Näytteenä siitä, millä mielin nuori satakuntalainen ylioppilas muistelee Laaksolan Lukupiiri-iltoja, lainaamme tähän lopuksi katkelman lukuvuoden 1950—51 vuosihistoriasta:

»Kun näin jälestä päin muistelee Laaksolan torstai-iltoja, ker-tautuu mielessä aina sama kuva. Ensinnä tulo tuohon »sadun ta-loon», joka oli aina niin viehättävä jo ulkonaisten puitteiden puo-lesta. Martta-neiti avasi aina hymyillen valkean portin, puisto oli aina hoidettu, oli vuodenaika mikä tahansa. Ovella kuului Maila jo huhuilevan ja niin olemmekin Laaksolan lämpimässä valtapiirissä, piirissä, joka tehosi sekä ulkonaisesti että sisäisesti. Jokainen valitsi paikkansa, joko kovemman tai pehmeämmän, laulettiin Laulu Satakunnalle, Maila puhui meille intoutuneesti sydäntään lähellä olevista asioista, eteemme tuotiin Satakunnan pyhä vilja,, valot sammutettiin ja vain pöytälamppu loi valoa se-lostajalle. Muistissamme on pelkkiä täysipainoisia iltoja, sekä selostuksen että tunnelman puolesta. Välillä pistäydyimme keit-tiössä hakemaan teekupillisen ja Satakunnan emäntien lähettä-miä pullia, nousimme musiikin maailmoihin ja jälleen kuuntelim-me maailmankirjallisuuden merkkiteoksia. Lopuksi lauloimme Kilpisen hartaan »Iltalaulun». Vielä portaille tuli Maila saatta-maan ja kvartetti esitti hänelle kiitokseksi serenaadin. Maila on poissa, Laaksola tyhjä, mutta muistoissa pääsemme sinne aina.»

Y r j ö n k a t u 13. Kun Laaksolan ovet vuoden 1951 alussa sulkeutuivat, ei Lukupiiri jäänyt kodittomaksi. Jo 30-luvulla se oli monet vuodet kokoontunut inspehtoripari Linkomiehen luona Yrjönkatu 13:ssa, ja täältä Lukupiiri sai kodin nytkin, kun Maila Mikkolasta oli aika jättänyt. Kuin valmistuksena tähän oli Lu-kupiiri kevätlukukaudella 1950 pari kertaa jo kokoontunutkin professori Linkomiehen luona (9. 3. ja 30. 3.), jolloin Mustakirja, mihin kirjoitetaan selostukset illoista, ja hopeakello, jolla inspi-tär ilmoittaa ohjelman alkaneeksi, haettiin ensi kertaa vaikeiden vuosien jälkeen esiin.

Kevätlukukaudella 1951 kokoonnuttiin Yrjönkatu 13:een ensi kertaa helmikuun 15. päivänä. Tämän kevään Lukupiireissä muisteltiin kauniilla tavalla kunniainspitär Maila Talviota. Niinpä akateemikko V. A. Koskenniemi selosti maaliskuun illassa vainajan romaania »Silmä yössä», seuraavassa kuussa Hanna Rantanen esitteli romaanin »Tähtien alla» ja dosentti Eino E. Suolahti romaanin »Itämeren tytär».

Vielä seuraavana syksynäkin Lukupiiri muisti kunniainspitärtä hänen 80-vuotispäivänsä yhteydessä. Lokakuun 18. päivän illassa inspitär rouva Linkomies puhui Maila Talvion muistolle ja inspehtori selosti hänen näytelmänsä »Anna Sarkoila». Arja Forsmanin esitettyä pianonsoittoa ja kvartetin laulettua pääjohtaja Arvi Kivimaa kertoi muistelmiaan Maila Talviosta. Samassa tilaisuudessa dosentti Eino E. Suolahti kertoi ensimmäisestä Maila Talvio-palkinnon jaosta ja syistä, jotka johtivat siihen, että tämä palkinto annettiin Martti Merenmaalle. Kuraattorin kiitettyä vierailijoita ja professori Kataran isäntäväkeä tilaisuus päättyi yhteisesti laulettuun »Juhlan päättäjäislauluun».

Näin Lukupiiri-illat ovat jatkuneet Yrjönkatu 13:ssa noudattaen yli 40 vuoden aikana muovautuneita perinteitä ja tarjoten kerta toisensa jälkeen nuorille osanottajille tilaisuuden arvokkaaseen ja kasvattavaan hengen juhlaan. Edelleen on niissä päästy kosketukseen elävien kirjailijoiden kanssa, joista jo mainittujen Koskenniemen ja Kivimaan lisäksi ovat vierailleet muun muassa F. E. Sillanpää, Hilja Haahti, L. Onerva ja Lassi Nummi. Inspehtoriparin ja osakuntalaisten ohella on selostajina esiintynyt joukko tunnettuja kirjallisuuden tutkijoita ja arvostelijoita, kuten uusi Lukupiirin ystävä Eino E. Suolahti, tohtorit Tellervo Tapionlinna ja Vilho Suomi sekä maisterit Kyllikki Villa ja Sirkka Rapola. Lukupiiri-illat alkavat perinteellisesti inspittären johdantosanoilla, joiden tarkoituksena on virittää osanottajissa illan ohjelman mukainen tunnelma.

Vanhempaa maailmankirjallisuutta ovat edustaneet sellaiset nimet kuin Catullus, Tegnér, Gogol, Lagerlöf, Hamsun ja Pirandello, nykykirjailijoita taas Cronin, Mauriac, Steinbeck ja Borchert. Näyttää siis siltä, kuin uuden kirjallisuuden osuus olisi jälleen lisääntymään päin. Osanottajien lukumäärä on ollut joskus runsas kohoten 70—80:een.

Satakuntalainen matinea. Sunnuntaiksi huhtikuun 27. päiväksi vuonna 1952 oli Lukupiiri inspittären aloitteesta järjestänyt Vanhan Ylioppilastalon juhlasaliin »Satakuntalaisen matinean». Senaikainen historioitsija on selostanut juhlaa näin:

Tilaisuus muodostui erittäin arvokkaaksi satakuntalaisen taiteen esittelyksi. Salin täytti runsaslukuinen ja kiitollinen kuulijakunta. Onnistunut järjestely kehysti arvokasta ja korkeatkin vaatimukset täyttävää ohjelmaa.

Matinean aloitti osakunnan oma pianistilahjakkuus Liisa Karttunen. Hän soitti hallitusti Mendelssohnin »Variations sérieuses». Kuraattori lausui yleisön tervetulleeksi tähän Satakunnan luovan ja esittävän taiteen suurkatselmukseen. Kirjailijatar Tyyni Tuulio luki tätä tilaisuutta varten kirjoittamansa pakinan »Kaukokaipuu ja koti-ikävä». Nobelkirjailijamme F. E. Sillanpään astuessa lavalle tervehtivät häntä raikuvat suosionosoitukset. Ensin hän pyysi luvan »saara sohlata sillä kauvahtalaisen äitensä murteella pikkasen», ennen kuin hän sitten luki novellin »Muuan lähimmäiseni» kirjastaan »Töllinmäki». Tuomas Haapanen esiintyi tämän jälkeen viuluineen soittamalla Vitalin »Chaeonen». Kirjailija Martti Santavuori kertoi miehekkäällä tavaltaan haaveestaan voida joskus kirjoittaa Satakuntalainen meriromaani ja toi sen jälkeen terveiset Ahlaisten saarilta lukemalla novellin, joka sai kuulijakunnan tuntemaan salissa meren ja kesäisen heinän tuoksun. Tämän jälkeen seurasi väliaika. Salin takaosaan oli järjestetty pieniä myyntipöytiä, joilla myytiin esiin-

tyvien kirjailijoiden kirjoja omakätisin nimikirjoituksin. Innokkaasti parveili yleisö näiden pöytien ympärillä, ja vuorotellen loppuivat kirjat näiltä pöydiltä — ensimmäiseksi tietysti F. E. Sillanpään pöydältä.

Väliajan jälkeen saatiin kuulla taiteilija Yrjö Jyrinkosken lausuvan Kaarlo Sarkian runoja. Erikoisesti »Unen kaivo» näytti ikuisella taikavoimallaan tempaavan yleisön Sarkian hengen maailmaan. Mutta jälleen oli nuorella polvella puheenvuoro. Civis Olli Lehti luki osan kulttuurikilpailunovellistaan »Hiljainen Johannes». Taitelijatar Mirjam Hannula lauloi aarian Saint-Saensin oopperasta »Simson ja Delila» sekä Habaneran aarian Bizet'n oopperasta »Carmen». Ohjelman päätti kirjailija Tauno Koskela lausumalla omia runojaan.

Matinean jälkeen oli esiintyjille ja järjestelystä vastaaville järjestetty kahvitarjoilua. Tämän aikana inspektori professori Linkomies kiitti kaikkia esiintyjä ja kohdisti sanansa erityisesti F. E. Sillanpäälle, joka vastasi puheeseen. Valitettavasti ei näitä puheita tilaisuudessa kirjoitettu muistiin, ja jälkeinpäin niitä on mahdoton yrittää selostaa.

3. NÄYTELMÄKERHO.

Osakunnan 30-luvun aikaisia näyttelemisharrastuksia ei ole väheksyttävä, sillä kesäkiertueiden yhdeksi ohjelmanumeroksi harjoiteltiin aina jokin pikku näytelmä. Nämä elonmerkit olivat kuitenkin tilapäisiä: mitään säännöllisesti kokoontuvaa, pitkäaikaista harrastuspiiriä ei syntynyt.

Seuraavan kymmenluvun puolella viimeisenä sotatalvena harjoiteltiin osakunnan talvikiertuetta varten Agapetuksen näytelmä »Kirjakaupassa», jossa mm. kuraattori Sakari Mattila oli mukana.



Kaarlo Lassila

(Kiertueen jälkeen ohjelma esitettiin vielä Vanhassa Ylioppilastalossa.) Ehkä tämän näytelmän saavuttama menestys ja sen yhteydessä sattuneet hauskat kommellukset olivat yllykkeinä siihen, että teeillassa helmikuun 3. päivänä 1944 perustettiin osakuntaan näytelmäkerho. Sen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Päivätär Eskola ja sihteeriksi Nelly Laurala.

Ensimmäisen toimintavuotensa aikana osoitti näytelmäkerho erinomaista elinvoimaisuutta. Huhtikuun 19. päivänä vuonna 1945 kerho näet esitti ensi-iltana osakunnassa Gustaf von Numersin näytelmän »Kuopion takana». Tilaisuutta varten oli osakuntahuoneistoon pystytetty lava näytelmäkerhon osakunnalta saamin lainavaroin.

Koko illan näytelmän esittäminen amatöörivoimin vaatii suurta innostusta ja kestäväää harrastusta, paitsi näyttelijöiltä, ennen kaikkea ohjaajalta. Yrityksen onnistuminen olikin pääasiassa silloisen ohjaajan ja kerhon puheenjohtajan civis Kaarlo Lassilan ansiota.

Seuraavana kesänä kerholla oli oma kiertue, joka esitti »Kuopion takana »-näytelmää maakunnassa kuudella paikkakunnalla



Satakuntalaiset ylioppilaat esittävät näytelmää »Kuopion takana» Upsalassa.

heinä-elokuun vaihteessa. Kiertue vieraili Vammalassa, Satalinnassa, Luvialla, Raumalla, Kankaanpäässä ja Niinisalon »rintamaoppikoulussa». Yleisöä oli kaikkialla runsaasti, keskimäärin 300 henkeä tilaisuudessa.

Mutta jännittävimmät vaiheet näytelmäkerholla olivat vielä edessäpäin. Joulun aikaan samana vuonna saapui näet Gästrike-Hälsinge Nationilta kutsukirje, jossa pyydettiin kerhoa esittämään »Kuopion takana» näytelmää Upsalaan. Osakunta suhtautui ehdotukseen epäillen, koska useat näyttelijöistä olivat ruotsin kielen taidottomia. Huolimatta osakunnan epäilyksistä näytelmäkerho civis Kaarlo Lassilan innokkaasti johtamana alkoi sitkeän ruotsinkielisen harjoittelun. Ammattiapua ohjaukseen saatiin rouva Hilja Jormalta. Rahakysymys voitiin järjestää osakunnan myöntämän 30.000 markan suuruisen lainan turvin. Matkalle päästiin lähtemään maaliskuun 2. päivänä 1946.

Ruotsin vierailun takia muuttui näytelmän osajako melkoisesti, koska eräät alkuperäiset näyttelijät jäivät pois peläten epäonnistumista, eräillä taas oli muita esteitä. Ruotsinkielisessä esityksessä päädyttiin seuraavaan osajakoon:

Rovasti	Erik Erämetsä
Ruustinna	Inkeri Hupli
Naemi	Marjatta Uitto
Apulainen	Kaarlo Lassila
Lilli Stjernflykt	Annikki Viljanen
Gustava Pelonius	Oili Rajahalme
Sofi Andelin	Helena Lempinen
Hulda Braxell	Kirsti Kuutia
Sisäpiika	Kaija Rantama
Kalamies	Anders Nilsson
Kuiskaaja	Hilkka Rantama

Ennakkoepäilyksistä huolimatta esitys sujui hyvin. Satakuntalaisten suorituksen arvosteli Uppsala Nya Tidning maaliskuun 11. päivän numerossaan suopeasti. Lehti valitti ainoastaan sitä, että »Finlandssvenskan är inte a-l-l-t-i-d så lätt att förstå!» Arvostelu päättyi seuraavasti: »Den som sagt fulltaliga publiken skrattade gott åt åttiotialstämningen, både i lustspelreplikerna och i den lilla scenens dekor och dräkter och hyllade de välspelande finska studentgästerna med såväl sköna blomster som mycket hjärtliga applåder. Voj, voj, det sades i pjäsen.»

Esityksen jälkeen isäntäväki juhli suurenmoisesti näyttelijöitämme, joilla on ollut kerrottavanaan matkasta yksinomaan miellyttäviä muistoja.

Maakuntakiertueen ja Upsalan-turneen tapaiseen uljaaseen saavutukseen eivät osakuntamme näyttelijät ole aikaisemmin eivätkä myöhemmin pystyneet. Harrastus ei matkan jälkeen yht-



Sekakuoro harjoituksissa keväällä 1953. Vasemmalla kapellimestari Nisse Rinkama.

äkkiä sentään hävinnyt, sillä 40-luvun loppuun saakka kuului kaikkien talvi- ja kesäkiertueitten ohjelmaan näytelmä. Luku-
vuonna 1950—51 kerhon mainitaan kokoontuneen seitsemän kertaan, mutta se ei saanut aikaan ainoatakaan näytelmäesitystä. Syyslukukaudella 1952 yritettiin kerhoa jälleen herätellä, mutta ainakaan tämän kirjoittaja ei ole saanut tietoonsa, että se olisi tuottanut mitään tuloksia.

4. MUSIKAALISET RIENNOT.

Sekakuoro. Sekakuoron henkiin herättämiseksi tehtiin sodan jälkeisinä aikoina yrityksiä, joiden tuloksena saatiin vuosien 1945 ja 1947 vuosijuhlissa kuulla sekakuorolaulua. Muuta mainittavaa ei näistä yrityksistä ole.

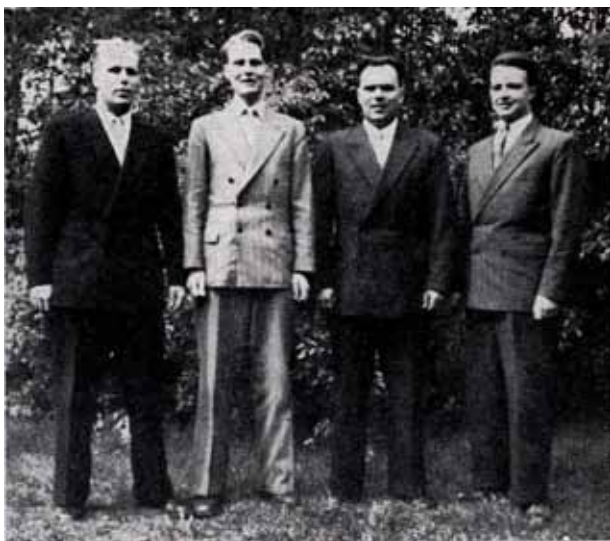
Nykyisen kuoron syntymäpäivänä voidaan pitää helmikuun 10. päivää vuonna 1950. Tällöin kokoonnuttiin perustamaan sekakuoroa, sen jälkeen kun inspitär rouva Linkomies oli saanut osakunnan musiikkielämässä jo 30-luvulta lähtien kunnostautuneen kapellimestarin Nisse Rinkaman lupautumaan johtajaksi. Tämän jälkeen on harjoiteltu säännöllisesti kerran viikossa ja esiinnytty ainakin osakunnan suurimmissa juhlissa. Lukuvuoden 1950—51 toimintakertomuksesta käy selville, että kuoroon on kuulunut silloin 23 henkeä. Sen jälkeen kuoro on kasvanut kuuluen siihen nykyään kolmisenkymmentä henkeä.

Vuoden 1952 kulttuuriviikon kilpailuissa saavutti osakunnan sekakuoro kolmannen sijan, joka oli merkittävä saavutus etenkin siksi, että voittaneet eteläpohjalaisten ja savolaisten kuorot olivat vähää ennen kilpailua konsertoineet.

Kvartetit. Vakinaisen kuoron puute yritettiin 40-luvulla korvata tilapäisillä kvarteteilla, jollaisten kokoon saamiseen sentään aina oli mahdollisuuksia, koska eräät miescivikset kuuluivat YL:ään tai kävivät laulamassa jossakin muussa kuorossa osakunnan ulkopuolella. Näin ollen ainakin vuosijuhliin saatiin omasta takaa akateemisten perinteiden vaatimaa kvartettilaulua.

Yhtenä merkinä siitä, että osakunnan toiminta rupeesi piristymään 50-luvun puolelle siirryttäessä, voidaan pitää sitäkin seikkaa, että pian sekakuoron syntymisen jälkeen ilmestyi osakuntaan myös säännöllisesti toimiva kaksinkertainen mieskvartetti. Tämän syntyhistoriaa ja harrastuksia valaistakseni lainaan otteen nimimerkki Aapelin pakinasta (Satakuntalainen, huhtikuu 1952):

»Kvartetti syntyi Laaksolassa. Eräänä torstai-iltana (19. 10. 50) Maila, lukupiirin jo miltei päätyttyä, kertoili seuraavasta kerasta: Lilli Tulenheimo esittelisi Grillparzerin Sapphon. »Ja eikö nyt osakunnasta löytyisi poikia laulamaan hänelle serenaadia»,



Kvartetti omalla kiertueellaan maakunnassa kesällä 1953. Vasemmalta: Pekka Murto, Unto Salo, Risto Tainio ja Martti Setälä.

innostui Maila toivomaan. No, löytyihän meitä, ja siitä se alkoi, serenaadista.———Vanhat civikset saavat hymyillä ymmärtäväisesti, mutta sallitaanhan sodanjälkeisenkin ylioppilaan elämään hiven romantiikkaa, s.o. nuoruutta ja vapautta siitä sovinnaisuudesta, jota aina nykyajaksi kutsutaan. (!) Joka tapauksessa: monesti niihin aikoihin, jolloin kissatkin jo luikahtavat nukkumaan, syttyivät kynttilät Tempelikadulla ja Kirstinkadulla, Albertinkadulla ja Arkadiankadulla, Lastenlinnasta ja monista muista paikoista puhumattakaan. Suurimmat voittonsa kvartetti onkin saavuttanut juuri näin, pikkutunneilla, yön tuikkivien tähtien alla.»

Tyytyväisenä siitä nimimerkki Aapelin yllä tekemästä tunnustuksesta, että romantiikka on palaamassa nykyajan ylioppilaan elämään, lisää vielä, että kvartetti on havaittu erittäin tar-

peelliseksi ohjelmansuorittajaksi myös pikkutunteja varhaisempina hetkinä, nimittäin osakunnan monissa eri tilaisuuksissa.

Samoissa ylioppilaiden kulttuurikilpailuissa vuonna 1952, joissa osakunnan sekakuoro tuli kolmanneksi, sai myös kvartetti omassa sarjassaan saman sijan.

Muu laulunharrastus. Osakunnan yksinlaulajat ovat edelleen olleet hallitsevasti naispuolisia. Kertoessani edellä viimeisen sotavuoden 1943—44 harrastuksista, mainitsin viehättävästä naiskvartetista, joka usein esiintyi osakunnan juhlissa. Tämän kvartetin jäsenistä Aino Elovaara, Aune Haapanen ja Oili Rajahalme viipyivät osakunnassa vielä sodan jälkeisinäkin vuosina ja olivat suosittuja yksinlaulajia keskinäisissä tilaisuuksissa ja kiertueilla. Heihin liittyivät nuoremmista Liisi Salonen ja Immo Nokkala. Muiden musikaalisten harrastustensa ohella kuultiin Nisse Rinkaman joskus esiintyvän myös laulajana. Myöhemmistä laulusolisteista mainittakoon Kaija Naakka, joka kulttuuriviikon yksinlaulukilpailuissa v. 1949 tuli toiseksi, ja Eija Linkamo, joka samoissa kilpailuissa v. 1953 sijoittui ensimmäiseksi, sekä Liisa Karttunen, Irmeli Kuusisto, Arno Soini ja Saara Teeri.

Laulukirja. Puheena olevan kymmenvuotiskauden alkaessa oh osakunnan perinteellinen laulukirja, Nortamon »Laulajapoika», myyty loppuun. Monisteiden käyttö oli epämukavaa. Näistä syistä osakunnan silloinen laulunjohtaja civis Heikki Huh-tinen toimitti »tilapäisluontoisen laulukirjasen» — sanat kirjan johdannosta — jolle annettiin vaatimattomasti nimeksi »Satakuntalaisen Osakunnan Laulu Vihko», vaikka kirjassa on 210 sivua. Mainittu johdanto on päivätty maaliskuussa 1945, ja siinä ilmoitetaan lisäksi, että »Nortamon henki, vapaa ylioppilaslaulu ja n.s. hyypiöiden laulutradition säilyttäminen ovat olleet johtavina periaatteina laulujen valinnassa.»



Heikki Huhtinen

Laulukirja sai ilmestyttyään osakseen moitittavaakin arvos-
telua. Muun muassa osakunnan silloinen inspehtori professori
Katara paheksui eräitä lauluja niissä osastoissa, jotka edustavat
mainittua 'hyypiöiden laulutraditiota'. Kunniainspitär Maila
Mikkola puolestaan tarjoutui ostamaan ja hävittämään koko kir-
jasta otetun painoksen.

Ei liene kirjan julkaisijan syytä, ettei siitä ole tullut sisällyk-
seltään maakunnallisempi. Olisi aika jo kerätä osakuntalaisten
käyttöön esimerkiksi paikallissävyisiä maakunnan kansanlauluja,
kuten muut osakunnat ovat keränneet omilta alueiltaan. Toivot-
tavasti näin tehdään viimeistään silloin, kun tämän »tilapäisluon-
toisen laulukirjan» jälkeen joskus ruvetaan puuhaamaan sitä
»varsinaista laulukirjaa», jota on saatu kauan odottaa.

Joka tapauksessa civis Huhtisen julkaisu sellaisenaankin on
täyttänyt kipeän tarpeen ja elvyttänyt osakunnan yhteislauluhar-
rastusta muun muassa tee- ja lauluilloissa.

S o i t o n h a r r a s t u s. Osakunnan orkesterista ei viimeisen
kymmenen vuoden ajalta ole paljoa sanomista, koska sitä ei ole
ollut olemassa ennen syksyä 1953, jolloin 50- ja 300-vuotisjuhlien

*Tuomas Haapanen**Arja Forsman*

valmistelujen yhteydessä perustettiin 10-miehinen orkesteri. Tämän johtajaksi tuli civis Matti Peltonen. Sitä vastoin on saatu silloin tällöin kokoon pienempiä tilapäisyhtyeitä. Niinpä osakunta vuonna 1945 sai toisen palkinnon kulttuuriviikon kilpailuiden kamarimusiikkisyhtyeiden sarjassa. Yhtyeeseen kuuluivat E. Sysimetsä (sello), Nisse Rinkama (piano) ja Tuomas Haapanen (viulu). Korkeatasoisiin esityksiin pystyi osakunnan trio myös vuosina 1946—48, jolloin Tuomas Haapanen oli soitonjohtajana ja soitti itse triossa viulua, Oiva Juusela toimi pianistina ja Esko Haapaniemi sellistinä. Tämän jälkeen ei ole saatu enää samanveroista yhtyettä aikaan.

Omituisessa ristiriidassa orkesteriharrastuksen laimeuden kanssa on ollut se, että osakunnasta ei ole puuttunut korkeatasoisia solisteita, kuten ylioppilaiden kulttuuriviikkojen palkintoluettelosta näkyy (s. 192). Pisimmän päivätyön myös solistina — useimmiten pianon ääressä — on osakunnassa tehnyt Nisse Rinkama. Kulttuurikilpailuissa hän on parikin kertaa sijoittunut puhallinkilpailuissa kärkipäähän. Akateemisia pianonsoiton mestareita ovat olleet Olavi Vartia ja Arja Forsman, joista varsinkin

viimeksi mainitun taito on vuosien aikana koitunut osakunnan iloksi. Akateemisen viulunsoiton mestariksi on päässyt Tuomas Haapanen, joskin hän kilpaillessaan edusti Sibelius-Akatemiaa.

Tulkoon tässä yhteydessä vielä mainituksi sekin, että vuosien 1945—46 vaiheilla Ylioppilaskunnan Soittajien johto oli suureksi osaksi satakuntalaisten käsissä, koska E. Sysimetsä oli YS:n varapuheenjohtajana, Nisse Rinkama varajohtajana, Henry Tuulos taloudenhoitajana, Kai Harjunmaa isäntänä ja Tuomas Haapanen konserttimestarina.

V. SOSIAALISET HARRASTUKSET.

1. OSAKUNTA JA TOIMELAN VAPAAOPISTO,

S o s i a a l i n e n s u u n t a u s . Sodan jälkeisen vasemmisto-suuntauksen aikana, jolloin helposti morkattiin sotaa edeltäneen ajan ylioppilaspolitiikkaa ja yritettiin keksiä uusia aatteita sen korvikkeeksi, esitettiin muun muassa Ylioppilaslehdessä, että ylioppilaiden olisi lähdettävä sosiaaliselle linjalle ja hävitettävä juopa itsensä ja työväestön väliltä. (Tosiasiaa tuo juopa ei milloinkaan ole ollut pienempi kuin sotien jälkeen, ylioppilaiden ja työläisten elettyä vuosikausia yhdessä rintamalla.) Maaliskuussa vuonna 1946 päästiin niin pitkälle, että perustettiin nk. yhteistoimintavaliokunta opiskelevan työläisnuorison ja ylioppilaiden lähentämiseksi (Yl. 14. 3. 46).

Y h t e y d e n o t t o T o i m e l a a n . Satakuntalaisessa Osakunnassa ilmeni alusta pitäen harrastusta yhteistoiminta-ajatusta kohtaan, joka sinänsä on tietysti erittäin kiitettävä, jos siinä todella vilpittömästi pyritään yhteisymmärrykseen ilman puolue-



Kaisa Virkkala

poliittisia taka-ajatuksia. Syksyllä 1945 teki civis Kaisa Virkkala osakunnan kokouksessa asian hyväksi aloitteen ehdottamalla, että osakunta ottaisi yhteyden Toimelan Vapaaopistoon, joka on Helsingissä vapaan setlementtityön pohjalla toimiva työväenopisto. Asia pantiin vireille, ja syyslukukauden lopulla osakunta sai kutsun lähettää edustajansa Toimelan Vapaaopiston johtajan maisteri Weissenbergin kotiin neuvottelutilaisuuteen. Tässä tilaisuudessa edustivat osakuntaa kuraattori Sakari Mattila, civis Kaisa Virkkala, maisteri Matti Kreula sekä lääketieteenkandidaatti Otto Meurman.

Oppitunnit. Neuvottelutilaisuudessa tehdyn suunnitelman mukaan aloittivat osakuntalaiset kevätlukukauden alussa eräänlaisen opetustoiminnan Vapaaopistossa. Pidettiin lyhyehköjä alustuksia, joiden pohjalta seurasi tavallisesti innokas keskustelu. Ensimmäisen lukukauden aikana oli toiminnassa vain lääketieteellinen toimintapiiri', jota ylläpitivät cives Otto Meurman ja Oiva Ollila kaksistaan käyden vuoroviikoin pitämässä lääketieteen alalta oppitunteja, useimmiten toimelalaisten itse

ehdottamista aiheista. Seuraavana lukuvuonna 1946—47 opetus-työ laajeni käsittämään lääketieteellisen lisäksi myös kulttuuri-historiallisen ja juridisen toimintapiirin, joista edellisestä huo-lehti Kaisa Virkkala ja jälkimmäisestä Kimmo Asp ja Antti Poukka.

Syyslukukaudella 1947 oli vielä seitsemän Toimela-iltaa, mut-ta senaikainen historioitsija ei ole maininnut, oliko niiden jou-kossa oppitunteja ja mistä aiheista. Ainakin se on varmaa, ettei vuoden 1947 jälkeen enää luentotoimintaan harjoitettu.

Illanviihtot. Syyslukukaudella 1946 toimelalaiset vierai-livat osakunnan illanvietossa, ja kevätlukukaudella 1947 osakun-talaiset saivat tutustua Toimelaan järjestetyssä illanvietossa Va-paaopiston eri työmuotoihin.

Keskustelutilaisuudet. Vapaaopiston yhteiskun-nallinen keskustelukerho kutsui joitakin kertoja osakuntalaisia tilaisuuksiinsa. Keskusteltiin esim. aiheista »Onko sosialisoi-mista hyötyä?» (28. 2. 47) tai »Kommunismien hyödyllisyydestä» (14. 3. 47). Edellisestä aiheesta riitti puhuttavaa kolmeksi tun-niksi. Jälkimmäisen aiheen yhteydessä mainitsee toimintakerto-mus, että »eräät osakunnan entiset jäsenet olivat esiintyneet hie-man epäedullisesti k.o. tilaisuudessa». Samoin osakunta kutsui joskus toimelalaisia osakunnassa pidettyihin keskustelutilaisuuk-siin, muun muassa silloin, kun aiheena oli »Ylioppilaat ja poli-tiikka» (28. 11. 46) tai »SKDL:n kulttuuriohjelma» (24. 10. 47), jotka kumpikin synnyttivät viikkoon ajatustenvaihdon. Toime-lalaisten käynnit osakunnan keskustelutilaisuuksissa olivatkin viimeiset elonmerkit lupaavasti alkaneesta yhteistyöstä. Kevät-lukukaudella 1948 oli vielä yksi tällainen tilaisuus, samoin ke-vätlukukaudella 1949, tarkemmin sanoen helmikuun 17. päivänä, johon yhteydenpito toistaiseksi päättyi.



Sosiaalista harrastusta tämäkin: ensimmäiset verenluovutuskahvit talvella 1953. Verenluovutus aloitettiin joulukuussa 1952, jolloin n. 90 osakuntalaisesta otettiin verikoe. Talvella 1953 kävivät ensimmäiset luovuttajat Punaisen Ristin sairaalassa. Monet luovuttavat verta jatkuvasti.

Miksi yhteistyö loppui. On valittaan todettava, että yhteistyö Toimelan Vapaaopiston kanssa, josta olisi voinut kehittyä hedelmällinen sosiaalinen harrastus, sammui osakuntalaisten penseän suhtautumisen vuoksi sen jälkeen, kun ensimmäinen innostus oli mennyt ohi. Toimelan puolelta tulleita kutsuja ei enää noudatettu. Inspektorinkaan antama esimerkki ei vaikuttanut, sillä mm. 31. 10. 47 pidettyyn Toimela-iltaan hän sai mukaansa vain kaksi osakuntalaista. Ja viimeisessä osakunnan keskusteluillassa kevätlukukaudella 1949 oli mukana, paitsi tavanmukaiset kymmenkunta toimelalaista, vain kuusi henkeä isäntäväkeä.

Ehkä arvokkainta, mitä satakuntalaiset civikset toimelalaisilta olisivat voineet oppia, oli näiden suuri opinhalu, jota useimmilla heistä oli tilaisuus tyydyttää vasta iltaisin raskaan työpäivän päätyttyä.

2- SOTAKUMMILAPSET.

Kuten edellä on kerrottu, välitti Mannerheimliiton Sotakummivaliokunta talvisodan jälkeen myös Satakuntalaiselle Osakunnalle kummilapseksi sotaorvon, joka oli Rauno Väre Porista. Syksyllä 1947 vaihtui kummilapsi, joksi nyt tuli 10. 2. 41 syntynyt sotaorpo Marja-Leena Suomi Paneliasta. Edelleen on lukuvuosittain valittu osakuntalaisista kummisetä ja -täti, joiden tehtävänä on ollut huolehtia siitä, että lapsi on saanut kuukausirahansa ja joululahjansa.

VI. ULKOMAISET SUHTEET.

1. YHTEYS GÄSTRIKE-HÄLSINGE NATIONIIN.

Ystävyyssopimus. Puhuessamme talvisodan jälkeisestä rauhanvuodesta kerroimme siitä, kuinka Satakuntalainen Osakunta ystävystyi upsalalaisen ylioppilasjärjestön Gästrike-Hälsinge Nationin kanssa. Suunniteltiin jo yhteistoimintamuotoja ja valmisteltiin ystävyyssopimuksen tekoa, mutta sopimuskirjat jäivät vielä keväällä 1941 allekirjoittamatta, ja sitten Suomi joutui uudestaan sotaan. Aie toteutettiin vasta viittä vuotta myöhemmin. Kun Gästrike-Hälsinge Nation vuonna 1946 toukokuun 1. päivänä vietti 300-vuotisjuhlaansa, katsottiin ajankohta sopivaksi solmia virallinen ystävyyssopimus. Allekirjoittajina olivat Satakuntalaisen Osakunnan puolesta inspehtori Pekka Katara ja kuraattori Sakari Mattila, Gästrike-Hälsinge Nationin puolesta inspehtori Johan Axel Nannfeldt ja ensimmäinen kuraattori Lars Brun. Sopimuskirja laadittiin ja allekirjoitettiin kahtena täysin



*Ystävyysopimusta Hälsinge-Gästrike Nationin kanssa allekirjoitetaan.
Vasemmalta kuraattori Sakari Mattila, inspehtori Pekka Katara, inspehtori
Johan Axel Nannfeldt ja ensimmäinen kuraattori Lars Brun.*

yhtäpitävänä kappaleena, joista kumpikin sisälsi sekä suomen- että ruotsinkielisen tekstin, joten saatiin yksi kappale kumpaakin osakuntaa varten.

Sopimuskirjassa suositellaan veljesosakuntien välille seuraavia yhteistyön muotoja:

stipendiaattien ja esitelmöitsijäin kutsuminen veljesosakunnasta;

taiteilija- ja edusta ja vierailut;

yhteiset kilpailut;

retkeilyt naapurimaassa, erikoisesti veljesosakunnan kotiseudulla;

julkaisujen ym. kirjallisuuden vaihto.

Pääasiallisina yhteistyön muotoina ovat toistaiseksi olleet stipendiaattien vaihto, edustajavierailut ja niiden yhteydessä joskus retkeilyjä.

Stipendiaattien vaihto. Aikoinaan jo kerrottiin, että ystäväystymisen alkuvaiheessa, kevätlukukaudella 1941, kutsuttiin ensimmäinen satakuntalainen stipendiaatti kolmeksi kuukaudeksi Upsalaan (s. 143). Jatkosodan kesällä alettua pysähtyi osakunnan toiminta tältäkin osalta. (Kevätlukukaudella 1942 oli kaksi osakunnan jäsentä, sotainvaliditoipilaat luutnantti Pekka Witikkala ja vänrikki Pentti Laiho, 3—4 kuukauden ajan G.-H. N:n kustantamina Upsalassa, mutta he olivat siellä saamassa hoitoa eivätkä opiskelemassa.) Kun yliopisto ja osakunnat taas syksyllä 1942 avasivat ovensa, jatkui stipendiaattien lähettäminen Satakuntalaisesta Osakunnasta Ruotsiin lukukausittain, siis kaksi kolmen kuukauden stipendiaattia vuodessa. Näin tapahtui säännöllisesti useana vuotena vielä sodan jälkeenkin. Keväällä 1948 valitettiin Upsalasta käsin ensi kerran taloudellisia vaikeuksia ja ehdotettiin, että Satakuntalaisesta Osakunnasta lähetettäisiin seuraavana vuonna vain yksi 3 kuukauden tai sitten kaksi 1 ½ kuukauden stipendiaattia. Syksystä 1948 lähtien on G.-H. N:n stipendit annettu vain yhden kuukauden oleskelua varten lukukaudessa, siis edelleen kaksi stipendiä vuodessa. Kevätlukukaudella 1951 ei Upsalasta taas taloudellisista syistä voitu stipendiä myöntää.

Koko yhteistoiminnan aikana ovat seuraavat osakunnan jäsenet olleet G.-H. N:n stipendiaatteina Upsalassa:

sl.	kl.
1940—41 —	— Niilo Valonen
1941—42 —	—
1942—43 Hanna-Liisa Lähteen—	Annikki Norri mäki

1943—44	Annikki Norri	—	Olavi Heikintalo (sotainvalidi)
1944 45	Tauno Kaartotie	—	Sakari Mattila
1945—46	Pentti Aalto	—	Erik Erämetsä
1946—47	Hilkka Perheentupa	—	Heimo Ketola
1947—48	Onni Kari-Koskinen	—	Heikki Jokela
1948—49	Mauno Jokipii	—	Hanna-Liisa Teräsmaa
1949—50	Pekka Kurvinen	—	Anna-Liisa Karikoski
1950—51	Aimo Murtonen	—	—
1951—52	Heikki Nuotio	—	Veikko Vartia
1952—53	Sisko-Kaisa Mustonen	—	Seija Forsberg
1953—54	Meri Valkama	—	Ossi Metsämäki

Satakuntalainen Osakunta ei stipendeihin nähden ole ollut vain vastaanottavana puolena, vaan myös antavana. Sotaa käyvään Suomeen ei tietenkään vielä ollut mahdollista kustantaa naapurimaan opiskelijoita, mutta sodan loputtua heti ensi tilassa lähetettiin kutsu G.-H. N:He, niin että jo kevätlukukaudella 1945 saapui Upsalasta osakuntaan ensimmäinen ruotsalainen kolmen kuukauden stipendiaatti maisteri Sven O. Björkman. Tästä lähtien osakunta kustansi säännöllisesti joka vuosi kaksi upsalalaista kolmen kuukauden stipendiaattia, paitsi kevätlukukaudella 1948, jolloin G.-H. N:sta ilmoitettiin, ettei ollut lähettää ketään »tarpeeksi ansioitunutta edustajaa» stipendiaatiksi osakuntaamme. Seuraavana syksynä siirryimme säästäväisyyssyistä veljesosakunnan tapaan myös yhden kuukauden stipendeihin, joita lukuvuotena 1948—49 jaettiin kolme kappaletta, seuraavina jälleen kaksi lukuvuotta kohti.

Vierailut. Huomattavin tähänastinen vierailu, jonka osakunta on tehnyt Upsalaan, on näytelmäkerhon kevätlukukaudella 1946 suorittama esiintymismatka, josta jo näyttelemisharrastuksia selostettaessa puhuttiin.

Vuosittain on G.-H. N. kutsunut tavallisesti pari osakunnan edustajaa toukokuun 1. päivän juhlaansa tai ylioppilaskunnan keväťjuhlaan, jota vietetään toukokuun puolivälin tienoilla.

Osakunta puolestaan on kutsunut pari G.-H. N:n edustajaa vuosijuhlaansa 24. 3. ja lisäksi tavallisesti yhden edustajan, joka on kesäkiertueen mukana saanut liikkua tutustumassa maakuntaan.

Tämän kirjoittajalla ei ole ollut keinoja päästä selville, mitä upsalalaiset stipendiaatit ja edustajat virallisten kiitospuheittensa ja -kirjeittensä ulkopuolella ovat ajatelleet oleskelustaan Satakuntalaisen Osakunnan vieraina. Meikäläisistä Upsalan-stipendiaateista taas on sanottava, että jo pelkkä silmäys heidän nimiluetteloonsa, jossa on hyvin menestyneiden opiskelijain ja tutkijain nimiä, riittää vakuuttamaan, että naapurimaahan on lähetetty henkilöitä, jotka ovat halunneet ja osanneet käyttää hyväkseen sen suomia opiskelumahdollisuuksia. Lisäksi he samoin kuin kevään juhlissa vierailleet edustajatkin ovat olleet vilpittömästi mieltyneitä isäntäväen heitä kohtaan osoittamaan ystävällisyyteen.

VII. URHEILUHARRASTUKSET.

1. LAAKSOSTA KUKKULOILLE.

Sodan aikana, jolloin fyysisesti kehittyneimmät miescivikset olivat asepalveluksessa, ei osakunnan muutenkin typistyneeseen toimintaohjelmaan sisältynyt liikunnallisia harrastuksia, lukuunottamatta kävelyretkiä, jotka nekin saivat osakseen varsin laimeata mielenkiintoa.

Sodan jälkeen seurasi koko maan urheiluelämässä vuosia kestänyt lamakausi, joka ulottui myös akateemiseen urhei-

luun. Ainakin ne opiskelijat, jotka kotiutuivat fyysisiä ponnistuksia vaatineista rintamaoloista, saattoivat tuntea alkuaikoina suorastaan vastenmielisyyttä liikunnallisia harrastuksia kohtaan. Lisäksi sota oli suhteettoman runsaasti tuhonnut akateemisten urheilijoiden parhaimmistoa, samoin kuin olemme todenneet sen verottaneen muidenkin osakuntavalioiden rivistöä. Sodan välitömiä vaikutuksien mentyä ohi tuntuivat edelleen urheilun kuten kaikkien vapaiden harrastusten piirissä haittaavina tekijöinä entisestään kasvanut opiskelun paine ja yleinen haluttomuus sellaisia osakuntarientoja kohtaan, jotka vaativat aikaa ja vaivan näköä.

Satakuntalaisessa Osakunnassa tapahtuu urheilutoiminnan elpyminen vasta silloin, kun huomaamme eräitten muittenkin harrastusalojen virkistyvän, nimittäin 50-luvun puolelle siirryttäessä. Urheilusaavutusten tasossa tuntuu selvä nykäisy ylöspäin etenkin sen jälkeen, kun on muutettu uuteen Satakuntataloon, mikä on ymmärrettävääkin, koska civikset siitä lähtien ovat olleet entistä helpommin osakunnan urheilunjohtajien tavoitettavissa. Varsinkin joukkuekilpailuissa nousu on ollut osakuntamme historiasa ennen näkemätön sen vuoksi, että se on tapahtunut laajemmalla rintamalla kuin koskaan aikaisemmin. Osoituksena tästä mainittakoon, että keväällä 1953 osakunnan hallussa oli kaikkiaan kuusi akateemista kiertopalkintoa, niiden joukossa arvokkaimpana Kalevan Malja. Tämän saa vuodeksi haltuunsa se osakunta, joka lukuvuoden aikana on saanut kerätyksi suurimman yhteispistemäärän akateemisissa joukkuekilpailuissa. Siitä on kilpailtu vuodesta 1945 lähtien. Satakuntalainen Osakunta on voittanut Kalevan Maljan peräkkäin kahtena lukuvuotena, nimittäin 1951—52 ja 1952—53. Paitsi Kalevan Maljaa osakunnan palkintokaapissa oli kiertopalkinnot kolmesta massakilpailusta, jotka suoritettiin yleisurheilussa, suunnistuksessa ja hiihdossa, ja näi-



Ilmo Vuorinen



Erkki Alho



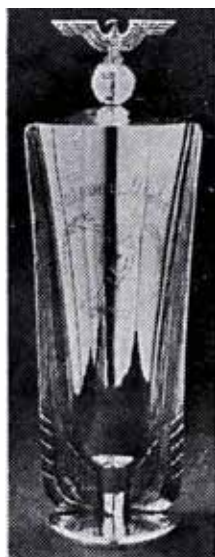
Aimo Koskimäki



*Pirkko Terho
(o.s. Kiveliö)*



Kuraattori Unto Partanen vastaanottaa Kuntähden kentällä Kalevan Maljan Kukanpäivänä 1952.



Kalevan Malja.

den lisäksi ns. Naisten Malja, joka voitettiin naisten joukkuekilpailuissa keräämällä yhteispistemäärällä, ja ns. Villen tuoppi, jonka historia selviää myöhemmin.

Osakunnan viimeaikaiset hyvät urheilusaavutukset ovat olleet suurelta osalta tarmokkaiden ja innostavien urheilunjohtajien ansiota, joista puheena olevalta nousukaudelta mainittakoon Immu Vuorinen (1951—52), Erkki Alho (1952—53) ja Aimo Koskimäki (1953—) sekä naisista Pirkko Kiveliö (1951—52), Marja Viikari (1952—53) ja Tuula Randell (1953—).

Nykyajan osakuntaurheiluun voidaan katsoa kuuluvan tyypillisenä piirteenä sen, että toiminta tapahtuu yleisakateemisten otteuiden puitteissa. Kilpailuohjelma on niin laaja ja tiivis, ettei siihen osallistuneilta osakunnilta enää juuri riittä voimia omaa, sisäistä urheilutoimintaa varten.

2. YLEISURHEILU.

Jos pidetään silmällä urheilun alkuperäistä tehtävää fyysisenä ja henkisenä kasvattajana, ovat tällöin arvojärjestyksessä ensimmäisinä joukkue- ja massakilpailut.

Aikoinaan kerroimme, että Satakuntalaisen Osakunnan miehet 30-luvun alkuvuosina saavuttivat menestystä akateemisissa viestien juoksukilpailuissa ja että naiset jatkoivat voittojen sarjaa vielä myöhemminkin. Myös 40- ja 50-luvulla saavutetaan huomattavimmat joukkuetulokset juuri viestikilpailuissa. Jo v. 1946 päästiin akateemisissa mestaruuskilpailuissa 10X100 m:n viestissä toiseksi. Seuraavana vuotena saavutettiin sama sija 4X100 m:n juoksussa. V. 1949 tultiin 10X100 m:n juoksussa kolmanneksi ja saavutettiin sama sija viestikilpailuiden yhteistuloksella. Seuraava vuosi toi kolmannen sijan kolmessa eri lajissa: 4X100 m:n, 10X100 m:n ja 4X400 m:n juoksussa. Komeimmat voitot tähän mennessä korjattiin SAUL:n viestimestaruuskisoissa v. 1951, jolloin palkintoluettelostamme tuli tällainen:

1. palk. 4X100 m (Ruosteenoja, Vartia, Majakulma, Graeffe).

1. palk. 4X400 m (Soljanto, Ruosteenoja, Majakulma, Graeffe).

1. palk. 10X100 m (Löfroos, Stigell, Soljanto, Miilunpalo, Setälä, Koskinen, Lund, Ruosteenoja, Majakulma, Graeffe).

1. palk. naisten 4X100 m (Rajamäki, Aalto-Setälä, Andersin, Mäkelä).

2. palk. miesten 4X1.500 m (Alho, Sulamäki, Kuuri, Soljanto).

Seuraavanakin vuotena (1952) sijoittauduimme tyydyttävästi, vaikkei kilpailun kiristymisen vuoksi enää yhtä hyvin kuin edellisenä vuonna. Ensimmäinen sija saatiin 4X100 m:n juoksussa (Ruosteenoja, Vartia, Majakulma, Tertti) ja 10X100 m:n

juoksussa (Aalto-Setälä, Koskimäki, Marttila, Miilunpalo, Soljanto, Setälä, Ruosteenoja, Vartia, Majakulma, Tertti). Naisten 4X100 m:n joukkue sijoittui neljänneksi.

Vielä tätä kirjoitettaessa, syksyllä 1953, näyttää satakunta-laisten viestimenestys SAUL:n kilpailuissa jatkuvan. Ensimmäinen sija on tosin saatu vain yhdessä lajissa, 4X400 m:n juoksussa (Tertti, Koskimäki, Sampo, Graeffe), mutta toiselle sijalle on päästy 4X100:lla, 4X1.500:lla ja 10X100 m:llä.

Kalevan Malja-juoksujen lisäksi saattoi osakunta laskea luvuonna 1952—53 tililleen muitakin viestivoittoja. Keväällä voittivat osakunnan pojat Otaniemen kansainvälisten sisäratakilpailujen akateemisen viestin, josta tuli palkintokokoelmaan SAUL:n toiminnanjohtajan Ville Aroniemen lahjoittama »Villen tuoppi». Vapun jälkeen suoritettiin kaupungin halki osakuntien välinen ns. vartin juoksu, joka on saanut nimensä siitä, että kukin joukkue juoksee neljännestunnin. Tässä kilpailussa selviydyttiin kolmanneksi. Saavutettu menestys rohkaisi, niin että helatorstaina osakunnan joukkue uskaltautui muiden »puulaakien» mukana Porin halkijuoksuun. Osakunta ei joutunut häpeään maakunnan silmissä, sillä kilpailu voitettiin komeasti. On syytä vielä lisätä, että toiseksi tullut Rosenlewin Urheilijoiden joukkue voitti myöhemmin Tukholman halkijuoksun.

Kalevan Malja-kilpailuun on kuulunut osana myös joukkuekolmiottelut. Syksyllä 1952 kilpailtiin niiden yhteydessä ensi kerta ns. massamaljasta. Tämän saa vuodeksi haltuunsa se osakunta, joka pystyy eniten lähettämään kilpailijoita. Satakuntalaisesta Osakunnasta suoritti kolmiottelun 33 kilpailijaa, jotka muodostivat n. 27 prosenttia koko osanottajamäärästä. Tällä tuloksella voitettiin ottelu ylivoimaisesti ja saatiin haltuun uusi kiertopalkinto. Voitto uusittiin syksyllä 1953, jolloin päästiin 38 edustajan voimin 36 prosenttiin.



4 X 100 m:n viestin voittajat syksyllä 1952. Vas. Tertti, Majakulma, Vartia ja Ruosteenoja.



Porin halkijuoksusta keväällä 1953. Tertti tuo kapulan Graeffelle, joka lähtee takaa-ajoon.

Yleisurheilun joukkuekilpailuista mainittakoon vielä, että osakuntien välisissä sisähypyimestaruuskilpailuissa sijoittui osakuntamme keväällä 1949 ensimmäiseksi ja vuotta myöhemmin kolmanneksi.

Kalevan Malja-kilpailuiden yleisurheilussa ovat satakuntalaiset voineet merkitä tililleen myös eräitä hyviä mieskohtaisia sijoituksia. Pikajuoksulajeissa on olympiaurheilija Ragnar Graeffe ollut näkyvin nimi. Hän voitti akateemisen mestaruuden 400 m:llä v. 1950 ja 100 m:llä v. 1951. Syksyllä 1953 hän pääsi 100 millä toiseksi. Pohjoismaisen akateemisen mestaruuden 400 millä Graeffe voitti v. 1951.

J. Rönneikön 30-luvulla aloittamia moukariperinteitä on jatkanut Eino Miilunpalo, joka tuli akateemiseksi mestariksi vuosina 1950, 1951 ja 1952. Hänen kannoillaan on seurannut tiiviisti Atso Hella, joka samoissa kilpailuissa tuli v. 1950 kolmanneksi, v. 1951 ja 1952 toiseksi ja vihdoin v. 1953 SAUL:n kilpailuissa Turussa akateemiseksi mestariksi. Akateemisen kuulantyyntövoiton saavutti v. 1950 M. Tamminen ja yliopiston mestaruuden v. 1953 Pauli Kiviniemi.

3. MAASTOLAJIT.

Kävely ja suunnistus. Pyrkimys herättää opiskelijoissa harrastusta ruumiinkulttuuria kohtaan on saanut akateemisen urheilunjohdon kokeilemaan erityyppisiä maastokilpailuita. Tarkasteltaessa näiden tuloslueiteltoita vilahtaa joukkuekilpailuissa silloin tällöin myös Satakuntalaisen Osakunnan nimi. Syksyllä 1949 järjestettiin massamarssi, jossa osakunta selviytyi kolmanneksi. Keväällä 1952 pidettiin viestisuunnistuskilpailu, jossa osakuntamme miesten joukkue pääsi toiseksi ja naisemme toivat peräti kaksoisvoiton. Voittajajoukkueeseen kuuluivat civettäret Teinilä, Kaiho ja Aaltola.



Hannu Marttila St. Moritzin ladulla tulossa maaliin.



Kyllikki Antila ja Anneli Ajanko ryhtyvät leikkiin.

Akateemisissa suunnistuskilpailuissa osakunta sijoittui kärkipäähän ensi kerran syksyllä 1949, jolloin se pääsi kolmanneksi. V. 1951 lähetettiin massasuunnistuskilpailuihin kolme joukkuetta, joista paras tuli ensimmäiseksi. Seuraavana syksynä (1952) menestys yhä vain parani. Osakunta lähetti silloin tuleen 42 miestä ja 24 naista, jotka joukkuekilpailuissa toivat miesten sarjassa ensimmäisen ja kolmannen, naisten sarjassa ensimmäisen ja toisen sijan. Voittajajoukkueissa suunnistivat Alho, Sulamäki, Paljakka, Nissilä, Ala-Ketola ja Salokari miesten sarjassa sekä Aaltola, Viikari, Randell, Virtalahti, Ollila ja Kordelin naisten sarjassa. Kaikkiaan osakuntamme joukkueista tuli seitsemän perille, kaikkien muiden osakuntien joukkueista yhteensä vain kuusi. Paitsi että kilpailusta tuli runsaasti pisteitä Kalevan Maljaan, se toi osakunnan palkintokokoelmaan uuden kiertopalkinnon, suunnistuksen ns. massamaljan. — Vielä vakuuttavammin voitettiin sama kilpailu ja massamalja syksyllä 1953. Silloin oli 169 osanottajasta satakuntalaisia 68. Miesten sarjassa juoksivat ensimmäisen sijan saavuttaneessa joukkueessamme cives Sulamäki, Koskimäki, Kuuri, Graeffe, Kontti, Hänninen ja J. Valtanen. Miehet olivat sarjassaan aivan ylivoimaisia samoin kuin naisetkin omassaan. Naisemme näet toivat komean kaksoisvoiton (ykkösjoukkueessa Pessi, Rajamäki, T. Randell, Kordelin, Moilanen, Alho, Valkama).

Mieskohtaisesti parhaiten on suunnistuskilpailuista selviytynyt Sakari Sulamäki, joka syksyllä 1948 pääsi toiseksi, 1950 kolmanneksi ja 1953 ensimmäiseksi. Viimeksi mainittuna vuonna tuli Aimo Koskimäki toiseksi. Kolmannelle sijalle suoriutui Erkki Alho vuosina 1951 ja 1952. Naisten henkilökohtainen sijoittautuminen oli aivan loistava syksyllä 1953, sillä silloin kymmenen parhaan joukkoon mahtui vain kaksi vierasta. Anja Pessi tuli ensimmäiseksi ja Maija Rajamäki toiseksi.

Muut kesälajit. Murtomaajuoksukilpailuissa on vain yksi satakuntalainen pystynyt huomattavaan suoritukseen. Civis Olavi Ojanperä voitti näet v. 1946 HYUS:n järjestämissä mestaruuskilpailuissa ensimmäisen palkinnon.

Tässä yhteydessä sopinee mainita myös ns. akateemisesta neliottelusta, joka oli kilpailtavana ensi kertaa keväällä 1950 ja johon kuului 10 km:n suunnistus, 200 m:n uinti, ampuminen ja 3 km:n maastojuoksu. Kilpailun voitti Satakuntalainen Osakunta, joka sai lisäksi mieskohtaisesti neljä ensimmäistä sijaa (1. M. Löfroos, 2. E. Olander, 3. S. Sulamäki, 4. E. Alho).

Hiihto. Selostettaessa 30-luvun urheiluelämää todettiin, ettei suunnistuksessa ja hiihdossa saatu silloin mitään merkitsevää aikaan. Olemme edellä jo nähneet, että 50-luvulla suunnistus on suorittanut osakunnassamme uuden aluevaltauksen, ja saman havainnon saamme tehdä hiihdon osalta. HYUS:n joukkuehiihdoissa helmikuussa 1953 tuli näet Satakuntalaisen Osakunnan joukkueesta yliopiston mestari. Voiton toivat Hannu Marttila, Aimo Koskimäki, Touko Pero, Timo Kylliäinen, Tapio Kantti ja Eino Miilunpalo. Maaliskuun alussa selvisi lisäksi, että osakunta oli liittänyt kiertopalkintokokoelmaansa myös ns. Hiihtokannun lähetettyään kansanhiihtoladulle 103 satakuntalaisia koko yliopiston osanottoluvun ollessa vain 241.

Yhtenä syynä hiihtoharrastuksen kohentumiseen oli se, että osakunnan piiriin vihdoinkin, ensimmäisen kerran sen toisen neljännesvuosisadan aikana, oh ilmestynyt valiohiihtäjä, Mouhijärven poika Hannu Marttila. Yllä mainitussa joukkuekilpailussa hän jo sijoittautui ensimmäiseksi. Myöhemmin samana talvena hän voitti vielä Sveitsissä St. Moritzin kansainvälisissä akateemisissa talvikisoissa 13 km:n hiihdon, josta osakuntatoverit olivat tietysti erikoisen iloisia ja ylpeitä. Lisäksi Hannu Marttila hiihti samoissa kisoissa toiseksi tullessa viestijoukkueessamme ankkurina ja sai siinä koko kilpailun nopeimman ajan.

4. MUU URHEILU.

Uinti. Kuten ennen sotia, ovat sodan jälkeisenäkin vuosikymmenenä osakunnan uintisaavutukset olleet pääasiassa naisten suoritusten varassa. Joukkoharrastus on vähitellen viriämässä tämän niinkuin eräiden muidenkin urheilulajien piirissä. Tuloksekkaita yhteisesiintymisiä on suoritettu kevätlukukaudella 1952, jolloin tyttäreemme pääsivät SAUL:n viestiuinteissa 4X50 m:n kilpailussa toiselle sijalle, ja kevätlukukaudella 1953, jolloin he valtasivat samassa lajissa toisen ja kolmannen sijan. Miehet eivät toistaiseksi ole vielä saavuttaneet näin hyviä joukkuetuloksia.

Naiset ovat olleet johdossa myös henkilökohtaiseen sijoittumiseen nähden. Kymmenvuotiskauden alkupuolella kunnostautui Toini Saloheimo, joka syksyllä 1945 pääsi akateemisissa massauinnin mestaruuskilpailuissa 100 m:n selkäuinnissa toiseksi samoin kuin myös syksyllä 1947 akateemisissa mestaruuskilpailuissa 100 m:n vapaauinnissa. Hänen jälkeensä kohosi näkyviin uimari-tahti Aurelia Putta, josta tuli akateeminen mestari 100 m:n vapaauinnissa vuosina 1947, 1948 ja 1949 sekä 100 m:n selkäuinnissa vuosina 1948 ja 1949. Lisäksi hän sijoittui v. 1947 toiseksi 100 m:n selkäuinnissa ja v. 1948 ensimmäiseksi massakilpailuiden 200 m:n rintauinnissa. Viimeksi mainitussa lajissa sijoittui lukuvuonna 1950—51 Marja Viikari toiseksi. Syksyllä 1952 tuli massakilpailuiden 200 m:n rintauinnissa Tuula Randell kolmanneksi.

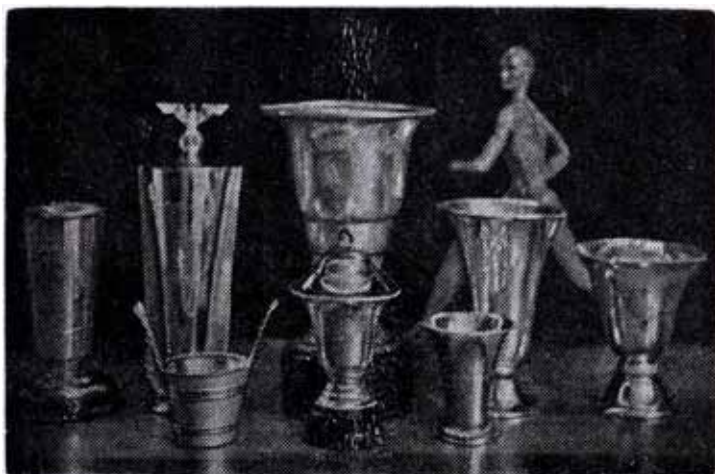
Miesten saavutusten selostuksesta selvittää nopeammin. V. 1945 sijoittui P. Valtonen toiseksi SAUL:n mestaruuskilpailuiden 100 m:n selkäuinnissa, v. 1947 T. Kajavala 200 m:n rintauinnissa samoin toiseksi ja v. 1952 E. Hänninen 100 m:n selkäuinnissa edelleen toiseksi. Saman sijan sai v. 1952 vielä 400 m:n vapaauinnissa ja 100 m:n selkäuinnissa P. Nieminen. Lukuvuonna 1950—51 oli lisäksi M. Löfroos selviytynyt kerroshypyissä toiseksi hänkin.



Sat.O:n jäähokijoukkue 1953. Takarivissä vasemmalta: A. Aalto-Setälä, E. Aalto-Setälä, E. Miilunpalo, J. Nurmi, L. Pihl, K. Ismari. Alarivi vasemmalta: A. Salonen, E. Hänninen, I. Vuorinen, I. Merilehti ja V. Sampo. — Lisäksi ovat joukkueessa pelanneet T. Julin, P. Koskinen, M. Teponoja ja J. Saarenheimo.

Palloilu. Osakunnan miehet eivät toistaiseksi missään palloilulajissa ole päässeet huomattaviin saavutuksiin. Koripallossa, joka 30-luvulla aloitettiin lupaavasti, on paras tulos vuodelta 1950, jolloin päästiin HYUPS:n mestaruuskilpailuissa kolmanneksi. Seuraavana vuonna pudottiin B-sarjaan, josta v. 1952 noustiin jälleen A-sarjaan. Seuraavaksi paras menestys on ollut jääpallossa, jossa v. 1951 noustiin ensi kerta A-sarjaan, pudottiin siitä ja noustiin uudestaan v. 1953.

Pesäpallossa ovat naisemme selviytyneet miehiä paremmin, sillä he ovat sarjassaan päässeet kolmannelle tilalle kaksi kertaa, vuosina 1951 ja 1953. Saman sijan he saavuttivat myös lentopallootteluissa v. 1953.



SatO:n palkintokokoelma v. 1953.

Luistelu. Osakuntaamme on kuulunut tunnettu kaunoluistelu tähti Leena Pietilä, joka kevätlukukaudella 1946 voitti naisten kaunoluistelumestaruuden.

Miekkailu. Miekkailun akateemisten mestaruuskilpailuiden florettikilvassa v. 1951 pääsi satakuntalainen M. Teponoja toiseksi ja v. 1952 ensimmäiseksi.

Voimistelu ja reippailu. Sodan jälkeen ainakin vuoteen 1947 saakka järjestettiin osakunnan puolesta yliopiston voimistelulaitoksessa mies- ja naisciviksillemme voimistelu- ja koripalloharjoituksia. Satakunta-taloon muuton jälkeen on naisille pidetty säännölliset voimisteluharjoitukset Nina Andersinin johdolla.

Sunnuntaiaamuisia kävelyretkiä Helsingin ympäristöön on harrastettu epäsäännöllisesti, ja osanotto niihin on ollut laimeata.

Heikki Jokela

VIII. SATAKUNTATALO.

1. ALKUVALMISTELUT.

Taloajatuksen synty. Ajatus oman talon saamisesta oli kyllä jo vuosia hiljalleen kytenyt osakunnan piirissä. Maila Talvion sanasta se oli saanut alkunsa, kuten niin moni muu osakunnalle ja maakunnalle merkityksellinen aate sitä ennen. Ajatus ei taloudellisen pohjan puuttuessa ollut heti toteutettavissa, eikä sen perille viemiseksi siinä vaiheessa tiettävästi vielä ponnisteltukaan.

Tilanne muuttui täysin, kun lokakuun 3. päivänä 1948 annettiin vuoden 1950 alusta voimaan tulevaksi määrätty uusi tuberkuloosilaki. Lain tarkoituksena oli saada aikaan kuhunkin tuberkuloosi-piiriin keskusparantola, jonka kunta tai kuntainliitto omistaisi tai sitä pysyvän oikeuden nojalla hallitsisi. Uudet säännökset antoivat osakunnan aikanaan perustamasta Satalinnan parantolasta vastuussa oleville vakavaa ajateltavaa. Parantolan omisti näet osakeyhtiö — Satakunnan Keuhkotautiparantola Osakeyhtiö — ja uusien määräysten valossa oli riidatonta, ettei osakeyhtiömuotoinen parantola voinut toimia tuberkuloosilaissa tarkoitettuna keskusparantolana ja saada sellaisena valtionapua. Oli niin ollen ajateltava parantolan luovuttamista sen alueeseen kuu-

liivien kuntain liiton hallintaan. Tällöin osakunnan piirissä heräsi vilkas pohdinta uuden tilanteen taloajatuksen toteuttamiselle tarjoamista mahdollisuuksista.

Menettelytapa selviää. Aluksi keskustelulla ei ollut kiinteätä linjaa, sillä ei vielä oltu selvillä siitä, millä tavoin parantolan luovutus oli toteutettava. Oli epätietoista, millainen korvaus luovutuksesta oli odotettavissa. Voitiin myös ajatella, että parantolan hallintaoikeus olisi omistusoikeudesta luopumatta toistaiseksi annettava kunnille siksi, kunnes lopullinen järjestely olisi kypsä toimeen pantavaksi. Kevään 1949 kuluessa alkoi osakunnassa kuitenkin vakiintua käsitys, että oli sekä moraalisesti että juridisesti oikeutettua vaatia parantolaa luovutettaessa sellainen korvaus parantolan perustamiseen uhratusta työstä, että korvauksen turvin olisi mahdollista ryhtyä pystyttämään osakunnalle omaa taloa Helsinkiin. Toisaalta oli selvää, ettei kuntainliittoa voitu vaatia maksamaan parantolasta sen täyttä arvoa, sillä se oli rakennettu suurimmalta osin valtionavustuksin. Osakunnan kannalle saatiin vielä arvovaltaista tukea seuranneena syksynä hankitusta hallinto-oikeuden professorin Aarne Rekolan lausunnosta, jossa varauksitta katsottiin, ettei ollut olemassa velvollisuutta luovuttaa parantolaa korvauksetta kuntain liitolle ja että kohtuullisena korvauksena voitiin pitää 10—20 % parantolan arvosta, noin 500 miljoonasta markasta.

Neuvoteltaessa näin selvitetyltä pohjalta päästiin yhteisymmärrykseen sekä lääkintöhallituksen että kuntain edustajain kanssa siitä, että luovutussumma oli oleva 75 miljoonaa markkaa. Kaupakirja Satakunnan Keuhkotautiparantola Osakeyhtiön ja Satakunnan tuberkuloosipiirin kuntainliiton kesken allekirjoitettiin joulukuun 31. päivänä 1949 Porissa. Kun kaupan ulkopuolelle jäi vielä irtaimistoa ja säästövaroja yhteensä n. 25 miljoonan markan arvosta, olivat vanhan parantolayhtiön varat siis tämän jälkeen arvioitavissa suunnilleen 100 miljoonaksi markaksi.

Osakunta omisti 274 parantolayhtiön 300:sta osakkeesta. Saa-dakseen kiinteämmän otteen yhtiöön osakunta tarjoutui lunasta-maan muilta osakkeenomistajilta heidän osuutensa 80.000 markan hinnasta, johon sisältyi täysi korvaus yhtiöön osaketta kohti alun perin sijoitetusta pääomasta korkoineen myös rahan arvon alentu-minen huomioon otettuna. Useimmat yhtiön osakkaat hyväksyivät osakunnan tarjouksen ja osoittivat siten oivaltavansa, ettei ollut puolustettavaa vaatia Satalinnan luontoiseen aatteelliseen yrityk-seen pannuista varoista suoranaista voittoa, vaikka sitä olisi saatta-nut olla yhtiötä lopullisesti purettaessa odotettavissakin. Näin osa-kunta sai haltuunsa entisten lisäksi 16 osaketta, joten enää 10 — näistä suurimpana ryhmänä Noormarkun kunnan omistamat 5 osaketta — jäi ulkopuolelle.

Tontin hankinta. Syksyllä 1949 samanaikaisesti paran-tolan luovuttamiseen liittyvien muutoseikkojen selviämisen kans-sa osakunnassa oli toimittu jo toisellakin linjalla taloajatuksen hyväksi. Oli näet ryhdytty valmistelemaan uuden talon rakenta-mista. Näkyvänä merkinä päätöksen kypsymisestä oli raken-nustoimikunnan asettaminen lokakuun 31. päivänä 1949 pidetyssä kokouksessa. Toimikuntaan valittiin puheenjohtajaksi inspeh-tori prof. Edwin Linkomies ja jäseniksi prof. Pekka Katara, töh-rit K. W. Tiisala ja Tuure Junnila, diplomi-insinöörit Eero Pel-tonen ja Pentti Mattila, kuraattori hovioik. ausk. Antti Poukka, ekonomi Veikko Oksanen sekä ylioppilaat Jaakko Kihlberg ja Heikki Simola. Seuraavan vuoden alussa toimikuntaa täydennet-tiin nimeämällä siihen professorinrouva Maila Mikkola, prof. Väi-nö Horelli ja varatuomari Heikki Jokela.

Rakennustoimikunnan ensimmäiseksi tehtäväksi tuli sopivan tontin tiedusteleminen. Koska yksityisten omistamia tontteja ei ollut hyväksyttävin ehdoin tarjolla, käännyttiin Helsingin kau-pungin puoleen. Valmistavissa neuvotteluissa oli aluksi ehdolla tontti Unioninkatu 43, mutta pian ilmeni, ettei kaupunki omien

virastotalosuunnitelmiansa keskeneräisyyden takia vielä voinut tämän tontin luovuttamista ratkaista. Sitten kiintyikin huomio Lapinlahdenkadun 17:ssä olevaan melko pieneen, mutta kuitenkin käyttökelpoiseen tonttiin. Inspektorin taitavasti ja tarmokkaasti hoitamat neuvottelut johtivat kaupungin taholta päätökseen, että tontti luovutetaan 8.500.000 markan hinnasta, josta puolet sai jäädä korottomaksi lainaksi niin pitkäksi aikaa, kun taloa — sen kahta alinta kerrosta tai vastaavan suuruisia kerrospinta-alaa lukuun ottamatta — käytetään osakunnan omiin tarpeisiin ja ylioppilasasuntolana. Osakunta oli puolestaan valmis näillä ehdoilla tontin ostamaan. Tällä välin oli kyllä edellisen vuoden tilintarkastajain aloitteesta pohdittu myös kysymystä, olisiko edullisempaa ostaa vanha talo, joka vähitellen voitaisiin muuntaa osakuntataloksi, tai sijoitusmielessä inflaatiolta turvaava ns. tukitalo. mutta sellainen ratkaisu ei saanut puolelleen sanottavaa kannatusta.

Talon suunnittelu. Vaikka tonttikaupan muodollinen puoli olikin keskeneräinen, voitiin kaupungin taholta saatuihin vakuutuksiin luottaen jo vuoden 1950 alussa antaa uuden talon suunnittelu arkkitehtien pohdittavaksi. Luonnoksen laatimisesta kilpailemaan kutsuttiin kolme arkkitehtia. Näistä Einari Teräsvirta onnistui kilpailulautakunnan ja myös osakuntalaisten käsityksen mukaan kiistattomasti parhaiten saaden sen vuoksi tehtäväkseen talon lopullisten piirustusten laatimisen.

2. SATALINNAN SÄÄTIÖN PERUSTAMINEN.

Kun oli peruuttamattomasti lähdetty omaa taloa rakentamaan, oli myös ratkaistava, millaiseen juridiseen muotoon talon hallinto oli järjestettävä. Harkittaessa osakunnan mahdollisuuksia pitää ohjaket välittömästi käsissään päädyttiin, osaksi ylioppilaiden

muista taloyrityksistä saatujen kokemusten perusteella, tulokseen, ettei ylioppilasosakunta ole sopiva yhteisömuoto kiinteistöä jatkuvasti hoitamaan. Tämän jälkeen oli ehdolla osakeyhtiön tai säätiön muoto. Koska edellinen ei mm. verotussyistä näyttänyt taroituksenmukaiselta, oli eri vaihtoehtoista siis jäljellä vain säätiön valitseminen.

Osakunnan kokouksessa huhtikuun 24. päivänä 1950 tehtiin lopullinen päätös, jolla rakennettavaa taloa hallitsemaan perustettiin säätiö. Sen nimeksi hyväksyttiin Satalinnan Säätiö, Koska ehdotus säädekirjaksi siihen liittyvine säätiön sääntöineen oli etukäteen valmiiksi laadittu, voitiin se heti samana päivänä allekirjoittaa ja jättää oikeusministeriön vahvistettavaksi. Säätiön peruspääomaksi osakunta asetti 100.000 markkaa ja ilmoitti lisäksi liittävänsä peruspääomaan sen puhtaan omaisuuden, jonka osakunta saa Satakunnan Keuhkotautiparantola Osakeyhtiötä purettaessa. Säännöissä määriteltiin säätiön tarkoitus seuraavasti: »Säätiön tarkoituksena on hoitaa Helsinkiin rakennettavaa säätiön kiinteistöä ja säätiön muuta omaisuutta Helsingin Yliopistossa opiskelevien satakuntalaisten ylioppilaiden aatteellisen toiminnan tukemiseksi. Tarkoitustaan säätiö toteuttaa mm. varaamalla Satakuntatalossa huoneiston Satakuntalaiselle Osakunnalle sekä ylläpitämällä siinä ylioppilasasuntolaa ensi sijassa Osakunnan yksityisille jäsenille. Lisäksi säätiö mm. avustaa Osakunnan maakunnallista julkaisu-toimintaa ja Osakunnan kirjastoa sekä jakaa opinto- ja tutkimus-apurahoja Osakuntaan kuuluville tai siihen kuuluneille opiskelijoille ja tieteen tai taiteen harjoittajille.»

Päätöksellään huhtikuun 28. päivänä 1950 oikeusministeriö antoi luvan Satalinnan Säätiön perustamiseen ja vahvisti sen säännöt. Seuranneen toukokuun 19. päivänä pidettiin säätiön hallituksen ensimmäinen kokous, jossa todettiin, että hallitukseen kuuluvat säätiötä perustettaessa määrättyinä elinikäisinä jäseninä kirjailija, professorinrouva Maila Mikkola, professorit Väinö Horelli

ja Pekka Katara sekä lääketieteen ja kirurgian tohtori K. W. Tiisala, sääntöjen mukaan itseoikeutettuina jäseninä Satakuntalaisen Osakunnan inspehtori professori Edwin Linkomies ja kuraattori hovioikeuden auskultantti Antti Poukka ja osakunnan vuodeksi 1950 valitsemina jäseninä valtiotieteen kandidaatit Jaakko Kihlberg ja Unto Partanen sekä varatuomari Heikki Jokela. Samalla todettiin, että prof. Linkomies osakunnan inspehtorina oli sääntöjen mukaan toimiva hallituksen puheenjohtajana. Varapuheenjohtajaksi valittiin prof. Katara, sihteeriksi tuomari Poukka ja taloudenhoitajaksi varatuomari Jokela.

3. TALO NOUSEE.

Toukokuussa 1950 alkoi kiviporan ääni kuulua Lapinlahdenkadulla merkkinä siitä, että osakuntatalon tontilla olevan korkean kallion louhintaan oli päästy käsiksi. Vanhat ja nuoret osakuntalaiset, kunniainspitär Maila Mikkola yhtenä hartaimmista, olivat usein nähtyjä vieraita työmaan äärellä. Louhintaa jatkettiin koko kesä, kunnes syyskuun alkuun mennessä oli yli 5000 m³ kiveä ja maata saatu kuljetetuksi pois. Varsinainen rakentaminen pääsi alkamaan sen jälkeen, kun urakkasopimus työstä oli Rakennustoimisto Otto Karmen kanssa allekirjoitettu syyskuun 1. päivänä. Heti rakennustyön alussa ilmeni viivästyttävä este, nim. sementtipula ja siitä johtuva säännöstely. Utterista ponnistuksista huolimatta alettiin sementtiä saada työmaalle mainittavammin vasta marraskuun alkupuolella.

Nyt työ pääsikin hyvään vauhtiin, niin että marraskuun 18. päivänä osakunta saattoi in corpore marssia rakennuspaikalle peruskiven laskemistilaisuuteen, johon oli saapunut runsaasti myös entisiä osakuntalaisia ja muita osakunnan ystäviä. Juhlassa laulettiin aluksi Laulu Satakunnalle ja kuultiin sitten inspehtorin ja



Satakuntatalon peruskiveä lasketaan.

kunniainspittären puheet. Peruskiven muuraamisen jälkeen koruton mutta hartaan toivon värittävä juhla päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

Rakennuksen teräsbetonirunko yleni melko nopeasti. Tosin talvi muodostui verraten ankaraksi ja lumiseksi tehden siten parhaansa betonimiesten kiusaamiseksi, mutta vastukset väistyivät sentään päättäväisen toiminnan tieltä. Helmikuun 1951 alussa saatiin työn jatkumisen kannalta sangen ikävä uutinen, jonka merkitystä ei vielä osattu täysin arvioida, nim. tieto putkityölakon alkamisesta. Ulkokohtainen tarkastelija ei vielä voinut havaita lakon haitallisia vaikutuksia, kun maaliskuun 17. päivänä kokoonnuttiin yhdessä rakennustyöväen kanssa viettämään taion harjannostajaisia. Tästä alkaen sitä vastoin seuraukset ilmenivät yhä kouraantuntuvampina. Lakon aikana tehtiin ainoastaan jonkin verran viemäri- ja kylmävesijohtoja, mutta ei lainkaan lämpöjä lämminvesijohtotöitä. Siitä aiheutui esim., että kun johtoja

varten varatut kanavat ja urat oli jätettävä avoimiksi, ei rappauksia voitu siltä osin suorittaa. Tämä puolestaan oli tuottava ylimääräisiä kustannuksia, kun rappaukset aikanaan lakon päätyttyä oli tehtävä putkitöiden jäljiltä valmiiksi. Muutenkin putkitöiden jääminen jälkeen normaalista rakennuksen valmistusrytmistä oli omiaan monin tavoin aiheuttamaan lisäkustannuksia rakennuttajan kannettavaksi. Sitä paitsi oli rakennuksen valmistumisen lykkääntyminen alun perin sovitusta syyskuun 1. päivästä 1951 selvää.

Putkityölakko jatkui aina lokakuun 1951 alkuun saakka, Siihen mennessä oli sisärappaukset suurimmaksi osaksi suoritettu ja muitakin töitä oli tehty niin pitkälle, kuin putkitöiden keskeneräisinä ollessa oli mahdollista. Nyt toivottiin työn taas pääsevän yhtä hyvään vauhtiin kuin alussakin, mutta toivossa petyttiin. Pääurakoitsijan taloudellinen asema oli nim. käynyt siksi epävarmaksi, että hänellä ei ilmeisesti ollut mahdollisuuksia eikä riittävää intressiä työn jouduttamiseen. Vasta huhtikuun 20. päivänä 1952 voitiin osa asuntolasta ja konttorihuoneistot ottaa käytäntöön. Kesän kuluessa loputkin tilat vähin erin valmistuivat, kunnes syyskuun loppuun mennessä oli saatu varsinainen rakennustyö pääosiltaan suoritetuksi.

4. VIHKIÄISET.

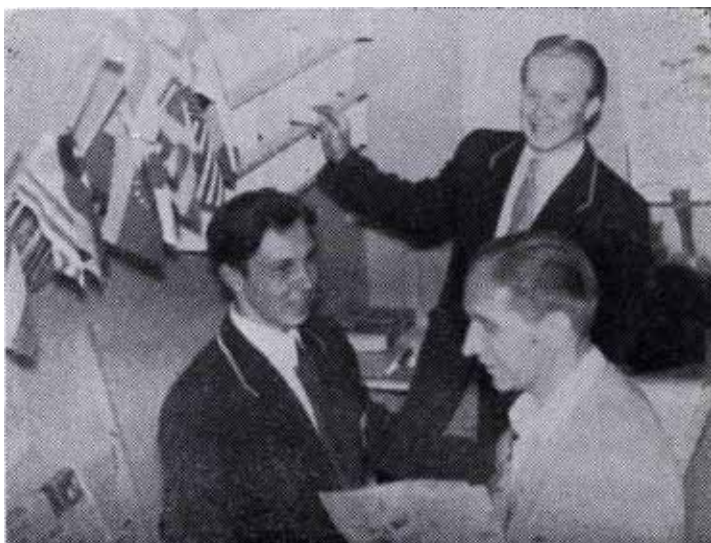
Vihkiäisjuhlallisuuksien ajaksi oli määrätty lokakuun 11. ja 12. päivä 1952. Varsinaisten juhla valmistelujen lisäksi osakunnan ja Satalinnan Säätiön toimihenkilöillä oli täysi työ vielä kesken-eräisten rakennus- ja asennustöiden sekä sisustusesineiden hankintojen kiirehtimisessä, jotta ne varmasti ehtisivät valmiiksi juhlapäiviin mennessä. Kiire näkyi vielä vihkiäispäivän vastaisena yönä, jolloin valaisimia asentavat sähkömiehet ja ikkuna-



Ihka uusi Satakuntatalo.

verhoja ompelevat osakunnan tytöt eivät liene ehtineet silmiään ummistaa. Kuumeinen touhu jatkui aivan juhlan alkamishetkeen lokakuun 11. päivään kello 14 saakka, mutta silloin voitiin todeta, että asiat oli pahoista ennakkoaavistuksista huolimatta saatu tyydyttävään järjestykseen.

Juhlakutsua oli noudattanut arvovaltainen joukko virallisia vieraita; saapuvilla olivat Yliopiston vt. kansleri prof. Erik Lönnroth,, vt. rehtori prof. P. J. Myrberg, vararehtori prof. Hugo Pipping, satakuntalaiset ministerit Viljo Rantala ja Lauri Murtomaa sekä ylipormestari Eero Rydman. Osakuntalaisista ensimmäisinä oli inspektoripari juhlan isäntäväkenä. Entisiä osakuntalaisia oli niin runsaasti, että silloinen osakuntapolvi sai useimmissa tapauksissa tilaisuuden tarjota istumapaikkansa vanhemmille ja siirtyä käytäviltä tai eteishallista käsin seuraamaan juhlan menoa.



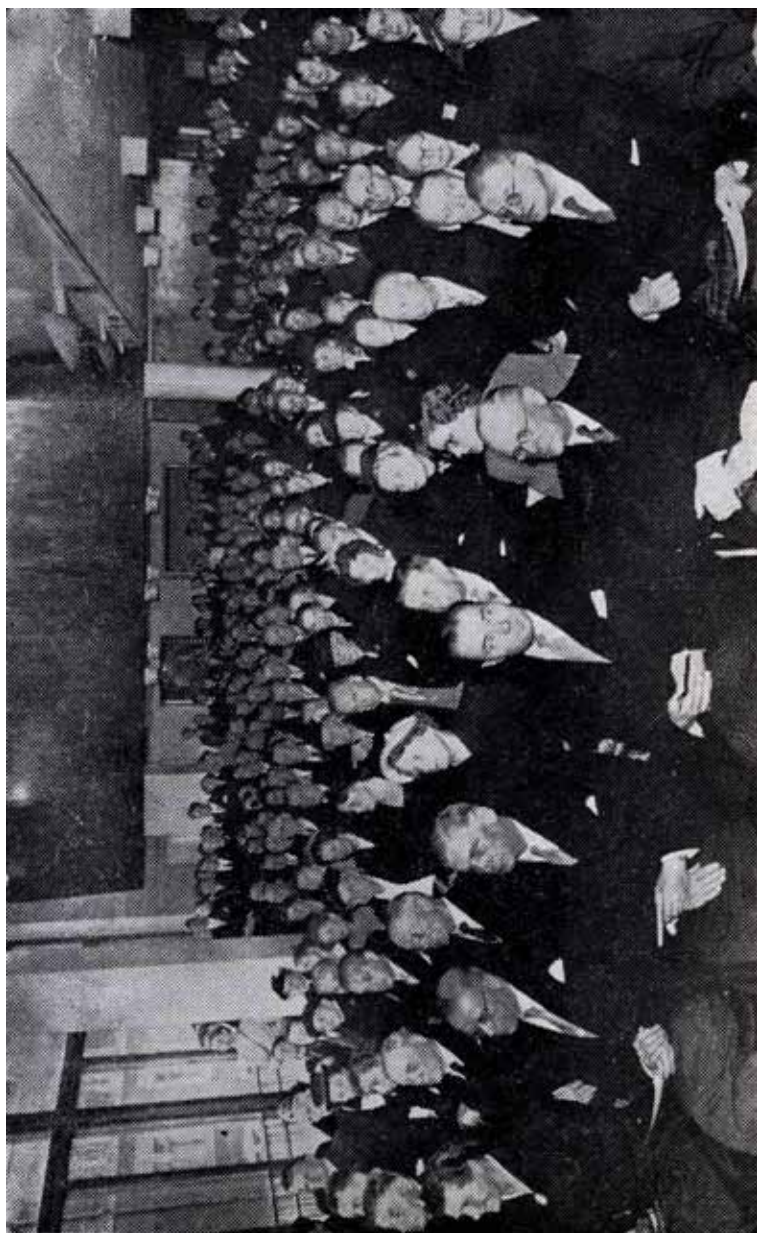
Olympialaisten aikana v. 1952 oli Satakuntatalo ulkomaisten sanomalehtimiesten majoituspaikkana. Tämän »Satakunta Press-hotellin» henkilökuntana oli n. 30 osakuntalaista. Kuvassa cives Järvinen ja Kotiranta virkatakkeineen.



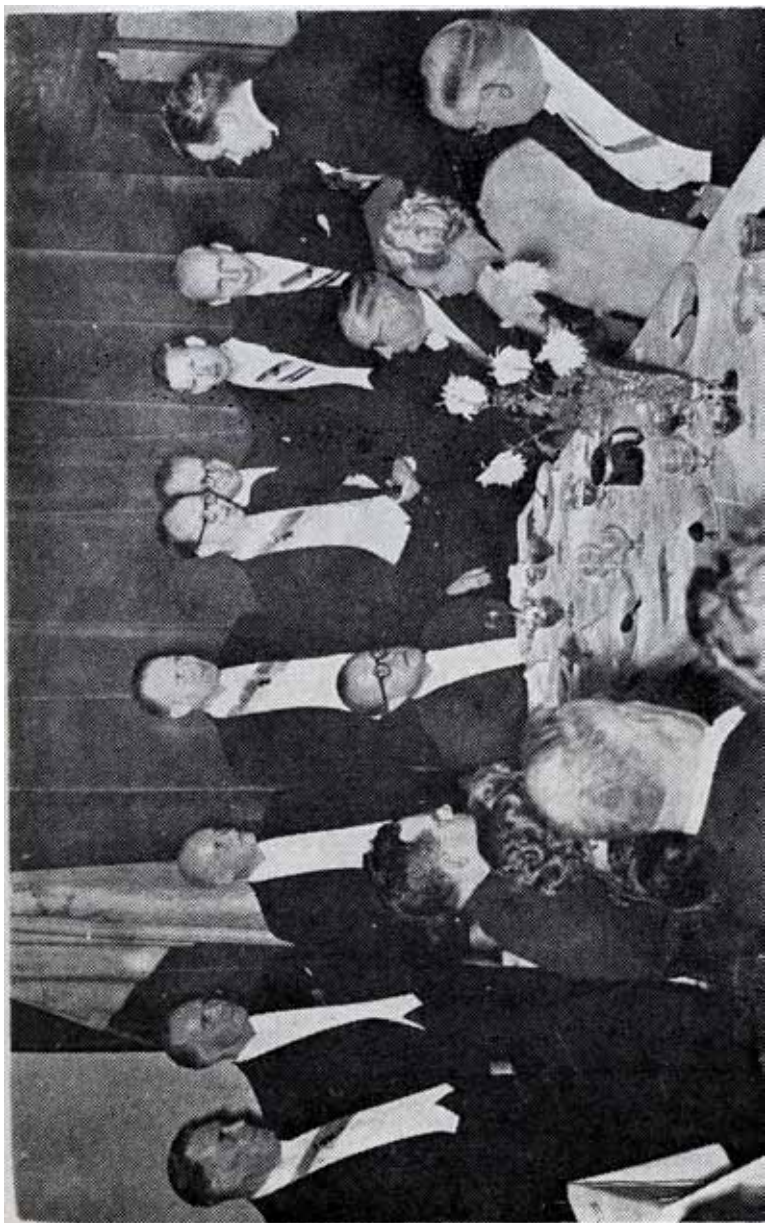
Satakuntalaiset ylioppilaat joutuivat huolehtimaan myös vieraitten kulinaarisesta puolesta. Tässä Urpo Rantamo ottaa vastaan tilausta kuin ammattimies ikään.

Juhla alkoi YS:n yhtyeen soittamalla Sibeliuksen Andante festivolla. Sen jälkeen kuraattori maisteri Unto Partanen lausui vieraat tervetulleiksi. Kun oli kuultu ylioppilas Eija Linkamon yksinlaulua ja maisteri Arja Forsmanin pianosoolo, esitteli varatuomari Heikki Jokela Satakuntatalon syntyhistorian ja rakennusvaiheet. Osakunnan kvartetin laulujen jälkeen puhujakorokkeelle astui inspehtori professori Edwin Linkomies pitämään vihkiäispuhetta. Hän lausui, että talo pyhitetään ennen kaikkea työlle. Nuorisolta, joka saa kodin uudessa talossa, odotetaan tekoja ja työtä. Työt saattavat syntyä vain kantavan aatteellisen voiman varassa. Edelleen puhuja viittasi perinteihin, jotka ovat aina olleet satakuntalaisille kalliita. Lopuksi hän toivoi talon pysyvän paikoillaan vuosisatoja todistamassa siitä, mitä nykypolvi on tahtonut ylioppilailleen antaa. Olkoon rakennus sinä aineellisena perustana, jolta pyrimme yhä ylemmäksi henkisiin saavutuksiin. Inspehtorin puheen jälkeen YS:n yhtye soitti Porilaisten marssin ja juhlayleisö lauloi yhteisesti Satakunnan laulun.

Vapaan sanan aikana talolle esitettiin lukuisia tervehdyksiä. Näitä toivat ministeri Murtomaa valtiovallan, prof. Myrberg Yliopiston ja ylipormestari Rydman Helsingin kaupungin puolesta. Maalaiskuntien Liiton puolesta toiminnanjohtaja maisteri Aarne Eskola luovutti Hiton kultaisen kunniamerkin osakunnalle tunnustukseksi siitä suuriarvoisesta työstä, mitä osakunta Satakunnan parantolan perustamisessa ja ylläpitämisessä on suorittanut kotimaakuntansa kansanterveyden hyväksi. Satakunnan Maakuntaliiton edustajana toiminnanjohtaja Leo Rimpinen toivotti onnea uudelle talolle ja luovutti osakunnalle juuri valmistuneen Satakunnan historian II osan. Maakunnalliselta taholta tuli edelleen tervehdyksiä raumalaisilta pormestari T. A. Aalto-Setälän esittämänä ja Satakunnan tuberkuloosipiirin kuntainliitolta yllä lääkäri Risto Elon kautta sekä Rauman keräystoimikunnalta rehtori Kaisu Tiusasen ja Satakunnan Killalta prof. Jalmari Jaakko-



Juhlayleisöä Satakuntatalon vihkäisissä. Eturivissä vasemmalla inspiätor rouva Linkomies, ministeri Rantala, inspehtori prof. Linkomies, ministeri Murtomaa, kansleri Myrberg ja vararehtori Pipping.



Vihkätisällisillä nähtiin osakunnan kuraattoreita v:sta 1910 lähtien.

lan tuomina. Ylioppilaspiirien puolesta esiintyivät Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan, Gästrike-Hälsinge Nationin ja Hämläis-Osakunnan edustajat. Tervehdysten jälkeen tapahtuneen taloon tutustumisen päätteeksi nautittiin ravintolasalissa kahvit.

Saman lauantaipäivän iltana kokoonnuttiin juhlasaliin toistamiseen tällä kertaa juhlapäivällisen merkeissä. Päiväjuhlan vakavan arvokas juhلاميeli oli vaihtunut keveämpiin tunnelmiin, jotka purkautuivat aivan täynnä olevassa salissa milloin hilpeänä keskusteluna, milloin taas perinteellisinä ylioppilaslauluina. Vapaan ohjelman välissä kuultiin ylioppilas Liisa Karttusen pianosoolo ja osakunnan kvartetin lauluja. Sen ohella esiintyi puhujiakin Niinpä prof. Pekka Katara muisteli osakunnan aikaisempaa toimintaa ja kohdisti huomion niihin henkilöihin, jotka olivat uhranneet erityisen merkittävän työn osakunnan ja sen uuden talon hyväksi, nim. ensimmäiseen inspektoripariin J. J. ja Maila Mikko-laan, prof. Väinö Horelliin ja nykyiseen inspektoripariin Edwin ja Vera Linkomieheen. Varatuomari Heikki Jokela kiitti talon arkkitehtiä Einari Teräsvirtaa, joka puolestaan vastasi puheeseen. Tämän jälkeen Yliopiston vt. kansleri prof. Erik Lönnroth esitti onittelunsa ja ekonomi Veikko Oksanen puhui talon pääurakoitsijalle rakennusmestari Otto Karmelle ja töiden valvojalle rakennusmestari J. V. Maulolle. Inspitär toi puheessaan esiin maakunnan naisten osuuden talon valmistumiseen. Seurasi lahjojen vuoro. Entisten kuraattorien lähetystön johtajana prof. Niilo Ikola luovutti kuraattorille kauniin esittelykansion osakunnan kokouksissa käytettäväksi. Entiset emännät lahjoittivat osakunnalle vieraskirjan ja emännälle arvon merkiksi avaimen. Mouhijärven keräystoimikunnan puolesta luovutettiin erityisen kaunis ryijy talon somistukseksi. Ryijylahjan toi myös Helsingin Satakunta-Seura. Osakuntalaisten piirissä joitakin vuosia aikaisemmin vaikuttanut vapaa yhteenliittymä Satakunnan Ylioppilaspurjehtijat oli halunnut juhlistaa merkkipäivää keräämällä verraten harva-



Satalinnan Säätiön taloudenhoitaja varatuomari Heikki Jokela puhuu vihkiäispäivällisillä. Hänestä oikealle rouva Aila Valonen ja vasemmalle tohtori Otto Meurman.

lukuiselta entiseltä jäsenistöltään 100.000 markan lahjoituksen, joka nyt annettiin talolle. Oman tervehdyksensä esittivät vielä Varsinaissuomalainen Osakunta, Åbo Nation, Etelä-Pohjalainen Osakunta, Satakunnan Kilta, Harjavallan keräystoimikunta ja Helsingin Raumalaisten Seura.

Sunnuntaina lokakuun 12. päivänä tehtiin kunniakäynti J. J. ja Maila Mikkolan haudalle. Täällä inspehtori puhui osakunnan rakkaiden vainajien muistolle, kvartetti lauloi, ja päätteeksi laulettiin yhteisesti Kilpisen säveltämä psalmi Ihmisen elinpäivät.

Nuoren juhlaväen elämänriemu pääsi vapaammin purkautumaan vasta sunnuntai-illan juhlatanssiaisissa. Vanhempaakin vä-



Poloneesi, jota isäntä Tauno Kivelä johtaa kädessään uusi isännän-sauva. Etummaisina rouva Linkomies ja Yliopiston rehtori professori Lönnroth, sitten rouva Lönnroth ja professori Linkomies.

keä, kuten Yliopiston vt. kansleri puolisoineen ja inspektoripari, nähtiin joukossa, mutta silti juhla oli nuorison. Tanssin ja laulun merkeissä yhdessäolo jatkui aina pitkälle aamuun saakka.

Osoittaakseen kiitollisuuttaan oman talon aikaansaamisesta osakunta lahjoitti talon vihkiäispäivänä pienoislippunsa inspehtorille, inspittärelle ja prof. Väinö Horellille.

5. TALON SUOJAT JA SISUSTAMINEN.

Satakuntatalo on Lapinlahdenkadun ja Lapinrinteen kulmatontilla. Pitempää, Lapinrinteen puoleista julkisivua hallitsee läpi neljännen ja viidennen kerroksen ulottuvan juhlasalin suuri ikkunaryhmä. Julkisivumateriaalina on käytetty vuolukiveä ja sen ohella terastirappausta sekä jonkin verran graniittia.

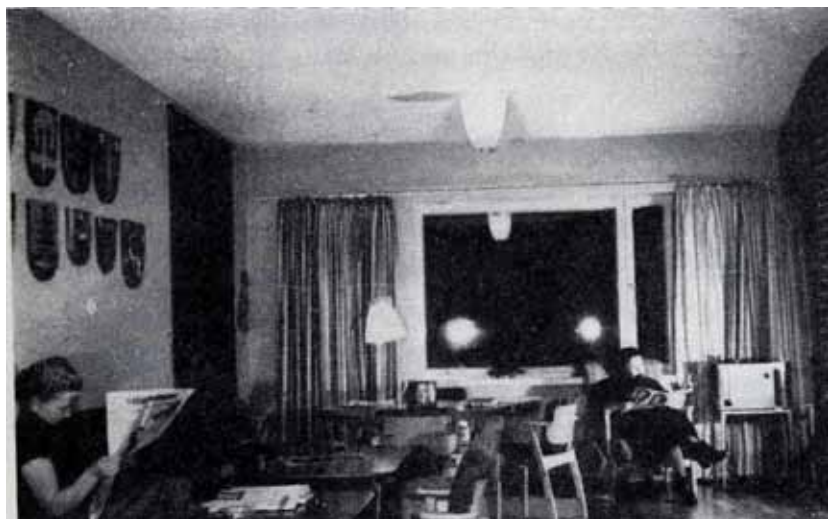
Talon tilavuus on 17.600 m³, johon sisältyy kahdeksan maanpäällisen kerroksen alla miltei koko tontin suuruinen kellarikerros. Kellarissa on keskuslämmitystilat, talouskellarit ja huone osakunnan julkaisuvarastoa varten, mutta pääosa on vuokrattavaa varastotilaa. Talon ensimmäisessä kerroksessa on vuokrattavia myymälöitä ja toisessa konttorihuoneistoja. Kolmannesta kerroksesta alkaen ylös saakka koko talo on varattu ylioppilasasuntolaksi ja osakunnan tarkoituksiin.

Tultaessa Lapinrinteen puolelta kohden pääporrasta huomio kiintyy portaan otsikossa olevaan kuvanveistäjä Lauri Leppäsen muovaamaan Satakunnan vaakunaan. Valoisan ilmastista alahallista johtaa kauniisti kaartuva porraskäytävä suoraan kolmannen kerroksen, ja täällä kävijä voi astua porrashuoneesta eteishalliin, johon osakuntahuoneiston vaatenaulakot on sijoitettu. Hallista päästään ravintolasaliin. Siellä Satalinnan Säätiön oma ravintola tarjoilee opiskelijoille aterioita, joista kukin voi valita kukkarolleen ja tarpeilleen sopivan. Salin seinää koristaa Mouhijärven lahjaryijy.

Hallista päästään, paitsi ravintolaan, sisäporrasta edelleen neljännen kerrokseen juhlasalin halliin. Portaasta yläpäässä tulija kohtaa ensin Kalervo Kallion mustaan graniittiin veistämän presidentti Risto Rytin rintakuvan. Hallin seinälle on sijoitettu sankarivainajien muistotaulut. Juhlasalissa ei ole muita taide-teoksia kuin Eero Järnefeltin maalaama Maila ja J. J. Mikkolan muotokuva. Juhlasalin hallista avautuu myös ovi Porin huoneeksi ristittyyn osakuntalaisten seurustelu- ja lukuhuoneeseen. Täällä

on maakunnan kuntien lahjoittamat vaakunat, Helsingin Satakunta-Seuran talon vihkiäisissä lahjoittama ryijy ja saman seuran taloon tallettama ryijy.

Noustaessa juhlasalin hallista jälleen sisäporrasta viidennen kerroksen halliin, huomio kiintyy portaiden alkupään kohdalla seinällä oleviin viime sodan aikaisen 15. divisioonan ja sen rykmenttien JR 15:n, JR 36:n ja JR 57:n tunnuskilpiin, jotka osakunta sai talon vihkiäisten aattona Porin Reserviupseerikerhon lahjoituksena. Portaiden yläpäässä on Kalervo Kallion tekemä professori Pekka Kataran pronssinen rintakuva. Viidennen kerroksen hallissa on edelleen Emil Cedercreutzin muovaamat reliefit Akseli Gallen-Kallelasta, Hj. Nortamosta, E. N. Setälästä ja F. E. Sillanpäästä. Samalla seinällä on myös reliefien tekijästä Werner Thomén maalaama muotokuva, jonka Emil Cedercreutzin säätiö on tallettanut osakuntaan. Viereiselle seinälle on sijoitettu Atte Laitilan maalaus Antero Wareliuksesta ja nuoren osakuntapolven ylpeys: palkintohylly osakunnan viime vuosina voittamme monine upeine pokaaleineen. Taideteoksiin tutustuttuaan kävijä voi pistäytyä hallista viereisiin huoneisiin. Lähinnä alhaalta tulevia portaita on ovi Rauman huoneena tunnettuun kerhohuoneeseen, jonka naisellinen kalustus kielii sen kuuluvan osakunnan tyttöjen erikoisomaisuuteen. Huoneen lattialle on Rauman keräystoimikunta lahjoittanut maton, ja seinillä on mm. Hj. Nortamon muotokuva, vanhasta osakuntahuoneistosta periytynyt ryijy sekä 2 Rauman kaupungin vuosijuhlissa 1953 lahjoittamaa etsausta. Seuraavasta hallin ovesta pääsee saarnella paneloituun kirjastoon. Siellä on Lapin pitäjän maatalousnaisten v. 1953 lahjoittama keltaisen sävyinen ryijy. Edelleen hallista johtaa tie pienen välieteisen kautta osakunnan kolmanteen, senioreille omistettuun kerhohuoneeseen, jonka taideteoksista merkittävimmät ovat Akseli Gallen-Kallelan Tulen synty ja mestarin tyttären Kirsti Gal-



Porin huone.



Viidennen kerroksen aula.

len-Kallela-Väisäsen maalaama jäljennös hänen isänsä omasta kuvasta sekä Jan Rosenthalin tekemä Maila Mikkolan muotokuva.

Osakuntatilojen esittelystä puuttuu enää toimisto. Se on samassa pääportaassa, jonka kolmannesta kerroksesta edellä poikettiin osakunnan huoneistoon. Tuon portaan 7. kerroksessa on varattu kaksi huonetta toimistoksi. Näistä perimmäinen on kuuraattorin ja taloudenhoitajan käytössä. Etuhuone taas on nuorempien virkailijain työskentely- ja vastaanottoaikkana. Huoneessa säilytetään osakunnan lippua. Kaapin päälle kauniisti riviin sijoitetut lukuisat vieraitten valtioitten pienoisliput ovat muistona niistä maista, joiden edustajia olympiakesänä 1952 majaili talossa ylläpidetyssä ulkomaisten sanomalehtimiesten hotellissa. Kaksi muotokuvaakin on saanut sijansa samassa toimistohuoneessa, nim. B. Lagerstamin J. J. Mikkolasta ja Klaus Kaliman Emil Cedercreutzista maalaamat.

Pääportaan 8. kerroksessa on Maila ja J. J. Mikkolan museo. Sille varattiin tilat jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa. Kesällä 1953 Laaksolan Satakuntasalin ja Komiteahuoneen sisustus siirrettiin taloon. Museo, joka vihittiin lokakuun 17. päivänä 1953, on koetettu järjestää mahdollisimman tarkoin alkuperäistä Laaksolaa esikuvana seuraten.

Jäljellä oleva osa taloa on asuntolaa ja sen aputiloja, joita ovat mm. saunat, pesu-, kuivaus- ja silityshuoneet sekä voimistelu-huone. Asuinhuoneet alkavat Lapinlahdenkadun puoleisessa päädyssä 3. kerroksesta ja jatkuvat siitä yhtäjaksoisesti viimeiseen saakka. Kuudes kerros on kokonaan ja seitsemäs osakunnan toimistoa lukuunottamatta asuntolan käytössä. Huoneet on pyritty keräämään kodikkaiksi ryhmiksi, joille kuuluu yhteinen keittokomero. Sisustuksessa on päämääränä ollut tarkoituksenmukaisuus ja kaiken ylläpitämisen välttäminen. Kevätlukukauden 1954 alkaessa asuntolassa oli 68 huonetta. Kun näistä 27 oli yhden

hengen ja loput 41 kahden hengen käytössä, oli asukkaita siis kaikkiaan 109. Heistä oli tyttöjä 47 ja poikia 62.

Talon sisustamista alettiin suunnitella jo rakennuksen ollessa alkuvaiheissaan. Asian hoitamiseksi asetettiin naistoimikunta, jonka puheenjohtajana oli professorinrouva Vera Linkomies ja jäseninä rouvat Kaija Junnila, Rauha Kauppi, Mary Olki, Liisa Orko ja Vappu Varjola sekä neidit Anneli Ajanko ja Hanna Rantanen. Toimikunta osoitti suurta harrastusta vaikeaan tehtäväänsä, joka etenkin puheenjohtajalta vaati täysin määrin uhrautuvaa työtä. Sisustusasiantuntijoina käytettiin huonekalujen osalta sisustusarkkitehti Olof Ottelinia, tekstiilien valinnassa taiteilija Kirsti Ilvessaloa ja valaisinhankinnoissa taiteilija Yki Nummea. Arkkitehti Ottelin suunnitteli asuntolan ja ravintolan käytännölliset pöydät ja tuolit.

6. RAHOITUSPULMAT.

Alkupääomana Satakuntataloa rakentamaan lähdetessä oli Satalinnan kaupasta saatu noin 100 miljoonan markan summa, jonka Satakunnan Keuhkotautiparantola Osakeyhtiö oli purkamistaan odotellessaan korottomasti lainannut Satalinnan Säätiölle. Talon suunnittelun ensi vaiheissa vallinneen tilanteen pohjalta näytti selvältä, että koko yritys tulisi vaatimaan kaikkiaan noin 120 miljoonaa markkaa, joten siis oman pääoman lisäksi hankittava suhteellisen pieni luotto olisi riittänyt täyttämään vajauksen pääoman tarpeessa. Kaupan jälkeen keväällä 1950 pääsi kuitenkin uusi inflatioaalto liikkeelle. Inflaatio jatkui vielä rakennustyön aikanakin, ja sen lisäksi tuli yrityksen kannettavaksi tuolloin rakennuslalla muutoinkin vallinneista epäsuotuisista olosuhteista aiheutuneita rasituksia, joista aikaisemmin on jo mainittu

syksyllä 1950 vallinnut paha sementtipula ja seuranneena keväänä puhjennut 8 kuukautta kestänyt putkityölakko. Useat yhteen sattuneet vastukset koituivat siten ankaraksi iskuksi rakennus-yritykselle, joka voitiin saattaa päätökseen vuoden alkuperäisestä suunnitelmasta myöhästyneenä syksyllä 1952 ja jonka kokonais-kustannukset — tontti ja kalustus mukaan luettuina — nousivat noin 225 miljoonaan markkaan.

On selvää, että näissä oloissa rahoituksen hoitaminen oli erityi-sen vaikeata. Tuskin siinä olisi onnistuttukaan, jollei Kansallis-Osake-Pankki olisi jatkuvasti koko rakennusajan säilyttänyt ra-kennusyritykseen nähden alun perin omaksumaansa erinomaisen ystävällistä asennetta. Luottomarkkinoilla ajoittain vallinneesta äärimmäisestä kireydestä huolimatta pankki oli aina valmis vält-tämättömät lisäluotot myöntämään. Vielä nytkin talon jo valmis-tuttua pankki on osoittanut samaa ymmärtämystä niitä vaikeuk-sia kohtaan, joita on ollut lyhytaikaisen luoton vakauttamisessa. Voidaan hyvin sanoa, että Kansallis-Osake-Pankin antama apu on ollut Satakuntatalolle korvaamaton.

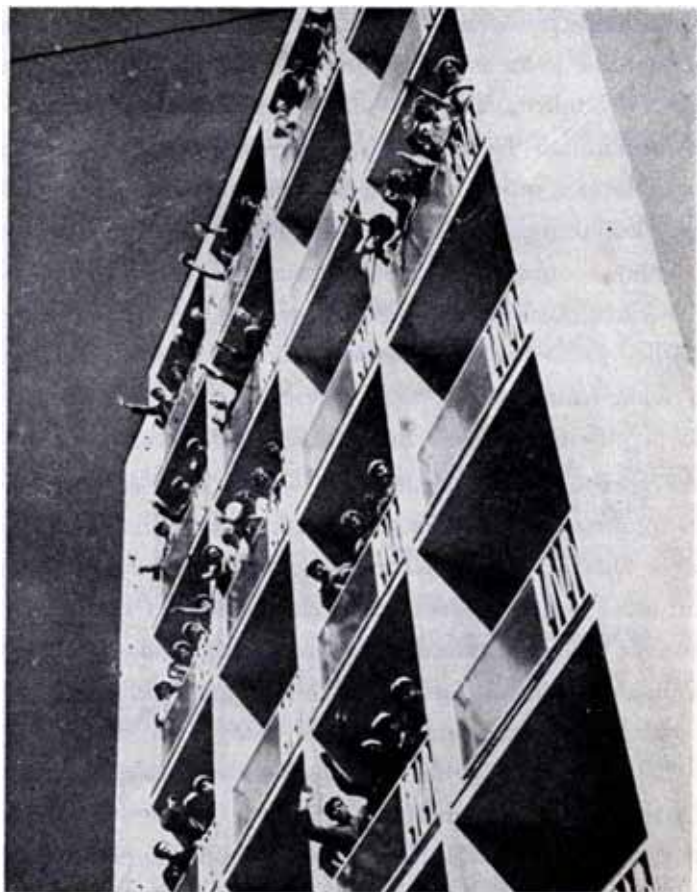
Suurista rakennuskustannuksista johtuu, että kun asuntolan vuokria ei voida kovin korkeiksi määrätä, talousarvioon syntyy vuosittain jonkin verran vajausta. Tästä pääsemiseksi Satalinnan Säätiö on pyrkinyt eri tavoin hankkimaan lisävaroja.

Jo rakennustyön kestäessä maaliskuun 14. päivänä 1951 säätiö sai Turun ja Porin lääninhallitukselta luvan panna toimeen vuo-den kuluessa lupapäätöksen antamisesta keräyksen läänin alueella sisustuksen hankkimiseksi Helsinkiin rakennettavaan satakunta-laiseen ylioppilas-kotiin. Keräysorganisaatio suunniteltiin maa-talousnaisjärjestön varaan. Inspitär oli nim. neuvotteluissa järjestöä Satakunnassa johtavien henkilöiden kanssa varmistanut heidän myötämielisyytensä asialle. Sen jälkeen osakunnan asettama ke-räystoimikunta otti yhteyden eri paikkakuntien maatalousnaisiin

ja toimitti heille keräyslistat. Kaupungeissa sekä niillä maaseutupaikkakunnilla, joilla asiaa ei saatu näin järjestykseen, oli keräyksen johtoon hankittava muita siitä kiinnostuneita. Samalla värvättiin osakunnan jäseniä keräyksen avustajiksi. Näin saatiin keräys ulotetuksi miltei kaikkiin Satakunnan kuntiin. Tavoitteeksi asetettiin kullakin paikkakunnalla vähintään 100.000 markan tulos. Kun tämän summan laskettiin vastaavan yhden opiskelijahuoneen keskimääräisiä sisustamiskustannuksia, luvattiin niille paikkakunnille, joilta tuo summa saataisiin kerätyksi, ns. nimikko-huone talon asuntolassa. Sama luvattiin myös yksityisille henkilöille ja yhteisöille, jotka lahjoittaisivat mainitun määrän.

Keräyspropagandaa harjoitettiin kesällä 1951 varsin voimaperäisesti toimittamalla jatkuvasti kaikkiin Satakunnan lehtiin asiaa selostavia haastatteluja yms. julkaisumateriaalia. Syksyn ja talven kuluessa jatkettiin keräystä maakunnassa. Osakunnan tytöt osallistuivat tällöin erityisen aktiivisesti työhön lähettämällä kaksi kertaa maakuntaan kiertueen avustamaan mannekiininäytöksiin ja muin ohjelmanumeroin paikallisten keräystoimikuntien järjestämiä tilaisuuksia. Sen ohessa Naisten kerho keräsi Helsingissä rahaa panemalla toimeen mm. myyjäisiä. Oman talon hyväksi pidettiin myös keväällä 1952 Vanhan Ylioppilastalon juhlasalissa Lukupiirin järjestämänä satakuntalainen matinea.

Maakunnassa toimittiin useilla paikkakunnilla sangen innokkaasti keräyksen hyväksi mm. iltamia järjestämällä. Myös osakunnan alueen ulkopuolella asuvat entiset osakuntalaiset ottivat asian omakseen. Sitä osoittaa helsinkiläisten seniorien keräysjuhlatointa ja tamperelaisten rahankeräys. Ensisijaisena keräyksen kohteena oli raha, mutta joissakin maaseutupaikajissa saatiin lisäksi maataloustuotteita, jotka muutettiin rahaksi ja tilitettiin siinä muodossa edelleen. Erityisen maininnan ansaitsee maatalousnaisten hoitama villankeräys, joka tuotti asuntolan vuodepeitteisiin tarvit-



Satakunnan ylioppilaat iloitsevat uudesta talostaan.

tavan raaka-aineen. Kerääjään lämpimästä harrastuksesta taloa kohtaan kertovat sellaiset arvokkaat käsityöt kuin raumalaisten matto sekä Mouhijärven ja Lapin pitäjien maatalousnaisten kuniit ryijyt. Porista saatiin erityisen tervetullut tavaralahjoitus Porin Puuvillatehdas Oy:Itä, joka antoi kaikki asuntolan patjoihin, tyynyihin, ikkunaverhoihin, lakanoihin ja tyynyliinoihin tarvittavat kankaat.

Keräysluvassa myönnetty keräysaika päättyi maaliskuun 14. päivänä 1952, mutta sen jälkeenkin on eri lahjoittajilta saapunut avustuksia. Vuoden 1953 loppuun mennessä on rahaa tilitetty Satalinnan Säätiölle kunakin vuonna seuraavat summat:

v. 1951	mk	676.870: —
v. 1952	»	4.352.626: —
v. 1953	»	1.196.713: —
Yhteensä	mk	6.226.209: —

Keräyskulut ovat koko aikana olleet yhteensä 192.889 markkaa, joten puhdasta tuottoa on kertynyt 6.033.320 markkaa. Mainittuun yhteissummaan sisältyvät suurimmat kuntien myöntämät avustukset ovat Porin kaupungin 1.300.000, Kokemäen kunnan 300.000, Rauman kaupungin 200.000 ja Keikyän kunnan 100.000 markkaa.

Syksyllä 1953 tehtiin jälleen yritys kaikkien kuntien saamiseksi aktiivisesti Satakuntataloa tukemaan. Satakunnan Maakuntaliitto on puolestaan arvovallallaan edistänyt ajatusta esittämällä kunnille vetoomuksen asiasta. On vain toivottavaa, että nämä ponnistelut vähitellen johtavat talon aseman vakaantumiseen ja sitä tietä niiden etujen saavuttamiseen, joita vahvan Satakuntatalon olemassaolosta koituu maakunnan opiskelevalle nuorisolle ja koko maakunnalle.

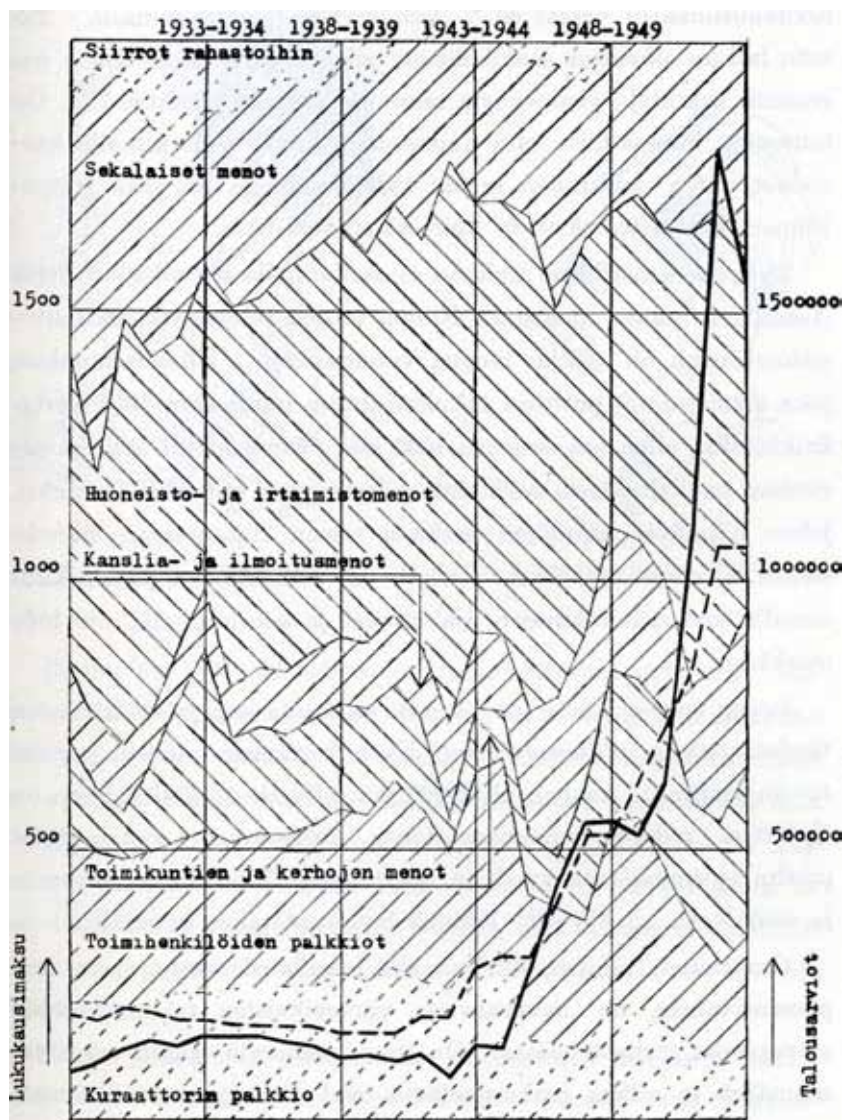
Pentti Mattila

SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN TALOUS 1929—1954.

1. TALOUSRAHASTO.

Satakuntalaisen Osakunnan talousarvio tilivuodelta 1928—29 päättyi summaan 89.400 mk. Vuonna 1938—39 se oli vastaavasti 111400 mk ja vuonna 1953—54 1550000 mk. Kun otetaan huomioon rahan arvossa tapahtuneet muutokset, on osakunnan kasvavaihto pysytellyt näiden 25 vuoden aikana suunnilleen saman suuruisena. Osakunnan jäsenmäärän kasvu vastaavana aikana on kuitenkin ollut siksi huomattava, että yksistään siitä johtuen olisi ollut odotettavissa tuntuva juoksevien menojen suureneminen. Että näin ei ole käynyt, johtuu siitä, että tulolähteet ovat osakunnasta riippumattomien rajoituksien alaiset ja menot on tietenkin supistettava niiden mukaisiksi.

Lukukausimaksut, jotka aikaisemmin antoivat 85 % kaikista osakunnan tuloista, suoritettiin vuoteen 1943 saakka suoraan osakunnan taloudenhoitajalle, ja osakunta määräsi niiden suuruuden. Tämä vaihteli vuosittain jonkin verran ollen 1930-luvulla 160—205 mk. Sen jälkeen otti Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunta määräämisvallan lukukausimaksuihin. Maksut suoritetaan nykyisin Yliopiston kassan välityksellä Ylioppilaskunnalle, joka puolestaan tilittää osakunnalle määräosan, jonka suuruus tällä hetkellä on 1060 mk jäseneltä lukukaudessa. Vuonna 1952—53 muodostivat



Piirros 1, Satakuntalaisen osakunnan talousrahasto

1. Lukausmaksun suuruus —————
2. Talousarvioiden loppusummat ————
- 3« Menojen prosentuaalinen jakautuminen
eri pääluokkiin talousarvioiden mukaan

lukukausimaksut vajaat 60 % talousarvion loppusummasta. Tämän laskun aiheuttaa mahdollisuus saada uuden talon turvin paremmin lisätuloja akateemisia tanssitilaisuuksia järjestämällä. On kuitenkin huomattava, että huoneistomenotkin ovat samalla kasvaneet, joten osakunnan talous todellisuudessa on yhtä riippuvainen lukukausimaksuista kuin aikaisemminkin.

Nykyisten sääntöjen mukaan ei osakunnalla ole oikeutta periä jäseniltään mitään maksuja. Niinpä uusien jäsenten kirjoittautumismaksusta oli pakko luopua vuonna 1950. Ulkojäsenmaksu, joka aikaisemmin perittiin lukukausittain, muutettiin 1952 kertakaikkiseksi, ollen sen suuruus 1000 mk. Tämä johtui lähinnä perimisen hankaluudesta sekä siitä seikasta, että entiseksi jäseneksi, johon ulkojäsen sääntöjen mukaan täysin rinnastetaan oikeuksiansa ja velvollisuuksiensa puolesta, oli mahdollisuus päästä kuulumalla yhden lukukauden osakuntaan ja suorittamalla siis 1060 markkaa.

Juuri ennen talvisotaa järjesti osakunta arpajaiset kirjaston täydennystä ja julkaisuvaraston arvon kuoletusta varten, ja tällä tavoin saatiinkin kokoon yli 40000 mk. Vuodesta 1948 lähtien on Yyterissä pidetty juhannusaattoisin kokkojuhlia, joiden tulot parilta ensimmäiseltä vuodelta luovutettiin Satakunnan Museolle ja senjälkeen on käytetty lähinnä Satakuntatalon tarpeisiin.

Osakunnan tulojen, lähinnä siis lukukausimaksun, reaalin pienentyminen on havaittavissa viimeaikaisten talousarvioiden menopuolta tarkasteltaessa. On toisia menoeriä, joihin suuri jäsenmäärä ja vilkas osakuntaelämä ovat aiheuttaneet välttämättömiä lisäyksiä, ja toisia, joiden kustannuksella edellisten vaatimukset on tyydytetty. Nämä muutokset selviävät parhaiten piirroksesta N:o 1, jossa on esitettyä menojen prosentuaalinen jakautuminen eri pääluokkiin vuosittain.



Eino Vuorela
taloudenhoitaja 1921—38,



Pentti Mattila
Taloudenhoitaja 1947—

Havaitaan, että huoneisto- ja irtaimistomenot ovat aina nieleet suurimman osan varoista. Ennen sotia myös toimihenkilöiden palkkioiden osuus nousi yli 25 % kaikista menoista, mutta nykyisin on niiden yhteissumma huomattavasti pienentynyt siitä huolimatta, että palkkiollisten virkailijoiden lukumäärä on kasvanut. Kuraattorin palkkio, joka oli ennen 25 mk jokaiselta jäseneltä lukukaudessa, määrättiin vuonna 1938 talousarviossa 15000 markan suuruiseksi lukuvuodessa. Tällä hetkellä se on vain 90000 mk.

Sodan jälkeen on toimikuntien ja kerhojen tarpeisiin kiinnitetty enemmän huomiota, ja parina viime vuonna ovat Satakuntalaisen painatuskustannukset nostaneet ilmoitus- ja kansliameinoja. Sen sijaan siirtoja eri rahastoihin ei ole voitu suorittaa, niin toivottavaa kuin se niiden toiminnalle olisikin inflaation takia. Taideteosrahastoa on täydennetty tarvittaessa mahdollisuuksien



Katri Ovaska
Emännötsijä 1940—52

mukaan, mutta sinne siirretyt varat on piirroksessa käsitelty huoneisto- ja irtaimistomenoihin kuuluvina.

Sekalaisten menojen pääosan muodostavat edustusmenot sekä stipendiaattivaihdon aiheuttamat kustannukset. Viime mainittuun tarkoitukseen saatiin sen alkuvaiheessa vuosina 1945—46 lahjoituksina vastaanottaa Porin kaupungilta, Porin Puuvilla Oy:ltä, Satakunnan Kirjateollisuus Oy:ltä, Werner Hacklinilta ja Länsi-Suomen Voimaosakeyhtiöltä yhteensä 32000 mk. Myöskin maakunnan valokuvaukseen, jota suoritettiin 1930-luvulla, saatiin useita lahjoituksia kuntien taholta.

2. JULKAISURAHASTO,

»Julkaisurahaston muodostavat julkaisujen myynnistä kertyneet tulot, julkaisuutoimintaa varten osakunnalle myönnettyt avustukset ja lahjoitukset sekä ne varat, jotka osakunta siirtää julkaisurahastoon. Rahastosta suoritetaan osakunnan julkaisu-

toiminnasta aiheutuvat kustannukset.» Näin kuuluu osakunnan sääntöjen 61 §.

Julkaisurahasto esiintyy kuitenkin omaisuustaseessa negatiivisena rahastona, t.s. osakunnan julkaisuvaraston on ollut jatkuvasti kiinnitettynä talousrahaston varoja. Julkaisujen myynti on ollut laimeata, ja niihin kiinnitetyt varat on poistettu kirjanpidossa pääasiallisesti siirroilla talousrahastosta.

Suurimmillaan oli julkaisuvaraston kirjanpitoarvo Satakunta IX: n ilmestyttyä vuonna 1931, sillä seuraavan omaisuustaseen mukaan se oli 97094 mk 60 p. Seuraavia Satakunta-sarjan niteitä julkaistaessa on turvauduttu avustuspyyntöihin, joiden myötävaikutuksella sarjaa on voitu jatkuvasti laajentaa. Vuonna 1939 saatiin Satakunta XI:tä varten vastaanottaa Satakunnan Kirjalliselta Kerholta 5000 mk ja Helsingin Yliopistolta, joka on avustanut huomattavalla tavalla aikaisempiakin julkaisuja, 6000 mk. Sodan jälkeen on julkaisurahasto saanut avustuksina vuonna 1946 Satakunta XII:tä varten kauppaneuvos Artturi Hellemaalta 10000 mk, Lahja ja Paavo Nuoranteelta 10000 mk, W. Rosenlew & Co:lta 5000 mk sekä Rauman kaupungilta 5000 ja vuonna 1948 Satakunta XIV:ää varten Kustannusosakeyhtiö Otavalta 25000 mk, Satakunnan Kirjalliselta Kerholta 10000 mk ja Hämeenkyrön Säästöpankilta 2000 mk. Tällöin jouduttiin lisäksi ottamaan Satakunnan Keuhkotautiparantola Osakeyhtiöltä 100000 mk:n suuruinen laina, joka parin vuoden kuluttua voitiin talousrahastosta maksaa takaisin. Satakunta XV:n julkaisemista varten vuonna 1952 saatiin avustuksia yhteensä 105000 mk, nim. Werner Söderström Oy:ltä 45000 mk, Rauman kaupungilta 20000 mk, Merikarvian kunnalta 10000 mk, Euran kunnalta 5000 mk, Tyrvään Sanomilta 10000 mk ja Satakunnan Parantolalta 15000 mk. Mutta koska nide tuli maksamaan noin 300000 mk, teki sen julkaisemisen mahdolliseksi vasta Satalinnan Säätiön lupaus ostaa 1/3 painoksesta.

Omaisuuustaseen mukaan on julkaisuvaraston arvo 30. 6. 1953 112764 mk.

Tässä yhteydessä on syytä mainita Arma Haapasen, Evi-Maija ja Artturi Hellemaan, Arvo Inkilän, Pekka Kataran, Edwin Linkomiehen, A. Linturin, Suoma Loimaranta-Airilan, Maila Mikkolan, Risto Orkon, Esteri Paalasen ja Väinö V. Sipin vuonna 1949 tekemä 34000 markan suuruinen yhteislahjoitus, jonka turvin kävi mahdolliseksi aloittaa osakunnan vanhan matrikkelin julkaisemistyö.

3. ERIKOISRAHASTOT JA VAKUUSRAHASTO.

Osakunnan ensimmäisen 25-vuotistaipaleen päättyessä olivat erikoisrahastojen suuruudet kesäkuun 30. päivänä 1928 omaisuustaseen mukaan:

Lainarahasto	66374: 44
Pippingsköldin rahasto	13386: 85
Mikkolan rahasto	38670: 83
Ahlströmin rahasto	112534: 84

Yhteensä 230966:96

Myönnettyjä lainoja oli tällöin 154500 mk.

1930-luvun alkupuolen pulakautena kasvoi opintolainojen kysyntä suuremmaksi kuin mitä omilla pääomavaroilla voitiin tyydyttää. Aikaisemmin oli jo jossain määrin käytetty Lainarahaston liikepääoman lisäämiseksi yksityisiltä henkilöiltä saatua luottoa ja joulukuussa 1933 saatiin Satakunnan Keuhkotautiparantola Osakeyhtiöltä 50000 markan suuruinen laina samaan tarkoitukseen. Tätä voitiin kuitenkin kesällä 1938 lyhentää 20000 markalla.

Kesäkuun 30. päivänä 1939 oli omaisuustase erikoisrahastojen osalta seuraava:

Lainarahasto	131902: 89
Pippingsköldin rahasto	17378: 05
Mikkolan rahasto	49114: 64
Ahlströmin rahasto	118110: 94
Setälän muistorahasto	11709: 90

Yhteensä 328216: 42

Kun tähän lisätään vieras pääoma 30000 mk sekä Vakuusrahasto 39799 mk 21 p, oli osakunnan käytettävissä talvisodan kynnyksellä lähes 400000 mk lainaustarkoitukseen. Lainoja oli yhteensä 286424:45.

Sodan jälkeen ovat osakunnan erikoisrahastot menettäneet inflaation johdosta miltei kokonaan merkityksensä. Niiden yhteismäärä, Vakuusrahasto mukaan luettuna, oli kesäkuun 30. päivänä 1953 vain 749772 mk eli reaaliarvoltaan vähemmän kuin 1/5 osakunnan alkuperäisestä osuudesta Länsisuomalaisen Osakunnan Lainarahastosta, joka oli 25198: 36. Jos otetaan huomioon osakunnan jäsenmäärän kasvu vastaavana aikana, havaitaan, että osakunnan mahdollisuudet jäsentensä opintojen turvaamiseen olivat vuonna 1904 suunnilleen 30-kertaiset nykyisiin verrattuina. Koska lainojen suuruudet on pidetty mitättömän pieninä, ei niiden ylikysyntää ole esiintynyt, ja loppuosa Satakunnan Parantolan luotosta suoritettiin merkityksettömänä takaisin toukokuussa 1950. Lainoja oli 30. 6. 1953 yhteensä 648000 mk.

Satakuntalaisen Osakunnan Lainarahastosta myönnettävien lainojen suuruus on 16. 4. 1951 tehdyn päätöksen mukaisesti enintään 20000 mk. Koska lainojen kysyntä stipendirahastoista on ollut miltei olematonta, on niiden varat stipendineuvoston

suostumuksella talletettu Lainarahastoon, josta oli 30. 6. 1953 lainoja 607000 mk rahaston pääoman ollessa 299069 mk.

Satakuntalaisen Osakunnan Pippingsköldin rahasto on ollut varsin suosittu matkalainojen antajana. Siitä annettavien korkeintaan 2000 markan suuruisen tilapäisten »vippien» korko on nykyisin 10 %. Huomioonottaen lainojen pienuuden on Lainarahaston johtokunta antanut kuraattorille oikeuden myöntää lainat. Kuitenkin on vaatimuksena, ettei sama nimi saa esiintyä samanaikaisesti useammassa kuin kolmessa lainassa takaajana. Rahaston pääoma oli 30. 6. 1953 29272 mk, ja lainoja oli 16000 mk

Pippingsköldin palkinnon ranskan- tai englanninkielisestä kirjoitelmasta ovat saaneet: Jorma Partanen (1930 ja 1935), Risto Niini (1933), Pentti Aalto (1947 ja 1949) sekä Reino Ruosteenoja (1953),

Jooseppi ja Maila Mikkolan rahastosta ja A. Ahlström Oy:n rahastosta myönnettävien lainojen enimmäissuuruus korotettiin 3. 2. 1947 40000 markaksi. Seuraavana vuonna määrättiin stipendien suuruudeksi edellisessä 1000—5000 mk ja jälkimmäisessä 4000—20000 mk.

1930-luvulla kartutettiin Mikkolan rahastoa liittämällä sen pääomaan ulkojäsenmaksut ja professori Mikkolan kuoleman yhteydessä sai rahasto vastaanottaa lahjoituksina 58206 mk. Vuonna 1952 siirrettiin siihen pari pienempää rahastoa, yhteensä 10403 mk, joiden tarkoitusperä oli unohtunut vuosien varrella. Kasvaneesta Mikkolan rahastosta voitiin 31. 1. 1947 antaa tilapäinen 40000 markan suuruinen laina Ahlströmin rahastolle, jonka sääntöjen puitteissa osakuntalaisten lainansaanti on helpompaa. Nykyisin on lainojen kysyntä tyrehtynyt kummassakin rahastossa, ja kuten edellä jo mainittiin, on niiden varat talletettu Lainarahastoon. 30. 6. 1953 oli Jooseppi ja Maila Mikkolan rahaston pääoma 142000 mk ja A. Ahlström Oy:n rahaston 135000 mk.

Mikkolan ja Ahlströmin rahastoista on jaettu seuraavat stipendit:

- 1929 Alvar Grundström 7000 mk,
- 1930 Eero Tommila 5500 mk ja Liisa Vanne 2200 mk,
- 1931 Aaro Ritala 5500 mk ja Arvo Junnila 2000 mk,
- 1932 Arvo Junnila ja Risto Niini, kurnpikin 2750 mk ja Viljo Alanen 2000 mk,
- 1933 Risto Niini 8000 mk,
- 1934 Olavi Bergroth 4000 mk, Hannu Teräs 3000 mk ja Lauri I. Kaukamaa 2400 mk,
- 1935 Keijo Alho 5000 mk ja Erkki Valli 2000 mk,
- 1936 Tuure Viljanen 5000 mk ja Eino Nikkilä 3245 mk 40 p,
- 1937 Jorma Partanen 5000 mk,
- 1938 Veikko Okko 4500 mk ja Jorma Huhtala 3000 mk,
- 1939 Aili Nurminen 5000 mk ja Niilo Valonen 2500 mk,
- 1941 Antti ja Sakari Mattila, kumpikin 4500 mk,
- 1944 Osmo Santavirta 10000 mk,
- 1945 Kalevi Virkkala 4000 mk,
- 1946 Pentti Aalto 8000 mk, Tauno Kaartotie ja Veli-Valio Kaukovaara, kumpikin 5000 mk,
- 1949 Heikki Jokela 12000 mk ja Erik Erämetsä 5000 mk,
- 1950 Erik Erämetsä 12000 mk,
- 1951 Mauno Jokipii 10000 mk ja
- 1953 Mauno Jokipii 20330 mk.

Viimeksi mainitussa stipendissä on mukana vaatimattomalta osaltaan myös Setälän ja Tuulion rahastojen korkoylijäämä.

Inflaation pienentämiä stipendejä on osittain ollut mahdollisuus korvata niillä lahjoituksilla, joita osakunta on kiitollisena vastaanottanut. Vuonna 1943 voitiin jakaa useana stipendinä sil-



Eero Tolvanen

Satakuntatalon vahtimestari 1952—

loisen tasavallan päämiehen lahjoitus 25000 mk ja vuosijuhlissa 1949 jaettiin professori Linkomiehen lahjoittama 25000 markan suuruinen palkinto latinan kielen opiskelijoille. Keväällä 1951 oli jaettavana tuntemattoman osakunnan ystävän 30000 mk lahjoitus ja vuosijuhlissa 1953 jälleen tuntemattoman lahjoittajan 25000 mk suuruinen stipendi.

Satakuntalaisen Osakunnan L ä ä k e t i e t e e l l i s e n s t i p e n d i r a h a s t o n alkuna voitaneen pitää tilikirjojen merkintää 30. 6. 1929: »Kronholm suorittanut lääketieteellisen stipendirahaston tilille 76 mk*. Tämän jälkeen on tohtori B. Mikkela uskollisesti kartuttanut rahastoa jatkuvilla lahjoituksillaan viidentoista vuoden aikana. Lisäksi on rahastoon siirretty varoja talousrahastosta ja kerätty lahjoituksia muiltakin satakuntalaisilta lääkäreiltä, mutta siitä huolimatta on rahaston pääoma 30. 6. 1953 kasvanut vasta 17.500 markaksi. Säännöt rahastolle on vahvistettu 3. 12. 1945. Niiden mukaan rahastosta annetaan enintään 2500 markan suuruisia lainoja korkeintaan 6 kuukauden ajaksi lääketieteen, hammaslääketieteen tai antropologian opiskelijoille.

Rahaston korot jaetaan joka toinen vuosi vuosijuhlassa stipendinä em. opintoja menestyksellisesti harjoittaneille osakunnan jäsenille. Rahaston korko on sama kuin Pippingsköldin rahastossa, ja siinä sovelletaan samaa joustavaa lainojen myöntämistapaa. Ensimmäiset lainat myönnettiin vuonna 1948. Stipendejä ei ole jaettu.

Valtioneuvos E. N. Setälän muistorahaston perusti osakunta 11. 2. 1935 osoittaakseen kunnioitustaan osakunnan kunniajäsenen valtioneuvos E. N. Setälän muistolle. Tällöin siirrettiin rahaston peruspääomaksi talousrahastosta 10000 mk. Rahastosta jaetaan joka toinen vuosi, ja kun pääoma on kasvanut 30000 markaksi, joka vuosi 500—5000 markan suuruisia stipendejä suomen- ja sen sukukielten sekä suomalaisen kansatieteen ja kansanrunouden tutkijoille. Rahaston pääomasta annetaan em. aineiden opiskelijoille korkeintaan 10.000 markan suuruisia lainoja enintään viideksi vuodeksi. Rahaston suuruus oli 30. 6. 1953 23000 mk, ja lainoja oli 10000 mk.

Oiva ja Jaakko Tuulion stipendirahaston peruspääoma on rouva Tyyni Tuulion 12. 1. 1946 lahjoittama 19285 mk 30 p. Samana vuonna lisäsi tuntematon lahjoittaja rahastoa 4000 markalla. Rahastosta jaetaan joka toinen vuosi 500—2000 markan suuruisia stipendejä filosofisen tiedekunnan hist. kielitieteellisessä osastossa opiskeleville. Lainoja, joiden suuruuden määrää stipendineuvosto, myönnetään em. ehdon täyttävälle osakunnan jäsenille. Rahaston pääoma oli 30. 6. 1953 31000 mk, ja lamoja oli 15000 mk.

Kahdesta viimeksi mainitusta rahastosta myönnettiin ensimmäiset lainat keväällä 1952 ja jaettiin ensimmäiset stipendit vuosijuhlassa 1953.

Satakuntalaisen Osakunnan Vakuusrahaston, joka perustettiin vuonna 1927 ja jonka tulee nousta kymmenenteen osaan erikoisrahastojen yhteenlasketusta määrästä, suuruus oli 30. G. 1953 72931 mk. Vakuusrahasto on sääntöjen mukaisesti talletettu Lainarahastoon.

Loppusanat

Kun verrataan Satakuntalaisen Osakunnan 50-vuotishistoriasa sen ensimmäistä 25-vuotiskautta toiseen, havaitaan ensinnäkin, että kummallakin kaudella on ollut keskenään melko symmetrinen maailmanpoliittinen tausta. Kummallakin neljännesvuosisadan taipaleella näet alkaa ensimmäisen kymmenvuotiskauden päätyttyä kansainvälinen sota, edellisellä ensimmäinen, jälkimmäisellä toinen maailmansota. Edellisessä tapauksessa liittyi maailmansotaan oma sisällissotamme, joka lopullisesti varmisti valtiollisen itsenäisyytemme, jälkimmäisessä tapauksessa taas jouduimme käymään ensin talvisodan ja sitten jatkosodan, joiden jälkeen itsenäisyytemme edelleen oli tallella. Yleinen uiko- ja sisäpoliittinen toimeliaisuus vaikutti vilkastuttavasti myös ylioppilaspolitiikkaan etenkin 30-luvulla. Olemme kertoneet, miten hitaasti innostuvat satakuntalaiset ylioppilaat silloin saatiin osallistumaan ylioppilaspolitiikkaan suhteellisesti aktiivisemmin kuin koskaan aikaisemmin.

Sotia seurannut henkinen murroskausi tuntui Suomen ylioppilaselämässä selvästi vaikeampana 40-luvulla kuin 20-luvulla helposti ymmärrettävistä syistä. Satakuntalaisenkin Osakunnan toiminnassa olemme saattaneet havaita eräitä lamakauden merkkejä viimeksi käytyjen sotiemme jälkeen. Siitä, ettei mitään arvelutavaa luhistumista tapahtunut, saadaan kiittää toisaalta osakunnan johtohenkilöitä, jotka ponnistelivat sodan jälkeisen 'tyhjiön' täyt-

tämiseksi, toisaalta ehkä satakuntalaista luonnetta, jolle heilah-telut äärimmäisyydestä toiseen ovat vieraita. Se, että Satakunta-lainen Osakunta viime aikoina on ensimmäisten osakuntien jou-kossa pyrkinyt irtautumaan sodan jälkeisestä aatteettomuudesta, on nykyisen inspektorin professori Linkomiehen ja kuraattorin maisteri Partasen yhteistä ansiota.

Osakunnan jäsenmäärän kasvusta saa summittaisen kuvan, kun mainitsen, että ennen vuotta 1925 jäseniä oli useimpina vuosina alle 150:n, mutta v. 1929 syksyllä jo 303 ja v. 1952 syksyllä 567. Jäsenluvun kasvu on siis tapahtunut pääasiassa viimeisen 30 vuo-den aikana.

Satakuntalaisen Osakunnan 50-vuotishistoriassa on ensimmäi-nen neljännesvuosisata yhdessä suhteessa toista neljännesvuosi-sataa yhtenäisempi: ensimmäisenä 25-vuotiskautena pyörivät osa-kunnan tapahtumat koko ajan yhden ainoan inspektoriparin, pro-fessori ja rouva Mikkolan, nimien ympärillä, kun taas toinen 25-vuotiskausi joutui olemaan läsnä viidessä inspektorinvaihdoksessa, joihin osallistui neljä inspektoria. Olemme kuitenkin saaneet to-deta, että vaihdokset ovat merkinneet ainoastaan näennäistä epä-yhtenäisyyttä. Mainittavaa asiallista muutosta osakuntatoiminnan suuntautumisessa ei uuden inspektorin toimeen astuminen ole kos-kaan merkinnyt, koska hän aina on pyrkinyt kunnioittamaan jo va-kiintuneita perinteitä.

Osakuntamme erikoisuutena koko sen olemassaolon aikana on ollut tavallista voimakkaampi maakuntaan suuntautunut toiminta. Edellisellä 25-vuotiskaudella maakuntatyön näkyvin saavutus oli Satakunnan parantola. Saman työn sangen huomionarvoisena aatteellisena tuloksena nähtiin satakuntalaisen maakuntahengen heräävän.

Jälkimmäisenä 25-vuotiskautena on herätystyö yhä jatkunut. Tehokkaimpina aseina siinä ovat olleet osakunnan maakuntakier-

Loppusanat

tueet, jotka tulivat merkitseviksi etenkin sen jälkeen, kun professori Linkomies tuli inspehtoriksi ja alkoi rouva Linkomiehen kanssa kulkea kiertueiden mukana juhlapuhujana.

Tämän pääasiassa aatteellisen työn ohella on viimeisenä 25-vuotiskautena osakunnan tärkeimmäksi maakuntatyön muodoksi tullut kotiseuduntutkimus. Kesällä 1929 lähetettiin ensi kerta maakuntaan tutkimusretkikunta, ja tätä tapaa on rauhanvuosina säännöllisesti jatkettu. Näiden retkikuntien arvokkaaksi ansioksi jää etenkin Pohjois-Satakunnan erämaapitäjien kansanperinteen unohduksesta pelastaminen. Retkien yhteydessä ja myös erikseen on harrastettu maakunnan valokuvausta.

Keräilyn tulokset ovat toistaiseksi pääasiassa arkistojen kätöissä, eivätkä ne ole voineet herättää suuren yleisön huomiota, kuten esimerkiksi aikoinaan sairaalan perustaminen, mutta on itsestään selvää, että osakunnan harjoittaman kenttätutkimustyön täytyy 25 vuotta jatkuttuaan olla jo tuloksiltaan varsin merkittävä, Kansallismuseoon talletettu Satakuntalaisen Osakunnan kotiseutuarkisto on laajempi kuin minkään muun osakunnan.

Helpommin arvioitavissa ovat kotiseuduntutkimuksen toisen haaran, julkaisutoiminnan, tulokset. Sota-ajan aiheuttamista keskeytyksistä huolimatta osakunta voinee 50-vuotisjuhlaansa mennessä esittää kahdeksan nidosta vuoden 1929 jälkeen ilmestyneitä Satakunta-sarjan osia aikaisemmin ilmestyneiden kahdeksan nidoksen lisäksi, kolme osaa »Kotiseudullemme»-sarjaa yhden ennen ilmestyneen lisäksi, valikoiman »Satakunnan sananparsia» ja teoksen »Satakuntalaisen Osakunnan Matrikkeli I 1640—1721» (toimittanut Mauno Jokipii). Osakunnan kotiseututoiminnan heijastumina voidaan sitä paitsi pitää paikallisten kotiseutuyhdistysten kustantamia julkaisuja »Vanhaa Kukkaa» ja »Vanhaa Harjavaltaa» sekä Tyrvään Sanomien kustantamaa teosta »Elettiinpä ennenkin» (1953, toimittanut Pertti Virtaranta), joissa kaikissa

joku osakunnan entinen kotiseututyöntekijä on ollut toimittajana. Tässä samassa yhteydessä voitaneen mainita myös teos »Vanhaa Satakuntaa», jonka ensimmäinen osa ilmestyi jo v. 1934.

Useat osakuntamme muista työmuodoista ovat tietysti samoja kuin toisillakin osakunnilla, joten niihin ei ole tässä aihetta kajota. Sitä vastoin on syytä panna merkille, että osakuntamme erikoisuus Lukupiiri, joka syntyi Eläintarha 10:ssä v. 1907, ei vielä-kään osoita vanhenemisen merkkejä, vaan päinvastoin näyttää taas nykyäänkin elävän virkeätä elämää kuin heleimmässä nuoruudessaan. Unohtaa ei sovi myöskään osakunnan pikkupoikaa ja hänen isoisäänsä: Karhuliittoa ja Satakunnan Kilttaa, jotka ovat edelleen vuosittain kokoontuneet perinnäisiin juhliinsa, Karhuliitto entista lukuisampana ja vilkkaampana, Kilta kuin ennenkin vakaana ja arvokkaana.

Etsiessämme erikoispiirteitä osakuntamme tähän asti kulke-malta taipaleelta päädymme lopulta viime vuosien suursaavutukseen, Satakuntataloon. Se on merkittävä saavutus jo taloudellisenä suorituksena. On pääasiassa osakunnan inspehtorin professori Linkomiehen ansiota, että rakennussuunnitelma onnistuttiin toteuttamaan. Vaivojansa laskematta on hankkeen hyväksi työskennellyt myös Satalinnan Säätiön taloudenhoitaja varatuomari Heikki Jokela.

Mutta Satakuntatalo on paljon muutakin kuin vain taloudellinen saavutus. Se muistuttaa nuorempia osakuntapolvia vuosikymmenestä toiseen sen aatteellisen innostuksen voimasta, jolla aikoinaan pystytettiin Harjavaltaan Satakunnan parantola, koska juuri parantolan myynti antoi alkupääoman Satakuntatalon rakentamiselle. Parantolahanke oli lisäksi huomattava osatekijä herätettäessä satakuntalaisten maakunnallista itsetuntoa. Näin ollen Satakuntataloa voidaan pitää myös pääkaupunkiin sijoitettuna Satakunnan maakuntahengen monumenttina.

Satakuntataloon muuttaminen on merkinnyt monelle satakuntalaiselle ylioppilaalle käytännöllisten huolten vähenemistä. Useassa yhteydessä on myös jouduttu toteamaan, että uuden talon suojissa on virinnyt ennennäkemättömän vilkas ja monipuolinen osakuntaelämä. Näin ollen näyttää uskottavalta, että satakuntalaiset ylioppilaat tulevat tuntemaan uuden talonsa omakseen ja että Satakuntatalo tulee koitumaan siunaukseksi sen osakunnan toiminnalle, jonka vaiheita viimeisten 25 vuoden aikana tässä teoksessa olemme seuranneet.

I n s p e h t o r i p a r i t

1904—31	Jooseppi ja Maila Mikkola
1931—34	O. J. ja Tyyni Tallgren-Tuulio
1934—44	Edwin ja Vera Linkomies
1944—49	Pekka ja Liisi Katara
1949—	Edwin ja Vera Linkomies

K u r a a t t o r i t

1926—29	Hanne Potila
1929—35	Aarno Niini
1935—41	Jorma Huhtala
1942—43	Heikki Hosia (v.t.)
1943—46	Sakari Mattila
1946—47	Erik Erämetsä
1947—50	Antti Poukka
1950—	Unto Partanen

S i h t e e r i t

1929—30	Hannu Teräs	1933 kl.	Aarre Loimaranta
1930—31	Aaro Ahtee	1933—34	Jouko Saikkala
1931—32	Keijo Hannus	1934—35	Olli Lauri
1932 sl.	E. Laurila (v.t.)	1935—36	Ensio Elovaara

1936—37	Ensio Elovaara	1945—46	Olof Jakobsson
1937—38	Olavi Isokallio	1946—47	Voitto Palmu-
1838 sl.	V. Kaukovaara	1947—48	Hanna-Liisa Teräsmaa
1939 kl.	Olavi Isokallio	1948—49	Unto Partanen
1939 sl.	J. Vasama	1949—50	Allan Liuhala
1940 sl.	O. Pentti	1950—51	Olli Ajanko
1941 kl.	J. Vasama	1951—52	Risto Tainio
1942—43	Anna-Maija Sipi	1952—53	Pentti Rautama
1943—44	Päivätär Eskola	1953—54	Osmo Särkilahti
1944_45	Veijo Salmela		

Historioitsijat

1929—30	Väinö Lempinen	1943—44	Aune Katara
1930—31	L. I. Kaukamaa	1944—45	Inkeri Hupli
1931—32	Eino Arvela	1945—46	Anna-Liisa Karikoski
1932—33	Eino Lepistö	1946—47	Salli Tuominen
1933—34	Toivo Hytönen	1947 sl.	Jaakko Kihlberg
1934—35	Sakari Mattila	1948 kl.	Kirsti Kuutia
1935—36	Matti Löytökorpi	1948—49	Eila Maasalo
1936—37	Niilo Valonen	1949—50	Jouko Levanto (his- toria ei ole toistaiseksi valmistunut)
1937—38	Tiera Hasanen		
1938—39	U. Nokkala		
1939—40	Osakunta suljettuna	1950—51	Sinikka Linkomies
1940—41	Mauri Roukkula	1951—52	Timo Setälä
1941—42	Osakunta suljettuna	1952—53	Seija Forsberg
1942—43	Anna-Maija Sipi	1953—54	Ulla Ihantola

Satakuntalaisen Osakunnan vuosijuhlaesitelmät 1929—53

1929

Tri Mikko Saarenheimo. Satakuntalainen Osakunta 1904—1929.

1930

Lehtori J. Honkavaara, Ihmisen synty ja Jumalan armo.

1931

Maist. Aarno Niini, Geometrian järjestelmät.

1932

Prof. O. J. Tallgren, Maailman apukielen kysymys.

1933

Maist. Paavo Suomalainen, Vitamiinien biologiasta ja niiden merkityksestä luonnossa.

1934

Maist. L. I. Kaukamaa, Vapaussodan valmistelut Satakunnassa.

1935

Lakit, kand, Aaro Ahtee, Rikollisuuteen vaikuttavat tekijät.

1936

Tri Bror Mikkela, Hammaslääketieteen ja lääketieteen rajatapauksiin kuuluvia sairauksia.

1937

Tri Manne Nurmia, Syöpäkasvaimen kemialliset ominaisuudet.

1938

Maat.-metsät.kand. Jorma Huhtala, AIV- ja painorehuissa tapahtuvia bakteriologisia ja kemiallisia ilmiöitä.

1939

Tri Aarre Lauha, Sota ja kristillinen moraali.

1940

Ei vuosijuhlaa.

1941

Tri Esko Suomalainen, Ihmisen perinnöllisyydestä kaksostutkimuksen valossa.

1942

Ei vuosijuhlaa

1943

Maist. Eero J. Korpela, Maanviljelystaloudesta.

1944

Tri Risto Niini, Aaltomekaniikan perusajatuksia.

1945

Maist. Niilo Valonen, Suomen kansatieteelliset alueet.

1946

Tri Tuure Junnila, Markan arvo välirauhan solmiamisen jälkeen.

1947

Tri Tauno Laes, Keuhkotuberkuloosin nykyisistä kirurgisista hoitokeinoista.

1948

Tri Inkeri Anttila, Rikoksen tekijän erityislaadun huomioon ottaminen määrättäessä oikeudenvastaisen teon seuraamus.

1949

Tri Toivo Vahervuo, Älykkyydestä ja sen mittaamisesta.

1950

Tri Kalle Pietilä, Säveltäjä Axel Törnudd.

1951

Tri Sakari Mattila, Todennäköisyyslaskennasta.

1952

Tri Erik Erämetsä, Sanan merkityksen muuttumisesta.

1953

Tri Kalevi Virkkala, Vuorityö Satakunnassa.

Satakuntalaisen Osakunnan jäsenten tiedekunnittainen jakautuminen vuosina 1929—1953 verrattuna koko Ylioppilaskunnan vastaaviin % -lukuihin (tiedot kevätlukukausilta). Koonnut ja laskenut ylioppilas Timo Setälä.

T = teologinen, J = lainopillinen, M = lääketieteellinen, Hk = hist.-kielitieteellinen osasto, MI = matemaattis-luonnontieteellinen osasto, Vt = valtiotieteellinen, Mm = maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, V — voimistelulaitos ja F = farmaseuttinen laitos.

		T	J	M	Hk	MI	Vt	Mm	V	F	Yht	HYY
	Lukumäärä	20	50	25	71	69		31	2		268	
1929	%	7,4	18,7	9,3	26,5	25,8		11,6	0,7			
	Vast. % HYY:ssä	5,2	23,3	12,0	28,5	21,2		8,6	1,2			4609
	Lukumäärä	18	70	34	86	103		34	3		348	
1931	%	5,2	20,1	9,8	24,7	29,6		9,7	0,9			
	Vast. % HYY:ssä	5,0	22,4	10,9	28,6	23,5		8,3	1,3			5657
	Lukumäärä	29	67	45	87	85		42	3		358	
1933	%	8,1	18,7	12,6	24,3	23,8		11,7	0,8			
	Vast. % HYY:ssä	5,5	23,7	12,9	26,5	21,9		8,2	1,3			6215
	Lukumäärä	50	83	54	71	77		55	6		396	
1935	%	12,6	21,0	13,6	17,9	19,5		13,9	1,5			
	Vast. % HYY:ssä	6,8	26,2	14,6	24,0	17,3		9,7	1,4			6625
	Lukumäärä	37	73	59	63	55		63	6		356	
1937	%	10,4	20,5	16,5	17,7	15,5		17,7	1,7			
	Vast. % HYY:ssä	7,1	26,0	12,6	23,1	16,2		13,7	1,3			6434
	Lukumäärä	22	57	39	63	61		72	7	3	324	
1939	%	6,8	17,6	12,1	19,5	18,7		22,2	2,2	0,9		
	Vast. % HYY:ssä	6,0	23,7	11,5	23,4	18,3		15,2	1,0	0,9		6665

		T	J	M	Hk	Ml	Vt	Mm	V	F	Yht	HYY
	Lukumäärä	17	45	45	44	70		61	2	6	290	
1941	%	5,8	15,5	15,5	15,2	24,2		21,0	0,7	2,1		
	Vast. % HYY:ssä	5,0	20,3	12,4	21,4	21,6		16,1	1,2	2,0		6256
	Lukumäärä	10	35	41	40	56		40	1	10	233	
1943	%	4,3	15,0	17,6	17,2	24,0		17,2	0,4	4,3		
	Vast. % HYY:ssä	3,4	17,9	12,7	23,3	24,0		13,1	1,4	4,3		5104
	Lukumäärä	12	59	47	75	83		84	5	11	376	
1945	%	3,2	15,7	12,5	20,0	22,1		22,2	1,3	3,0		
	Vast. % HYY:ssä	2,9	19,2	9,4	20,7	25,6		18,3	1,1	2,8		8348
	Lukumäärä	16	87	47	92	90	28	88	6	21	475	
1947	%	3,4	18,4	9,9	19,4	18,9	5,8	18,5	1,3	4,4		
	Vast. % HYY:ssä	2,7	20,9	9,2	20,8	18,5	7,4	15,9	1,2	3,4		10021
	Lukumäärä	14	90	58	129	64	41	76	10	24	506	
1949	%	2,8	17,8	11,5	25,5	12,6	8,1	15,1	1,9	4,7		
	Vast- % HYY:ssä	3,1	17,6	10,2	24,7	14,7	9,0	14,4	1,5	4,8		9874
	Lukumäärä	15	77	59	121	62	38	60	12	32	497	
1951	%	3,2	16,2	12,4	25,4	13,0	8,0	12,6	2,5	6,7		
	Vast. % HYY:ssä	3,4	15,7	12,1	25,5	14,4	10,4	10,9	1,6	6,0		8919
	Lukumäärä	14	79	69	174	73	37	51	8	35	540	
1953	%	2,6	14,7	12,7	32,2	13,5	6,9	9,5	1,4	6,5		
	Vast. % HYY:ssä	3,1	12,6	12,8	30,8	13,3	10,7	8,1	1,8	6,8		8854

Maakuntakiertueiden ja kesäjuhlien paikkakunnat.

TALVIKIERTUE.

**KESÄKIERTUE JA KESÄ-
JUHLAT.**

- | | | |
|------|--|--|
| 1929 | Rauma — Kiukainen —
Pori — Satalinna | Säkylä — Eura — Köyliö — Hinnerjoki
— Eurajoki — Satalinna
Kesäjuhlat: Luvia |
| 1930 | Rauma — Tyrvää — Pori | Kyröskoski — Ikaalinen — Kankaanpää
— Karvia — Siikainen — Satalinna
Kj. Lauttakylä |
| 1931 | | I Tyrvää — Kiikoinen — Lavia — Kan-
kaanpää — Pomarkku — Noormarkku
II Luvia — Nakkila — Kiukainen — Sä-
kylä — Eurajoki — Satalinna
Kj. Pori ja Reposaari |
| 1932 | | Punkalaidun — Lauttakylä — Vampula —
Alastaro — Köyliö
Kj. Rauma |
| 1933 | | Karkku — Tyrvää — Keikyä — Lautta-
kylä — Satalinna
Kj. Kokemäki |
| 1934 | | Ei kiertuetta.
Kj. Ikaalinen |
| 1935 | Pori — Kokemäki —
Lauttakylä — Vammala
— Rauma | Parkano — Karvia — Hongon joki — Sii-
kainen — Pori
Kj. Vammala |

- 1936 Säkylä — Lappi — Rauma — Panelia —
Luvia
Kj. Harjavalta
- 1937 Satalinna — Kokemäki — Kauvatsa —
Kiikoinen — Mouhijärvi — Karkku
Kj. Punkalaidun
- 1938 Satalinna — Pori — Alastaro — Loimaa — Vampula — Laut-
Rauma takylä — Vammala — Satalinna
Kj. Lavia »
- 1939 Kokemäki — Satalinna — Satalinna — Hämeenkyrö — Ikaalinen —
Harjavalta — Ulvila Jämijärvi — Kankaanpää — Siikainen
Kj. Merikarvia
- 1943 Satalinna
- 1944 Huittinen — Satalinna —
Nakkila — Pori — Luvia
— Rauma
- 1945 Ikaalinen — Kyröskoski — Vammala
Kj. Karkku
- 1946 Satalinna — Kokemäki — Satalinna — Noormarkku — Ahlainen —
Eurajoki — Lappi Merikarvia — Siikainen — Reposaari
Kj. Luvia
- 1947 Satalinna — Kiukainen — Parkano — Jämijärvi — Hämeenkyrö
Eura — Köyliö Kj. Ikaalinen
- 1948 Satalinna — Keikyä — Satalinna — Kokemäki — Kauvatsa —
Lauttakylä — Punkalaidun Kiikoinen — Suodenniemi
— Alastaro Kj. Lavia
- 1949 Satalinna — Nakkila — Suoniemi — Karkku — Vammala — Laut-
Pomarkku — Noormarkku takylä — Satalinna
— Ulvila Kj. Harjavalta

- 1950 Satalinna — Luvia — La- Ei kiertuetta
via — Rauma Kj. Rauma
- 1951 Kj. Tyrvää
Kiikka — Keikyä — Kokemäki — Harja-
valta
- 1952 Satalinna — Merikarvia — Pomarkku —
Siikainen — Kyröskoski
Kj. Kankaanpää
- 1953 Satalinna — Luvia — Nakkila — Kiukai-
nen
Kj. Eura

L Ä H T E I T Ä

HELSINGIN SANOMAT 1945-46.

HELSINGIN YLIOPISTON LUETTELOT.

HYVÄMÄKI, LAURI: Akateeminen Karjala-Seura 1922—37. (AKS:n tie. Helsinki 1937.)

KOSKIMIES, RAFAEL: Elävä kansalliskirjallisuus III. Helsinki 1949.

KOTISEUDULLEMME I—IV.

KUKA ON KUKIN 1950. Helsinki 1949.

KURJENSAARI, MATTI: Taistelu huomispäivästä. Helsinki 1948.

LUKUPIIRIN 'Mustat kirjat'-

MANNERHEIM: Muistelmat II. Helsinki 1952.

MANNERLA, E.: Suomen Akateeminen Urheiluliitto 1924—1949. Helsinki 1949.

NUORET TULEVAT I-IV, julk. Ylioppilaiden Kulttuuritoimikunta. Helsinki 1945-48.

RUUTU, MARTTI: Suomen historia. Helsinki 1951.

SATAKUNTALAINEN 1930-34 ja 1951-53.

SATAKUNTALAISEN OSAKUNNAN pöytäkirjat, toimintakertomukset ja vuosihistoriat

SATAKUNTA-sarja VII-XV.

SIPI, HILLEVI: Satakuntalaisen Osakunnan Lukupiirin 30-vuotishistoriikka, (Sat.O:n arkisto.)

SUOMEN HISTORIAN KÄSIKIRJA II. Porvoo—Helsinki 1949.

SUOMEN YLIOPPILASKUNTIEN LIITTO 1921—1946. Helsinki 1946.

TUULIO, TYNY: Satakuntalaisen Osakunnan Lukupiiri 40-vuotias. (U.S. 28. 2- -47.)

VAINOTTUNA, julk. Kokoomuksen Nuorten Liitto. Helsinki 1947.

VALTION SOTATAPATURMA-ARKISTO.

YLIOPPILAAN KIRJA 1951.

YLIOPPILASLEHTI vsk:t 1929-53.

Seuraavat henkilöt ovat hyväntahtoisesti antaneet muistiin ja muistiinpanoihin perustuvia tietoja:

Erik Erämetsä, P. V. Fontell, Lempi Hartikka, Eskil Hellsten (Uusikaukipunkki), H. Hyhkö (Siikainen), Lauri Hyvämäki, Olavi Isokallio, Kirsti Joki-

pii (o.s. Kuutia), Mauno Jokipii, Ilmari Kallio (Uusikaupunki), Pekka Kattara, Aimo Koskimäki, Aulis Kosonen, Edwin Linkomies, Vera Linkomies, Hilikka Manni (o.s. Perheentupa), Sakari Mattila, Aarno Niini, Risto Orko, Unto Partanen, Antti Poukka, Nisse Rinkama, Timo Setälä, Heikki Simola, Osmo Särkilähti, Leo Tujunen, Tyyni Tuulio, Henry Tuulos, Aila Valonen (o.s. Vainio), Niilo Valonen, Pekka Witikkala (metsänhoit.).

Teoksen valokuvat on saatu suurimmaksi osaksi vuosihistorioista ja osakunnan kuvakokoelmista. Muutamat kotiseuturetkien kuvat ovat peräisin Kansallismuseoon talletetusta osakunnan kotiseutuarkistosta. Valokuvien ottajien nimiä ei ole mainittu, koska ne ovat olleet vain osaksi tiedossa. Runsaimmin lienee mukana Eino Nikkilän ja Niilo Valosen ottamia kuvia.

Piirroksia on otettu osakunnan julkaisemista karrikatyyrikokoelmista.

Kuvien jakautuminen tässä kirjassa osakunnan eri harrastusalojen kesken on ollut tietysti riippuvainen siitä, missä määrin eri aiheet eri aikoina ovat kiinnostaneet osakunnan kameramiehiä.

Teoksen pääosan kirjoittaja vastaa myös Heikki Jokelan ja Pentti Mattilan kirjoittamien lukujen kuvituksesta.

SISÄLLYS.

ALKUSANAT, s. 3.

Toiminnan vuosikymmen 1929—1939.

I. VIRALLINEN JA JUHLIVA OSAKUNTA

1. *Inspektorit vaihtuvat.* — Inspektoripari Mikkola, s. 7. — Inspektori-
pari Tallgren (Tuulio), s. 11. — Inspektoripari Linkomies, s. 14.
2. *Pitkäaikaisia kuraattoreita.* Kuraattori Hanne Potila, s. 20. — Ku-
raattori Aarno Niini, s. 20. — Kuraattori Jorma Huhtala, s. 23.
3. *Kunniajäsenet.* Kunniajäsenet Jooseppi ja Maila Mikkola, s. 25. —
Kunniajäsen E. N. Setälä, s. 26. — Kunniajäsen Emil Cedercreutz,
s. 27. — Kunniajäsen Jalmari Jaakkola, s. 29.
4. *Jäsenet,* s. 31.
5. *Yhteisiä tilaisuuksia.* Kokoukset, s. 32. — Illanvietot, s. 33. — Om-
peluillat, s. 35. — Keskustelutilaisuudet, s. 36. — Sunnuntaipiiri,
s. 36. — Vuosijuhlat, s. 36. — Pikkujoulu ja laskiainen, s. 38. —
Vappu, s. 38. — Osakunta ja »Baari», s. 40. — »Hyypiöt», s. 41.
6. *Huoneisto,* s. 43.
7. *Käsikirjaston laajentaminen,* s. 46.

II. YLIOPPILASPOLITIikka

1. *Yleisiä päртеitä,* s. 48.
2. *Taistelu yliopiston suomalaistamisesta,* s. 53.
3. *Maanpuolustustyö,* s. 58. — »Lentokoneita armeijalle»-keräys, s. 58.
— Kannaksen linnoitustyöt, s. 59. — »Rajan Turva»-keräys, s. 60.
4. *Heimotyö.* Suhteet Eestiin, s. 61. — Muu heimo työ, s. 63.
5. *Ylioppilaspolitiikan lieveilmiöitä.* Kokoussalin luovutus ASS:lle,
s. 64. — Ilmoituslehtiriita, s. 65. — Suhteet Suomalaisuuden Liittoon,
s. 66. — Osakuntapakon lakkauttaminen, s. 66.
6. *Satakuntalaiset ylioppilaat ja politiikka,* s. 69.
7. *Jälkimietteitä 30-luvun ylioppilaspolitiikasta,* s. 71.

III. KOTISEUTUTYÖ

1. *Kotiseututoimikunta*, s. 74.
2. *Julkaisutoiminta*. Satakunta VII ja VIII, Kotiseudullemme, s. 74. — Satakunta IX, X ja XI, s. 75. — »Satakunnan sananparsia», s. 76. — *Karrikatyörikokoelmat III ja IV*, s. 76.
3. *Kansatieteelliset tutkimusretket*, s. 77.
4. *Maakunnan valokuvaaminen*, s. 82.
5. *Muita maakunnallisia aloitteita*. Satakunnan Kotiseututyön Keskusvaltuuskunta, s. 85. — Maakuntaliittohanke, s. 86. — Nuorisoseura-harrastus, s. 86. — Opintokerhoto työ maakunnassa, s. 88. — Pohjois-Satakunnan pienviljelijäkoulu, s. 88.
6. *Osmo*, s. 89.
7. *Talvi- ja kesäkiertueet ja kesäjuhlat*, s. 93.

IV. KIRJALLIS - TAITEELLISET HARRASTUKSET

1. *Osakunnan lehtijulkaisut*. Satakuntalainen, s. 96. — Lalli, s. 99. — Lukianos, s. 100.
2. *Lukupiiri*. Laaksolessa, s. 100. — 'Vaellusvuodet', s. 102. — Uudessa kodissa, s. 105.
3. *Lausunnanharrastus*, s. 109.
4. *Laulunharrastus*, s. 110.
5. *Soitonharrastus*, s. 113.

V. LIIKUNNANHARRASTUS

1. *Yleistä*, s. 115.
2. *Yleisurheilu*, s. 116.
3. *Muut urheilulajit*. Uinti, s. 118. — Palloilu, s. 119. — Ammunta, s. 120. — Voimistelu, s. 120. — Hiihto ja suunnistus, s. 122.
4. *Hiihto- ja kävelyretket*, s. 122.

VI. MUITA VAPAITA HARRASTUKSIA

1. *Sakki*, s. 123.

VII. PERINTEET SIIRTYVÄT

1. *Fuksikasvatus*. Kasvatus järjestetään, s. 125. — Kasvatusohjelma, s. 125. — Fuksikasvatuksen teho, s. 128.

Sotavuodet 1939—44.

I. TALVISOTA JA LUKUVUOSI 1939—40

1. *Poliittinen tilanne*, s. 129.
2. *YH*, s. 130.
3. *Osakunta sodan aikana*, s. 131.
4. *Talvisodan sankarivainajat*, s. 133.

II. RAUHAN LUKUVUOSI 1940—41

1. *Virallinen puoli*. Osakunnan johto, s. 135. — Jäsenet, s. 136.
2. *Uusi kunniajäsen presidentti Risto Ryti*, s. 136.
3. *Talvisodan mainingeita*. Sankarivainajien muistojuhla, s. 139. — Sankarivainajien muistotaulu, s. 140. — Osakunnan kummipoika, s. 141. — Raivausleiritoiminta, s. 142.
4. *Ystävystyminen Gästrike-Hälsinge Nationin kanssa*, s. 142.
5. *Vapaat harrastukset*, s. 144.

III. JATKOSODAN AIKA 1941—44

1. *Sotavuosi 1941—42*. Ovet sulkeutuvat taas, s. 145. — »Vuosisjuhla» 1942, s. 145.
2. *Sotavuodet 1942—44*. Opiskelu alkaa, s. 146. — Sota-ajan Helsinki, s. 146. — Harvennein rivein, s. 148. — Yhteydenpito armeijaan, s. 149.
3. *Johto vaihtuu*. V.t. inspektoripari Katara, s. 150. — V.t. kuraattori Heikki Hosia, s. 152. — Kuraattori Sakari Mattila, s. 153.
4. *Uusi kunniajäsen tohtori Väinö Horelli*, s. 155.
5. *Elämä palautuu*. Lukuvuosi 1942—43, s. 156. — Lukuvuosi 1943—44, s. 158. Osakunnan 40-vuotisjuhla, s. 162.
6. *Sota päättyy*, s. 166.
7. *Vapauden hinta*. Raskaita lukuja, s. 166. — Jatkosodan sankarivainajat, s. 167.

Elpymisen vuosikymmen 1944—54.

I. SODANJÄLKEINEN YLIOPIILAS

1. *Opiskelijain taloudellinen ahdinko*, s. 173. Inflaatio ja opiskelijat, s. 173. — Ansiotyöhön, s. 173.
2. *Asuntopula*. Helsingin liikakansoitus, s. 174. — Opiskelijain luontaistalous', s. 174. — Opiskelijaperheet, s. 175. — SYL auttaa, s. 175. — Domus Academica-keräys, s. 176. — Domus ja satakuntalaiset, s. 176. — Edelleen asuntokurjuutta, s. 177.

3. *Muita aineellisia pulia.* Elintarvikepula, s. 177. — Tekstiilipula ja ulkomaanmatkat, s. 177. — Kurssikirjapula, s. 178.
4. *Aatteellisuuden pula.* Yleistä, s. 179. — Tiedekuntajärjestöt, s. 180. — Tiedekuntajärjestöt ja osakunnat, s. 181. — Ylioppilaspolitiikan loppu, s. 182.
5. »*Ylioppilasjuhlien surkeudesta*». Yleinen villiintyminen, s. 187. — Satakuntalaisten juhla-kulttuuri, s. 188.
6. *Tyhjiötä täytetään,* Kulttuuritilaisuudet, s. 189. — Kulttuuriviikko, s. 191. — Satakuntalaiset kulttuurikilpailuissa, s. 192. — Hajamietteitä kulttuuritoiminnasta, s. 193. — Ylioppilaslehti, s. 194.

II. OMAN OSAKUNNAN PIIRISSÄ

1. *Johtohenkilöt.* Professori Pekka Katara vakinaiseksi inspehtoriksi, s. 195. — Professori Linkomiehen paluu, s. 196. — Kuraattori Sakari Mattila, s. 200. — Kuraattori Erik Erä metsä, s. 201. — Kuraattori Antti Poukka, s. 202. — Kuraattori Unto Partanen, s. 203.
2. *Kunniaavanhukset poistuvat.* Kunniainspehtori J. J. Mikkola, s. 205. — Kunniainspitär Maila Mikkola, s. 211. — Kunniajäsen Emil Cedercreutz, s. 213.
3. *Uusia kunniajäseniä.* Kunniajäsen F. E. Sillanpää, s. 214. — Kunniajäsen Pentti Eskola, s. 216. — Kunniajäsen Pekka Katara, s. 217.
4. *Jäsenet.* Joukko kasvaa, s. 218.
5. *Uudistuksia.* Yleisvaliokunta, s. 219. — Harrastusmerkki, s. 220.
6. *Osakunnan arkea ja juhlaa.* Kokoukset, s. 221. — Illanvietot, s. 222. — Fuksiaiset ja itsenäisyyspäivän vietto, s. 225. — Perinteelliset juhlat, s. 226. — Muita juhlia, s. 227. — Tee- ja lauluillat, s. 228. — Kello 12:n kerho, s. 229. — SYP—Satakunnan Ylioppilaspurjehtijat r.y., s. 229. — Naisten kerho, s. 230. — Kamerakerho, s. 231. — Reserviupseeriipiiri, s. 232. — Sunnuntaipiiri, s. 232.
7. *Ammatilliset kerhot.* Osakunnan sisäisiä kerhoja, s. 233. — Juristikerho, s. 234. — Kannunvalajat, s. 235. — Kielikerho, s. 235. — Metsämieskerho, s. 235.

III. MAAKUNNAN HYVÄKSI

1. *Julkaisutoiminta.* Kotiseudullemme II, III ja IV, s. 236. — Satakunta XII, XVI, XIV ja XV, s. 237.
2. *Kotiseuduntutkimusretket,* s. 240.
3. *Kotiseuduntutkimusarkisto,* s. 244.
4. *Maakuntavalkuvaus,* s. 245.
5. *Talvi- ja kesäkiertueet ja kesäjuhlat,* s. 246.
6. *Juhannusjuhlat,* s. 248.
7. *Yhteys maakunnan oppikouluihin.* Teinikuntien lausuntakilpailut, s. 250. — Opintoneuvontaa teinikunnille, s. 251.

IV. SANOIN JA SÄVELIN

1. *Osakunnan lehdet*. Lalli, s. 251. — Satakuntalainen, s. 252.
2. *Lukupiiri*. Laaksola, s. 254. — Yrjönkatu 13, s. 258. — Satakuntalainen matinea, s. 260.
3. *Näytelmäkerho*, s. 261.
4. *Musikaaliset riennot*. Sekakuoro, s. 265. — Kvartetit, s. 266. — Muu laulunharrastus, s. 268. — Laulukirja, s. 268. — Soitonharrastus, s. 269.

V. SOSIAALISET HARRASTUKSET

1. *Osakunta ja Toimelan Vapaaopisto*. Sosiaalinen suuntaus, s. 271. — Yhteydenotto Toimelaan, s. 271. — Oppitunnit, s. 272. — Illanvietet, s. 273. — Keskustelutilaisuudet, s. 273. — Miksi yhteistyö loppui, s. 274.
2. *Sotakummilapset*, s. 275.

VI. ULKOMAISET SUHTEET

1. *Yhteys Gästrike-Hälsinge Nationiin*. Ystävyyssopimus, s. 275. — Stipendiaattien vaihto, s. 277. — Vierailut, s. 278.

VII. URHEILUHARRASTUKSET

1. *Laaksosta kukkuloille*, s. 279.
2. *Yleisurheilu*, s. 283.
3. *Maastolajit*. Kävely ja suunnistus, s. 286. — Muut kesälajit, s. 289. — Hiihto, s. 289.
4. *Muu urheilu*. Uinti, s. 290. — Palloilu, s. 291. — Luistelu, s. 292. — Miekkailu, s. 292. — Voimistelu ja reippailu, s. 292.

Heikki Jokela:

VIII. SATAKUNTATALO

1. *Alkuvalmistelut*. — Taloajatuksen synty, s. 293. — Menettelytapa selvittää, s. 294. — Tontin hankinta, s. 295. — Talon suunnittelu, s. 296.
2. *Satalinnan Säätiön perustaminen*, s. 296.
3. *Talo nousee*, s. 298.
4. *Vihkiäiset*, s. 300.
5. *Talon suojat ja sisustaminen*, s. 309.
6. *Rahoituspulmat*, s. 313.

